

[Poul Møller.]

gørelse for denne våbenhjælpsaftale og bekræfte herfra, om vi har ret i vor vurdering; at vor tilslutning til denne aftale ikke forhindrer os i senere at kunne benytte os af det videregående tilbud, som er givet os inden for rammerne af en 5-årig ordning.

I øvrigt skal jeg anmode den højtærede udenrigsminister om at gøre tinget bekendt med den sidste tids udvikling i de udenrigspolitiske spørgsmål, som det særlig ligger os her i Danmark på sinde at blive orienteret om: afrustningsforhandlingerne, spørgsmålet om atomproblemernes løsning og spørgsmålet om Berlinkonflikten.

Forhåbentlig kan vi om få dage afslutte tingets arbejde. Det store økonomiske forlig er det, der vil blive stående med alle de nye foranstaltninger, der gennemføres i overensstemmelse hermed. Dette forlig har ikke fjernet vore almindelige modsætningsforhold, men det har vist, at der trods alt og med god vilje fra begge sider kan bygges bro over mange modsætningsforhold. Vi vil i sommerens løb nøje overvåge regeringens adfærd, vi vil fastholde den på dens tilsagn, og vi vil ikke vige tilbage for den hårdeste kritik, hvis den administrerer de foranstaltninger, vi er enedes om, imod deres ånd. Vi har opnået adskillige indrømmelser for de synspunkter, vi virker for; vi vil derfor heller ikke affinde os med, at disse sættes over styr ved administrative fejlgreb eller ministerielle forsømmelser. Gennem et år har regeringen på Nelsons vis sat kikkerten for det blinde øje; man så ikke de faretruende signaler. Derfor stødte de gode tiders skib på grund. Vi har nu udført vort arbejde, ikke for at redde regeringen, men for at gavne landet.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 13³⁰.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om opførelse af skoler under statens åndssvageforsorg ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Mødet udsat kl. 12²⁰.

Mødet genoptaget kl. 13³⁰.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler boligministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændringer i lov om leje.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Boligministeren (Carl P. Jensen): Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om ændringer i lov om leje.*

I den redegørelse, som statsministeren fremsatte ved folketingets åbning den 3. oktober 1961, blev det anført, at regeringen overvejede, om der bør træffes forholdsregler med henblik på en løsning af husleje-problemerne, således at lejen i den ældre og nyere boligmasse kommer til at stå i passende forhold til boligens værdi. Reglerne for modernisering af udlejningsejendomme skulle i samme forbindelse tages op til overvejelse.

Til at foretage disse overvejelser nedsatte regeringen et internt udvalg, og under den forespørgselsdebat, der fandt sted her i tinget den 25. januar i år, redegjorde jeg nærmere for de vidtrækkende problemer, der måtte arbejdes med.

De indledte overvejelser, der sigter på en mere omfattende løsning af husleje-problemerne, har endnu ikke kunnet tilendebringes.

Under de politiske forhandlinger, der for nylig har fundet sted i forbindelse med regeringens forslag til lov om en almindelig omsætningsafgift, har man imidlertid også inddraget husleje-problemer. Som det fremgår af den betænkning, det nedsatte folketingsudvalg har afgivet den 3. juni d. å., er der under disse drøftelser opnået enighed om at tage visse indledende skridt til at ophæve den bestående spænding mellem huslejen i nye og ældre boligejendomme. Disse skridt går ud på, at der åbnes adgang til lejeforhøjelse ved genudlejning under huslejenævnets kontrol. Endvidere er man enedes om, at kredsen af kommuner, hvor huslejefastsættelsen er fri, medmindre kommunalbestyrelsen beslutter noget andet, udvides, idet den gældende indbyggergrænse på 3 000 forhøjes til 6 000.

[Boligministeren.]

Det foreliggende lovforslag tager sigte på en gennemførelse af de foranstaltninger, som et flertal således har opnået enighed om.

For så vidt angår den foreslåede adgang til forhøjelse ved genudlejning, går forslaget ud på, at lejen ved genudlejning for ejendomme fra før 1939 kan forhøjes med indtil 25 pct. af lejen i 1939. For ejendomme, der er taget i brug efter 1939, men inden udgangen af 1955, foreslås adgang til ved genudlejning at gennemføre gradvis lavere forhøjelser. Forslaget forudsætter, at huslejenævnene udøver en rimelig kontrol med, at forhøjelserne inden for de fastsatte procentgrænser ikke bliver større end passende i forhold til boligens værdi.

De forhøjelser, der gennemføres, bør selv sagt i rimeligt omfang medvirke til, at vedligeholdelsen af ejendomme forbedres, og $\frac{3}{5}$ af forhøjelsen foreslås derfor bundet til dette formål. For at undgå, at forhøjelserne skal modvirke de foranstaltninger, der samtidig er truffet med henblik på en afdæmpning af bygge- og anlægsvirksomheden, foreslås bindingen dog foretaget således, at de afsatte beløb først kan anvendes efter 1. januar 1968.

Med hensyn til lovforslagets enkeltheder henviser jeg i øvrigt til bemærkningerne til forslaget.

Forslaget tilsigter som nævnt at tage visse indledende skridt til løsning af huslejespørgsmålet, men heller ikke mere. En tilfredsstillende helhedsløsning, der kan sikre en tilstrækkelig beskyttelse af lejerne og skabe forudsætning for efterhånden at nå frem til et frit boligmarked, vil kræve en række yderligere forholdsregler. Regeringen vil fortsætte sine overvejelser med henblik herpå.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings hurtige og velvillige behandling.

Forhandlingen om de på dagsordenen opførte lovforslag genoptoges.

Helge Larsen: Det forlig om en lang række økonomiske problemer, som nu er indgået mellem det radikale venstre, socialdemokratiet, venstre og det konservative folkeparti, har en dobbelt baggrund. Det betydelige fald i valutabeholdningen, som konsta-

teredes ved indgangen til juni måned, viste klart for alle, at valutaforbruget nu væsentligt overstiger valutaindtjeningen, og hvad et sådant varsko indebærer, ved befolkningen kun alt for godt fra flere perioder siden krigens slutning. Vi er dog nu i den situation, at indgreb mod den uheldige virkning sker, medens der endnu er en betydelig valutareserve; så gunstigt har det ikke altid stillet sig. Allerede i regeringens økonomiske årsoversigt fra marts måned blev det påpeget, at det var nødvendigt at begrænse væksten i den indenlandske efterspørgsel for både at modvirke tendensen til øget valutaforbrug og tendensen til stigende priser, og regeringens lovforslag af 9. marts om omsætningsafgift tilsigtede jo netop en begrænsning af forbruget og en begunstigelse af opsparingen ved at flytte en del af beskatningen fra indkomst til forbrug.

Jeg sagde ved første behandling af lovforslaget, at mit parti var rede til at gå ind i forhandlinger med oppositionen om dette forslag, og tilsvarende blev sagt fra socialdemokratiets side, og jeg kan vistnok uden overdrivelse tilføje, at vi holdt ord. Det blev til mange og lange forhandlinger, og der foreligger nu et resultat, som følger den økonomiske årsoversigt op. Der er tale om en begrænsning af bygge- og anlægsaktiviteten, om en begrænsning af væksten i de offentlige udgifter og om en forøgelse af opsparingen — dette sidste dels ved at omlægge beskatningen og begunstige den private opsparing, dels ved at forøge overskuddet på statsbudgettet. Og endelig er der også taget indledende skridt til at ophæve en del af spændingen mellem huslejen i nye og ældre boligejendomme. Eller sagt på en anden måde: der er gennem forligets bestemmelser af regering og folketing foretaget en samordning af en del af de kræfter, der bestemmer den økonomiske udvikling.

Jeg mærkede mig i formiddags, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen mente, at den megen radikale tale om økonomisk samordning havde været forloren. Nu skal jeg naturligvis ikke bestride det ærede medlems ret til sådanne subjektive vurderinger, men jeg vil dog gerne føje til, at det fra min og mit partis side åbent er indrømmet, at samordningspolitikken led et knæk sidste år. Det hindrer ikke, at vi har ønsket denne samordningspolitik genoptaget, og når det

[Helge Larsen.]

nu sker, også med medvirken af det ærede medlem hr. Erik Eriksens parti, kan vi vel lade talen om forløren snak i denne forbindelse ligge.

Hvad vi tilsigter med det forlig, som nu er indgået, er jo en afdæmpning af den indenlandske efterspørgsel, så vi prøver at holde den inden for de grænser, produktionen sætter. En lang række af de indgreb, der nu foretages, vil være ubehagelige, og det kan ikke undgås, at de vil vække misstemning her og dér. Men sandheden er jo nu engang den, at vi over en vis periode ikke kan forbruge mere, end der produceres eller der er råd til at indføre fra udlandet. Vi var nået op over dette punkt, og derfor måtte en del af den økonomiske aktivitet begrænses og indordnes under hensynet til, hvad produktion og valutabeholdning gør muligt. Hvis de indgreb, vi nu foretager, er tilstrækkelige — og det håber og tror jeg — skulle tendensen til valutaunderskud blive neutraliseret, og på længere sigt skulle der være skabt grundlag for en gradvis normalisering af renteniveaet.

Jeg sagde for lidt siden, at de indgreb, vi nu foretager, har en dobbelt baggrund. De sker jo nemlig ikke bare, fordi vi har den stærkt stigende indenlandske efterspørgsel, som det er nødvendigt at begrænse; de sker også på baggrund af, at Danmark har optaget forhandlingerne om medlemskab af fællesmarkedet sammen med England. Vi ved i dag ikke, hvordan udfaldet af disse forhandlinger bliver. Vi ved kun, at der forestår vanskelige forhandlinger, og det er mit ønske, at disse forhandlinger må føre til et positivt resultat ikke bare for England og Danmark, hvis anmodning om medlemskab fulgtes ad, men også for de andre EFTA-lande, der nu har besluttet enten at søge fuldt medlemskab eller associeringsordninger. Det ville være ønskeligt, om vi kunne nå frem til, at der ikke skal bestå væsentlige økonomiske skranker mellem de seks og de syv.

Om disse forhandlingers forløb kan som sagt i dag ikke siges noget afgørende, men vi ved med sikkerhed, at der for dansk erhvervsliv kommer en vanskelig overgangsperiode, og at der bliver brug for den bedst tænkelige konkurrenceevne. Så ikke mindst derfor er det så afgørende, at vi

holder dansk økonomi i bedst mulig balance. Jo mere stabilt vi kan holde pris- og omkostningsniveauet, des bedre grundlag vil erhvervslivet have i de vanskelige overgangsperioder, som forestår, og man kan roligt regne med, at dette gælder, enten vi bliver medlemmer af fællesmarkedet, eller vi ikke bliver det.

Jeg sagde ved første behandling af forslaget til lov om omsætningsafgift, at jeg ville finde det naturligt, om de partier, der i fællesskab har ansvaret for beslutningen om at indlede forhandlinger om medlemskab af fællesmarkedet, også følte et fælles ansvar for den økonomiske politik, der på hjemlig grund bestemmer vilkårene for dansk erhvervslivs eventuelle indpasning i et større marked. Det ville efter min vurdering have været meget beklageligt, om de partier, der har kunnet enes om den mest skelsættende begivenhed i mange år, nemlig beslutningen om medlemskab af fællesmarkedet, havde måttet give op over for spørgsmålet om tilvejebringelse af sund dansk økonomi.

Nu resulterede de lange forhandlinger i en sådan fælles bestræbelse på at klare opgaverne, og mit parti er tilfreds hermed, omend vi naturligvis ikke er lige tilfredse med alle enkeltheder i aftalen. Men sådan er jo nu engang det politiske kompromis' karakter. Skarpe programpunkter på yderfløjen må vige for det, der kan samle omkring midterlinjen. Sådan er det også sket her, som det ofte sker, når vi praktiserer det, der er betegnet som det samarbejdende folkestyre.

Ved folketingets åbningsdebat i oktober i fjor blev der af flere ordførere, derunder mig selv, talt en del om dette samarbejdende folkestyre. Der var vel perioder i vinterens løb, hvor det kneb med dette samarbejde, men nu mod folketingsårets slutning har vi realiseret det. Jeg synes, at det skal noteres — og særlig fordi det er sket i forbindelse med behandlingen af så væsentlige problemer.

Nu har jeg ganske vist hørt noget om, at man på møder ude i landet har betegnet dette forlig som grundlovsstridigt. Jeg forstår ikke dette. Tænker man på, at en aftale om en 2-årig politik binder medlemmer af det høje ting, så de skal handle imod deres overbevisning, så tror jeg, at afstemningen vil vise, at der i min gruppe

[Helge Larsen.]

ikke føles en sådan tvang. Det ærede medlem hr. Aage Fogh vil nærmere motivere dette.

Jeg vil tværtimod mene, at netop forliget mellem de 4 partier efterlever, hvad der kan betegnes som ånden i grundloven. Med den forholdstalsvalgmåde, vi har foreskrevet i grundloven, vil folketingets sammensætning være en tro afspejling af synspunkter i befolkningen, og da er det ganske klart, at intet parti og ingen partigruppe, som samarbejder i regering eller i opposition, har en sådan styrke, at man kan undlade at tage hensyn til andre opfattelser. Sådan er vilkårene. Man kan beklage dem, hvis man har lyst, men man kan ikke undlade at tage hensyn til den vælgertilkendegivelse, der ligger bagved. Karakteristisk var det vel også i denne forbindelse, at man ude i befolkningen var ved at synes, at det tog lovlig lang tid at nå frem til enighed mellem de 4 partier.

Jeg skal herefter gøre nogle bemærkninger om visse enkeltheder i forligskomplekset.

Mit parti opfatter det som det centrale, at der i indeværende år sikres et kasseoverskud på 500 mill. kr. Det var en forudsætning, der var opstillet, da lovforslaget om en almindelig omsætningsafgift blev fremsat, og jeg er glad for, at denne forudsætning har kunnet opretholdes og accepteres. At de 500 mill. kr. skal bindes i nationalbanken, så de drages ud af den forbrugskrævende omsætning, finder vi rigtig.

Det 500 mill. kr.s kasseoverskud opnås jo for det første ved, at det offentlige dæmper sin bygge- og anlægsvirksomhed, for det andet ved, at der holdes igen med nye udgifter, for det tredje ved, at der gennemføres besparelser og ikke gives almindelige skattelettelser i år, og for det fjerde ved, at der gennemføres omsætningsafgift og optages præmieobligationslån.

De lovforslag, som den højtærede finansminister har fremsat til gennemførelse

heraf, anbefaler jeg til vedtagelse såvel som lovforslaget om de forøgede børnetilskud.

Det har under alle forhandlingerne været en forudsætning for mit parti, at der blev givet compensation for omsætningsafgiften til familier med børn og til de socialt og økonomisk svageste stillede, så der ikke pålagdes dem øgede byrder, som kunne give omsætningsafgiften social slagside. Jeg anbefaler derfor også gerne den højtærede socialministers forslag til lov om en ekstra ydelse til invalide-, enke- og folkepensionister. Beløbene er større, end vi havde regnet med under forhandlingerne; men når de beløb, vi havde regnet med, ikke giver fuld dækning, er der fra mit partis side fuld tilslutning til, at de forhøjes, som det må skønnes rimeligt efter socialministerens beregning.

Den neddæmpning af det offentlige byggeri og dele af det private byggeri, som nu skal ske, vil være ubehagelig mange steder; men den vil betyde, at den for høje aktivitet i byggesektoren afdæmpes, så byggerytmen kan normaliseres og tendenser til lønglidning modvirkes. Det er beklageligt, at alt dette vil gå ud over byggeri til undervisningsformål og til sociale opgaver som sygehuse o. s. v., men nødvendigheden er over os.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at det var med store betænkeligheder, vi til sidst gik med til, at omsætningsafgiften placeredes i engrosledet. Jeg tror, at det både af hensyn til det indbyrdes konkurrenceforhold mellem købmænd og kædebutikker og af hensyn til omkostningsvirkningerne for en stor del af erhvervslivets produktion ville have været mere formålstjenligt at opkræve omsætningsafgiften i detailledet, dér hvor varen går ud til endeligt forbrug til den endelige pris. Jeg vil skønne, at man også derigennem bedre beskatter det store forbrug. Men stående over for muligheden af, at et forlig, der i øvrigt indeholdt så væsentlige og værdifulde ting, ikke skulle blive til noget, bøjede vi til sidst af og gik med til omsætningsafgiften i engrosledet. Intet

[Helge Larsen.]

skal glæde mig mere, end om den viser sig at virke bedre, end jeg har formodet at den vil.

Om planerne for finansåret 1963-64 vil jeg gerne sige, at skitsen til ændring af udskrivningsloven for statsindkomstskat ganske ligger på linje med, hvad mit parti ønsker. Det gælder den påtænkte forhøjelse af den skattefri bundgrænse fra 5 800 kr. til 7 000 kr., det gælder forhøjelsen af grænsen for proportionalskatten fra 18 000 kr. til 22 000 kr., og det gælder planerne om en nedsættelse af skatteprocenten fra 24 til 21. Men jeg vil gerne føje til, at en forudsætning for sådanne gennemgribende reformer er naturligvis, at samfundets økonomi kan bære det. Det skulle opnås gennem de foranstaltninger og de indgreb, som foretages i indeværende finansår, men jeg er glad for, at der imellem de fire partier er enighed om, at før udskrivningslovforslaget fremsættes til næste forår, skal der optages en forhandling mellem disse partier, hvorunder man skal foretage en vurdering ud fra samfundsøkonomiske synspunkter. Jeg håber og tror, at den ansvarsfølelse, som er kommet til udtryk under forhandlingerne i år, også vil komme til udtryk i det kommende år.

Aftalerne om de forskellige nye foranstaltninger til fremme af den private opsparing er jeg i det store og hele tilfreds med. Vi har jo både af forbrugsbegrænsende grunde og af hensyn til behovet for investeringskapital brug for en væsentlig større opsparing. De lovforslag, som den højtærede finansminister har fremsat herom, anbefaler jeg derfor principielt, men jeg vil gerne føje til, at der i det nye lovforslag om præmiering af opsparing, der konstateres over selvangivelsen, er så mange usikkerhedsmomenter, at en grundig gennemdrøftelse af enkeltheder vil være nødvendig.

Hele denne nye lovgivning om præmiering af opsparing rejser imidlertid en række problemer i forhold til private pensionsforsikringer med løbende udbetaling. Vi har netop i disse former for pensionsforsikring en opsparing over et langt åremål, og det må ikke komme dertil, at præmiering af opsparing for kortere perioder fører til, at interessen for den så fortrinlige pensions-

forsikring svækkes. Fortrinlig er den nemlig, både fordi det er en langsigtet opsparing, hvorved den i høj grad gavner kapitaldannelsen, og tillige fordi den giver den forsikrede en social sikkerhed derved, at udbetalingerne kan løbe år for år. Jeg har derfor med glæde noteret mig, at den højtærede finansminister har erklæret sig villig til, at hele dette vigtige problemkompleks tages op til løsning til gavn for den store voksende skare af pensionsforsikrede medborgere. Det vil ikke ske i forbindelse med de lovforslag om opsparingsfremmende foranstaltninger, som er fremsat; det vil først kunne ske senere, idet der er så mange problemer, som først skal drøftes igennem, før et endeligt forslag kan udarbejdes.

Jeg sagde i indledningen til min tale, at det, som regeringen og det store flertal af folketinget nu gennemfører, er en samordning af en række af de faktorer, der er bestemmende for den økonomiske udvikling. Men der er jo andre faktorer, som er bestemmende her; det gælder erhvervsorganisationer, det gælder fagorganisationer, brancheforeninger og mange flere, og det gælder vel ret beset hver enkelt borger i landet gennem de krav, han stiller eller eventuelt undlader at stille. Regering og folketing kan ikke gribe ind i alle de økonomiske dispositioner, der træffes på disse områder, medmindre vi vil gå til en statsfastsættelse af alle priser, lønninger og avancer, og derom er der absolut intet ønske hos mit parti. Men vi kan appellere til ansvarsfølelsen, og alene det, at indgribende foranstaltninger gennemføres med så stor tilslutning i folketinget, er vel en appel af en vis vægt, en ikke ubetydelig vægt.

Jeg tror dog, at vi kan gå et skridt videre ved at etablere et økonomisk råd som foreslået af den højtærede økonomiminister i lovforslaget om økonomisk samordning. Et sådant råd, ledet af et uafhængigt formandskab og med repræsentanter for alle sider af erhvervslivet og arbejdsmarkedet, vil gennem drøftelser af de økonomiske muligheder, som produktionen betinger, uden tvivl kunne medvirke til, at indkomstkraav i de forskellige befolkningsgrupper bedre afstemmes efter, hvad der er økonomisk grundlag for, når sund balance skal opretholdes. For mig at se vil det være

[Helge Larsen.]

rigtigt og naturligt, om folketinget nu følger den sanerende lovgivning op med oprettelse af det foreslåede økonomiske råd, der skal bidrage til at samordne de forskellige økonomiske interesser. Dette råd kan ikke diktere forholdene, men det kan gennem sine drøftelser og sine konklusioner give et bedre grundlag for at vurdere udviklingen, og jeg har den tro, at der også herigennem appelleres til fornuft, besindighed og ansvarfølelse hos alle pågældende. Jeg mener i den tilslutning til tanken, som er givet af arbejdsmarkedets parter og af adskillige erhvervsorganisationer i øvrigt, at finde bekræftelse på, at det økonomiske samordningsråd vil kunne løse en opgave af betydning, og jeg opfordrer derfor stærkt til, at vi nu, inden folketinget tager ferie, gennemfører lovforslaget med de ændringer, vi måtte finde rimelige. Det er ikke nok, at vi her i tinget gør vor del af arbejdet; vi må søge at få alle draget med ind, så vi skaber en varig forbedring af de økonomiske forhold.

Med disse bemærkninger om forligskomplekset skal jeg anbefale de foreslåede ændringer til lovforslaget om omsætningsafgift til vedtagelse og i øvrigt anbefale vedtagelsen af de lovforslag, som behandles i tilknytning hertil.

Til slut vil jeg gerne gøre et par bemærkninger vedrørende udenrigs- og forsvarspolitikken, og lad mig dér begynde med et par bemærkninger om materielanskaffelserne til forsvaret.

Ved forsvarsforliget i 1960 skete der som bekendt en reduktion af rammerne for forsvarets mandskabsstyrker, idet det samtidig forudsattes, at de militære enheder blev gjort mere effektive ved forøget og forbedret udrustning. Det var på denne baggrund, der oprettedes panserinfanteribrigader. Den overvejende del af materiellet forventedes modtaget som våbenhjælp, men senere er der sket en ændring i USAs stilling til våbenhjælpsprogrammerne. Det er baggrunden for, at det radikale venstre har tiltrådt, at der søges bevilget i indeværende finansår 135 mill. kr. til materielanskaffelser, at der til næste år søges yderligere 175 mill. kr. og i finansåret 1964-65 derudover 65 mill. kr. eller i alt over 3 finansår 375 mill. kr. til materielanskaffelser, som går til udfyl-

delsen af de rammer, der opstilledes i forsvarsforliget. Derudover er der ikke truffet aftale om ekstra bevillinger til det danske forsvar, og det radikale venstre kan ikke finde det rimeligt, at man skulle binde sig til en længere periode end den aftalte 3-årige.

I forbindelse med disse bemærkninger om materielanskaffelserne vil jeg gerne sige et par ord om de værnepligtiges tjenestetid. Jeg ved, at der er sket en reduktion af tjenestetiden for søværnets mandskab og for et par specialafdelinger i hæren, og jeg spørger derfor forsvarsministeren, om det ikke snart vil være muligt at gå videre med de påtænkte tjenestetidsforkortelser, i første omgang således at man gruppe for gruppe kan nå ned på de 14 måneders tjenestetid. Jeg siger det ikke bare for at henvise til drøftelserne under forsvarsforliget og af hensyn til de værnepligtige, men fordi jeg tror, at det vil være til gavn for de værnepligtiges indstilling til forsvaret, at den egentlige beredskabstjeneste, der ofte føles noget ørkesløs, kan reduceres, og fordi der i erhvervslivet er behov for arbejdskraft.

Siden vi sidst i det høje ting drøftede udenrigs- og forsvarspolitiske problemer, har også USA genoptaget sine forsøg med kernevåben, efter at det under forhandlingerne i Genève havde vist sig umuligt at nå til enighed med Sovjetunionen om forbud mod atomprøvesprængninger. Jeg beklager, at det ikke lykkedes at nå frem til denne enighed, og jeg beklager, at USA derefter besluttede at genoptage sine forsøg. Hvad der så end anføres af militære nødvendighedsbegrundelser for kernevåbenforsøg, er der for mig personlig så mange og tungtvejende grunde, der taler derimod, at jeg må anse yderligere forsøg for forkastelige, enten de så er foretaget af den ene eller den anden magtgruppe. Jeg har dog også med ubetinget glæde bemærket, at præsident Kennedy under de amerikanske kontakter med Sovjetunionen om Berlin og Tysklandsproblemerne og ved andre lejligheder har tilkendegivet, at USA ikke ønsker en yderligere spredning af atomvåbnene, og jeg takker den højtærede udenrigsminister for, at han på NATO-mødet i Athen i maj advarede mod en yderligere spredning af atomvåbnene til andre lande end de fire, der allerede besidder dem. Det radikale

[Hølge Larsen.]

venstre deler fuldt ud denne stilling til spørgsmålet om spredning af atomvåben, og vi anser det nu som før for at være noget aldeles ufravigeligt, at danske militærstyrker ikke udstyres med atomvåben, og at fremmede styrker ikke stationeres på dansk område.

De øst-vestlige kontakter, som nu har været i gang i nogen tid om Berlin- og Tysklandsproblemerne, betragter vi som en meget nyttig sanering for at finde frem til en afspænding i Europa. Der er sikkerhedsproblemer for både øst og vest knyttet til Tysklandsproblemet, og kan man gennem ikke-angrebsaftaler, nyordning af kontrollen med trafikken til Vestberlin og enighed om, at grænser ikke kan ændres gennem magtanvendelse, løse en del af disse problemer, er vi vel kommet et stykke vej mod afspænding og kan måske så småt begynde at håbe på, at rustningsbyrden, som tynger både øst og vest, kan lettes noget.

Siden vi sidst drøftede udenrigspolitiske problemer, har folketinget enstemmigt gennemført nyordningen af den danske hjælp til u-landene. Jeg skal ikke gøre yderligere bemærkninger derom, men blot udtrykke håbet om, at denne lovgivning må virke, som vi alle gerne vil have den skal.

Jeg vil gerne føje et par ord til om u-landenes problemer. Vi ved, at u-landene for en meget væsentlig del er råstofleverandører til de industrialiserede staters produktion, og at det vil vare længe, før u-landene får opbygget en egen industri af stort omfang. Det er derfor af stor betydning, hvordan vi toldpolitisk og markedspolitisk behandler råvarerne. Jo friere adgang der er for råvarerne til industrilandene, jo bedre bliver u-landenes muligheder for at forbedre deres økonomi, og jeg går derfor også ud fra, at Danmark med sin levende interesse for u-landsproblemerne vil bidrage til, at råvarer kan handles så frit som muligt. Fællesmarkedet synes nu at ville slå ind på en sådan politik over for de associerede tidligere franske kolonier, nu selvstændige stater i Afrika, og præsident Kennedy har taget et initiativ for at sænke toldsatserne. Som traditionelt lavtariffand må Danmark naturligvis støtte alle sådanne bestræbelser.

Det er i det hele taget en given ting, at det ud fra et dansk synspunkt er væsent-

ligt, at åbenhed og fri handel i videst mulig udstrækning kommer til at præge forholdene mellem landene. Jeg mener, at vi i de seneste måneder har kunnet spore en tendens til større bevægelighed i storpolitikken, og forhåbentlig vil denne udvikling fortsætte. Jeg skal da slutte disse bemærkninger med at takke den høje regering for det positive bidrag, den har givet til denne udvikling gennem sin FN-politik. Det er og bliver målet at styrke De Forenede Nationer mest muligt for langsomt og gradvis — det erkender jeg — at arbejde os frem mod et internationalt retssamfund.

Aksel Larson: Det, der foreligger til behandling i dag, og som diskussionen skal dreje sig om, er omsætningskattelovgivningen i den ændrede skikkelse plus de fremsatte 7 lovforslag om forøgelse af skatterne på tobak, øl, spiritus, sodavand, chokolade o. s. v. samt om såkaldt kompensation for omsen, om yderligere præmiering af opsparing og om optagelse af præmieobligationslån. Hertil kommer de aftalte planer for statsindkomstkatten i næste finansår, planen om skattelettelser for landbrugere, om pristallets ændring og om huslejeforhøjelser, hvorom vi dog i morgen skal behandle et særligt lovforslag — kort sagt, vi har til debat det firkantede forlig om skatter, byggebegrænsninger, opsparing og militærbevillinger samt muligheden for at undgå alt dette ved i stedet for at lave noget fornuftigt. Jeg har forstået, at de 4 Langelinje-partier er indstillet på, at dette også skal være folketingets afsluttende såkaldte storpolitiske debat, hvor man også skal klare hele Danmarks udenrigspolitik, stillingen til fællesmarkedet og den verdenspolitiske situation. Jeg forstår sådan set godt, at de partier, der er ansvarlige for forliget, alle gerne vil have lejlighed til også at tale om noget andet, men jeg kan ikke følge deres eksempel. Det forekommer mig mere rigtigt at tale om det, der her skal afgøres, og det, befolkningen har særlig grund til at ønske besked om.

Man bør ikke bebrejde vælgerne det, hvis de synes, at udviklingen har været noget mærkelig. Det er godt 1½ år siden, vi havde folketingsvalg efter en valgkampagne, hvorunder socialdemokratiet sagde til vælgerne: stem på os, vi vil gøre gode tider bedre, og venstre og de konservative forkyndte, at

[Aksel Larsen.]

skatterne kunne og burde lettes, jeg tror med 800 mill. kr. om året. Vi har siden da gennemlevet foråret 1961, da der med regeringens billige blev bevilget betydelige indtægtsforøgelse for mange forskellige erhverv og befolkningsgrupper kulminerende med ydelse af direkte og indirekte tilskud til landbrugerne på tilsammen over 1 milliard kr. i løbet af 2 år, uden at det på nogen måde blev antydnet, at dette havde samfundet ikke råd til, eller at landet som følge heraf ville komme til at stande i våde. Vi har desuden til hudløshed hørt fra venstre og de konservative, at man kunne ikke have tillid til den siddende regering, man burde ikke betro den penge, og den burde i øvrigt afskaffes snarest muligt. Siden da har vi fået en gang grundige skatteforhøjelser i fjor efterår foruden en rigoristisk forhøjelse af renteniveauet gennemført ved beslutningen af regering og nationalbank om diskontoforhøjelse.

Nu præsenteres vi for en ny omgang skatteforhøjelser med den begrundelse, at landet økonomisk befinder sig på katastrofens rand, og regeringen har nu med den borgerlige opposition sluttet et forlig, som foruden skatter og huslejeforhøjelser indebærer, at regeringen halvgarderes og får et tilsagn fra den samme opposition om, at nu skal den have mulighed for at udskyde et nyt folketingsvalg et par år og således i den tid, 2-årsplanen skal virke, have lov til at sidde uanstastet. Man kan ikke fortænke vælgerne i at spørge: hvad er i grunden meningen?

Hvad den økonomiske situation angår, er der naturligvis vanskeligheder, men de er i ikke ringe grad skabt af regeringen og dens makkere i dette forlig. Det værste er, at inflationen ikke mere er mild, men er begyndt at slå over i galop, at kronens købekraft stedsse forringes, og at der trods den stærkt stigende produktion unægtelig er en noget for stor købekraft. Dette giver sig også udtryk i, at valutareserven er svindende; men det er dog alt for stærkt at tale om katastrofe, og de, der gør det, må vel have den hensigt med deres tale, at befolkningen skal blive grebet af en sådan grad af panik, at den muligvis vil affinde sig med skatteforhøjelser og nedskæringsforanstaltninger i troen på, at der er indtruffet naturbegivenheder, så at det ikke kan være anderledes.

Socialistisk folkeparti anser bevarelse af

kronens købekraft og bekæmpelse af inflationen for den altoverskyggende økonomiske opgave, og vi anser afskaffelse af bolig mangelen samt billiggørelse af lejlighederne for den sociale hovedopgave for det danske samfund. Det vil være muligt, og det er nødvendigt, at koordinere løsningen af disse to opgaver. Dette ville være en positiv politik i modsætning til det negative, de 4 partier er enedes om, og som udgøres af forøgede skattebyrder for befolkningen, med skattelettelse af forskellig art til skatteydere med store indkomster samt begrænsning af byggeriet, angreb på beskæftigelsesgraden, huslejeforhøjelser og forøgede militærudgifter.

Vi afviser ikke tanken om, at der må skaffes staten større indtægter — tværtimod. Det er nødvendigt, at staten har midler til at sørge for kollektive goder til befolkningen: skoler, sygehuse, sociale foranstaltninger, boligbyggeri, vejbygning o. s. v. o. s. v. samt til at hjælpe med investeringer i produktionen og til at gribe lidt regulerende ind i penge- og kreditforholdene. Vi godkender imidlertid ikke hvilke som helst skatteforslag, og vi foreslår desuden, at statens finansielle situation bedres ved besparelser, hvor opmærksomheden i særlig grad må være henvendt på nødvendigheden af at skære de uproduktive udgifter til militærvæsenet ned. Disse anvendes helt igennem til overflødig forbrug og oven i købet til stærkt valutakrævende forbrug; vi behøver bare at tænke på de 10 000 maskingeværer, man vil købe i Tyskland, og de panservogne, man vil købe i USA. Lad os erkende, at det vil være godt, om forbruget kan begrænses, men lad staten gå i spidsen. Bedst og rigtigst synes jeg det ville være, om man totalt afskaffede militæret ved dansk afrustning, men hvis den tanke forekommer finansministeren og de ærede medlemmer hr. Per Hækkerup, hr. Peter Nielsen og hr. Helge Larsen alt for socialistisk, kunne man da i det mindste lade være at forøge militærbudgettet i disse for vort lands økonomi så vanskelige tider.

I overensstemmelse med disse synspunkter har vi under de 3 måneders forhandlinger om omsætnings skatten og de dermed forbundne problemer fremsat vore forslag og skitseret en plan, som uden omsætnings skat ville skaffe staten den nød-

[Aksel Larsen.]

vendige indkomstforøgelse, fordele skattebyrden mere retfærdigt på befolkningsgrupperne, bringe priser og avancer under kontrol, modvirke overflødige indkøb, standse grundspekulationen og forøge og billiggøre boligbyggeriet.

Vi har foreslået regeringen at opgive planen om en almindelig omsætningskat. Dette burde regeringen gøre, så meget mere som den jo i marts påstod, at omsætningskattens byrder på den jævne befolkning skulle afbalanceres eller, som det hedder, kompenseres gennem skattelettelser o. lign. Efter det forlig, man har sluttet, er der kun en narresut tilbage af de påtænkte kompensationer, så regeringspartierne har altså opgivet det, der var deres påståede grundlag i marts.

Vi har foreslået, at skatteligningen effektiviseres. Det hævdes jo af sagkyndige, bl. a. af statsminister Kampmann, at mindst 3-4 milliarder kr. hvert år undrages selvangivelsen. Skattemyndighederne repræsenteret ved ligningsdirektoratet har tydeligt erklæret, at selv med den nugældende lovgivning vil det være muligt at kontrollere de fleste selvangivelser omtrent lige så godt, som man nu kontrollerer rigtigheden af lønmodtagernes selvangivelser. Det er bare et spørgsmål om bevilling af nogle få millioner kroner til effektivisering af ligningsarbejdet. Måske kunde en sådan billig effektivisering give lige så meget, som man nu regner med at få i overskud af omsen. Jeg savner en forklaring på, hvorfor de fire forligspartier, som er kendt med ligningsdirektoratets synspunkt og ønsker, overhovedet ikke vil interessere sig for dette.

Vi foreslår indførelsen af en virkelig kapitalvindingskat. Det er urimeligt, at arbejdsfrie indtægter ved salg af jord, byggegrunde, værdipapirer o. s. v. stort set ikke beskattes. De burde beskattes efter nogenlunde samme skala som arbejdsindtægter. Provenuet af en sådan skat kan jeg ikke regne ud, men enhver vil kunne forstå, at det vil blive noget meget stort. Millionerne måtte i hvert fald skrives med et trecifret tal. Naturligvis må en kapitalvindingskat suppleres med en ændring af aktieselskabsloven, sådan at der blev sat en stopper for metoden med udvidelse af aktiekapitalen ved udstedelse af friaktier, som

ikke blot betyder en forøgelse af de pågældende aktionærers formue, men samtidig — da dividende procenten i sådanne tilfælde jo ikke sættes ned — i mange tilfælde en fordobling af aktionærernes årlige udbytte.

Vi har den opfattelse, at afskrivningsreglerne for maskiner og andre driftsmidler er, skal vi sige, alt for liberale. Det er for meget, når det tillades at afskrive 30 pct. om året. Denne afskrivning trækkes jo fra de pågældende skatteyderes, enkeltpersoners eller firmaers, skattepligtige indkomst og giver dem altså en betydelig skattelettelse; men staten får en mindre skatteindtægt. Afskrivningsreglerne har en anden følge: de animerer til hurtigere, end det ellers ville blive gjort, og hurtigere, end det er nødvendigt at gøre det, at udskifte maskiner og lignende; staten betaler en del af anskaffelsessummen for det nye. Hvis vi blot sætter den tilladte skattebeholdning af afskrivning ned til 20 pct. i stedet for de nugældende 30 pct. årlig, vil der ikke alene komme flere penge ind i skat, men forbruget ville også gå ned. Jeg forstår ikke, at de fire forligspartier ikke interesserer sig for dette. De hævder dog, at alfa og omega i deres drømme og tanker dag og nat er: hvordan skal vi få forbruget sat ned?

Der findes ganske utvivlsomt et ikke ringe overflødig forbrug her i landet. Det forårsages naturligvis delvis af den stadige forringelse af kronens købekraft, hvilket just ikke animerer folk til at spare op, men hellere til at købe ind, inden varerne bliver endnu dyrere, end de er i dag. Det overflødig forbrug forårsages imidlertid også af den overhåndtagende amerikaniserede reklame, der dag ud og dag ind påvirker forbrugerne med parolen: køb, køb! uanset om det i virkeligheden er noget, man har brug for, endsige trang til. Vil regeringspartiernes medlemmer have mere at vide herom, end jeg kan få tid til at fortælle her fra talerstolen, kan de blot læse den helsidesartikel, der under overskriften „Ulven er iblandt os“ bragtes i regeringens hovedorgan Aktuelt for den 31. maj. Denne voksende reklame, som kun i meget begrænset grad tjener samfundsnyttige formål, betaler staten og kommunerne en meget væsentlig del af omkostningerne ved. Reklameudgifter er nemlig driftsudgifter, som kan

[Aksel Larsen.]

trækkes fra i den skattepligtige indkomst. Det samme gælder de såkaldte repræsentationsudgifter. Reklamen burde beskattes. Det kunne formentlig gøres ved at belægge den med en slags oms. Jeg er sikker på, at finansministeriets eminent dygtige embedsmænd nok skulle kunne finde ud af hvordan, men det kan formodentlig klares endnu lettere ved en regel som af os foreslået om, at reklame- og repræsentationsudgifter kun må fradrages med 50 pct. i den skattepligtige indkomst. Det ville give staten flere penge i kassen, og det ville formentlig dæmpe reklamen og derved virke forbrugsbegrænsende.

Vi har i overensstemmelse for øvrigt med Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund og talrige andre arbejderorganisationer krævet regeringens løfte fra i fjor opfyldt om en effektiv pris- og avancekontrol. Tillad mig i denne forbindelse at komme med en bemærkning til det ærede medlem hr. Per Hækkerup, som pukkede på noget, Alfred Petersen skal have sagt. Hvad Alfred Petersen har sagt i denne situation, er mange ting, men det, der er grundtonen i alt det, han har sagt, er, at han er modstander af omsætningskat og ønsker kapitalvindingsskat og lignende forholdsregler præcis som af os foreslået. Hvis derfor det ærede medlem hr. Per Hækkerup vil bruge Arbejdsmandsforbundets formand, hr. Alfred Petersen, som kronvidne, skulle han virkelig tage hensyn til, hvad Alfred Petersen har sagt og mener. Men vi har altså i overensstemmelse med, hvad der er sagt af talrige arbejderorganisationer, krævet regeringens løfter fra i fjor opfyldt om effektiv pris- og avancekontrol. Det er ikke så langt fra, at det ærede medlem hr. Per Hækkerup har overbevist mig om, at dette mest virkningsfuldt kan gøres ved at give monopolrådet og monopotilsynet større beføjelser. Hvorfor skal man så ikke gøre det? Hvorfor har de fire forligspartier syltet denne idé derved, at de siger, at det er noget, man må snakke om i markedsudvalget? For det er noget, der eventuelt bliver nødvendigt, når dansk lovgivning skal ensrettes eller, som man kalder det, harmoniseres med fællesmarkedet. Pris- og avancekontrol, det skal vi have ikke af hensyn til Bonn eller Paris, det skal vi have for at

værne de danske forbrugere og så vidt muligt hindre kronens købekraft i at blive yderligere forringet.

Vi har foreslået oprettelse af en offentlig boligfond med det hovedformål at forøge, systematisere, rationalisere og billiggøre boligbyggeriet og med den bivirkning, at derved kan en del af købekraften flyttes over fra mindre varige til mere varige forbrugsgoder, samtidig med at boligfonden i sig selv vil have en såkaldt kontraktiv, altså pengeopsugende virkning, da den kapital, der opsuges i boligfonden, ikke med det samme pumpes ud i boligbyggeriet, idet den først må have en vis størrelse og de nødvendige forudsætninger for dens anvendelse i øvrigt må skaffes til veje. Når der skaffes en kapitaltilgang for boligfonden på 500 mill. kr. om året, således at den i løbet af 5 år i hvert fald kommer op på 2,5 milliarder kr., og når dens midler anvendes til finansiering af almennyttigt boligbyggeri ved udlån til 3 pct., kan det sikres, at der bygges i hvert fald 35 000 lejligheder om året, og at byggeomkostningerne og andre udgifter bringes meget betydeligt ned, så betydeligt ned, at huslejens højde vil blive $\frac{2}{3}$ af den, man nu kalkulerer med i tilsvarende byggeri.

Hertil kræves naturligvis, at byggegrunde stilles billigt til rådighed, og at grundspekulationen kvæles. Vi må have en lovgivning, som giver kommunerne adgang til pligt til at opkøbe jord enten ved forkøbsret til vurderingspriser eller ved ekspropriation. Vi må forlange, at kommunerne er forudseende i deres dispositioner. De skal efter at have erhvervet jorden ikke derpå sælge byggegrundene, efter at de har gjort dem byggemodne. De skal stilles til rådighed på jordrentevilkår til boligbyggeri. Det er nok muligt, at der er nogen i denne sal, som er parat til at få et mindre anfald, når der tales om ekspropriation til boligbyggeri, men formentlig vil de komme sig, når man minder dem om, at kommunerne i øjeblikket har ret til at ekspropriere jord og ejendomme f. eks. til indretning af parkeringspladser for biler. Det vil dog vist nok være rimeligt, om de i det mindste fik samme ret, når det drejer sig om at skaffe plads til boliger.

Hvordan skal boligfondens kapital skaffes? Ja, vi har foreslået, at en væsentlig del

[Aksel Larsen.]

deraf skaffes ved hjælp af bunden opsparing, hvortil omtrent alle statsskatteydere skal bidrage. Vi har foreslået det, fordi det er en samfundssag og folkesag at afskaffe boligmangelen, og fordi befolkningen vil være villig til at bringe ofre herfor og vil være interesseret i, at boligerne bliver billigere. Det ærede medlem hr. Per Hækkerup er rystet ved tanken om, at så skulle skatteyderne bidrage til den bundne opsparing med så meget som 10 pct. af det beløb, de betaler i statsskat. Hvorfra det ærede medlem i sin fattige fantasi har hentet denne procentsats, ved jeg ikke. Vi har offentlig bekendtgjort, at ved den bundne opsparing skulle der skaffes ca. 200 mill. kr. om året, og det kan gøres, når der indbetales 5 pct. af indkomstkatten til staten. Jeg ved godt, at man påstår, at indkomstkatten til staten kun giver 3,1 milliard kr., men jeg ved også, at dér har man kalkuleret betydeligt i underkanten, og jeg vil ikke blive forbavset, hvis den i indeværende skatteår går helt op til omkring 4 milliarder kr., og så har vi pengene med de 5 pct. Efter den gældende skatteskala bliver 5 pct. af indkomstkatten til staten så meget som ca. 150 kr. årlig for en skattepligtig indkomst på 15 000 kr., og da det rent praktisk ikke kan betale sig at opkræve beløb på under 50 kr., vil det sige, at skattepligtige indkomster under ca. 9 500 kr. ville blive fritaget for at bidrage til den bundne opsparing.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup, som er så bekymret ved tanken om den byrde, dette vil lægge på skatteyderne, skulle prøve at tænke på, at han selv har stillet forslag om, at skatteyderne skal betale ca. 900 mill. kr. mere om året, end de betaler nu, gennem omsætningsskatten, og at i hvert tilfælde den kompensation, man vil give dem i år, sammenlagt kun andrager 135 mill. kr. Han er virkelig den rette til at tale forarget om, at andre, der modsætter sig omsætningsskatten med dens byrder, vil lægge byrder på befolkningen. Det ærede medlem hævder, at i vort forslag om boligfond er der ikke noget om forøgede børnetilskud og 10 kr. mere om måneden til folkepensionister o. lign.; nej, men disse penge har det ærede medlem hr. Per Hækkerup og hans medforslagsstillere fore-

slået at stille til rådighed mod, at man kan opkræve 900 millioner om året i omsætningsskat. Vi går imod denne omsætningsskat, vi vil ikke opkræve de 900 mill. kr. på den måde, og så har vi heller ikke grund til at interessere os for at give kompensation for den. I øvrigt kender det ærede medlem udmærket min mening bl. a. om, hvad man burde give til folkepensionisterne, og hvad man burde give i børnetilskud.

Vi er i øvrigt af den opfattelse, at det er rimeligt, at industrien, som må være interesseret i boligproblemets løsning — for den har brug for, at der overalt, hvor der placeres industri, også skal være boliger til de arbejdere, der beskæftiges i industrien — betaler et bidrag, som hverken skal tilbagebetales eller forrentes. Vi forestiller os ca. 100 mill. kr. om året, det bliver ikke ret mange øre pr. udbetalt timeløn. Vi vil endvidere tilføje boligfondens indtægterne af visse statsskatter, bl. a. grundstigningsskylden, og desuden af kapitalvindingsskatten. Herved kan man nå op på de 500 millioner årlig, og dette beløb kan ydermere suppleres ved en rimelig opsparing til erhvervelse af bolig særlig beregnet på ungdommen.

Vi er sikker på, at dette er vejen til boligproblemets løsning, og det er yderst beklageligt, at hverken regeringspartier eller den såkaldte opposition har haft andet tilovers for denne plan end en bleg-sottig sympati, men ikke haft noget som helst at have sympatien i. Den højtærede fungerende statsminister har i en tale på grundlovsdagen forkyndt for det undrende folk, at når socialistisk folkeparti kommer med sådanne planer, så betyder det, at nu er Aksel Larsen faldet tilbage til sin propagandistiske fortid i stedet for at lave positiv og konstruktiv politik. Jeg synes, det var en ualmindelig genial udtalelse, fremsat netop af den højtærede fungerende statsminister, om hvis fortid vi erindrer, at han var fader til det program, der blev kaldt „Fremtidens Danmark“.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup bebrejdede mig, at jeg ikke har villet drøfte regeringens oplæg; og at jeg praktisk taget ikke har deltaget i drøftelserne i udvalget, men havde holdt mig ligesom fornærmet udenfor og ageret sfinks. Jeg må hertil sige,

[Aksel Larsen.]

at der er jo ikke nogen, der har villet drøfte de tanker, ideer og forslag, jeg har fremsat; jeg har fået lov til at fremsætte dem, og jeg har endda fremsat dem på et meget tidligt tidspunkt for derpå, da vi var kommet så langt, også at fremlægge forslagene skitse-mæssigt, skriftligt; men der var ingen, der havde noget at sige til dem, ingen, der ville drøfte dem ud over nogle bemærkninger om, at man havde stor sympati for boligfonden, men det kunne nok ikke gennemføres. Jeg synes, at når man ikke har villet drøfte de tanker, jeg har fremsat, og jeg har gjort rede for dem her, så skal man ikke bebrejde mig det, hvis jeg ikke havde villet drøfte andre ting, men det har jeg villet.

Jeg har jo netop drøftet også de forslag, ideer og tanker, der er kommet frem fra anden side, såvel fra regeringspartierne side som fra den borgerlige oppositions side. Hvis det ærede medlem hr. Per Hækkerup tænker sig om, vil han erindre, at dette er rigtigt, men han vil samtidig være klar over, at jeg var ikke med til middagen på Langelinje; jeg var heller ikke med til middagen i udenrigsministeriet; jeg har ikke været med til de, jeg ved ikke hvor mange og hvor lange forhandlinger, der har været mellem de fire partier uden om folketingsudvalget. Man må undskylde mig: i de forhandlinger var jeg ikke til stede, var jeg ikke indbudt, kunne ikke være kommet ind, selv om jeg var mødt op. Man kan da ikke bebrejde mig, at jeg ikke har deltaget i de forhandlinger, som jeg ikke kendte noget til i detaljer!

Der går jo i øvrigt svære rygter, som jeg ikke har fået dementeret, om, at det lå sådan, at man muligvis nok fra det ene regeringspartis side ville drøfte, hvorledes man eventuelt sammen med mit parti kunne nå til resultater, men at det andet regeringsparti havde nedlagt forbud imod, at der overhovedet blev forhandlet med os. Jeg finder dette rygte bekræftet bl. a. derved, at f. eks. Holbæk Amts Venstreblad —

det er jo et førende radikalt blad — har skrevet ledende artikler om, at man måtte gøre sig klart, at der under disse forhandlinger overhovedet ikke ville blive taget hensyn til socialistisk folkeparti, der ville ikke blive taget hensyn til dem i salen, og deres stemmer ville ikke engang blive talt op. Jeg antager, at det må være et udtryk for, at i hvert fald redaktøren af Holbæk Amts Venstreblad mener, at hans parti har en aftale med det andet regeringsparti om, at man må kun forhandle til højre og ikke med os. Men når det ligger således, er det også lidt barokt, at man bebrejder mig, at jeg ikke har stillet mig velvilligt og forhandlet meget intensivt om, hvordan vi skulle få en omsætningskat.

Hvad nu Langelinje-forliget angår, må jeg sige, som jeg har sagt i betænkningen, at omsætningskatten kan jeg ikke anse for nødvendig. Alene hvis man ser på statens finansielle situation og de statsindkomster, der kan ventes, bliver man klar over, at det står slet ikke så galt til. Der kalkuleres, som det ærede medlem hr. Peter Nielsen ganske rigtigt har sagt, eller der blev kalkuleret med en stigning i statsindkomstskatten på ca. 600 mill. kr. fra foregående finansår til dette finansår. Ja, de tal har vi måttet gå meget nøje igennem, og det er lykkedes os, selv om det holdt hårdt, at få papirerne frem på, at der i hvert fald vil komme 180 mill. kr. mere ind i statsindkomstskat end de kalkulerede 600 mill. kr., og alle, som ved lidt om, hvordan ligningen er gået, har en mere end begrundet mistanke om, at disse 180 mill. kr. igen er beregnet betydeligt i underkanten. Der kommer så at sige automatisk større statsindkomster ikke bare fra den direkte indkomstskat, men de indirekte skatter vil også give adskilligt mere. Og tænk, hvis man så kunne bekvemme sig til at spare bare lidt på militæret, så ville man forbedre statens kasseregnskab så meget, at man ikke behøvede denne oms!

Nu møder man frem her til anden behandling med forslag om, at vi nok skal have omsætningskat, men den skal ikke

[Aksel Larsen.]

som oprindeligt af regeringen foreslået ligge i detaileddet, den skal ligge i engrosleddet, og dette ændrede forslag er så kombineret med noget andet, bl. a. med dette, at nu skal tøjskatten ikke afskaffes med det samme, men først eventuelt fra 1. april næste år. Jeg er, sådan som det hele ligger, og med det kendskab, jeg har fået til statens finansielle situation, af den mening, at man overhovedet ikke behøver nogen omsætningskat, så det vil jeg modsætte mig.

Men jeg vil dog sige, at hvis jeg havde valget imellem to onder, en omsætningskat i engrosleddet og en omsætningskat i detaileddet, så måtte jeg stemme for, at omsætningskatten skulle lægges i detaileddet. Jeg er da også fuldkommen klar over, at dette er regeringens mening. Den mener, dette er det eneste rigtige. En omsætningskat i detaileddet er langt lettere at operere med. Den er lettere at kontrollere, lettere at kræve ind. Den giver en bedre kontrolmulighed, og den har desuden den fordel, at man lettere kan foretage forandringer. Nu er jeg naturligvis ikke så naiv, så jeg drømmer særlig meget om, at hvis vi fik en omsætningskat i detaileddet, ville den muligvis om 1 år blive sat ned fra f. eks. 5 pct. til 2 pct., men teoretisk er muligheden til stede. Jeg ved imidlertid, at hvis man havde en omsætningskat i detaileddet og eventuelt senere kom til det resultat, at det var et forkert sted at placere den, så kunne man uden nogen som helst vanskeligheder flytte den over til engrosleddet. Når man lægger en omsætningskat i engrosleddet, så kan den ikke eller kun via meget store vanskeligheder flyttes over til detaileddet. Man har næsten én gang for alle taget stilling, og så har man fået et skatteopkrævningsapparat, som ikke er så smidigt som det, man ville have, hvis omsen lå i detaileddet, og man har måttet sætte procenten op ikke til 5, men til 9, hvilket samtidig indebærer, at der jo formentlig i detaileddet vil og må blive taget avancer også af skatten, og det vil sige, at forbrugerne kommer til at betale adskilligt mere i prisforhøjelser end selve den omsætningskat, der går i statskassen, egentlig hjemler.

Jeg forstår kun til en vis grad, at detailhandelen har vendt sig så stærkt imod tanker om omsætningskat i detaileddet.

Jeg forstår det kun til en vis grad, for det er da ganske givet, at de store forretninger, de store magasiner, kædeforretninger, supermarkeder, eller hvad det hedder, som både har engros- og detailhandel, har uhyre store muligheder for at flytte om på deres avancer, således at et minimum af avancen eller slet ingenting lægges i engrosleddet og et maksimum af avancen lægges i detaileddet, hvorved de naturligvis bliver i stand til dels at betale mindre skat til staten, dels at sælge varen billigere, end den almindelige detailhandler kan.

Jeg forstår, at den højtærede handelsminister er ganske enig i disse synspunkter — det er til dels også fra den højtærede handelsminister, jeg har disse synspunkter — men jeg beklager jo meget, at det er sådan med den højtærede handelsminister, at han, ligervis som når det drejer sig om militærudgifterne, optræder på den måde, at han siger, at det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg. Den højtærede handelsminister stod den 1. maj ovre på Fyn og sagde, at det blev kun over hans lig, vi fik militærudgifterne i dette land sat op til 1 800 mill. kr. om året, og det var ham, der på det radikale landsmøde i Herning foreslog en resolution om, at man skulle godkende de militærudgifter, amerikanerne havde foreslået Danmark. Den højtærede handelsminister har erklæret, at han var absolut modstander af omsætningskat i engrosleddet, men efter omstændighederne vil han alligevel stemme for det. Så hjælper det jo ikke så meget, at han har den rigtige opfattelse.

Der kan naturligvis anføres mange grunde, hvorfor omsætningskat i detaileddet er at foretrække, hvis vi endelig skal have omsætningskat. Vi har jo fået et særdeles fortrinligt materiale fra finansministeriet, og jeg forstår virkelig ikke — jo, jeg forstår det nu alligevel, men jeg burde ikke kunne forstå, at noget parti efter at have studeret dette materiale og oven i købet efter at have haft besøg af Industrirådet, som har forklaret, hvor alvorligt og skadeligt det vil være for dansk industri, om omsætningskatten lægges i engrosleddet, kan stille som betingelse for at medvirke, at vi skal have en engrosoms. Men jeg forstår det måske alligevel. Det kan jo skyl-

[Aksel Larsen.]

des, at der også er noget om det, det ærede medlem hr. Per Hækkerup har sagt, jeg tror, det var på et møde i DSU, hvor han sagde, at fordelene ved en omsætningskat i detailleddet er, at så får man kontrol med hele handelens indtægter, og det vil i direkte indkomstskatter til staten give 200-300 mill. kr. mere om året. Jeg må servere disse bemærkninger for det ærede medlem hr. Per Hækkerups regning, men han ved sikkert bedre besked derom end jeg. Men jeg må samtidig sige, at jeg har det indtryk — det kan være, det er forkert, i så fald beder jeg om at blive korrigeret — at det konservative folkeparti, som på et vist tidspunkt var meget nær ved at sige ja til detailomsen, ganske simpelt under indtryk af, hvad Industrirådet havde sagt, skiftede mening, da detailhandelen, der formentlig repræsenterer et halvt hundrede tusind stemmer ved et folketingsvalg, kom og protesterede mod detailoms og forlangte omsætningskatten lagt i engrosleddet. Jeg vil håbe, at jeg tager fejl, hvis jeg regner med, at dette har spillet en alvorlig rolle for det konservative folkeparti, men jeg kan ikke frigøre mig for den opfattelse, at det har det måske alligevel.

Under alle omstændigheder er vi modstandere af den ændring, man nu har foreslået til anden behandling, og vi ønsker at markere det derved, at vi, som i øvrigt vil afholde os fra at stemme om de mangfoldige ændringsforslag, ønsker afstemning om ændringsforslaget under nr. 1, for det vil vi stemme imod.

Der tales i forliget om kompensation, og vi har fået nogle af de lovforslag, der skal give denne kompensation, eller måske har vi endda fået dem alle.

Man vil dels give et ganske beskedent tilskud til folk med skattepligtige indkomster på under små 10 000 kr. Man vil give 10 kr. månedlig til folkepensionister, og så vil man forøge børnetilskuddet og give 80 kr. mere til det første barn og 30 kr. mere til det andet og følgende barn. Denne samlede kompensation andrager 135 mill. kr. Det er unægteligt adskilligt mindre, end man opererede med, da vi fik regeringens lovforslag den 9. marts, og enhver kan sige sig selv, at det giver absolut ikke

kompensation for de højere priser, de pågældende forbrugere skal betale, bortset fra at der altså slet ingen kompensation bliver til folk med indtægter på over 10 000 kr., til trods for at de, der har indtægter mellem 10 000 kr. og 20 000 kr., vist godt kunne trænge til en sådan kompensation, og det er — ja, jeg ved ikke, hvordan jeg skal karakterisere det, men det er næsten at gøre nar af folkepensionister, invalidepensionister og enkepensionister, når man siger, de kan få 10 kr. om måneden til at afbalancere prisforhøjelserne med. Det rækker hverken helt eller halvt. Hvis man beholdt sig til regeringens officielle beregninger, så skulle de pågældende i hvert fald have 16 kr. om måneden. Men jeg tillader mig at være af den mening, at vi risikerer adskilligt større prisstigninger, end regeringen her kalkulerer med, og jeg synes ikke, man kan være bekendt, når man endelig vil gennemføre noget så usympatisk som en omsætningskat, at spise disse dårligt stillede mennesker af med så lidt.

Hvad angår børnetilskuddet, så er det naturligvis pænt, at man tænker på børnene, men det er nu mindre pænt, at man tænker på børnene med den bagtanke, at nu skal vi lave numre med pristallet. Og det er jo det, man gør. Så vidt jeg har kunnet regne det ud — jeg formoder, det er rigtigt, og hvis jeg ikke bliver modsagt af regeringen, går jeg ud fra det er rigtigt — betyder den øvrige kompensation, at pristallet bringes ned med 0,3 point, medens de 80 kr. til det første barn betyder, at det lønregulerende pristol bringes ned med et helt point. Dér har vi forklaringen på, at man er blevet så velvilligt indstillet over for det første barn.

Jeg har jo været med til i tidligere år at drøfte børnetilskud, og jeg har fået forklaret meget indgående både af ministre og af folketingsmedlemmer fra andre partier, at det første barn er ikke en så stor belastning — også måske fordi det i højere grad er et ønskebarn o. s. v. — som senere børn, og derfor må man give større tilskud til de børn, der kommer senere. Nu kommer man pludselig og siger, at vi forhøjer børnetilskuddet, men det er det første barn, der skal have forhøjelsen. Hvorfor? Jo, fordi så virker det på pristallet. Man er opmærksom på, at

[Aksel Larsen.]

pristalsfamilien har 1 barn, og så siger man: så giver vi 80 kr. til det første barn, og dermed får vi pristallet ned med 1 point.

Jeg tvivler i øvrigt på, at metoden er rigtig. Efter min opfattelse er pristalsfamilien en gennemsnitsfamilie og pristalsbarnet følgelig et gennemsnitsbarn, og man kan altså ikke bare regne med det første barn; men det gør man, og jeg tvivler såmænd ikke på, at man kan få departementschefen i statistisk departement til fuldt ud at godkende, at nu skal man regne pristallet ud på den måde. Men derved opnår man, da disse kompensationer formelt skal træde i kraft fra 1. juli, at de indregnes i pristallet, som offentliggøres i den første uge af juli, og så bliver pristallet trykket med 1,3 point.

Man skal være varsom med at spå, det ved jeg godt, men jeg vil alligevel forsøge det nu. Jeg spår, at hvis ikke man foretog dette, ville det lønregulerende pristal i juli stige så meget, at der skulle ydes 2 dyrtidsportioner. Men når man laver det på den måde, at man presser det ned med et helt point ved hjælp af forøget tilskud til det første barn, opnår man, at der kun bliver én dyrtidsportion. Det vil man vel synes er groft, og det er det; men det er endnu mere groft, at man så lader omsætningskatten træde i kraft den 1. august; så kommer den ikke ind i pristallet, og i august, september, oktober, november, december og i januar og februar til næste år skal så arbejdere, tjenestemænd og ligestillede betale de fordyrede varer i kraft af omsætningsafgiften, mens pristalsstigningen på grund af omsætningskatten først indtræffer i januar måned.

Det er naturligvis lynende forkert, hvad Politikens økonomiske medarbejder i sin ukyndighed bliver ved at påstå, at så får folk lønforhøjelser i januar, februar eller automatisk fra 1. marts. Arbejdsoverenskomsterne udløber for størstepartens vedkommende den 1. marts. Når de er udløbet, gælder pristalsreguleringen ikke, medmindre man får sluttet nye lønftaler, som siger, at den gælder alligevel.

Jeg erkender at det ærede medlem hr. Poul Møller har grund til at være tilfreds, og jeg ved udmærket vel, at det er fra den side, man har gjort opfindelsen. Jeg tvivler ikke om, at da man stod over for det forhold, at på grund af de mange forsinkelser, der var

sket, kunne den af regeringen planlagte omsætningsskat ikke træde i kraft før i juni eller måske først i juli, så var man klar over, at hvis en detailomsætningsskat skulle træde i kraft i juni eller inden den 1. juli, gik den ind i pristallet. Så var det naturligvis praktisk at sige: lad os så få engrosoms, for efter alt hvad finansministeriet har forklaret, kan den ikke træde i kraft før en uge ind i juli, og selv om den kunne træde i kraft i slutningen af juni, ville dens virkninger, da den jo pålægges i engrosledet, ikke slå igennem over for forbrugerne før, efter at pristalsstatistikken var optaget. Nu gik det sådan, at det hele trak så længe ud, at selv engrosomsen først kan træde i kraft den 1. august, men så får vi prisforhøjelserne antagelig større, end omsen selv berettiger til, og så i januar kommer der et pristal, der tager hensyn til det, og det pristal har ingen gyldighed.

I forliget er det aftalt, at der skal gives skattelettelser til næste år. Det ærede medlem hr. Per Hækkerup hæfter sig ved det, jeg har sagt i mit afsnit af betænkningen om, at det er en asocial måde, man giver disse skattelettelser på, og spørger: må jeg få det dokumenteret? Ja, det skal jeg naturligvis ikke have noget imod. Det ligger jo sådan, at man mellem de 4 partier har aftalt den indkomstskatteskala, der skal være gældende til næste år, og den indkomstskatteskala giver en meget beskedent lettelse af indkomstskatten for indtægter under en 16 000-18 000 kr. Det er sådan, hvis jeg ikke husker meget fejl, at en skattepligtig indkomst på 15 000 kr. vil få en skattelettelse i forhold til, hvad der skulle have været betalt, hvis den nuværende skatteskala fortsatte, på omkring 500 kr. på et år. En indkomst på 22 000 kr. vil derimod få en skattelettelse på 2 300 kr. — ja, tallene er cirka, men jeg håber ikke, jeg har ramt meget ved siden af. (Poul Møller: 2 158 kr.). Jeg takker! Ja men enhver må dog indrømme, at det er en forholdsmæssig langt, langt større skattelettelse end den, man giver indkomsten på de 15 000 kr. I regeringens oprindelige forslag om kompensation gennem skattelettelser var det fastslået som princip, at der skulle gives størst lettelse til de mindre indtægter, men i praksis var det blevet sådan, at det var de ret store mellemindtægter, der fik de største

[Aksel Larsen.]

skattelettelser. Men forholdet er blevet langt mere grelt ved det, man nu har aftalt; dér bliver der meget betydelige skattelettelser for dem, der har over 20 000 kr. i indtægt, og først når man kommer helt op på 70 000 kr., skulle efter beregningerne skattelettelsen forsvinde, det vil sige, så har man over 100 000 kr. i realindtægt.

Jeg kan ikke se den sociale linje i dette, og det bliver så meget desto værre, som man jo også har truffet aftaler om ikke alene, hvor bundgrænsen skal ligge — jeg er meget glad for, at man vil sætte den op til 7 000 kr. — men også hvor overgrænsen for proportionalsskattegrænsen skal ligge, den skal flyttes helt op til 22 000 kr. Det er klart, at det giver en kolossal skattelettelse for indtægterne indtil 18 000-22 000 kr. eller rettere sagt for indtægter mellem 18 000 og 30 000-40 000 kr.; de får den store lettelse. Jeg mener, det er urimeligt, så længe vi har skattefradragetsreglen, at sætte overgrænsen for proportionalsskatten højere op end til de 18 000 kr., hvor den ligger nu. Jeg har intet imod, at man sætter skatteprocenten ned fra 24 til 21, og jeg vil også tilråde, hvis man holder overgrænsen på 18 000 kr., at man så gør progressionen for den derefter følgende skat noget lavere, end den har været hidtil, for der var en noget stejl stigning efter de 18 000 kr. Men jeg er absolut modstander af at sætte overgrænsen for proportionalsskatten op til 22 000 kr. Det er det, der giver den store skævhed i den skatteskala, man opererer med fra forligspartiernes side.

Regeringen regner i øvrigt med, at den vil få et overskud på 500 mill. kr. i indværende finansår, og man har haft en del kvaler med at finde ud af, hvad man skal gøre med det. Så vidt jeg forstår, har regeringen oprindeligt tænkt sig, at disse 500 mill. kr. på en eller anden måde skulle opbevares i statskassen, således at man, hvis man fik noget virkelig nødvendigt at bruge dem til, skulle kunne bruge dem. Nu har venstre og de konservative heroverfor stillet sig på det standpunkt, at beløbet må absolut ikke bruges, der må ikke være overskud i statskassen, alt må bringes ud af verden. Det har regeringen bøjet sig for, og nu er det altså aftalt — jeg ved ikke, om vi får et lovforslag om det, det synes jeg, vi burde

have — at de 500 mill. kr. skal indbetales til nationalbanken og afskrives på den konto, der engang hed reguleringskontoen, som altså er kontoen for Tysklands krigsgæld til Danmark. Jeg er modstander af noget sådant. Jeg finder, at man skal lade tyskerne selv betale deres gæld, den skal danske skatteydere ikke betale. Det er helt galt, at man siden 1945 i det væsentlige har ladet danske skatteydere afbetale 7-8 milliarder på denne konto. Nu resterer der 2 700 mill. kr., og nu vil man bringe det ned med yderligere 500 mill. kr. Når sagen kommer til afgørelse — og jeg håber da regeringen har så meget demokrati i behold, at den vil lade den afgøre her i folketinget — så vil vi stemme imod.

Jeg minder om, at vi jo tidligere har haft skattelove, hvori der stod, at provenuet af disse skattelove skulle bruges til afbetaling på reguleringskontoen, men det var altså i medfør af en lovbestemmelse. Jeg synes, at når det som her drejer sig om 500 mill. kr., som man vil skaffe ind ved en almindelig omsætningsskat, så må det også stå i denne lov, og hvis det ikke kommer til at stå dér, så må man have en særlig lov derom. Jeg finder det i enhver henseende utiladeligt at ordne det ved hjælp af en tekst-anmærkning på finansloven, og jeg tænker, regeringen har gjort visse erfaringer i så henseende. Den havde jo tænkt sig, at den kunne gennemføre visse begrænsninger af vejarbejder ved at nedskære vejfondstilskuddet, og at den kunne gennemføre dem ved hjælp af en anmærkning på finansloven, men det viste sig, at det gik dog ikke.

Et led i forliget er begrænsningerne i byggeriet. Disse begrænsninger, som skal gennemføres med stor voldsomhed, er virkelig egnet til at få én til at tænke over den mangel på visdom, hvormed verden regeres. Jeg står her med en boligministeriel bekendtgørelse af 16. april 1962 — jeg gentager 16. april 1962 — 5 uger efter, at regeringens lovforslag om omsætningsafgift var fremsat for folketinget. Da kom der en bekendtgørelse fra boligministeriet, som hævdede en del restriktioner for byggeriet, gav mere los for byggeriet, og da vi så nåede ind i maj måned, kom regeringen — vistnok på konservativ foranledning — og sagde: vi vil så gerne skære byggeriet ned, det må begrænses på alle mulige leder og

[Aksel Larsen.]

kanter. Det vidner ikke om evne til at tænke planmæssigt eller at lægge planer overhovedet, at man så sent som i april måned kunne give los for byggeriet og dernæst i maj måned sige: nu går land og rige under, hvis vi ikke begrænser byggeriet. Hvad vil man begrænse? Alt muligt. Man vil begrænse anlægsarbejder, vejarbejder og jernbanearbejder. Man vil skære ned på statsbanernes budget, så de ikke kan investere så meget hverken i jernbanelinjer, diesellokomotiver, færger o. lign. Jeg anser dette for yderst betænkeligt, for hvis transporten skal klares i dette land, må vi sørge for, at jernbanerne kan komme op på den højde, de skal have, og hvis jernbanerne skal klare sig i konkurrence med bilerne — og det bliver pinedød også et valutaspørgsmål, for både biler og benzin koster valuta — så må de også være i stand til at køre bedre, end de gør. Nu gør man, hvad man kan for at forhindre dem i det, ved at skære de kalkulerede investeringer til statsbanerne ned.

Man vil begrænse alle mulige anlægsarbejder, vel at mærke civile anlægsarbejder og civile bygningsarbejder. Naturligvis er man ikke helt færdig med planen, det kan jeg godt forstå, for der har været meget at gøre, men man har dog lavet noget. Der skal tid til en plan, men vi er blevet bekendt med en række eksempler på bygge- og anlægsarbejder, der ikke skal sættes i gang, selv om det er besluttet, at de skal laves. Et eksempel herpå er, at vi her i tinget har vedtaget en lov om, at der skal bygges et universitet i Odense, hvorefter der fra regeringen kommer en forordning om, at vi ikke må begynde at bygge det. Men derudover vil man strække igangværende byggeri i det omfang, det overhovedet er muligt, og kun dér, hvor der er truffet bindende kontrakter med entreprenører o. s. v., vil man gå videre efter hidtidige planer, ellers skal det skæres ned. Det betyder naturligvis ikke, at alt dette byggeri standses, men det skydes altså ganske betydeligt ud, og jeg synes, det vil være nyttigt i hvert fald for de folketingsmedlemmer, som vil ulejlig sig med at læse Folketingstidende, men også for offentligheden i det omfang, den kommer ud til offentligheden, om jeg på grundlag af de officielle dokumenter, jeg har fået, fortæller lidt om,

hvad man foreløbig har besluttet at strække, altså skære ned i indeværende finansår.

Jeg står her med en liste eksempler over byggearbejder under landbrugsministeriet, laboratoriebygninger, staldbygninger, skovfoged- og skovarbejderskolen; et par politistationer under justitsministeriet; en ny jernbanetoldkammerbygning under finansministeriet. Og så kommer en meget lang række skoler: Rønne, Frederikshavn, Ballestrup, Grindsted, Helsingør og Løvenholm-fondets kollegium, Niels Steensens gymnasium, Østersøgades gymnasium, Vestfyns gymnasium, Holte gymnasium, Haslev gymnasium, Bagsværd gymnasium, Det tyske gymnasium, Tåstrup realskole, Klostermarksskolen i Ålborg, Sct. Hedvigssøstrenes private Realskole, Kolding; Esbern Snare skolen, Kalundborg, Frederikssund private Realskole, Solhverv kost- og realskole, Randers realskole. Og så er der en række institutter: H. C. Ørsted-instituttet, zoologisk centralinstitut og museum, Danmarks tekniske højskole, rigshospitalet, instituttet for teoretisk fysik, naturhistorisk museum. Endvidere folkeskoler uden for København; alene i indeværende år skal byggeriet af disse folkeskoler skæres ned med 20 mill. kr. En hel række sociale institutioner under socialministeriet, begrænsning af nødvendige bygge- og udvidelsesarbejder på amts- sygehusene i Københavns amt, Roskilde amt og Odense amt, Næstved kaserne, Københavns kommunehospital, og jeg kunne blive ved. Jeg skal lade det være ved dette; det er smagsprøver.

Så langt er man kommet, at man siger: vi må spare, og vi må begrænse beskæftigelsen ved byggeriet. Derfor skal det gå ud over sociale institutioner og sygehuse og skoler, først og sidst over skoler. Jeg forstår ikke, at nogen tør påtage sig det ansvar at skære ned på dette område. Jeg forstår heller ikke, at nogen tør påtage sig det ansvar at skære ned på boligbyggeriet, og det skal jo også skæres ned. Ja, jeg ved godt, at det er kun igangsættelse af nyt boligbyggeri, man begrænser, og så siger man, at når vi gør det, vil det igangværende byggeri blive hurtigere færdigt. Lad os håbe det. Med den kolossale nedskæring i offentlig bygge- og anlægsvirksomhed, man vil praktisere, plus nedskæringen som følge af, at man gør det sværere at få byggelån,

[Aksel Larsen.]

skulle jeg tro, at så bliver der rigelige midler til i hvert fald at holde det byggeri i gang, som er i gang. Men også her skal der ske en begrænsning.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup har bebrejdet mig, at jeg ikke har villet forhandle positivt om disse ting. Men jeg kan ikke indlade mig på at forhandle positivt om en bremsning af skolebyggeriet og en bremsning af boligbyggeriet. Jeg synes hellere, man skulle interessere sig for at gå den modsatte vej. Jeg kan ikke se andet, end at det med den planløshed og med de panikforanstaltninger, man foretager nu, ender med, at man virkelig kommer derhen, som man har talt om, nemlig i den anden grøft. Man påstår, at der er overbeskæftigelse i byggesektoren. Jeg tror nok, det er overdrevet. Jeg tror for øvrigt endda, at hvis byggeriet — og her tænker jeg både på boligbyggeri og navnlig på offentligt byggeri — blev planlagt bedre, end tilfældet er, ville der være arbejdskraft nok, og man ville ikke have de vanskeligheder, man påstår eksisterer. Med de foranstaltninger, man nu overvejer at gennemføre, vil det ikke forbavse mig, hvis man til efteråret må sige: den er blevet ravgal, der er blevet for stor arbejdsløshed, navnlig i byggesektoren, men der bliver også arbejdsløshed i andre fag, og nu må vi iværksætte beskæftigelsesforanstaltninger. Med planmæssighed har dette ikke noget at gøre, men socialt set er det i hvert fald reaktionært.

Ifølge forliget har regeringen givet tilsagn om, at den vil holde statens udgifter i indeværende finansår inden for en ramme af 8 540 mill. kr. Ja, det er også noget, jeg ikke forstår. Hvordan kan en regering lade sig pålægge en sådan håndfæstning? Regeringen burde dog forbeholde sig nogenlunde frihed til at disponere og til at komme til folketinget, hvis den skønner, at udgifter er nødvendige; så må folketinget tage stilling til dem. Men nu er det imellem 4 partier aftalt, at større må statsudgifterne ikke være. Det er ikke aftalt med folketinget, og det er ikke noget, der bliver vedtaget af folketinget, så her har det ærede medlem hr. Helge Larsen en del af forklaringen på, at jeg anser meget af det, man her gør, for grundlovsstridigt. Naturligvis, man kan

ikke komme med en bestemt grundlovsparagraf og sige, at det strider mod den, men det kan ikke være i overensstemmelse med junigrundlovens ånd og dansk demokrati, at 4 partier sætter sig hen ved en Langelinjemiddag og aftaler, at nu skal statens udgifter holdes inden for den og den ramme, og de må ikke forøges, det skal regeringen forpligte sig til.

Men i øvrigt, når jeg har talt om det grundlovsstridige, har jeg mest tænkt på den aftalte skatteskala for 1963-64. Se, det er jo en sag, der skal afgøres af folketinget, og den skal afgøres, når vi behandler udskrivningsloven, formodentlig i marts måned næste år. Nu har imidlertid i maj og juni måned 1962 4 af folketingets partier aftalt, hvorledes den lov skal se ud, og at den ikke må ændres; den skal være, som disse 4 partier har aftalt. Ja men det berører folketinget dets handlefrihed, og det kan ikke være tilladt, det må stride mod grundloven at berøve folketinget dets handlefrihed. Jeg ved godt, hvad man vil sige: de 4 partier har jo flertallet, og så er den sag i orden. Men den bemærkning hører ingen steder hjemme. Det forsvar er dårligere end intet forsvar, for det går forliget nemlig ikke ud på. Forliget går ud på, at medmindre alle disse 4 partier godkender en ændring i aftalerne, skal statsskatteskaalen for 1963-64 være som aftalt i udenrigsministeriet. Hvad vil det sige? Det vil sige, at hvis bare et parti af de fire siger: vi vil ikke være med til nogen ændring, så kan det ikke ændres.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup har citeret, hvad der står i betænkningen om det forbehold, der er taget over for dette. Ja, jeg ser mig således foranlediget nødsaget til at erindre om, at dette forbehold så noget anderledes ud end det forbehold, der oprindeligt blev aftalt ved de 4 partiers mere eller mindre hyggelige, intime forhandlinger. I det forbehold, der stod i den oprindelige forligsskitse, og som jeg gerne vil have tilladelse til at citere, står der:

„Generelt forbehold med hensyn til udskrivningsloven 1963-64. Det er herved en forudsætning, at den økonomiske situation, herunder udsigterne for valutastillingen, beskæftigelsen og prisudviklingen, efter de fire partiers enige opfattelse

[Aksel Larsen.]

på grundlag af en almindelig samfundsøkonomisk vurdering ikke gør det uforvarsligt at nedsætte overskuddet på statsbudgettet for 1963-64.“

Det er jo en formulering, som muligvis kan fortolkes sådan, at kun hvis de 4 partier er enige om, at man må foretage ændringer, må der foretages ændringer. Men den kan også fortolkes derhen, at der i de 4 partier skal være enighed om en samfundsøkonomisk vurdering, og kun hvis der er det, kan regeringen foreslå ændringer. Dette var venstre og de konservative opmærksomme på — ikke da de aftalte det, men da de dagen efter fik det skriftligt og læste det, og derfor står der noget andet i betænkningen. Der står følgende:

„Der gennemføres en begrænsning“ . . . nej, undskyld, det er ikke det . . . Ja, ja, så har jeg streget det forkerte ind, og da jeg ikke i hast kan finde det, kan jeg jo ikke trække tiden ud ved at lede efter det. Så må jeg henholde mig til, hvad det ærede medlem hr. Per Hækkerup her har læst op.

Det første forbehold, som man tilsyneladende var enig om, kunne forstås sådan, at hvis man ikke var enig i en samfundsøkonomisk vurdering, så kunne det aftalte fraviges. Men den nye formulering går ud på, at kun hvis alle 4 partier og hvert enkelt af disse partier er enige i, at den aftalte statsskatteskala må ændres, må den ændres. Det vil sige, at hvis ét parti nægter at være med til en ændring, må der ikke ske en ændring. De ærede medlemmer på de konservative pladser nikker; de bekræfter, at sådan er det. Godt; det konservative folkeparti har 32 medlemmer her i salen. Hvis 17 af de konservative medlemmer mener, at det ved forliget aftalte ikke må ændres, så er dette det konservative partis mening, og så må det ikke ændres. 17 medlemmer af folketinget kan derfor bestemme, at folketinget til næste år skal vedtage den skatteskala, der er aftalt. Det radikale venstre har 11 medlemmer; 6 er flertallet af 11; hvis 6 radikale medlemmer af folketinget i marts måned næste år siger: vi vil ikke gå med til nogen ændring; selv om alle andre medlemmer af folketinget vil have en ændring, så må det ikke ændres.

Tillad mig at sige: den slags er ikke til-

ladeligt. Det er ikke tilladeligt at slutte sådanne aftaler, men det er heller ikke tilladeligt for folketinget at rette sig efter dem.

Men det er ikke nok med de aftaler, man har truffet om skattelettelser. Man vil også lette landbrugets ejendomsskatter; jeg melder mig på forhånd som meget skeptisk over for denne tanke, og jeg vil i hvert fald ikke være med til at ophæve grundskylden. Grundskylden er samfundets prioritet i Danmarks jord, og jeg er af den mening, at den måske kan tale at være noget højere. Vi skal i hvert fald ikke have den afskaffet.

Man har endvidere i forliget aftalt en yderligere præmiering af opsparing dels for dette, men navnlig for næste skatte- og finansår. Jeg melder mig også som modstander af det. Jeg er af den mening, som jeg har sagt det så tit, at der er for lidt opsparing i dette land. Men hvis man vil have mere privat opsparing, må man sørge for, at pengene beholder deres købekraft; så vil folk også være villige til at spare op. Men hvis folk kan indse, at det lønner sig at købe noget på afdrag i dag — selv om det er dyrere at købe på købekontrakt med afdrag og renter, end det er at købe kontant — fremfor at vente i et eller to år, til de har sparet pengene sammen til at købe kontant, køber de naturligvis på afdrag i dag. Det er ganske rimeligt, at folk ræsonnerer sådan, for de har jo set, hvordan priserne på de fleste forbrugsvarer ustandselig stiger; derfor foretrækker de at forsyne sig, og det giver et yderligere forøget forbrug og mindre opsparing.

Hvis man vil have privat opsparing, skal man gå den vej at sørge for, at kronen holder sin købekraft; så skal der nok blive opsparing. Men man skal ikke gå den vej, som de 4 partier er enige om at gå, nemlig at gøre det system, vi hidtil har haft, endnu værre, idet man ved skattebegunstigelser yderligere præmierer den private opsparing. Hvad er det nemlig man gør? Man præmierer den opsparing, der foretages af dem, som har evnen til at spare op; men præmien skal betales af staten, og staten skaffer sig sine indtægter ved at beskatte alle borgere i landet. Så bliver det altså dem, der ikke har evnen til at spare op, der skal betale præmien til dem, der kan spare op.

[Aksel Larsen.]

Det har hidtil været sådan, at forsørgere inden for en ramme på 1 000 kr. kunne spare op på en bunden konto, og så kunne de trække hele opsparingsbeløbet fra i deres selvangivelse — altså slå deres skattepligtige indtægt ned. Det kunne give nogle en skattelettelse på måske 200 kr., og det kunne give andre måske 800 kr. i skattelettelse. Dette forkastelige system vil man videreføre. Nu skal beløbet sættes op til 1 500 kr., til trods for at alle ved, at de fleste, der på denne måde har sparet op på opsparingskonti, ikke har præsteret en reel opsparing, men blot i december måned hvert år, da de vidste at der eksisterede en sådan lov, har givet deres bank den besked: tag og flyt så og så mange penge fra min almindelige checkkonto til en konto for bunden opsparing. Der bliver praktisk taget ikke sparet flere penge op på denne måde, men det præmieres.

Man vil også gøre det på en anden måde, og hvordan vil man så præmiere det? Jo, man har regnet ud, at til en sådan skattemæssig præmiering skal der i finansåret 1963-64 bruges 60 mill. kr. Jeg savner oplysning om, hvor stort et beløb man regner med der skal gøre en så stor præmiering nødvendig. Men jeg ved, at de 60 mill. kr. fortrinsvis må betales af dem, som ikke har evnen til at spare op, og det finder jeg er asocial politik.

Jeg ved ikke rigtig, hvad der yderligere er i det afsluttede forlig. Dog er jeg fuldkommen klar over, at militærudgifternes forøgelse er en integrerende del af forliget. Det har man ikke forkyndt i dag, og det står ikke i betænkningen, men det er jo sådan en halvanden måned siden, at man kunne læse bl. a. i den konservative presse, at det konservative folkeparti og venstre havde stillet regeringen stolen for døren og sagt: hvis vi ikke får garanti for en planmæssig stigning i militærudgifterne, så vil vi overhovedet ikke være med til at forhandle videre om omsætningskat og andre

ting. Resultatet blev, at man fik et tilsagn fra regeringen om forøgelse af militærudgifterne efter den amerikanske plan, en forøgelse på et par hundrede millioner i år, et hundrede millioner mere til næste år, og igen et hundrede millioner til næste år o. s. v., indtil man i løbet af godt 4 år fra dato skal være oppe på 1 860 mill. kr. om året i rene militærudgifter plus udgifterne til civilforsvar, indkvartering o. lign. Det står der ikke noget om i forliget. Tallene har været fremme i den konservative presse; fra regeringens side har vi ikke fået disse tal, og regeringspressen vil ikke rykke ud med dem, men de er ikke desto mindre rigtige.

Ja, ved hjælp af den resolution, den højtærede handelsminister foreslog i Herning, har man givet offentligheden det indtryk, at det kun drejer sig om 365 mill. kr. alt i alt ud over det, man ellers normalt i år har til militærvæsenet. Disse 365 mill. kr. skal fordeles over 3 år. Jeg tillader mig at sige, at det er jo ikke rigtigt. Det drejer sig om, at det militærbudget, man har nu, skal forøges dels med det, man kalder en slags pristalsregulering af det, dels skal der til specielle militæranskaffelser anvendes 365 mill. kr., og det er i de første 3 år af den amerikanske fællesplan, som den højtærede forsvarsminister har fået besked om i Washington, men jeg tror ikke, at han endnu har aflagt beretning her i folketinget eller har fortalt folketingets medlemmer noget om tallene. Måske kan vi få disse tal frem fra regeringens side officielt her nu. Ellers må vi vente, til folketinget behandler den forespørgsel, mit parti har stillet om disse sager.

Samtidig med, at man bestemmer, at vi vil have omsætningskat, at vi må begrænse byggeriet, for der er ikke råd, at vi må gøre alt muligt af den slags, der skal spares på alle leder og kanter og pålægges nye skatter, siger man: og så har vi råd til at forøge militærudgifterne. Det er klart for mig, at det er en del af forliget, men der

[Aksel Larsen.]

står ikke noget om det i betænkningen; det er ikke officielt en del af forliget, men det tæller med alligevel.

Jeg ved ikke, om man ved de forhandlinger, jeg ikke har været med til, og om hvilke det ærede medlem hr. Per Hækkerup siger, at det ikke er pænt af mig ikke at sige min mening ved disse forhandlinger, også har talt om landbrugslovene. Jeg tillader mig at formode, at man har gjort det. Jeg kan ikke tænke mig, at den højtærede landbrugsministers parti kan være med til at afslutte et forlig som dette, uden at landbrugsministeren får indrømmelser til sine synspunkter, og jeg kan ikke tænke mig, at venstre kan gå med til et forlig som dette, uden at det tilgodeser sine vælgere ude på landet også på anden måde end gennem lettelse af landbrugets ejendomsskatter:

Jeg ville sætte pris på, at vi fik klar besked her. Det var dog rart at have det hele, så vi kunne bedømme det samlet; i stedet skal vi nu afgøre de spørgsmål, der her formelt er forelagt, og så skal vi en anden gang afgøre spørgsmålet om kornordning og landbrugsvarerpriser, og så skal vi muligvis en tredje gang tage stilling til — hvis regeringen tillader det — hvad der skal gives til militæret.

Jeg forstår, at der ikke i det hemmelige forlig er noget om en skattereform, og det beklager det ærede medlem hr. Peter Nielsen at der ikke er, men den bebrejdelse må han virkelig rette til sig selv og til sit eget parti. Det ærede medlem stod her ved første behandling af omsætningskatteloven og holdt en glødende, varmhjertet tale om nødvendigheden af en virkelig skattereform, ophævelse af skattefradragsreglen, indførelse af kildeskat og alle mulige andre udmærkede ting, og sagde, at det må vi have. Nu har man imidlertid sluttet et 2-årigt skatteforlig, hvor der ikke er nogen som helst gnist af noget sådant. Hvis det ærede medlem vil have disse forslag frem her i tinget, burde hans regering virkelig fremsætte dem som lovforslag, så kunne vi dog få dem behandlet. Hvis den ikke vil det, må vi andre naturligvis gøre det, men jeg erkender, at store chancer for at få det gennemført, når regeringen ikke vil det, er der ikke.

Det ærede medlem hr. Peter Nielsen hævder, at der ikke er flertal for det, og så er der ikke noget at gøre for nærværende, og jeg har også forstået på det ærede medlem hr. Per Hækkerup, at han mente, at der ikke var flertal i tinget for andet end det, der indgår i forliget. Ja, jeg vil virkelig foreslå de ærede medlemmer fra socialdemokratiet at prøve, om der ikke kunne skaffes flertal for noget af det. De ærede medlemmer ved, hvor vi er at finde, og vi er nu da immerhin 11 medlemmer her i tinget, det er 11 stemmer, og vi bliver talt med i afstemningerne, også selv om redaktøren af Holbæk Amts Venstreblad synes at det burde ikke ske. Vi er lige så mange, som der er radikale, og jeg har et ikke ubegrundet indtryk af, at i hvert fald ét af de radikale ærede medlemmer har nogenlunde samme mening, som vi har, om disse skatte- og prisspørgsmål. Så ville man sammen med socialdemokratiets 77 medlemmer, eventuelt plus den højtærede Grønlandsminister, have det absolutte flertal her i salen. At dette flertal ikke kan aktionere i denne situation, skyldes udelukkende, at socialdemokratiet ikke under nogen omstændigheder vil have et sådant flertal eller vil udnytte et sådant flertal. Man skal i hvert fald lade være med at komme med den undskyldning, at det var af nød og betryk, man kom til de konservative og venstre, for det var slet ikke nødvendigt.

Jeg har nu fremsat mine meninger om, hvorfor man har sluttet forliget, men jeg er klar over, at der er andre faktorer, som også har spillet en rolle, og jeg har et levende indtryk af, at en væsentlig grund til, at man trods alle vanskeligheder nåede frem til dette forlig, var, at man ønskede at undgå valg. Nu er det naturligvis meneskeligt, at de partier, der vurderer situationen sådan, at de kun har chance for at tabe stemmer og mandater, hvis der kom et folketingsvalg nu, helst vil undgå et folketingsvalg, men jeg synes ærlig talt, at prisen, man har betalt, er for høj. Ja, jeg mener ikke, at venstres pris er for høj, slet ikke, de har fået ganske betydelige gevinster; det er faktisk sådan, at dette forlig måske ikke er konciperet af venstre og de konservative, men de tanker og ideer, der er i det, er venstres og de kon-

[Aksel Larsen.]

servatives. Det er venstres og de konservative krav, der under alle forhandlingerne i udvalget som i folketinget blev fremsat over for regeringen, der går igennem forliget og bærer det oppe. Det er dertil indrømmelserne gik, så jeg tvivler ikke om, at venstre ingen grund har til at være ked af, at de er gået med på det forlig, og venstre behøvede ikke at, om jeg så må sige, give noget ved dørene for at undgå, at der skulle komme valg i dette forår eller denne sommer, men det er der altså andre, der har gjort, og jeg finder, det er forkert.

Jeg synes — uanset at jeg ikke mener, situationen er katastrofal eller kræver panikforanstaltninger — at når man vil gennemføre så omfattende en lovgivning, så havde det været rimeligt, om man havde spurgt vælgerne, hvad de mente om den. Jeg ved godt, at det efter grundlovens snilde affattelse er forbudt at sende skattelove ud til folkeafstemning, men man kunne have gjort det på en anden måde, nemlig ved at fremsætte regeringens skatteforslag og lade partierne udtale deres mening. Da det så glippede i marts måned, burde man have udskrevet folketingsvalg og ladet vælgerne afgøre, hvordan folketinget skulle være sammensat, og hvad de ønskede det skulle foretage. Det havde været det rigtige, og der var tid nok. Det var i marts måned, regeringens oprindelige oplæg, som det hedder i den moderne fordærvede sprogbrug, strandede. Hvis man dengang havde udskrevet folketingsvalg, kunne vi have haft valget i midten af april, og folketinget kunne være trådt sammen i slutningen af april. Så havde vi haft maj måned og en del af juni måned til at ordne sagerne i, og der var ingen forsinkelse sket; men man ville ikke.

Nu har man kædet forliget sammen med spørgsmålet om tilslutning til fællesmarkedet, og det får én til at blive bange. Man må spørge sig selv, nu da forligets partnere ved forliget mener at have halv- eller helgarde ret sig mod folketingsvalg de første to år, for det er et 2-årigt forlig, om det så indgår i overvejelserne, om man også har talt om det — jeg ved det ikke — at så har man vel chancen for, at de langtrukne forhandlinger, der dårligt nok er kommet i gang, om Englands og Danmarks tilslutning til fællesmar-

kedet, kan være ført til ende, så der foreligger et resultat at tage stilling til, og så kan man lade det nu siddende folketing tage stilling uden først at udskrive valg. Jeg håber ikke, det er sådan, og jeg tillader mig i hvert fald at advare imod at have sådanne tanker eller planer. Jeg mener, at den skattelovgivning, man nu gennemfører, kunne og burde man have forelagt for vælgerne og ladet dem tage stilling til, om de ville have den, eller de ville have noget andet; men i endnu højere grad mener jeg, at Danmarks stilling til fællesmarkedet har det nuværende folketing, der er udgået af valget i november 1960, ikke ret til at afgøre. Man må appellere til vælgerne, og det er naturligt og ræsonnabelt at gøre det ved et valg. Jeg håber, at et sådant valg vil komme; mit parti vil gøre, hvad det overhovedet kan, for at sørge for, at det kommer.

Så har jeg ikke mere at sige i øjeblikket ud over, at det i grunden er en trist situation. Ja, den er trist for skatteyderne og måske for landet, fordi man gør noget forkert, men den må være dobbelt trist for regeringen. Regeringen, som indtil marts måned næsten daglig blev undsagt af venstre og de konservative, har nu fået sit liv forlænget, den er blevet fredet i 2 år, den skal få lov at regere, hvis den blot i de to år vil regere, som venstre og de konservative foreskriver. Selv om jeg forstår meget, begriber jeg ikke, at regeringen vil lade sig foreskrive sådanne vilkår i stedet for at appellere til befolkningen.

Chr. Madsen: Jeg skal komme med nogle bemærkninger til de lovforslag, der er til behandling i forbindelse med omsforliget.

Når der indgås politiske forlig, er der altid nogle samfundsgrupper, der opnår fordele, og andre samfundsgrupper, der kommer bagefter, og ved de fleste politiske forlig, der er afsluttet i de senere år, er det gået sådan, at folke-, invalide- og enkepensionister og de lavest lønnede er kommet bagefter.

Efter de foreliggende lovforslag ser det ud til, at dette gentager sig. Man har talt meget om kompensationsbestemmelser, og i det forslag, der oprindeligt blev forelagt, var der tale om en kompensation på 16 kr. månedlig for de nævnte pensionister, og i betænkningen vedrørende omsen nævnes 10 kr. månedlig. Nu foreligger der et lovforslag, som siger, at folke- og invalide-

[Chr. Madsen.]

pensionister for ægtepars vedkommende skal have en forhøjelse på 12 kr. pr. måned. Beregningerne går ud fra, at omsætningsafgiften vil komme til at betyde en merudgift på 2,2 pct. for folke- og invalidepensionister, og på grundlag af disse beregninger har man altså fundet ud af, at der skal ydes 12 kr. pr. måned i kompensation. Jeg tror ikke på, at der er ret mange folke- og invalidepensionister, der kan se nogen rimelighed i det. Jeg tror, at de fleste i stedet for at finde en kompensation i det vil få den opfattelse, at det er en direkte nedskæring, der er tale om, og en nedskæring, der kommer i en periode, hvor man har haft en stigende nationalindkomst og folke- og invalidepensionisterne derfor egentlig skulle have haft mere, også fordi forskellige lande, som vi gerne vil sammenlignes med, efterhånden har fået megen fart på, hvad angår forhøjelse af pensionerne, medens vi her i Danmark i visse perioder er gået tilbage og nu igen skal gå tilbage.

Der står i omsforliget, at regeringen skal begrænse sine udgifter til et bestemt beløb, og dette indebærer jo, at man i år og til næste år ikke kan komme væsentligt videre, hvad angår forbedringen af folke- og invalidepensionisternes vilkår. Vi i vort parti er meget utilfredse med det, der her sker, og vi kan allerede på nuværende tidspunkt bebude, at vi vil stille ændringsforslag, for så vidt der bliver lejlighed dertil.

Der er også nogle andre spørgsmål, der melder sig. Regeringen har åbenbart ikke tænkt på, at der er mange mennesker, som er syge i en længere periode og i en sådan periode skal leve af sygeforsikringens dagpenge. Der er heller ikke tænkt på, at der er mennesker, som rammes af ulykker og lever af ulykkesforsikringens dagpenge ligeledes i en længere periode. Der står heller ikke noget om, og ingen har talt om, at vi har en meget, meget stor arbejdsløshed i visse områder. Det vil igen sige, at mange er henvist til at leve af arbejdsløshedsunderstøttelse også i længere perioder. Der er ikke tænkt på, at disse kategorier skal have erstatning derfor.

Jeg vil gerne komme med nogle bemærkninger om arbejdsløshed. Det irriterer mig, hver eneste gang jeg er i folketinget, at høre ærede ordførere tale om, at vi har fuld

beskæftigelse her i landet. Det er urealistisk tale. Vi har ikke fuld beskæftigelse. I hovedstadsområdet og i nogle større byer kan man sige at man har høj beskæftigelse, men i andre områder har vi en temmelig stor arbejdsløshed, der har bidt sig fast, og som de mennesker, der lever i disse områder, har kendt til i generationer. Lad mig nævne nogle arbejdsløshedsprocenter om ikke for andet, så i hvert fald af hensyn til Folketingsstidende. I Ålborg har man i april 1962, og det samme var tilfældet sidste år, blandt arbejdsmændene en arbejdsløshed på 12,5 pct., i Hjørring 18,9 pct., i Thisted 20,2 pct., i Skive 13,6 pct., i Holstebro 13,3 pct., i Nakskov 15,8 pct., i Maribo 12,1 pct. og i Nykøbing Falster 11,0 pct. Jeg kan nævne et par procenter fra øerne; de ligger omkring 2,1 for Københavns vedkommende og 1,5 for Roskildes vedkommende.

Jeg har mange gange haft det indtryk, at når man taler om forholdene for arbejderne og om økonomien her i landet, og når man taler om fuld beskæftigelse, mener man forholdene omkring København, hovedstadsområdet. Man har meget, meget svært ved her i tinget at se ud over Valby-Bakke. Nu får vi efter forliget en nedskæring på vej- og anlægsarbejder, boligbyggeri og sygehusbyggeri. For Ålborgs vedkommende skal byggeriet på amtssygehuset og kommunehospitalet nedskæres med omkring 1,5 mill. kr. Man regner med, at over det hele skal der finde en nedskæring sted, der skal beregnes til omkring 15 pct. Jeg er ikke i stand til at sige, om disse 15 pct. også kommer til at få indflydelse på arbejdsløshedsstallet i de områder, hvor der er for lidt beskæftigelse, men det er da ganske givet, at når der finder en nedskæring sted af de beløb, der må bruges, vil det også komme til at betyde, at arbejdsløshedsprocenten vil blive større. Det vil altså sige, at de områder, jeg her har nævnt, og som har arbejdsløshedsprocenter på fra 10 til over 20, vil få yderligere arbejdsløshed.

Jeg begriber ikke, at folketingets medlemmer, der er valgt i disse områder, sidder og ser stiltiende herpå, at de ikke protesterer og hævder, at i de områder, hvor man kan konstatere disse arbejdsløshedsprocenter, er der ikke grund til at komme med nogen nedskæring af nogen som helst art. Der bør man i stedet sørge for, at der kommer

[Chr. Madsen.]

mere beskæftigelse, for det er urimeligt, at man i tider, hvor der hersker gode konjunkturer, stadig væk fastholder disse arbejdsløshedsprocenter, som i nogen grad ligner 1930ernes arbejdsløshedsprocenter. Det ærede medlem hr. Per Hækkerup, sagde, at man har haft tilbøjelighed til at føre en arbejdsløshedsøkonomi her i landet. Der er meget af det, der er indeholdt i det forlig, vi diskuterer nu, som i meget alvorlig grad tenderer mod en fortsat arbejdsløshedsøkonomi.

Da jeg nu er her, vil jeg gerne sige et par ord i anledning af den meget tydelige bemærkning, som det ærede medlem hr. Poul Møller kom med. Han sagde klart og tydeligt, at nu skulle den hellige ko slagtes, og den hellige ko var pristallet. Jeg tror ikke på, at man kan slagte den hellige ko, som man siger; tilsyneladende kan der ske en hel del, men det er kun på papiret; det, der er sket nu ved omsforliget, giver fagbevægelsen megen grund til alvorligt at beskæftige sig med, hvad der skal ske i den kommende overenskomstsituation. De arbejdsløshedstal, som jeg her har nævnt, vil da også, hvis de stiger, give i hvert fald det store forbund, Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund, grund til alvorligt at beskæftige sig med, hvad der nu skal ske, efter at dette forlig er vedtaget.

Iver Poulsen: Hovedårsagen til den situation, hvori vi står i dag på randen af en alvorlig økonomisk krise, ligger i den løn-galskab, der greb befolkningen her i landet i foråret 1961, hvor vi under regeringens aktive medvirken tildelte hinanden langt større lønforhøjelser, end der var dækning for i vor produktionsstigning. Den gennemsnitlige lønforhøjelse blev på ca. 14 pct., medens produktionsfremgangen kun beløb sig til 5 pct. Hertil kom som noget meget væsentligt regeringens hæmningsløse udpumpning af penge bl. a. gennem den voldsomme bygge- og anlægsvirksomhed, som lagde et sådant pres på den arbejdskraft, der var til rådighed inden for byggeindustrien, at staten kom til at optræde som den hårde konkurrent over for det private erhvervsliv om den arbejdskraft, som ikke var til stede i tilstrækkelig mængde, og længelidningen tog derved yderligere fart.

Det var indlysende fra starten i 1961, at en sådan politik måtte føre lige henimod en økonomisk katastrofe, og det er ikke noget, jeg står og siger af bagklogskab. Vi opfordrede straks i foråret 1961 regeringen til i stedet for denne inflationsfremmende politik at ændre kursen og føre en virkelig inflationshæmmende politik, men regeringen ville naturligvis ikke modtage gode råd fra vort lille parti, men så kunne den da i det mindste have lyttet lidt efter, hvad dens eget økonomiske sekretariat udtalte i den økonomiske årsoversigt for 1961 om økonomiens forløb i 1960 og prognosen for det skæbnesvangre år 1961. Her udtales nemlig bl. a. — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et citat —:

„Der er imidlertid en risiko for, at den indre efterspørgsel bliver så kraftig, at valutareserverne går ned. De nuværende reserver er vel ikke så små, at mindre udsving behøver at give anledning til ængstelse. Men ikke mindst af hensyn til at bevare den fornødne bevægelsesfrihed i den økonomiske politik over for udefra kommende tilbageslag må det forekomme meget betænkeligt, om reserverne blev mærkbart forringet i en situation, hvor de ydre økonomiske vilkår er så gunstige som i øjeblikket.“

Men også denne advarsel fra regeringens eget økonomiske sekretariat sad regeringen fuldkommen overhørig.

Da den af regeringen aktivt understøttede inflation hurtigt begyndte at tage fart, manglede det ikke på advarsler fra højeste kompetente og ansvarlige steder. OECD og nationalbankdirektøren advarede gang på gang, men da også disse advarsler var som spildte guds ord på Ballelars, måtte nationalbanken som den ansvarlige for vort pengevæsen gribe til den drastiske foranstaltning at forhøje diskontoen, så vi i dag vel nok har verdens højeste rente. Det var ikke nogen god udvej, men den var simpelt hen nødvendig, for det er det eneste middel, banken har at anvende. Nationalbankdirektøren udtalte for nylig, at hvis lønmodtagerne ikke ville høre, måtte de føle. Det er jo for øvrigt en regel, som hører til enhver børnelærdom, og den burde regeringen også have kendt og efterlevet i erkendelse af, at denne regel også gælder regeringer.

[Iver Poulsen.]

Jeg hørte engang en klog mand sige, at en høj rente er tegn på en dårlig regering. Udviklingen og den situation, vi står i i dag, giver øjensynlig manden ret.

Naturligvis blev nationalbankens reaktion mod den førte politik modtaget af regeringen med en vis surhed, og man hørte røster om, at nationalbankdirektøren nok skulle få lært at give pote, og at nu skulle nationalbanken nationaliseres, for den skulle sandelig ikke have magt til at gribe forstyrrende ind, når en regering var ved at ødelægge landets økonomi. Man kan ligefrem få kuldegysninger ved tanken om, at en regering som den nuværende også skulle have ansvaret for landets pengevæsen.

Der skulle dog ikke gå mange måneder efter løngalskabens forår i 1961, før regeringen måtte se den sandhed i øjnene, at statens beregnede overskud for 1960-61 på 300 mill. kr. ville blive ændret til et underskud på 400 mill. kr., og at den indtægtsforøgelse, vi havde bevilget hinanden, havde ført til en sådan forøgelse af det hjemlige efterspørgselspres, at staten måtte have inddraget 300 mill. kr. af forårets lønstigninger, og i oktober måned 1961 fremsatte regeringen så sit forslag om nye afgifter på benzin, øl, vin og spiritus og forhøjelse af post- og jernbanetakster, bl. a. i det håb, at den tømte statskasse kunne klare sig igennem, indtil forårets forøgede skatteindtægter for året 1961 begyndte at indgå.

Disse nye afgifter betød en ny omkostningsstigning og en ny belastning for vort erhvervsliv med øgede transportomkostninger.

Ved fremsættelsen af disse afgiftslovsforslag sagde den højtærede finansminister, at den samme finanspolitiske stramning, som disse lovforslags gennemførelse ville medføre, også ville kunne nås ved besparelser på statens udgifter. Regeringen gjorde imidlertid ikke brug heraf. Vi fandt derimod, at det ville have været den rigtige fremgangsmåde, hvorfor vi stillede et dagsordensforslag om, at regeringen trak sit forslag tilbage og frematte et nyt, som gik ud på, at staten nedsatte sine udgifter med de 300 mill. kr. i stedet for at pålægge befolkningen og erhvervslivet nye skattebyrder og omkostningsstigninger. Vort for-

slag fik desværre ikke tilslutning fra nogen side, heller ikke fra VK-oppositionens side, og efter den meget omtalte kampafstemning fik regeringen sit forslag om øgede skattebyrder og omkostninger ført igennem med støtte af repræsentanten for det tyske mindretal, det ærede medlem hr. Hans Schmidt, og af den højtærede minister for Grønland.

Det viste sig imidlertid ret hurtigt, at disse nye skatter og afgifter ikke var tilstrækkelige til at bremse den voldsomme efterspørgsel, og inflationen tog efterhånden stærkere og stærkere fart, hvilket gav det ærede medlem hr. Henry Christensen m. fl. anledning til at spørge den højtærede statsminister, hvad regeringen agtede at foretage over for den inflatoriske udvikling. Under denne forespørgselsdebat her i tinget den 9. marts i år tillod jeg mig at henvise til den økonomiske årsoversigt for 1961 og nævnte nogle af de kendsgerninger, som regeringens ansvarlige embedsmænd havde fremhævet som årsag til den uheldige udvikling, vi havde oplevet. Mine henvisninger til den økonomiske årsoversigt for 1961 blev temmelig unådigt optaget af den højtærede statsminister, som temmelig arrogant henviste mig til at læse oversigten igennem én gang til. Jeg har naturligvis fulgt statsministerens opfordring og konstateret, at der stadig står det samme i oversigten, og at den er en hård dom over den økonomiske politik, som regeringen har ført.

Det siges således i årsoversigten for 1961 — jeg beder igen om tilladelse til et kort citat —:

„Navnlig som følge af de stærke lønstigninger, den stærke svækkelse af statsfinanserne og den fortsatte øgede byggerivirksomhed blev den hidtidige prisstabilitet afløst af ikke ubetydelige stigninger i færdigvarepriserne, og betalingsbalancen over for udlandet blev yderligere forringet.“

Endvidere påpeger den økonomiske årsoversigt, at opsparingen ikke er vokset i samme takt som forbruget, og at balancen over for udlandet derfor er svækket til trods for de stabile og til dels lave råvarepriser og de gode afsætningsmuligheder for danske industrivarer. Dog indrømmes det, at landbruget og skibsfarten ikke har nydt godt af den internationale konjunktur.

[Iver Poulsen.]

Endvidere fremhæver årsoversigten, at det økonomiske opsving herhjemme og de gode muligheder, vi har haft, først og fremmest beror på en ændring i de internationale konjunkturer. Det vil altså med andre ord sige, at de vanskeligheder, vi står over for i dag, er selvskabte vanskeligheder.

Men den økonomiske årsoversigt nøjes ikke med at afsige denne hårde dom over den økonomiske politik, regeringen har ført; den anviser også vejen ud af den vanskelige situation, vi står i, men det er netop den vej, regeringen indtil nu har haft så svært ved at gå, nemlig gennem en begrænsning af det offentliges udgifter at sætte bremse på efterspørgselspresset og samtidig indlede en skattepolitik, som stimulerer den private opsparing.

Videre siger regeringens økonomiske årsoversigt, at et forsøg på at stoppe efterspørgselspresset udelukkende ved en generel stramning af skattepolitikken gennem forhøjede afgiftssatser og øget skatteudskrivning ikke vil være hensigtsmæssigt, fordi det ikke vil mindske efterspørgselspresset dér, hvor det er stærkest, nemlig i bygeområdet. Derfor må det synes helt nødvendigt at skære toppen af bygge- og anlægsvirksomheden.

Når jeg igen ved denne lejlighed har tilladt mig at henvise så udførligt til den økonomiske årsoversigt, er det ikke blot, fordi den vej ud af vore selvskabte vanskeligheder, som årsoversigten anviser: en begrænsning af det offentliges pengeudpumpning, af det offentliges virkeområde og en skattepolitik, som begunstiger og stimulerer den private opsparing, er den samme vej, som de uafhængige altid har anvist, uden at det har gjort noget indtryk på regeringen, men også — og måske særlig — fordi jeg regner med, at regeringen ikke denne gang tør sidde egne ansvarlige embedsmænds anvisninger overhørig, fordi disse anvisninger netop er så stærkt sagligt begrundet, og fordi den alvorlige situation, som regeringen har ført landet ud i, simpelt hen maner til øjeblikkelig indgriben, som embedsmændene siger det i regeringens eget økonomiske sekretariats årsoversigt. For forholdet er jo det, at skønt Danmark vel aldrig har haft så gode muligheder for stigende velstand, øget konkurrenceevne

og styrket international anseelse som siden 1958 og til dato, er det lykkedes regeringen at misrøgte disse muligheder i en sådan grad, at landet er ført til randen af en økonomisk krise med en stadig mere utilfredsstillende balance over for udlandet og et fortsat, efterhånden faretruende, svind i vor valuta-beholdning.

Midt i de alvorlige vanskeligheder, regeringen således har bragt landet og sig selv i, vil man så forsøge at rette stillingen op ved gennemførelse af det lovforslag om almindelig omsætningsafgift, hvis anden behandling foretages her i tinget i dag.

Naturligvis var regeringens formål med lovforslaget både at bremse efterspørgselspresset og at skaffe staten øgede indtægter gennem nye afgifter. Når man husker den højtærede statsministers udtalelse i sin tid om, at de direkte skatter næppe lader sig presse højere op, forstår man godt regeringens ønske om nye afgifter, hvis størrelse af skatteyderne ikke nær så let lader sig måle eller kontrollere som de direkte skatter, der kan aflæses på skattebilletten. Således tænker næppe mange forbrugere på, at en skat som tøjskatten indbringer staten et beløb af ca. 365 mill. kr. om året. Jeg minder endvidere om, at den højtærede finansminister i sin fremsættelsestale nævnte, at en almindelig omsætningsskat er et let anvendeligt og hurtigt virkende finanspolitisk middel, og at den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. Peter Nielsen, ved første behandling mente, at den almindelige omsætningsskat vel nok vil give nogen utilfredshed i begyndelsen, men at den almindelige forbruger i løbet af få måneder ikke ville skænke denne skat mange tanker. Hurtigt glemt — håber regeringen. Ja, så forstår man godt regeringens ønske om at få et så godt finanspolitisk middel i hænde, der kan bruges, som det er blevet brugt i Norge, hvor man begyndte med en omsætningsafgift på 5 pct., og hvor man nu efter et par omdrejninger på forbrugsskatteskruen er oppe på en omsætningsafgift på 10 pct.

Forholdet er altså det, at regeringen har ført landet til randen af en økonomisk krise, skønt Danmark som nævnt vel aldrig har haft så gode muligheder for en virkelig forøgelse af den reelle velstand.

Derfor kommer, at man har undladt at

[Iver Poulsen.]

udfylde forsvarsforligets rammer, så at der her kan ventes meget betydelige udgifter for skatteyderne i den kommende tid.

Endvidere ligger regeringspartierne jo i åbenlys indbyrdes strid. Regeringen har mistet sit knebne flertal i folketinget, og regeringen har mistet tilliden hos visse af sine folketingsrepræsentanter; derfor kan der da næppe være nogen antagelig grund til ikke at tro, at regeringen ikke også har mistet vælgerbefolkningens tillid. Vi kan ikke se rettere, end at det netop er i en sådan situation, respekten for selve folkestyrets idé simpelt hen må kræve, at den førte politik og dens kaotiske resultater forelægges vælgerne til bedømmelse ved et folketingsvalg.

Man vil påstå, at et valg ikke løser noget problem. Set fra folkestyrets synspunkt kan påstanden ikke være rigtig, for et valg vil besvare det i et folkestyret samfund alt-afgørende spørgsmål, om den førte politik og de resultater, den har bragt, er i overensstemmelse med vælgerbefolkningens ønsker; men de fire gamle partiers ledere ønskede altså ikke at høre vælgerens mening om tingenes tilstand. Efter at lovforslaget var henvist til behandling i et 17 mands udvalg, blev det ret hurtigt klart, at de fire gamle partier foretrak et såkaldt bredt, firkantet forlig frem for et folketingsvalg. Udvalgsforhandlingerne blev ret hurtigt overflødige, og efter forskellige røkeringer kom forhandlingsgruppen til kun at bestå af toppolitikerne inden for de fire gamle partier, som skulle finde frem til — og også i løbet af 3 måneder fandt frem til — et såkaldt bredt forlig om landets økonomi og den økonomiske politik i de kommende to år. En forhandling og en virkelig behandling i folketinget blev og bliver der ikke tale om. Toppolitikerne har talt, og folketinget og vælgerne har at adlyde og betale, hvad det koster.

Af gode grunde skal jeg ikke forsøge at gå i enkeltheder med hensyn til det forligsresultat, som denne lille, snævre kreds af politikere er nået frem til; men så vidt jeg kan se, er det sikre resultat, at regeringen har fået sit ønske opfyldt om en ny beskatning oven på allerede eksisterende direkte og indirekte skatter, som skal sikre en såkaldt statsopsparring på 500 mill. kr. Det

forekommer mig i det hele taget, at det er en ejendommelig form for opsparring denne statsopsparring, som består i, at staten først bevilger lønforhøjelser for snart efter at hente pengene tilbage igen, og så kalder man det for en opsparring. Det har i hvert fald ikke noget at gøre med det, man i den private husholdning forstår ved opsparring. Derimod er de ønsker, som man fra borgerlig side fremførte ved første behandling om, at nye indirekte skatter skulle modsvares af tilsvarende lettelser i den direkte beskatning, blevet skudt ud i en uvis fremtid — en fremtid, som man vist kan kalde endog meget usikker, fordi den bygger på forudsætninger, som næppe vil være til stede til den tid.

Med omsætningsafgiften ønsker man at bremse forbruget, men det ser ud til, at en væsentlig del af bestræbelserne er gået ud på at finde frem til kompensationer, og disse bestræbelser vil formentlig blive fortsat i fremtiden med nye lapperier, som skal tjene indkomstudjævningen, hver gang omsætningsafgiftens skatteskrue får en drejning, hvorved skattelovgivningens administration vil blive endnu mere indviklet og uoverskuelig, end den allerede er.

Man vil udbyde et præmieobligationslån på 100 mill. kr., og mindstebeløbet for de enkelte obligationer er ansat til 10 kr. Det vil sige, at man med dette obligationslån søger at fremme spillelysten her i landet. Med beskatning søger man at hæmme arbejdslysten og initiativet, men spillelysten ønsker man fremmet, og når man har sat mindstebeløbet for obligationer til 10 kr., er det vel meningen, at den såkaldte lille mand, som har fået kompensation for omsætningsafgiften, skal bruge de penge, han har fået i kompensation, til at spille for i statens lotteri. Var der ikke mere mening i, at man spillede i lotteriet for egne penge i stedet for for de penge, som gives i kompensation for en almindelig omsætningsafgift? Det finder vi i alt fald.

Hvad administrationen af egnsudviklingsloven angår, har handelsministeren udtalt, at der ud over færdigbehandlingen af de allerede foreliggende indstillinger om finansiel støtte afgivet af egnsudviklingsrådet i henhold til den gamle egnsudviklingslov ikke påregnes givet tilsagn om finansiel støtte i henhold til den nu gennemførte

[Ivær Poulsen.]

nye egnsudviklingslov i de nærmeste måneder, medmindre der måtte blive tale om en stillingtagen til særlig presserende enkelt-sager; her må der blive tale om et skøn. Men hvad forstår man ved særlig presserende enkelt-sager, og hvem skal afgøre, hvilke sager der er særlig presserende? Det forekommer mig, at vi her står over for noget endog meget uklart og usikkert.

Angående byggeriet har boligministeren udtalt, at der i løbet af kort tid vil blive udsendt bekendtgørelser, hvorefter mindre sommerhuse under visse betingelser undtages fra forbud, herunder fabriksfremstillede huse. Det forekommer mig noget ejendommeligt, at man gør alt for at frede store områder og skønne landskaber, men nu kan der altså ved dispensation gives tilladelse til opstilling af fabriksfremstillede huse af en meget beskednen størrelse. Vi ved i hvert fald fra mange af vort lands naturskønne egne, at det ikke er de små seriefremstillede, fabriksfremstillede huse, der netop pynter på et naturskønt landskab.

Den påståede begyndelse til løsningen af husleje-problemet finder vi alt for ringe. Vi tror ikke på, at boligproblemet herhjemme løses, medmindre man ophæver huslejestriktionerne og frigiver huslejerne. Det må naturligvis ske gennem en vis overgangsperiode, men det er man ikke ukendt med i andre lande. Vi har jo set, hvordan man har klaret dette problem i Belgien; dér er det løst for længst. Vi må erkende, at netop boligproblemet er vor tids største sociale problem. Der er givet oppositionen visse løfter for fremtiden, for finansåret 1963-64, men forudsætningerne for disse løfters opfyldelse er af en så problematisk art, at man i dag må betvivle, at de nogen sinde bliver realiseret.

Jeg har hæftet mig ved, at igangværende offentlige byggearbejder skal begrænses og strækkes, så der i alt opnås en besparelse på godt 100 mill. kr. i indeværende skatteår. Det er da sandelig noget, der virkelig betyder noget, for det vil nemlig sige akkurat

lige så meget som, at man standser arbejdet på opførelsen af den polytekniske læreanstalt plus en lille bitte smule mere, for opførelsen af læreanstalten koster jo efter de sidste udregninger 80 mill. kr. om året.

Stimuleringen af den private opsparing er også skudt ud i en meget usikker fremtid ligesom de lovede lettelser i de direkte skatter, for med en dyrtidsportion allerede sikret og nye i udsigt fra i dag og til 1. januar 1963 må man til den tid forvente en ny forøgelse af pengeudpumpningen og en forøgelse af efterspørgselspresset.

Dertil kommer, at fagforeningerne kun føler sig bundet af forliget til næste forår, 1963, og det må vel være ensbetydende med, at fagforeningerne har fået frit slag i overenskomstforhandlingerne til foråret, og da vil kravene sikkert blive store. Arbejdsmændenes formand har jo allerede udtalt, at når staten kan give sine tjenestemænd og lærerne en øget ferieløn på 1 pct. og gennem stedtillægget hæve lønningerne for de lavest lønnede, så må det private erhvervsliv også kunne gøre det samme.

Med sådanne udsigter skal man vist ikke tage regeringspartiernes tilsagn om lettelser i den direkte beskatning til næste forår særlig højtideligt, og jeg tror heller ikke, at man skal tage de foreslåede begunstigelser for den private opsparing højtideligt, for mulighederne derfor bliver sikkert ikke til stede. Jeg er alvorligt bange for, at forudsætningerne for løfterne ikke vil komme til stede, og det kan meget let gå sådan, at det bliver lige det modsatte af skattelettelser, der bliver nødvendigt til næste forår. Men nu har regeringen jo det nødvendige værktøj i hånden, omsætnings-skattens skatteskrue, som er så fristende let at betjene.

I det hele taget forekommer det os, at forligsforhandlingerne er begyndt på en helt forkert baggrund. Det var, ligesom det afgørende spørgsmål var, om omsætningsafgiften skulle placeres i engrosledet eller detailledet, og dermed forlangte man fra den borgerlige opposition, at regeringen

[Iver Poulsen.]

skulle tilvejebringe materiale, som belyste spørgsmålet om en omsætningsafgifts placering i engrosledet. Hermed var man straks kommet ind på forhandlinger, som efterhånden, ser det ud til, greb mere og mere om sig, så man til sidst fra den borgerlige oppositions side så sig ude af stand til at komme ud af det igen. Efter vor opfattelse ville det eneste rigtige grundlag for forligsforhandlinger være spørgsmålet om opsparing, og her er det statsopsparing eller privat opsparing, der må være det afgørende. Når man begynder forligsforhandlinger på et forkert grundlag, kan man ikke vente, der kommer det rigtige resultat ud af forhandlingerne.

Vi har før givet udtryk for vor opfattelse med hensyn til en revision af skattepolitikken ud fra den indstilling, at den, der arbejder og producerer og sparer, er med til at bygge samfundet op, medens den, der forbruger, trækker på samfundet. Den, der arbejder og sparer op, må ikke straffes for sit arbejde og sin opsparing, medens den, der bruger af det, samfundet har bygget op, må være pligtig at betale for dette forbrug i form af en forbrugsafgift, en forbrugsskat.

Vi ønsker proportionalbeskatningen ført til tops, så er der nemlig tilvejebragt lighed med hensyn til den direkte beskatning. Vi ved godt, at hvis man fører proportionalbeskatningen til tops, mister staten et skatteprovenu, men dette, samt hvad staten ellers måtte have brug for til dækning af de bevilgede udgiftslove, ønsker vi tilvejebragt gennem en direkte progressiv forbrugsbeskatning, det vil sige en beskatning af det forbrug, som fremgår af selvangivelsen. Jeg er fuldstændig klar over de mange indvendinger, der er gjort fra forskellig side mod en direkte forbrugsbeskatning, men administrationen af en sådan kan næppe blive mere indviklet og vanskelig end administrationen af den skattelovgivning, vi har, plus den omsætningsafgift, vi får. Den præmiering af en opsparing, som det foreliggende lovforslag foreslår, forudsætter også, at der finder en opgørelse sted af kontrolleret formuefremgang.

Vi står ikke ganske alene med vor opfattelse. Statsminister Kampmann har som finansminister i sin tid i en kronik i Dagens

Nyheder givet udtryk for, at vanskelighederne ved en forbrugsskat, der i hovedsagen kun omfatter et udsnit af skatteyderne, nok ikke er så store, at de ikke er til at overvinde, og man vil vel ikke frakende den nuværende statsminister betydelige evner og betydelig indsigt i skatte-tekniske spørgsmål.

Vi kan ikke se, at ret mange af de aller-vigtigste borgerlige ønsker med hensyn til skattepolitikken er blevet gennemført i det forelagte forlig, medens man på den anden side fuldt har imødekommet de ønsker, der er fremsat fra regeringens side om en omsætningsafgift som en skat oven på de allerede eksisterende skatter. En sådan ekstra byrde kan vi ikke medvirke til at gennemføre. Vi har ikke den nødvendige tillid — det er der også givet udtryk for flere gange fra hele den borgerlige opposition — til den regering, som har ført landet ud i den situation, hvori vi står i dag, til at ville medvirke til, at der betros den flere penge.

De i betænkningen stillede ændringsforslag vil vi derfor heller ikke medvirke til gennemførelsen af, da vi af de nævnte grunde er modstandere af den foreslåede omsætningsafgift som forbrugsbegrænsende middel. Vi erkender, at der blandt ændringsforslagene findes enkelte, som vi måske under andre omstændigheder ville være positivt indstillet over for, men anser det ikke for rigtigt at støtte disse, fordi man måske derved kan misforstå hovedlinjen i vor stillingtagen, som er den, at den foreslåede omsætningsafgift er skadelig i den nuværende samfundsøkonomiske situation.

Rosing: Jeg tror ikke, at nogen finder det mærkeligt, når jeg nu indleder mit indlæg med en kort udtalelse om den sørgelige ulykke, som ramte flyvetrafikken i Grønland.

Hver gang en eller anden større ulykke sker her i landet eller ude i verden, tænker vi uvilkårligt på de familier, der rammes af sorg. Vi har oplevet store skibssulykker i Grønlandsfarten, som har kostet mange mennesker livet, og som har rystet os alle sammen. Sådan føles også den flyveulykke, der skete den 12. maj i år umiddelbart i nærheden af Godthåb og som har kostet 15 mennesker livet. Selv om vi i vort stille sind har måttet regne med, at sådanne

[Rosing.]

ulykker før eller senere måske ikke kunne undgås, modtog vi ikke desto mindre meddelelsen som et slag og rettede tankerne mod de familjer, som mistede deres kære så pludseligt og på ganske uforståelig måde. For os grønlændere, hvortil de forulykkede var sendt for at tage en gerning op, må denne ulykke føles tung og meningsløs. Jeg vil på mine landsmænds og egne vegne udtrykke vor dybeste deltagelse i den sorg, som ramte de omkomnes familjer.

Når jeg dernæst skal sammenfatte både det politiske og ikke-politiske arbejde for Grønland i det snart forløbne folketingsår inden for og uden for Christiansborg, kan jeg ikke sige andet, end at hele arbejdet med udbygning og forbedring af de grønlandske forhold ikke alene er fortsat, men snarere intensiveret, og at der i politiske kredse og i befolkningen hernede kan noteres stadig større interesse, forståelse og velvilje over for vore aktuelle grønlandske problemer.

I lovgivningsarbejdet i Grønland er der ikke sket store ting i retning af opnåelse af retsenhed inden for rigets grænser; dog undlader jeg ikke at nævne et enkelt tilfælde, nemlig lovforslaget vedrørende børns retsstilling i Grønland, der kan betegnes som et fremskridt i så henseende. Men ud over lovgivningsarbejdet afvejes nu de erfaringer og kendsgerninger, der er indhøstet i løbet af den sidste godt og vel halve snes år inden for administration, handel, erhverv, uddannelse og inden for det økonomiske liv i Grønland, grundigt. Dette sker i Grønlandsudvalget af 1960, andre særlige udvalg og i ministeriet for Grønland.

Særligt bemærker jeg den kendsgerning, at ministeren for Grønland nedsatte et uddannelsesråd for Grønland i begyndelsen af dette år, et råd, der skal forestå planlægningen af den kortsigtede almene og håndværksmæssige uddannelse af grønlændere såvel deroppe som hernede. Folk, der forstår vore aktuelle problemer, ved, at uddannelsesproblemet og udbygningen af de grønlandske erhverv, navnlig eksport erhvervene, er mest presserende, og de beslutninger, rådet i løbet af kort tid har taget med hensyn til spørgsmålet om iværksættelsen af erhvervsbetonede kursus, tyder

også på rådets rigtige forståelse. Som den højtærede Grønlandsminister kan forstå, er jeg meget interesseret i dette arbejde og håber, at den højtærede minister, som også er formand for uddannelsesrådet, ved lejlighed vil give mig en orientering om rådets beslutninger, når den højtærede minister finder at kunne gøre det. Jeg siger dette, idet jeg tror, at jeg som repræsentant for Grønland må orienteres direkte og ikke gennem pressen.

Da jeg nu berører dette ønske om at blive orienteret fra ministerens side, vil jeg også tillade mig at pege på den udtalelse, Grønlands landsråd under den sidste samling har vedtaget, landsrådsforhandlinger 1961, side 87, nemlig ophævelse af udtalelsen i 1956-samlingen under dagsordenens punkt 14. 1956-udtalelsen gik jo ud på, at der ikke fremtidig burde tilsendes grønlandske folketingsmænd kopier af de svarskrivelser, som fra ministeriet tilsendes landsrådet, forinden landsrådsmedlemmerne var underrettet om svaret. Selv om jeg på nuværende tidspunkt ikke har konkrete ting at fremføre i denne forbindelse, er der den mulighed, at der måtte være udsendt nogle svarskrivelser til næste landsrådsamling. Dette skal ikke forstås som kritik, men som en påmindelse om den trufne afgørelse, som jeg lægger megen vægt på, idet dette gør det lettere for mig at følge landsråds sagernes gang på normal måde.

Om den økonomiske sanering og om forliget mellem de fire store partier vedrørende omsen, kommende skattelettelser og nedbringelse af statens bygge- og anlægsudgifter har jeg ikke meget at sige ud over om det sidst nævnte, nemlig begrænsningen af statens bygge- og anlægsvirksomhed, på hvilket punkt Grønland kan blive ramt af dette afsnit af forliget.

I overensstemmelse med min tidligere udtalelse vedrørende min stillingtagen ved sådanne sagers behandling afholder jeg mig fra at stemme ved kommende afstemninger herom, da disse økonomiske ordninger ikke får direkte indflydelse på Grønland, selv om jeg er temmelig sikker på, at omsen i engrosledet ikke kan undgå at få indflydelse på priserne på de varer, vi i Grønland nødvendigvis må indføre herfra.

Det er en kendt sag, at byggeaktiviteten i Grønland og dermed de grønlandske bevil-

[Rosing.]

linger til mange forskelligartede arbejder stiger hvert år, betinget af det store behov for udvikling i Grønland på den ene side og de skiftende regeringers, finansudvalgets og det høje tings forståelse og velvilje på den anden side. Således er de eksklusive tillægsbevillinger, bevilget for finansåret 1960-61, 48 mill. kr., for 1961-62 58 mill. kr. og for finansåret 1962-63 87 mill. kr. til bygge- og anlægsarbejder og nyanskaffelser i Grønland. De sidste bevillinger udgør 9,3 pct. af nettobeløbene på finanslovens § 27.

Som det vil erindres, har jeg flere gange fra denne talerstol rettet tak herfor i forbindelse med behandlingen af finanslovene. Det er jo klart, at uden disse bevillinger havde den udvikling, vi er inde i i øjeblikket, ikke kunnet skabes og videreføres. „De gode år“ i det sydlige Danmark har bevillingsmæssigt set også været og er gode år i Grønland, ikke mindst for udbygningen af det grønlandske skolevæsen og anlæg af fiskeforædlingsindustrier. For at få overblik over udviklingens gang og fremtidigt behov samt prioritetsordenen er der nu i ministeriet for Grønland og KGH lavet planer om kommende bygge- og anlægsarbejder for de førstkomende 3-5 år. Dertil kommer en anden planlægning vedrørende ophjælpning af erhvervsforholdene i de yderste distrikter af Grønland, den planlægning, som populært kaldes u-programmet.

Så vidt mig bekendt bliver der i dette finansår ikke foretaget nogen nedskæring af de grønlandske anlægsbevillinger. Denne hensyntagen takker jeg også for. Men hvis der kommer et senere indgreb i bevillingerne, må jeg sige, at en mærkbar nedskæring af bevillingerne tillige ville være et skår i bestræbelserne for at bane vejen for en tilnærmelse af forholdene deroppe til forholdene hernede. Selv om jeg på ingen måde vil undervurdere den hidtil viste velvilje for grønlandske anliggender og er indforstået med besparellesforanstaltningerne, vil jeg håbe, at man stadig vil vise lige så stort hensyn til de særprægede grønlandske forhold og den udvikling, som vi alle ønsker fortsat på normal måde.

Man kunne jo sagtens sige, at der ligesom hernede kunne være tale om mindre væsentlige ting, som eventuelt tåler at vente eller blive genstand for nedskæring. Men for-

holdet i Grønland er stort set det, at det ene anlægsarbejde er afhængigt af det andet. Ved anlæg f. eks. af en fiskeforædlingsfabrik må man også tage andre projekter med, såsom kajanalæg, boliger til udsendt personale, udvidelse af el-værker, anlæg af vandreservoir m. m. Nedskæring eller udsættelse af et af de nævnte anlæg kommer til at virke hæmmende på fuld udnyttelse af fabrikken og for hele byggeharmonien. På andre anlægsvirksomheders områder kan det samme være tilfældet.

Hvis man ville fremhæve de vigtigste led i anlægsvirksomheden i Grønland, skulle alt, der henhører under eksportproduktionen, skolen og uddannelsen og anlæg til kulturelle formål, være det, som mindst burde blive berørt af de kommende besparellesforanstaltninger. Dette ønske vil jeg begrunde med, at en yderligere udbygning af eksportproduktionen er vor eneste mulighed for, at den store kapitalindførsel fra Danmark kan begrænses eller nedbringes med tiden, og at det lave grønlandske levestandard hæves. En fortsat udbygning af de grønlandske skoler, den håndværksmæssige og tekniske uddannelse samt det kulturelle arbejde blandt befolkningen er også den eneste vej, der fører os nærmere til den øvrige verden og ikke mindst til rigets øvrige befolkning. Kun en forbedret og veludbygget uddannelse kan udvikle vore evner og muligheder, så vi selv bedre kan klare vore egne sager.

Med hensyn til en eventuel besparelse i bygge- og anlægsudgifter f. eks. inden for uddannelsen vil jeg tillade mig endnu en gang at pege på de bygningsmæssige muligheder, der findes i Narssarsuaq, nemlig de store, ubenyttede beboelsesbygninger af beton, som f. eks. kan tages i brug i håndværker- og husholdningsuddannelsen. Her kan spares millionbeløb, der i den kommende tid ellers skulle bruges til opførelse af sådanne nye fagskoler. Herom efterlyser jeg den højtærede Grønlandsministers svar på mit indlæg sidste efterår. Jeg tror tillige, at ved en rationel og fornuftig udnyttelse af statsbådene i Grønland til transport af varer og produkter samt ved tilbageholdenhed med reparationsarbejder og istandsættelser af statens boliger til de udsendte samt i statens butiksbggeri kan udgifterne bringes betydeligt ned.

[Rosing.]

Dernæst vil jeg udtrykke et almindeligt ønske om en forbedring af lytteforholdene og mere betryggende flypassagertransport i Grønland.

Som man ved, indviedes den nye Grønlands radio med en effekt på 25 kW i 1958 i stedet for radioen med den meget beskedne effekt af 1 kW, som siden 1940 havde fungeret med meget begrænset aktionsradius. Den nye radio indtager nu en dominerende rolle i nyhedsformidlingens, oplysningens og underholdningens tjeneste. Om vinteren høres den næsten overalt i Grønland, men da landet er stort og udstrakt og ligger i arktiske egne, hvor lyse nætter i ordets egentlige betydning hersker i forårs- og sommermånederne, er aflytningsproblemet endnu langt fra løst. Yderdistrikterne Nord- og Østgrønland samt Julianehåb, Nanortalik og delvis Umanak kan ikke dækkes af mellembølgeudsendelser i 3-6 forårs- og sommer måneder. Aflytningsforholdene i de sydligste byer forværres yderligere af stedlige forstyrrelser. Oprettelsen af to relæstationer, som ligger henholdsvis i Godhavn mod nord og Frederikshåb mod syd, kan roligt betegnes som et mislykket foretagende. I lokale blade og i landsrådsforhandlingerne siden udskiftningen af radioen læses klager fra repræsentanterne for de nævnte distrikter, hvis befolkning tilsammen udgør $\frac{2}{5}$ af landets befolkning.

Efter fiaskoen med retransmissionsforsøget fra relæstationen i Frederikshåb blev der i Julianehåb forsøgsvis opstillet en retransmissionsmodtager, og efter chefingeniørens udtalelse sidste år i landsrådet ville der næppe i det sydlige Grønland kunne foretages nogen forbedring af aflytningsforholdene på mellembølgenettet, hvis dette forhold faldt negativt ud, hvilket er sandsynligt. Vedrørende støjplagen i æteren sagde chefingeniøren i øvrigt, at denne støj mængde fra radiosendere, elværker o. lign. måtte antages i de kommende år at ville stige, og at man i Grønland ville gå over til en helt ny teknik, der ikke generes af støj eller black-outs. Han nævnte ikke, hvilken teknik der var tale om. For Nord- og Østgrønlands vedkommende er det endnu værre med lytteforholdene.

Til afhjælpning af den brudte kontakt mellem Godthåb og de pågældende distrikter

i visse måneder af året og dermed den store mangel på nyhedsstof er det meget ønskeligt, at man på dette område indsætter alle til rådighed stående midler: kortbølgefrekvenser, den ubestemte „helt nye teknik“ eller flere mindre relæstationer, og at man med alvor intensiverer kampagnen mod støjplagen. Dette ønske lyder sikkert helt modstridende med sparebestræbelserne, men det er en nødvendighed, som enhver kan forstå. Nyhedstjenesten og oplysningskampagnen kan slet ikke undværes. Hvis man forestiller sig, at f. eks. fynboerne ikke kunne høre Danmarks radios udsendelser i blot 1 måned af året, hvilken utilfredshed kunne der ikke opstå i denne anledning? Endda ville fynboerne være langt bedre stillet end de omhandlede distrikters befolkning, idet de hver dag får rigeligt af nyheder gennem dagbladene, som ikke findes i Grønlands daglige liv.

„Sikkerhed i luften, til lands og til vands“ er parolen i teknikkens tidsalder. Dette gælder ikke mindst i Grønlandsfarten og i den interne flyvetrafik deroppe.

I Grønlandspostens nr. 9, torsdag den 26. april i år, altså før flyveulykken skete, blev der i lederen rettet en temmelig stærk kritik både mod vinterflyvningen i Grønland og flypassagertransporten til og fra Grønland. I artiklen understreges den kendsgerning, at det materiel, man flyver med i øjeblikket, er særdeles upålideligt, at de mange uheld har fremkaldt en voksende mistillid til de flyvemaskiner, man anvender, og at den danske stat i den kgl. grønlandske handels skikkelse på det groveste tilsidesætter de trafikmæssige forpligtelser, man har over for det grønlandske samfund. Denne kritik giver mig anledning til at berøre dette spørgsmål.

Lederen begrundet kritikken med kendsgerninger, som afslører tilstandene med al tydelighed. Man havde kun en canadisk Otter til vinterflyvning og eventuel patienttransport i år. I tidsrummet fra den 9. marts til den 23. april har der været fem maskinskader, og i den Catalina, man sendte omkring den 20. april fra Canada til hjælp for Otteren, var varmesystemet defekt, så besætningen måtte sidde i kabinen i 30 graders kulde. Derefter gik radioen i stykker, og senere var der noget i vejen med det hydrauliske tryk. Alle disse uheld bevirkede,

[Rosing.]

at flyvetrafikken måtte indstilles flere gange i varierende tidsrum. Sådanne standsninger af flyveforbindelsen er almindelige foretelser i flyvesæsonen. I fjor, da ministeren for Grønland og jeg skulle flyve fra Søndre Strømfjord til Upernavik i slutningen af august, var begge Catalinaer til reparation i flere dage, og det eneste disponible danske fly i hele Vestgrønland var marinens Catalina, som kun kunne være til disposition til eventuelle undsætninger i nødstilfælde.

Den 1. maj begyndte sommerflyvningen med de to ældgamle Catalinaer, hvoraf den ene nu er ødelagt ved flyveulykken, og en upålidelig Otter. Jeg stiller herved krav om bedre og sikrere materiel, som er en betingelse for sikkerhed i luften.

Kritikkens sidste halvdel retter jeg mod ministeriet for Grønland og SAS.

For enhver må det være klart, at der i de seneste år er sket en stor forskydning i passagertransporten til og fra Grønland. Flypassagerernes antal svulmer kolossalt op i den seneste tid. Ifølge prognosen skulle op imod 10 000 passagerer befordres ad luftvejen til og fra Grønland i år, og det hænder ofte, at rejsende fra Grønland til Danmark må trygle SAS om en plads. Når der ingen pladser er til dem, må de blive og vente i Søndre Strømfjord i dage- og ugevis netop på den tid, hvor den amerikanske turiststrøm til Europa er størst.

„Ministeriet for Grønland er en af SASs største kunder, som med rimelighed kunne forlange, at man f. eks. på maskinen fra Los Angeles daglig i sommermånederne reserverede en snes pladser til Grønlandsrejsende“,

hedder det i artiklen, og jeg må tilføje: eller at man indsatte andre maskiner, som ikke flyver længere end til Søndre Strømfjord i topbelastningstiden. Videre hedder det, at da SAS har koncession på ruten, må selskabet også have en vidtgående transportpligt, og da transportbehovet allerede er stort og i de nærmeste år med stejle kurver vil ryge yderligere op, må selskabet klart se, at der må gøres mere for Grønlandsrejsende.

Jeg finder Grønlandspostens kritik fuldt overensstemmende med tilstandene i flyvetrafikken i Grønland og henstiller derfor, at ministeren for Grønland gør sin indflydelse

gældende til sikring af den interne flyvning og flytransport fra Grønland.

Fanger: Jeg kan ikke tiltræde det forlig, der nu er indgået om at forsøge at rette økonomien op. Min motivering er, at det ikke giver den sanering af økonomien, som er tiltrængt. Jeg vil ikke hermed sige, at der ikke i forliget findes mange udmærkede ting, for det gør der; der er bl. a. stimuleringen af opsparingen, og der er en neddæmpning af byggeaktiviteten, men det vil jo først få virkning fra næste år.

Hvorledes er det gået til, at økonomien nu er ødelagt? Ja, sandheden er, at det jo er et velstandsfenomen. Vi har aldrig nogen sinde i Danmarks historie haft en så gunstig økonomisk situation som de sidste 4-5 år. Vort bytteforhold blev i 1957 gunstigt, og der var en basis for at afskaffe den arbejdsløshed på ca. 10 pct., som vi har haft i hele efterkrigsperioden. Vor produktion kunne stige med ca. 5 pct. om året i modsætning til de ca. 2 pct., vi tidligere kendte. Følgelig var der basis for, at lønningerne kunne stige med ca. 5 pct., uden at priserne behøvede at stige. Men man forstod ikke fra regeringens side i tide at begrænse byggeriet til det, der var håndværkere, arbejdskraft og byggematerialer til. I 1959 begyndte inflationen i byggesektoren. Der var lønglidning, som opstår som en naturlig konsekvens, når der er to mestre, som står og slider i den samme svend. Fra byggesektoren forplantede lønglidningen sig til hele arbejdsmarkedet i løbet af 1960. Der var ulovlige strejker; der var lønglidning over hele linjen. Så udløstes der ved overenskomsterne i foråret 1961 en voldsom lønstigning både til arbejdere, funktionærer og tjenestemænd, og landbruget meldte sig også med sine krav, som blev honoreret.

Når vi ser tilbage på 1961, ser vi, at der er sket lønstigninger på ca. 14 pct., mens produktionen kun er steget med 5 pct. Det er en uholdbar situation, og kunne regeringen ikke have set det før, burde den sidste forår have kunnet se det, og der skulle da have været foretaget kriseforanstaltninger.

Fra en inflation, der giver befolkningen en større købekraft end svarende til vor produktion, er der en lige linje til, at vi

[Fanger.]

får et underskud på vor valutabalace. Desværre er dette blevet forplumret ved, at vi samtidig med de gode tider optog milliardlån i udlandet. Hvis vi ikke havde gjort det, havde vi for længst kunnet se bunden af vor valutakasse. Nu er den vistnok synlig for alle. Men sidste måneds valutaunderskud på 180 mill. kr. er fortsat blevet reduceret ved optagelse af et udenlandsk lån. Når vi nu i denne måned får hjemtaget det sidste udenlandske lån, er muligheden for at optage yderligere udenlandske lån vel udtømt, og vor mulighed for på denne måde at leve over evne er lukket.

Nu vil man så ved en omsætningsafgift tage købekraften fra befolkningen. Men hvis man vil tage købekraften fra befolkningen — og det kan gøres på mange måder, det kan gøres ved direkte skatter, det kan gøres ved punktskatter, det kan gøres ved omsætningsafgift i detaillred eller engrosled eller ved tvungen opsparing — må man ikke samtidig give befolkningen kompensation derfor. Det gør man nu, dels ved direkte kompensation til dele af befolkningen, dels indirekte gennem pristallet til de 80 pct. af befolkningen, som er pristalslønnet, og resten, hvoriblandt landbruget, vil få kompensation på anden måde. Vi må regne med, at julipristallet vil udløse 2 dyrtidsportioner, der kommer til udbetaling fra 1. september. Så er vi fremme til januarpristallet til næste år, og dér vil vi få dels de almindelige prisstigninger og dertil prisstigningen hidrørende fra omsætningsafgiften og eventuelt fra forhøjelse af landbrugspriserne og endelig huslejeafdyrelsen. Det vil antagelig give 3 dyrtidsportioner fra 1. marts næste år. Når så hertil lægges, hvad overenskomstforhandlingerne eventuelt vil give, må man næste år imødesee en milliardforøgelse af købekraften. Herefter er det så meningen, at skatterne — både de direkte og de indirekte — skal tages ud af pristallet, men man vil på den måde konservere den del af pristalsstigningen, som hidrører fra omsætnings-skatten. Vi vil i de kommende måneder få et meget stramt pengemarked, der dels hidrører fra valutaunderskuddet, som vil fortsætte, dels hidrører fra statens kasseoverskud, dels fra statens obligationssalg.

I virkeligheden burde nationalbanken forhøje diskontoen, men i stedet for vil vi få en kreditrationering.

Hvad burde man gøre for at dæmpe alt dette? Ja, foruden at dæmpe den offentlige sektors byggeri og foretage besparelser i det hele taget inden for det offentliges virksomhed burde man for at få sundhed inden for boligbyggeriet give huslejen fri, så to lige gode lejligheder kom til at koste det samme, og samtidig skulle man ophæve m²-tilskuddet til nybyggeri. For at gøre det politisk muligt kunne man for min skyld gerne have ladet en del af huslejestigningen gå direkte i statskassen til afvikling f. eks. over en 10 års periode. Man ville dermed have opnået for det første, at bolig mangelen med ét slag ville være ophævet ved, at den gamle boligmasse blev bedre udnyttet, for det andet, at boligstavnshåndet ville være hævet, så arbejdskraften kunne flytte derhen, hvor der er arbejde, og megen spildtid ved transport kunne undgås; for det tredje ville den værste inflationskilde, boligbyggeriet, være stoppet, og for det fjerde ville der være skabt et incitament til fuld udnyttelse af nutidens teknik, så boligbyggeriet kunne blive billiggjort ved arbejdsbesparende maskiner o. s. v. Som det er nu, er alle parter uinteresserede i lave byggepriser.

Vedrørende landbruget finder jeg det uheldigt med en kompensation, der stivner landbruget på det nuværende stade. Det ville fremme den strukturrationalisering, som er nødvendig, hvis man ophævede landbrugsforpligtelsen, således at landbruget fandt frem til den mest hensigtsmæssige brugsstørrelse. Herved ville der være mulighed for, at landbruget kunne afgive 100 000 mand til industrien, hvor der er god brug for dem, uden at landbrugets produktion af den grund behøvede at dale.

Jeg er tilhænger af et skattesystem, der lægger hovedvægten på forbrug, men den omsætningsafgift, der nu ønskes indført, bliver i år en skat oven på alle de andre. Ja men, siges der, der dog er et løfte om at nedsætte de direkte skatter til næste år. Jeg tror ikke, de økonomiske forhold vil tillade det. Der er jo i forliget indført noget, som er kaldt en jordskælvsklausul, og det vil sige, at denne nedsættelse af de direkte skatter ikke kommer til udførelse,

[Fanger.]

hvis der bliver økonomiske vanskeligheder. Men det er jo netop sandheden, at det økonomiske barometer står på jordskælv.

To områder kunne man til næste år have tilgodeset med skattelettelser uden at påvirke det almindelige konsum. Man kunne have ophævet formueskatten, og man kunne have lettet aktieselskabsskatten. Herved ville man have fremmet de private investeringer, som er så nødvendige for at fremme produktionen især under fuld beskæftigelse. Jeg imødeser, at der må foretages nye kriseforanstaltninger enten til efteråret eller til næste forår, når de foranstaltninger, der nu gennemføres, viser sig ikke at være tilstrækkelige.

Lad mig så tilføje, at jeg er tilhænger af, at man forsøger den økonomiske samordning, der i øjeblikket ligger til forhandling i et udvalg, og hvorefter 3 uvildige økonomer skal kunne oplyse samfundet om, at når produktionen er steget med 4 pct., så kan man tillade sig at lade lønnen stige med disse 4 pct., uden at det får betydning for priserne, men hvis den stiger derudover, må regeringen omgående træffe foranstaltninger, der igen inddrager denne købekraft. Jeg ved godt, at der er medlemmer her i salen, der mener, at en sådan oplysning ikke er nødvendig, det ved dog både regering, folketing og de store organisationer. Men det nu indgæede forlig er ikke af en sådan karakter, at det opfylder disse betingelser, og derfor er jeg tilhænger af at forsøge med oprettelse af dette økonomiske samordningsorgan.

Jeg er klar over, at man fra mange sider tillægger omsætningskatten og en omlægning af skatterne til næste år en så stor betydning, at man er gået med til dette forlig. Men jeg har ikke tillid til en regering, som under så gunstige økonomiske forhold, som vi har haft de sidste 4-5 år, har ført landet ud i en økonomisk krise, og derfor kan jeg ikke tilslutte mig dette forlig.

Holger Eriksen: Ved første behandling af forslag til lov om omsætningskat rettede jeg nogle kritiske bemærkninger imod det. De har efter min mening desværre stadig gyldighed også for det i øvrigt meget ændrede lovforslag, der nu foreligger ifølge betænkningen fra det nedsatte udvalg, og jeg

finder derfor ingen anledning til at gentage dem eller til igen at pege på, hvad jeg mener man kunne have sat i stedet.

Hele forligskomplekset falder i 3 skarpt adskilte dele, nemlig det, der skal ske i indeværende år, det, der skal gennemføres i det kommende år, og for det tredje de forslag, der i og for sig intet har med den foreliggende situation at gøre, men som vel på samme måde som afsnit 2 må opfattes som den betaling, der er ydet oppositionspartierne for at gå med.

Hvad det første afsnit angår, har det en efter min mening rigtig forudsætning, nemlig den, der ligger i nødvendigheden af, at der fremskaffes et kasseoverskud. Jeg stiller mig imidlertid noget tvivlende over for muligheden af, at det vil lykkes at opnå et overskud i det omfang, man regner med. Selve indførelsen af omsætningskatten vil sikkert fremkalde en hamstringsbølge, især når det gælder varige forbrugsgoder, og der vil tilmed ikke være noget odøst over, at man anvender denne fremgangsmåde. Normalt fremkommer hamstring jo på den måde, at den enkelte søger at skaffe sig en større andel af en mangelvare, end der kan blive til hver enkelt, og det anses med rette for at være ufint. Men hvis folk gør deres indkøb, inden omsætningskatten kommer, er der jo kun tale om en hensigtsmæssig pengeanbringelse, hvilket man ikke kan bebrejde nogen. Naturligvis vil det give dem med de nødvendige pengemidler en fortrinsstilling, men der er også noget, der hedder at købe på afbetaling. Jeg er temmelig sikker på, at købspresset vil blive uhyre stærkt fra nu af, og indtil omsætningskatten træder i kraft. På den anden side gad jeg se, hvor mange biler, køleskabe, fjernsynsapparater o. s.v. der vil blive købt i det første halve år efter, at den nye skat er blevet til virkelighed.

Jeg er også tvivlende over for den tanke, som jeg har hørt fremsat fra forskellig side, at en vedtagelse af forliget vil fremkalde en lavere rente, altså medføre højere kurser på kreditforeningsobligationerne. Vi har ganske vist set, at straks efter at forliget var afsluttet, skete der en vis stigning, men den er jo i og for sig allerede så godt som elimineret, og den må opfattes som et psykologisk fænomen. Naturligvis må man indrømme, at i det øjeblik man begrænser

[Holger Eriksen.]

det private byggeri, vil der blive kastet færre obligationer på markedet, og det kan tendere i retning af et bedre kursniveau. Men her må man erindre, at der i forvejen er et meget, meget stort antal byggearbejder, der er påbegyndt, og denne virkning vil derfor først komme på et meget sent tidspunkt. På den anden side er der jo ikke spor tvivl om, at i det lange løb bliver det som hidtil tilbud og efterspørgsel, der bestemmer kursniveauet, og selve den omstændighed, at man drager en halv milliard kroner ud af omsætningen, kan jo ikke i sig selv medføre en stimulering af efterspørgslen. Medens der ikke synes at være tvivl om, at købekraften bør nedsættes, er det vel et åbent spørgsmål, om man samtidig skulle tilstræbe en likviditetsstramning, hvad destruering af den halve milliard vil betyde.

I denne forbindelse må jeg beklage, at man ikke som forudsat i det oprindelige lovforslag har nøjedes med at binde den nævnte halve milliard. Når man afskriver den på statens mellemregnskab med nationalbanken, er den borte for bestandig. Men hvem tør garantere, at vi ikke på et eller andet tidspunkt står i en situation, hvor en krise gør det nødvendigt at stimulere købekraften for at undgå arbejdsløshed? I så fald var det rart at have denne halve milliard i reserve.

I øvrigt er det min opfattelse, at det lovforslag, der nu behandles, i hvert fald på ét punkt er bedre end det oprindelige, og det er med hensyn til levedsmidlerne, hvor skatten efter det første forslag ensidigt faldt på byboerne, medens landbrugerne og de, der havde nøje forbindelse med disse, kunne klare frisag. Til gengæld lider det under, at der ikke gives nogen form for kompensation til dem, hvis indtægt ligger under grænsen for betaling af statskat, altså dem, der burde have et kontant tilskud til gengæld for de forhøjede varepriser. Der findes utvivlsomt adskillige arbejdere, navnlig på landet, hvor beskæftigelsesforholdene ikke er alt for stabile, der kommer ind under

denne kategori, og det gælder ikke blot for dem, der ikke har børn; hvis børnetilskuddene er afstemt efter den merudgift, som omsætningsskatten vil medføre for børnenes budget, vil ægteparret komme til at savne dækning for den stigning, der sker i deres egne udgifter.

Men værre er det med det, der er enighed om for det følgende år. Her er hensynet til statskassen helt elimineret, hvis der da ikke indtræder en situation, hvor alle de fire partier, der er med i forliget, erkender at der må iværksættes ekstraordinære foranstaltninger. Hensigten er alene, som den højtærede handelsminister har givet udtryk for i et foredrag, at flytte en væsentlig del af skatterne fra den direkte til den indirekte sektor. Jeg er ikke enig med den højtærede handelsminister i, at det er noget eftertragtelssværdigt, og jeg kan endnu mindre se det rigtige i, at man derigennem bruger selve skatterne som en indkomstudlignende faktor, således som jeg i øvrigt har set at den højtærede undervisningsminister i sin grundlovstale har opstillet det som et mål. Det rejser det spørgsmål, om det er samfundsmæssig forsvarligt at gøre forskellen mellem rige og fattige endnu større, end den er i forvejen, og hvis dette spørgsmål besvares med et nej, så kommer det næste: hvilke midler vil man da bruge for at komme noget af den store ulighed til livs?

Hvad selve omsætningsafgiften angår, behøver man, som jeg nævnte under første behandling, ikke omhyggelige udregninger for at fastslå, at den procentuelt rammer dem med de små indtægter hårdere end dem, der har de store. Og ser man så på de skattelettelser, der gives næste år som kompensation for omsætningsafgiften, viser det sig, at en mand med 6 000 kr. i skattepligtig indkomst får en skattelettelse på ca. 60 kr. årlig. Der skal ikke meget omsætningsafgift til, før disse 60 kr. er borte. For de lidt højere indkomstklasser er lettelsen 288 kr. årlig, og for borgere med en skattepligtig indkomst, som ligger på et beløb fra

[Holger Eriksen.]

20 000 kr. til 35 000 kr., d. v. s. indtægter mellem 30 000 kr. og 50 000 kr., er ned-sættelsen 2 150 kr. Og så er det endda be-tydelig værre for ikke-forsørgere. Hvis en midaldrende mand mister sin hustru, har han et naturligt ønske om at opretholde sit hjem og vil derfor engagere en husbestyrer-inde; selv om denne er relativt billig, fordi vedkommende måske ikke er i stand til at påtage sig pasningen af et større hjem, vil hans udgifter alligevel blive større, end da hustruen levede. Økonomisk er han altså ikke bedre stillet end forsørgeren, men kommer til at betale omsætningsafgift lige med denne og får til gengæld en mindre skattenedsættelse. I virkeligheden vil loven tvinge en sådan mand til at opgive sit hjem, hvis han da må nøjes med en almindelig arbejderindkomst.

Jeg har vel med glæde bemærket mig, at bundgrænsen for statsskattebetaling sæt-tes op til 7 000 kr.s skattepligtig indkomst for forsørgere, hvilket er nøje i overens-stemmelse med socialdemokratiets arbejds-program, ja, for ikke-forsørgere endog til 3 700 kr., hvilket er lidt over, hvad der fin-des i arbejdsprogrammet; men ved at sætte overgrænsen for den såkaldte propor-tionalbeskatning op til 22 000 kr.s skatte-pligtig indkomst har man udvandet denne skats progressivitet. Før var overgrænsen 18 000 kr. Om dette spørgsmål hedder det i det nævnte arbejdsprogram først, at under-grænsen skal op til 7 000 kr., og i takt med indkomststigningen må derefter såvel undergrænsen som overgrænsen for propor-tionalbeskatningen udvides, altså den over-grænse, vi har nu, d. v. s. de 18 000 kr., men i stedet for har man forhøjet overgrænsen med 4 000 kr. Jeg er helt enig med mit par-tis politiske ordfører, det ærede medlem hr. Per Hækkerup, i, at hvis det var socialde-mokratiet, der alene skulle have skrevet denne skitse til en udskrivningslov for det kommende år, var den kommet til at se helt anderledes ud. Spørgsmålet er bare, om den ikke er blevet så meget anderledes, at det næppe kan være forsvarligt at gennem-føre den.

De 2 150 kr. i skattelettelse, der gives de relativt store indtægter, er imidlertid ikke den eneste favør, som gives dem. Den

højtærede finansminister har måttet fra-falde sin vægring mod at begunstige op-sparing gennem skattefrihed for beløb, der bliver bundet i 5 år. Med rette anførte ministeren, at det ville gøre den foræring, man gav vedkommende sparer, større, jo mere han havde i indtægt, skønt det er indlysende, at jo større indtægten er, jo færre afsavn må man pålægge sig for at kunne foretage en opsparing. Nu fastholdes princippet om, at den, der meget har, han skal også have meget. Det viser sig nemlig, at hvis et ægtepar opsparer 1 500 kr., så-ledes som man kan efter det nye forslag, så vil de få en meget større kontant be-gunstigelse end den, der har en mindre indtægt. Jeg ved ikke, hvad proportional-beskatningen 21 pct. betyder i ligevægts-skat. Jeg skyder på, at det er 15 pct., sand-synligvis er det mindre, men hvis vi nu går ud fra de 15 pct., betyder det, at hvis en mand opsparer de 1 500 kr. eller rettere sagt binder dem, for han behøver jo ikke at have opsparat dem, får han en lettelse på 225 kr., men hvis han er så heldig at have en indtægt, der medfører, at han har en ligevægtsskat på 40 pct., altså en af de største indtægter, vil han få en let-telse på 600 kr. i stedet for de 225 kr. Der-til kommer så, at man ud over det, man får for at binde de 1 500 kr., yderligere har lov til at forøge sin formue med 1 000 kr. og til gengæld modtage 210 kr. som gave derfor af staten i form af en skattenedsættelse. Det kan betyde ikke så lidt, bl. a. fordi man her har fastslået, at det ikke bare drejer sig om direkte at forøge formuen ved at have flere penge i sparekassen, men det kan også fremkomme på den måde, at man for-mindsker sin gæld og derunder også den gæld, som man har pådraget sig ved at købe varer på afbetaling. Det vil altså i realiteten sige, at man fastslår, at en mand, der sparer op til at købe f. eks. et fjern-synsapparat, han får ikke nogen gave fra sta-ten og skal heller ikke have det, men hvis han derimod er så klog at købe det på af-betaling i indeværende år og derefter af-drager 1 000 kr. på det i det kommende år, vil han som gave derfor modtage 210 kr. Jeg tror, at det i ikke uvæsentlig grad vil medføre, at folk køber ting, som de ellers ikke ville købe; og det var ikke det, der var

[Holger Eriksen.]

formålet med det fremsatte forslag, at man skulle animere til et større forbrug i stedet for at formindske det.

I øvrigt gælder det som hovedregel for præmiering af opsparing, at man ikke har mindste garanti for, at den i virkeligheden fremmer opsparingen. Premieringen må snarere ses som en gave til dem, der i forvejen ville spare, eller som i forvejen har foretaget en opsparing. I den retning går også resultatet af de undersøgelser, som er foretaget i Vesttyskland.

Jeg hørte med en vis interesse, at det ærede medlem hr. Iver Poulsen gjorde sig til talsmand for, at man skulle indføre en forbrugsskat, og jeg må sige, at jeg med visse forbehold er enig med det ærede medlem, ikke på den måde, at alle skatter skulle tages som en forbrugsskat, men jeg ville finde det mere rimeligt, at man i stedet for at give gaver til dem, der sparer op, gennemførte en straffeforanstaltning for dem, der havde for stort et forbrug, men naturligvis under den forudsætning, at de, der ikke har mere end lige til det nødvendige, selvfølgelig ikke skulle foretage en opsparing, og at det beløb, som man forlangte de enkelte skulle opspare, skulle være stærkt progressivt i forhold til deres indtægt.

Men der er mange andre og i og for sig uvedkommende ting, der er hæftet på dette forlig. Der er f. eks. overtagelsen af landbrugets ejendomsskatter til amterne. Man har yndet at fremstille det, som om skatterne til amterne var en særbeskatning, som man lagde på dem, der boede ude på landet. Det er aldeles ikke tilfældet. De skatter, som beboerne i landdistrikterne udreder til amt og kommune, er ikke større end de skatter, som byboerne må betale i ren kommuneskat, snarere er de mindre, fordi byerne ofte har påtaget sig opgaver, som landkommunerne ikke kan eller ikke vil løse. For så vidt er det irrationelt at fritage landbrugerne eller en gruppe af borgere på landet for deres kommunale skatter og til gengæld lade andre betale dem. Men dernæst må man holde sig for øje, at grundskatter er at betragte som en samfundsprioritet i den danske jord. Hvis man ophæver dem, så får de nuværende skødehavere en øjeblikkelig gevinst, idet lettelse

sen kan kapitaliseres og give sig udslag i en højere pris, der til gengæld vil medføre, at køberen får en tilsvarende større gæld. Man har drevet en samfundsrioritet ud af ejendommen, og man har indsat en privatkapitalistisk prioritet i stedet for. Det nye slægtled bliver derved rent faktisk stillet dårligere end dem, der i øjeblikket sidder i ejendommen, og her er der grund til at spørge, om tiden er inde til kunstigt at fremskaffe endnu højere priser for landbrugsejendomme end dem, vi har nu.

I min tale ved første behandling kunne jeg på grundlag af Statistiske Efterretninger oplyse, at handelsprisen for landbrugsejendomme på 12 tdr. hartkorn var steget med 12 000 kr. pr. tønde hartkorn i løbet af 9 kvartaler eller for en sådan ejendom med ca. 150 000 kr. Det var dog en post. Siden foreligger der oplysninger fra samme kilde om, at priserne for landbrugsejendomme i gennemsnit er steget med 8 pct. i løbet af de første 3 kvartaler i 1961. Stigningen var betydelig mindre for ejendomme under 1 td. hartkorn, og ikke engang for ejendomme på 1-12 tdr. hartkorn var man nået op på gennemsnitstallet. Det vil altså sige, at der for de større ejendomme må være sket en stigning på 12-15 pct. i løbet af de 3 kvartaler.

Er det egentlig nødvendigt at fremme denne udvikling? Jeg ved naturligvis, at det kan danne grundlag for nye krav om forhøjede priser på hjemmemarkedet, priser, der vil påvirke lønningerne og forringe industriens konkurrencemuligheder, men derved kommer man ind i en cirkel, der er endnu mere ond end den, man tidligere talte så meget om. Ville man endelig imødekomme det fra ethvert synspunkt efter min mening usaglige krav, som der her er tale om, så kunne man dog i det mindste have gjort en undtagelse, nemlig med hensyn til de landbrugsejendomme, der ejes af folk, der har et andet hovederhverv. Det bliver jo mere og mere almindeligt, at rige byboere opkøber større landejendomme dels som hobby, dels i tillid til, at en fortsat prisstigning vil gøre det til en fin pengeanbringelse, hvor fortjenesten ved et senere salg er skattefri. Jordlovsudvalgets medlemmer kan fortælle om adskillige landkommuner på Sjælland, hvor flertallet af ejendomme er i byboeres hænder. Ville det ikke have

[Holger Eriksen.]

været rimeligt at gøre en undtagelse for deres vedkommende? Jeg tror ikke, at mange her i denne sal tør påstå, at det har noget med retfærdighed at gøre, at den jævne befolkning gennem en omsætnings-skat skal betale for, at den slags landmænd skattemæssigt kan køre på fribillet.

I denne forbindelse må jeg også nævne nedsættelsen af loftet over den kommunale grundskyldpromille fra 40 til 35. Jeg har i det hele taget aldrig kunnet forstå, hvorfor man på dette område ville gribe ind i det kommunale selvstyre. Her er jo tale om en overvæltning af rent kommunale skatter fra de større ejendomsbesiddere til den almindelige befolkning. Sandt nok bliver det jo relativt lidt, de enkelte vil komme til at betale mere i skat derved, fordi antallet af dem, der skal betale, er så mange gange større end antallet af store ejendomsbesiddere, som er de eneste, der virkelig kommer til at tjene derpå, men princippet er lige forkasteligt. Det er i og for sig bygget over det samme system, som manden anvendte, der havde fundet på, at man let kunne gøre alle borgere i landet til millionærer. Man skulle bare starte med, at hver enkelt gav 25 øre til en enkelt mand, så var han millionær, og så kunne man fortsætte på samme måde. Der er næppe tvivl om, at man var blevet ved det enkelte eller de enkelte tilfælde. Det er det samme, som sker, når man nu letter de store grundbesiddere for en del af den skat, som de med rimelighed skulle betale, og vælter den over på borgerne i almindelighed. Jeg ved naturligvis nok, at indenrigsministeriet kan give dispensation, men efter at de 35 promille er knæsat som normen, bliver der næppe mange sogneråd, der indlader sig på at søge denne dispensation.

Så er der huslejestigningerne, der også er hovedproblemet uvedkommende. Det faktiske er, at vi har en lejelov, der udløber i 1964, og som efter min mening bør opretholdes uændret efter den tid. Nu vil man ganske vist ikke være med til nogen generel stigning i huslejen, men man vil ved lejer-skitte tillade en stigning på indtil 25 pct. af 1939-lejen under forbehold af huslejenævnenes godkendelse. Det indebærer efter min mening 3 alvorlige ting. For det første at grundejerne ved den nævnte lovs revi-

sion har fået et meget vigtigt argument for en generel stigning med de 25 pct., naturligvis stadig under de nævnte forbehold. De vil med en vis ret kunne spørge, hvorfor tilflytterne, de nye lejere, skal behandles anderledes end de gamle lejere. For det andet har man dermed knæsat princippet om, at hele forhøjelsen skal tilfalde grundejerne. Jeg er indforstået med, at man på et eller andet tidspunkt må søge en udligning mellem lejeniveauerne i de ældre og de nye ejendomme, naturligvis med skyldig hensyntagen til lejlighedernes kvalitet, men jeg har altid ment, at en væsentlig del af den lejeforhøjelse, som måtte fremkomme derved, skulle bruges til nedsættelse af lejen i det dyre nye byggeri. Det bliver meget svært nu, efter at man har tilladt grundejerne at få alle de 25 pct., selv om en del deraf formelt bindes i 5 år. For det tredje bringer man lejerne i tofamilieshuse i alvorlig fare. De fleste steder har man indført opsigelighed for disse lejerers vedkommende, hvilket vil sige, at hvis der er kommet en kurse på tråden mellem grundejeren og lejeren, skaffer grundejeren sig en anden lejer, men vel at mærke uden at lejen forhøjes. Nu vil grundejerne være i den situation, at de fristes til at opsigte lejeren for at opnå de 25 pct., og jeg frygter alvorligt for, at kun de færreste vil modstå denne fristelse. Resultatet vil så blive masseopsigelse eller ulovlige aftaler om lejeforhøjelse under bordet.

Det har længe været oppositionspartierne en torn i øjet, at skatterne var inddraget i pristallet. På den anden side har det med en vis ret kunnet gøres gældende, at skatterne i det lange løb ikke har haft indflydelse på pristallet, hvilket jo i og for sig slog benene væk under agitationen. Sandheden er naturligvis, at man ved selve skattelevenes udformning har taget visse hensyn, således at der ikke fremkom nogen pristalsændring. Og mon man ikke har et eksempel derpå i de ekstra børnetilskud, der nu skal gives som kompensation for omsætnings-skatten? Hidtil har man hævdet, at det var de følgende børn, der kostede forældrene mest, og mere end det første, hvorfor det tilskud, der blev givet til det første barn, var mindre end det, der blev givet til de efterfølgende børn. Der foreligger ikke

[Holger Eriksen.]

noget om, at man har ændret denne opfattelse, og derfor har man vel lov til at have en vis mistanke om, at der er skelet til pristalsvirkningen, dengang man enedes om at fastsætte forhøjelsen for det første barn til 80 kr., men kun 30 kr. for de følgende børn. Der kan næppe være tvivl om, at man, i det øjeblik skatterne er ude af pristallet, ikke mere vil tage hensyn til skatternes virkning, og det kan jo medføre, at man derefter får større lyst til at lægge byrder på de svageste, hvad man hidtil er veget tilbage for.

Nu bliver ændringen imidlertid gennemført. Jeg tvivler på, at der opnås ret meget derved. Det vil medføre, at arbejderorganisationerne kræver kortvarige overenskomster eller forlanger en opsigelsesklausul for det tilfælde, at forholdene skulle ændre sig. Alt, hvad man opnår derved, bliver derfor øget uro på arbejdsmarkedet, hvad ingen kan være tjent med.

I øvrigt er det en misforståelse, at det er pristalsreguleringen, som fremkalder de høje lønninger. Lønningerne får nøjagtig den højde, som arbejderorganisationerne ved forhandling med Arbejdsgiverforeningen kan opnå — og det bliver ikke anderledes, selv om skatterne udgår af pristallet.

Ud fra disse synspunkter har jeg som mit partis repræsentant i det udvalg, der var nedsat for at diskutere netop dette problem, sammen med arbejdsmarkedets parter stillet mig på det standpunkt, at der ikke var nogen som helst grund til at ændre ved de forhold, man har i øjeblikket, og jeg kan ikke se, at der er fremkommet noget, som kunne give anledning til, at man nu skulle tage et andet standpunkt.

Jeg vil yderligere tilføje, at der er én gruppe, som kommer i knibe. Mens ændringen først træder i kraft samtidig med udløbet af overenskomsterne på det private arbejdsmarked og arbejderne dér således kan tage deres forholdsregler, ligger det anderledes for tjenestemændene. De er inde under en tjenestemandsløve med langtidsvirkning. Man kan sige, det er en lov, vedtaget af folkettinget, og at den så i og for sig ikke kommer tjenestemændene ved. Men det er jo forkert; forud for dens vedtagelse gik en kommissionsbehandling, hvor-

under der opnåedes enighed mellem partiernes repræsentanter, administrationen og repræsentanter for tjenestemandsgenerationerne. I virkeligheden er tjenestemandsløven derfor at betragte som en overenskomst, og i det øjeblik man nu ændrer ved pristalsberegningen, bryder man i virkeligheden dens forudsætninger.

I borgerlige kredse betragter man i almindelighed arbejdernes lønninger som eneste inflationskilde, ganske uden hensyn til de enorme fortjenester, der tages hjem på anden måde. Man glemmer f. eks. også, hvad den fantastiske stigning i vor bilimport direkte og indirekte har betydet for valutabalancen, og naturligvis må det også tilføjes, at denne stigning i importen af biler vel ikke er helt uden forbindelse med de højere lønninger.

Jeg har den opfattelse, at så længe man tillader den oppustning af grundværdier, som foregår i kraft af en næsten uhammet grundspekulation, vil det være meget svært gennem foranstaltninger som dem, der nu her er på tale, at opnå noget effektivt resultat. Selve denne grundspekulation og den i forbindelse dermed stående værdioppustning er at betragte som en samfundets kræftskade.

Der blev i sin tid fremsat et efter min mening ikke tilstrækkelig omfattende, men dog nogenlunde omfattende forslag. Jeg er ikke i tvivl om, at hvis det var blevet vedtaget, og hvis man ikke havde brugt dens provenu på anden måde, ville grundpriserne på den måde have været betydelig lavere, end de er i dag. På den anden side ville man have haft den halve milliard i statskassen, som man nu gør forsøg på at skaffe. Det forslag lod man falde og gennemfører i stedet noget, der nærmest må betegnes som en narresut. Jeg har set, at man nu henviser problemet til markedsudvalget, hvilket vil sige, at man kun betragter det ud fra synspunktet udlændinges ret til at erhverve dansk jord og ikke ud fra synspunktet, at selve grundspekulationen nødvendigvis må standses.

Jeg skal ikke her gentage, hvad jeg sagde ved lovforslagets første behandling; jeg skal blot minde om, at jeg to gange har anmodet om, at man som noget midlertidigt gennemførte en ganske ubetydelig

[Holger Eriksen.]

ændring i byudviklingsloven, nemlig fjernelse af den paragraf, der siger, at så længe en ejendom i yderzone drives som landbrug, skal der hverken betales grundskyld eller grundstigningsskyld af det beløb, hvormed prisen overstiger det, jorden er værd som landbrugsjord. Den virker i realiteten som et værn for grundspekulanter. De kan udmærket betale en landbruger det tidobbelte af, hvad hans ejendom er værd, og så ligge med jorden uden andet tab end renten i håb om senere at kunne tage en stor fortjeneste hjem. Hvis de derimod også skulle betale grundskyld og grundstigningsskyld af den pris, som de selv har drevet i vejret, ville udgifterne sammen med renterne blive så store, at de ikke havde råd til at ligge med jorden og afvente et fordelagtigt tilbud.

Når man taler om jordknaphed, bl. a. i og omkring København, skyldes det jo i høj grad, at jorden er opkøbt på spekulationsbasis. Ved en foranstaltning som den, jeg her har nævnt, ville man holde spekulationskøberne borte og derved formindske efterspørgslen. Jeg har to gange henledt den højtærede finansministers opmærksomhed på dette forhold uden at modtage noget svar. Jeg spørger derfor for tredje gang, om man virkelig i den grad har lagt hænderne i skødet over for grundspekulationen, at man ikke engang vil gennemføre denne lille ændring. Jeg følger dog til med henblik på de mange urimelige vurderinger af grundværdier, at det formodentlig ville være hensigtsmæssigt samtidig ved lov at få fastslået, at så snart der er erhvervet grundværdier til en pris, der gør landbrug og gartneri urentabelt, skal disse værdier altid vurderes til salgsprisen plus den grundværdistigning, som denne forudsætter.

Som en konklusion af disse mine bemærkninger må jeg fastslå, at jeg ved anden behandling af dette lovforslag vil stemme imod de ændringsforslag, jeg her har talt imod, og at jeg ved tredje behandling ville have stemt imod lovforslaget om omsætningskat og de øvrige lovforslag, der knytter sig til forliget. Jeg vil imidlertid være bortrejst til et møde i udlandet i næste uge. Naturligvis ville jeg være blevet hjemme, hvis min stemme havde betydning, men efter i dag at have konstateret en kompakt

majoritet for lovforslagene anser jeg det for uvæsentligt, om jeg bliver hjemme og stemmer imod eller ved mine udtalelser her fastslår, hvorledes jeg ville have stemt.

Aage Fogh: Til indledning vil jeg gerne gøre et par bemærkninger til to af formiddagens talere. Jeg har ikke deres taler skrevet, men jeg tror at kunne gengive nogenlunde rigtigt, hvad der blev sagt.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup sagde på socialdemokratiets og egne vegne, på regeringens vegne vel, at man havde strakt sig overmåde vidt over for venstre og de konservative for at opnå et forlig, og denne strækning havde man foretaget, fordi man vurderede det sådan, at forliget i dag mellem de fire gamle partier ville give bedre muligheder for at kontakte erhvervene og derigennem i fremtiden opnå et bedre resultat ude i erhvervslivet. Det lyder i mine øren særdeles godt, men jeg vil gerne minde det ærede medlem om, at man kan købe guld for dyrt. Jeg vil også minde det ærede medlem om, at de seneste års erfaringer jo ikke tyder på, at man ikke kan opnå gode resultater, selv om man har VK-falanksen imod sig. I 1957, da vi havde en trepartisregering, gennemførte vi sanelovforslag i skarp modvind fra VK. Jeg husker endnu fra udvalgsforhandlingerne, at det ærede medlem hr. Axel Kristensen over for regeringspartierne sagde: alt det, I dér møder frem med, kan I tage af bordet, så skal jeg komme med nogle retter, som I kan være bekendt at nyde, og som I også kan få lov at sætte smag på! Den daværende regering, som havde støtte i 3 partier i tinget, modtog ikke tilbuddet, men gennemførte sine egne forslag.

Jeg har aldrig i de 22 år, jeg har været medlem af det danske folketing, set en udvikling som i de år, der fulgte efter disse lovforslags gennemførelse. Det falder mig ikke ind at ville påstå, at det alene skyldtes de foranstaltninger, som regeringen gennemførte; det faldt sammen med gunstige konjunkturer udefra.

Når jeg i samme forbindelse mindes, hvad det ærede medlem hr. Erik Eriksen drog landet rundt og forlystede befolkningen med, sammenholdt med de resultater, vi opnåede, og derefter tænker på det ærede medlems tale i dag, så kan jeg i hvert fald

[Aage Fogh.]

i sandhed sige, at det ærede medlem er bedre til at bedømme den tid, der er gået, end han er til at spå om den tid, vi går i møde. For hvad sagde det ærede medlem i 1957? Det ærede medlem sagde, at over for denne trekantregering og de lovforslag, den havde gennemført, ville al tillid svinde bort, arbejdsmodet ville falde, arbejdsløsheden ville stige o. s. v. o. s. v. Men hvad skete der? Der er vist ingen, der vil modsige mig, når jeg påstår, at den situation, vi havde økonomisk den 1. april 1961, er den gunstigste situation, Danmark nogen sinde har haft. Pr. 1. april 1961 stod vi med en valutabeholdning på 1,4 milliard kr. Vi havde en udenlandsk gæld på 1,1 milliard kr. Vi havde et overskud på statsregnskabet på 1,1 milliard kr., altså et overskud, der nogenlunde svarede til vor udenlandske gæld. Vi havde en indenlandsk gældspost på vist 4-5 milliarder kr., men i hvert fald en indenlandsk gæld, der var mindre end de værdier, man havde bundet i boliger og landbrug. Vi havde i 1961 præsteret at bygge 34 000 lejligheder, og vi havde praktisk talt afskaffet arbejdsløsheden.

Det er den baggrund, vi arbejder på i dag. Det er det resultat, vi opnåede efter 1957, da det ærede medlem hr. Erik Eriksen spåede noget ganske andet. Jeg må sande Storm Petersen, hvor han siger: det er svært at spå, navnlig om fremtiden.

Hvad er der da sket, siden vi skal til at gennemføre de forslag, vi står over for her? Der er sket det ganske simple, at det danske erhvervsliv gik over gevind i foråret 1961. (*Erik Eriksen*: Hvorfor?). Hvorfor? Fordi det danske erhvervsliv ikke forstod at begrænse i tide, fordi de danske håndværksmestre ikke er lige så loyale indbyrdes, som de danske håndværkssvende er det. Det er nemlig sandheden, at hvis mestrene havde forstået at holde sammen og begrænse overpriser på arbejdet lige så godt, som svendene forstår at begrænse underpriser, havde der ingen problemer været i dag. Men det er der ingen der tør sige, og derfor vil jeg gerne udtrykke det så kraftigt som muligt, at det er erhvervslivets folk, der har ansvaret for den situation, vi har i dag. For da erhvervene havde gennemført deres kæmpe-lønforhøjelse, blev den fulgt af krav fra

embedsmænd og tjenestemænd i en sådan udstrækning, at vi må regne med, at lønningerne er steget med 700 mill. kr. i løbet af 1961. Det er det, der har slået bunden ud af vor økonomi, og det er det, vi skal rette op nu. Jeg vil altså gerne sige, at man i dag ikke skal give befolkningen det indtryk, at ansvaret herfor udelukkende er folketingets. Det er befolkningen, det er erhvervslivets folk, der har hovedansvaret, og det skal de være med til at bære, for de skal være med til at rette forholdene i den tid, vi går i møde. Vi kan nemlig slet ikke gøre det ved hjælp af de love, vi gennemfører på Christiansborg, hvis ikke befolkningen får indtryk af, at den har et ansvar, den skal stå ved.

Nu er vi kommet dertil at skulle gennemføre en oms. Jeg sagde allerede ved første behandling, at den ville jeg ikke kunne stemme for. Nu har sagen været i udvalg, og omsen er kommet til verden efter en slags tretrinsraketprincip. Man nedsatte et 17 mands udvalg, og dette 17 mands udvalg nedkom med et klogere udvalg på 7 mand, og dette klogere udvalg nedsatte igen og overlod sagen til behandling i et endnu klogere udvalg af de politiske opmænd. Resultatet foreligger i dag, og jeg kan straks sige, at det, jeg beklagede mig over ved første behandling, at forslaget var for indviklet, for omstændeligt, er ikke blevet bedre under udvalgsbehandlingen. Ordningen er endnu mere indviklet og endnu mere omstændelig end oprindelig foreslået, og derfor er jeg for mit vedkommende heller ikke mere modtagelig for den. Tænk, vi skal nu gennemføre 7 nye love for at skaffe 300 mill. kr., en lille, lille brøddel af det kæmpebudget, vi arbejder med; 300 mill. kr. skal nu udløses så omstændeligt.

Er det da nødvendigt? Ja, for vi skal have oms, det store flertal er nu stemt for, at vi skal have oms for enhver pris. Hvorfor? Er Danmark da underforsynet med indirekte skatter? Jeg har spurgt vore særlige sagkyndige i ministeriet: hvordan har Danmark det med indirekte skatter i forhold til andre lande i Europa? Desværre kom jeg ud for det, at de særlig sagkyndige har sagt: vi kan ikke skaffe os oplysninger nærmere end til 1960. Det synes jeg er en fejl. Men de oplysninger, jeg fik, siger, at i 1960 havde Frankrig

[Aage Fogh.]

52 pct. af sine indtægter i form af indirekte skat, England havde 48, Danmark 48, Tyskland 42, Belgien 41, Sverige 37, og Holland havde 34. Efter de love, vi nu gennemfører, vil Danmark i indeværende år, så vidt jeg kan se, få 60 pct. af sine indtægter ad indirekte vej, og med det, vi har forberedt, vil vi til næste år have 66 pct. af indtægterne ad indirekte vej. Hvorfor? Ja, man har måske lov at sige det så stærkt, at det hidtil har været karakteristisk for de lande, hvis mønt brød sammen, at de gik over til at opkræve deres statsindtægter ad indirekte vej. Spørg Finland, Island og Italien.

Jeg tror ikke, at Danmark er i den situation, at det skulle være nødvendigt, men oms vil man altså have, og det må erkendes, at oms er kun en form for indirekte skat, oms vender den tunge ende nedad. Det har regeringen også erkendt, ellers havde man ikke fremsat forslag om at give kompensation. Det er da klart. Det ærede medlem hr. Fanger beklagede, at man gav kompensation, for det passer selvfølgelig ikke til konservativ tale, at man gennemfører oms og giver kompensation til de dårligst stillede. Det har regeringen gjort, det har man gjort ved forliget. Det koster 135 mill. kr., og disse 135 mill. kr. gives dels til ældre medborgere, der får folkepension, dels til børn, dels til invaliderentnydere. Der var grund til at opholde sig ved det afsnit en ganske betydelig tid, men jeg skal begrænse mig til at tale om børnetilskuddene.

Nu tror jeg nok, at vi har så indviklede love på dette område, at der ikke er ret mange, som ved, hvilke muligheder der er for at få tilskud, når folk forstår det. Jeg tror nok, jeg har ret, når jeg siger, at en familie, der har 4 børn, har mulighed for at få mellem 100 og 120 kr. om ugen i børnetilskud, når denne lov er gennemført. Det er jo egentlig ganske pænt, og hvordan kan man det? Fordi vi har tilskud til børn på så mange love; vi har det på huslejeloven, vi har det på arbejdsløshedsloven, og vi har det på skattelovene. Jeg har i øvrigt et par gange foreslået at samle alle børnetilskud i én lov, nemlig en familielov, og så lade det være godt med det. Noget så simpelt kan man selvfølgelig ikke få gennemført, og derfor har vi det nu på de mange love.

Det er uoverskueligt, og yderligere kom-

mer man nu og siger til familier med børn: i forbindelse med omsætningsskatten skal I have 80 kr. ekstra for det første barn og derefter 30 kr. ekstra for de øvrige. Ærede medlemmer, er der nogen her, der har mere end 1 barn, så vil de vide, at nr. 2, 3 og 4 ikke er billigere med omsætningsskatten end nr. 1, måske tværtimod. Hvad er dette da udtryk for? Det er ganske simpelt udtryk for, at de fire forenede partier har begået den genistreg, at de har sagt: når vi giver 80 kr. til det første barn, så nedsætter vi pristallet; andet, tredje og fjerde barn interesserer os ikke. Ærlig talt, den slags fup i forbindelse med pristallet tror jeg ikke de fire partier er tjent med at opretholde.

Se, hvis man var gået den simple vej at tage de 300 mill. kr. allerede fra 1. april over de gældende punktskatter og man så havde sagt til befolkningen: dem skal vi have for at bringe orden i økonomien, derfor skal de ikke indregnes i pristallet, så ville jeg gerne se den arbejder, den funktionær eller den tjenestemand, der ville have protesteret derimod. Så kunne vi have undgået alle de andre ulemper. Det havde været en fordel.

Dernæst vil jeg gerne sige et par ord om administrationen. Jeg ved ikke, hvor mange timer det vil forvolde af spild for vore grossererere, for vore toldere o. s. v. at administrere denne lovgivning; men jeg ved, at det bliver mange, og jeg kan ærlig talt ikke forstå, at man i en periode, hvor vi har brug for til det yderste at overføre arbejdere fra uproduktiv til produktiv tjeneste, nu vil anvende hundreder af mennesker i omsens tjeneste uden at skaffe aflastning på andre områder. Jeg ved heller ikke, hvad det kommer til at koste, men jeg har i agitationen mod disse forslag hørt en taler, der sagde, at dette, at man lægger 9 pct. i engrosleddet, er ensbetydende med, at detailhandleren også kan beregne sig fortjeneste på denne omsætningsskat. Da vore detailhandlere vel i almindelighed regner med en fortjeneste på 33 pct. — måske varierende fra 20 op til 50 — vil det sige, hvis det er rigtigt, at der kan beregnes fortjeneste også på omsætningsskatten, at så vil opkrævningen af de 900 mill. kr., som staten får fra grossererne, komme til at koste køberne imellem 300 og 450 mill. kr.

De herrer vil nok sige, at det lyder utro-

[Aage Fogh.]

ligt — det håber jeg også at det gør — men jeg gør i samme forbindelse opmærksom på, at når man opkræver 100 mill. kr. i form af restaurationsskat, så betaler vi troligt 15 pct. eller 15 mill. kr. til tjenerne for at opkræve denne skat. Vi skulle dog vistnok en gang imellem tænke lidt på, hvad det koster at administrere de love, vi gennemfører her i tinget. Jeg spørger derfor den højtærede finansminister, om man på nogen måde har sikret sig, at der ikke kan beregnes avance også på oms. Jeg kan ikke se noget om det i bemærkningerne, men jeg er ikke i tvivl om, at vi kan få det oplyst af den højtærede finansminister. Hvis man ikke har sikret sig det, så burde man i hvert fald over for befolkningen, over for køberne og over for forbrugerne sikre sig.

Må jeg derefter sige et par ord om de besparelser, der skal gennemføres. Heri er jeg ganske enig. Jeg må måske have lov til at beklage, at den regering, som jeg også har en del af ansvaret for, ikke selv har fundet på det for længe siden. Det havde været opbyggeligt, tør jeg sige, om det havde været regeringen selv, der var kommet og havde sagt: vi kan ikke sætte så meget i gang, ikke fordi vi ikke har penge til det, for det har vi, men vi har ikke arbejdere til det; arbejderne findes ikke, derfor må vi regulere, hvad der sættes i gang. Det gjorde man ikke i tide. Jeg skal derfor ikke rette bebrejdelser mod nogen, fordi man gør det nu. Jeg håber, at det ikke fører med sig, at embedsmændene så selv begynder at sætte noget arbejde i gang for midler, der ikke er bevilget; der har jo været småtendenser i den retning i den senere tid. Det er noget af det, der også må rådes bod på. Jeg ville i det hele taget i denne forbindelse meget stærkt understrege noget, jeg tidligere har talt om: delingen mellem administrationen og de bevilgende myndigheder. Der er meget, som tyder på, at det var noget, det ville være meget vigtigt at få gennemført virkelig til bunds.

Altså, jeg er tilfreds med de besparelser, der gennemføres, og så skynder jeg mig at

beklage, at så snart vi kommer til det militære, er der ikke tale om besparelser, ikke på nogen mulig måde. I 570 mill. kr. skal bruges til næste år, og vi står her over for et problem, som jeg meget gerne vil have helt klar besked på, hvis det overhovedet kan gives. Jeg har overværet nogle forhandlinger, hvorunder det ærede medlem hr. Poul Sørensen har talt om disse problemer. Jeg har forstået på det ærede medlem, at han mener, at regeringen er ham skyldig at gå med til militæruddgifter, der i løbet af 4-5 år vil komme op i nærheden af 1 900 mill. kr., vel at mærke både til militæret og til civilforsvaret. Jeg vil forfærdelig gerne have helt nøjagtig besked om, hvorvidt det er rigtigt, at regeringen har givet det ærede medlem tilsagn om, at der kan benyttes op til 1 900 mill. kr. årlig til militæret i løbet af ganske få år. Så er der i hvert fald visse ting, jeg skal tage under overvejelse.

Jeg melder mig åbent som en af dem, der aldrig har haft tiltro til militæret, aldrig nogen sinde. Når jeg har stemt for en militærbevilling, var det, fordi jeg troede på, at vi derigennem kunne begrænse udgiftsstigningen. Hvis det viser sig umuligt, er baggrunden for min tilslutning til militærforliget faldet væk, og derfor er det naturligt, at jeg på egne vegne — det er udtrykkeligt på egne vegne — ønsker at få klar besked om, hvor vi står på dette område.

Må jeg endelig sige en ting til — men der er jo nok ingen mulighed for det — at det ville være rart, om man kunne få militæret til at opføre sig mere fornuftigt, end det gør nu. Jeg så i Roskilde Tidende en lille morsom historie. Roskilde skal have bygget en bådebro, en anløbsbro, det kan de selvfølgelig ikke i disse tider få hverken bevilling eller mandskab til, og så går de meget fornuftigt til militæret og siger: den kunne I da bygge. Dertil siger militæret: all right, det er en øvelse for vore pionerer at bygge denne bro, I skal få 38 tømrersvende stillet til rådighed, og så skal vi bygge broen for jer ganske gratis. Der lyder knagende godt. Skulle der ikke være en mulighed for, at

[Aage Fogh.]

også andre soldater kunne komme til at udføre nyttigt arbejde?

Jeg siger det også, fordi jeg hører til dem, der aldrig har troet på, at det tjente noget fornuftigt formål at holde soldaterne inde i 18 måneder. Jeg har selv været soldat i 18 måneder. Jeg ved, at i de første 6-7 måneder gik det meget godt, for da havde vi indtryk af, at vi havde noget fornuftigt at tage os til, men da vi var kommet ud over den periode, var det demoralisation hele resten af tiden. Det ville derfor være meget nyttigt, hvis der var en mulighed for at udnytte soldaterne fornuftigt. Jeg rejser kun problemet og beder den højtærede forsvarsminister tænke på det; jeg er klar over, at det bliver svært at få tilslutning i de indre cirkler.

Så skal der afskrives 500 mill. kr. skal betales af på kontoen i nationalbanken. Ja, jeg har lige nævnt for den højtærede finansminister denne mærkelige konto i nationalbanken. Det er jo tyskergæld. Vi er alle her i salen klar over — jeg er ikke sikker på, at folk ud over landet er klar over det — at da tyskerne forlod Danmark, efterlod de sig en gæld på 10 milliarder kr. Disse 10 milliarder kr. havde de hævet i nationalbanken i form af flunkende nye sedler, og for at nationalbanken ville udstede de 10 milliarder kr. sedler, sagde den til staten: dem må I kautionere for. Og det gjorde staten, det gjorde folketinget formentlig, og det hæfter vi for.

Nu er der vel nogen, der vil spørge: hvorfor i alverden har vi ikke bedt tyskerne om at betale de 10 milliarder kr. tilbage? Det er jo ikke et fattigt land mere, tværtimod. Det har man altså ikke gjort. Vi har derimod troskyldigt prøvet på at bringe denne konto ned; den er bragt ned til under det halve, og nu skal vi altså fortsætte. Mine bemærkninger i denne forbindelse er ganske simpelt: er der egentlig nogen grund til at betale af på tyskerkontoen? Forrentningen af de 10 milliarder kr. er vist nul i øjeblikket, og når kontoen hverken forrentes eller afdrages, så gør den egentlig ingen fortræd. Er der så grund til at ødelægge vore penge, destruere de 500 mill. kr.? Ja, hvis vi trænger til at stramme pengemarkedet herhjemme, så kan jeg godt se, at man kan gøre det.

Må jeg i denne forbindelse stille et spørgsmål — man skal ikke tage det mere alvorligt, end det er — var det ikke bedre at bruge de 500 mill. kr. til at købe flyvemaskiner for, når vi endelig skal have dem? Man kan ikke ødelægge pengene mere grundigt end ved at bruge dem til militære indkøb, det er da givet. Hvis man nu anvendte dem dertil, hvad ville der så ske? Ja, så er der nogen, der siger, at vi skal nok betale de flyvemaskiner med dollars, og så ville der blive vanskeligheder for valutabeholdningen. Jeg vil derfor spørge finansministeren, om vi ikke kunne tale med amerikanerne om, at vi kunne betale i kroner, og så i stedet for at afskrive de 500 mill. kr. på kontoen i nationalbanken få amerikanerne til at modtage kroner for de flyvemaskiner, vi alligevel skal have.

Jeg opkaster ikke spørgsmålet med større alvor, end det fortjener, men det er i hvert fald et problem, der kan diskuteres, og det kan navnlig diskuteres, om der stadig væk er grund til, at vi har tyskerkontoen til at ødelægge vore penge på. Når denne konto hverken skal forrentes eller afskrives, kan den jo aldrig gøre nogen fortræd, selv om den stod så at sige til evig tid.

Det, der interesserer mig mest ved hele dette lovgivningskompleks, er egentlig det, at man overhovedet fra de fire samarbejdende partiers side ikke med et eneste ord tør vende sig mod den frygtelige spekulation, der foregår i øjeblikket i dansk jord, i danske ejendomme. Når disse fire store og stærke partier — de er jo stærke, når de er så mange — nu skal sanere Danmarks økonomi, tør de vende sig med omsen til den arbejdende befolkning, men de tør ikke sige til storspekulanterne, der tager millioner og atter millioner hjem uden at røre en finger, at den del af deres indkomst skal beskattes i hvert fald lige med andres.

Det er en skuffelse for mig uden lige, at det parti, jeg tilhører, tilsyneladende heller ikke har turdet gøre sig gældende i denne forbindelse og kræve, at vi skal prøve på at standse spekulationen. Man har tværtimod strakt sig vidt til anden side. Hvad har man sagt til de større danske landmænd — forhåbentlig ikke til de mindre? Jeg må dog måske have lov til at føje til den bemærkning, at jeg har savnet husmændenes stemme i denne forbindelse.

[Aage Fogh.]

Havde det været, medens jeg var sekretær i De danske Husmandsforeninger og Niels Frederiksen og Andreasen var formænd, tør jeg garantere for, at så havde der lydt en røst derfra; det har der ikke nu. Men på det større landbrugs vegne har venstre nok fået ind i forliget — det ærede medlem hr. Erik Eriksen roste sig i hvert fald af det — at nu skal grundafgiften nedsættes, nu skal maksimumsprocenten sættes ned fra 4 til $3\frac{1}{2}$, og den højtærede finansminister har givet tilsagn om, at landbrugsejendomme aldrig skal belægges med grundstignings-skyld.

Jeg forstår det overhovedet ikke. Hvad er tanken med, at man i en periode, hvor ejendomspriserne stiger, som det ærede medlem hr. Holger Eriksen har fortalt os for et øjeblik siden, hvor spekulationen raser, som vi aldrig har set magen til, både frafalder kapitalvindingskat og giver afkald på en del af de grundafgifter, vi har nu? Jeg må sige for mit vedkommende, at jeg vil være villig til at gøre landbrugets grundskatter konjunkturbestemte, men jeg vil ikke være villig til at skaffe det en permanent nedsættelse, for det vil kun være til fordel for dem, der skal sælge, men til skade for den ungdom, der rykker frem.

Det er formentlig gået op for de fleste, at jeg har i sinde at stemme imod hele den buket, der her er forelagt. Det kunne måske være rimeligt at gøre et par bemærkninger om, hvad jeg kunne tænke mig vi skulle have i stedet. Jeg har dog intet håb om, at det kan gennemføres. Det kunne ganske vist nås inden tredje behandling, men forliget er jo sluttet, og jeg skal da ganske kort omtale, hvad jeg kunne tænke mig der skulle danne grundlaget for statens økonomi i den kommende tid.

Jeg ville begrænse de indirekte skatter i Danmark til nogenlunde det samme omfang, som man har det i andre lande, højst 50 pct. Det kan ikke være rimeligt, at Danmark skal ligge som det land, der har den højeste indirekte skat i Europa helt i strid med, hvad de har i de andre lande, der nu skal ind i det store marked. Altså højst 50 pct. Jeg ville samtidig gå til en ændring af restaurationsskatten, og jeg ville gå til en ændring af tekstilskatten — de to skatter er urimelige i deres udformning og burde

ændres og indpasses i det samlede billede — og ellers i hovedsagen holde mig til de varer, der ikke er livsfornødne: tobak og spiritus, biler og enkelte andre ting.

Jeg ville gennemføre en kapitalvindingskat, hvor jeg ville tage mindst de 30 pct. af den kapitalvinding, der finder sted, og jeg ville godt være med til at gøre den progressiv, hvor der er tale om kolossalt store gevinster. Der er mange penge at hente, og det er helt uanstændigt, at vi i en periode, som den vi her er inde i, lader dem forsvinde helt ubeskattet.

Jeg ville endelig udbygge vor jordlovgivning. Jeg ville sikre, at samfundet fik renten af de samfundsskabte værdier, og jeg ville i høj grad igen appellere til den højtærede finansminister. Jeg fik jo nok et svar fra ham, hvori den højtærede finansminister var så kølig, som man overhovedet kan være i den forbindelse, da jeg bad ham om at skaffe oplysninger om grundskatternes virkninger. Højtærede finansminister, det er påkrævet, at man gør det! Den vejledning, der er udsendt, udarbejdet af vore eksperter, er meget god, men den er ikke læselig for almindelige folk. Det måtte være muligt at finde frem til en sådan fremstilling, at alle landets borgere kan forstå, hvad der foregår, når de køber jorden på et tidspunkt, da vi har grundværdistigningsbeskatning. Det må da også være muligt at finde frem til en sådan vejledning, at vore vurderingsmænd kan forstå, at når de vurderer 33 ha, der er 2 mill. kr. værd, så sætter man dem ikke til 170 000 kr. Vil De se marken, så ligger den lige uden for Roskilde bygrænse. Den bliver holdt tilbage og bliver benyttet til kornmarker i stedet for at blive benyttet til bebyggelse. Hvorfor? Fordi de to kommuner ikke kan komme til rette om at udnytte den. Den ene kommune ejer den, den anden har den inden for sit område. Der er mange ting dér at rette, som er helt urimelige, og som burde rettes.

Jeg vil også være med til at gennemføre en lov, der værner dansk jord, sikrer den på danske hænder, og jeg vil navnlig være med til at gennemføre en lov, der sikrer, at de, der har uddannet sig til at blive landmænd, også får adgang til jorden til rimelige priser. Hertil hører, at vi må gennemføre en lov inden ret længe, der lægger forholdene sådan til rette, at de

[Aage Fogh.]

jordejere, der har deres virkelige bedrift inde i byerne, ikke kan skrive landbrugets underskud af på det overskud, de henter inde i byerne. Det er urimeligt, men det kan vi se mange eksempler på ude i praksis. Det har regeringen altså ikke villet røre ved, og jeg beklager det ganske overordentlig.

Så ville jeg endelig gå ind for en stærk forenkling af vore personskatter, og dér mener jeg vi skulle afskaffe de allerfleste af de skattefradrag, vi har i dag, så langt som det overhovedet er muligt at gå for at simplificere udskrivningen, således at almindelige mennesker kan forstå, hvad de skal betale, og hvorfor de skal betale. Jeg tror, det vil være muligt at gøre det, hvis man har mod til det.

Endelig vil jeg selvfølgelig i høj grad understrege betydningen af, at vi snarest gennemfører kildeskat. Tænk, om vi havde haft kildeskat i dag, så havde der overhovedet ingen problemer været med statens finanser, for så var de stigende indkomster straks blevet omsat i stigende indkomstskat, og sammen med de stigende indirekte skatter havde der været dækning for hele beløbet. Men altså, gamle konservative ideer hersker jo desværre også uden for de konservatives rækker. Hvis det kun var dér, så var det nok til at overse, men også uden for de konservatives rækker!

Jeg opfordrer til, at vi snarest muligt gennemfører kildeskatten som den moderne skatteform, der jo også findes i alle de lande, vi nu skal i samarbejde med. I stedet for går man hen og gennemfører oms, som ikke findes dér i nær samme udstrækning. Sikken en metode for løvgivning! Man gør det mere og mere kompliceret, mere og mere uforståeligt for almindelige mennesker.

Må jeg så endelig sige et par ord om valutabeholdningen. Jeg har allerede sagt min mening: at det er erhvervene, både arbejdere og arbejdsgivere, både funktionærer og tjenestemænd, der har hovedansvaret for den valutaisituation, vi står i. Det er derfor også erhvervene, der har hovedansvaret for at få den rettet op. Produktionen skal øges, og opsparringen skal fremmes, og herom vil jeg sige, at efter mange års erfaring har jeg fået det indtryk — jeg tror ikke, det er helt forkert — at

en stor part af dem, der sidder som ledere af vore organisationer i dag — og det er uden forskel, om det drejer sig om tjenestemænd eller arbejdere, landbrug eller industri — udelukkende er optaget af at søge at skaffe bedre forhold for deres egne, hvorimod de har meget lidt interesse for helheden. Det ville være en voldsom gevinst, hvis de herrer ledere, der nu har opnået så store resultater ved at skaffe fordele i form af højere løn, også kunne lære deres medlemmer, at dermed følger et ansvar for landets økonomi, hvilket vil sige i praksis, at dermed følger et ansvar for, at de sparer op og ikke bruger alt, hvad de har tjent. Hvis det kan lykkes, vil der ikke være nogen stor vanskelighed ved at bringe orden i landets økonomi igen. Jeg håber, det kan lykkes.

Jeg vil slutte med at sige, at jeg har ikke, og jeg har aldrig haft, nogen større tro på statens evne til at spare. I de mange år, jeg har været medlem af det danske folketing, har jeg kun oplevet én finansminister, som jeg turde betro ret mange penge i kassen — jeg skal ikke nævne, hvem det var, for så bliver de andre misundelige — men én, tror jeg jeg tør sige jeg har oplevet, hvem jeg turde betro en større kassebeholdning, de andre ikke. Hvorfor? For når de ser den store og fulde kasse, så løber tænderne i vand. Det var det, der skete i fjor; da havde vi de 1 100 mill. kr. i finansministerens hule hånd, og så meldte hele staben sig for at få dem udloddet. Det er sket. Det er ikke staten, der skal spare, det er erhvervene, det bør de have understreget og have besked på. Jeg håber, de retter sig derefter, og jeg håber, at vi til næste år kan gennemføre fornuftigere skatte love end dem, vi er i færd med at gennemføre nu.

Jeg stemmer selvfølgelig imod de lovforslag, der her foreligger. Jeg vil afholde mig fra at stemme vedrørende ændringsforslagene, for det er for indviklet for mig at skulle til at sætte mig ind i alle de ændringsforslag, vi her har fået forelagt.

Weikop: Jeg vil gerne gøre nogle ganske få bemærkninger om omsætningsafgiften i anledning af, at der jo har været en vis tvivl om rigtigheden af, at den nu bliver lagt i engrosledet.

[Weikop.]

Jeg skal da gerne indrømme, at en omsætningsafgift i detailleddet kan have visse fordele. Bl. a. har den højtærede handelsminister hr. Baunsgaard jo påpeget, at detailhandelen skal finansiere engrosafgiften, og det er naturligvis rigtigt, dog med en vis modifikation, nemlig den at detailhandelen jo også opnår en kredit på engrosafgiften. Men heroverfor står det store besvær og arbejde, som detaillisterne ville få, hvis de mange detailhandlere skulle opkræve afgiften.

Hverken den højtærede handelsminister hr. Baunsgaard eller andre har jo tidligere næret nogen større betænkelighed ved, at de handlende skulle finansiere afgifter. Man gennemførte således — det var det ærede medlem hr. Poul Møller også inde på — bl. a. tekstilafgiften i engrosleddet, og den måtte de handlende jo finansiere. Der var f. eks. heller ikke nogen betænkelighed fra den højtærede handelsministers side ved — for at tage noget virkelig grelt — afgiften på tæpper, der var en omsætningsafgift på 25 pct., og hvis det var udenlandske tæpper, var der yderligere en toldafgift på 25 pct.; på sådanne varer var der altså 2 gange 25 pct.; men jeg har aldrig nogen sinde hørt om, at den højtærede handelsminister har været betænkelig ved, at detailhandelen skulle finansiere alle disse meget store afgifter. Det samme gælder toldafgifter, og det gælder punktafgifter, så selv om det naturligvis er rigtigt, at detailhandelen skal finansiere afgifterne, er dette en linje, som i hvert fald den højtærede handelsminister har billigt og selv har været med til at gennemføre tidligere. Selvfølgelig har man lov til — det har den højtærede handelsminister hr. Baunsgaard også — at skifte opfattelse, men i bekæmpelsen af engrosomsætningsafgiften forekommer det mig, at både den højtærede handelsminister hr. Baunsgaard og den højtærede fiskeriminister hr. A. C. Normann er kommet lidt vel langt ud i deres argumentation.

Den højtærede fiskeriminister hr. A. C. Normann udtalte, i øvrigt på linje med den højtærede handelsminister hr. Baunsgaard, i en grundlovstale, at engrosomsætningsafgifterne ville føre til, at de små detailhandlere ville blive stillet vanskeligere i

forhold til koncernerne, der leverer til egne butikker, fordi de kan gøre engrosprisen mindre og detailprisen større. Jeg synes, at de højtærede ministre her beskylder koncernerne — jeg vil ikke sige for at lave fup, men måske pænere sagt for at manipulere, så at de kommer til at betale lavere omsætningsafgifter end andre grossister. Jeg synes, at de højtærede ministre, inden de kommer med udtalelser om sådanne manipulationer, skulle undersøge sagen, for jeg mener ikke, det er muligt at gøre det. Gennem lovforslagets regler på dette område søger man netop at hindre sådanne manipulationer, og jeg vil gerne føje til, at det er ikke noget nyt med sådanne regler til at modvirke den slags foreteelser, som den højtærede fiskeriminister og den højtærede handelsminister taler om. I toldlove har man også sådanne regler; i modsat fald kunne jo en udenlandsk koncern underfakturere — det er det, det drejer sig om — varer, der eksporteres til Danmark, oven i købet så vidt, at det ville være ødelæggende for danske importører, der ikke har en koncern i ryggen.

I denne anledning vil jeg gerne bede den højtærede finansminister under denne forhandling ramme en pæl igennem den højtærede fiskeriministers og den højtærede handelsministers påstand om, at koncerner kan få engrosomsætningsafgifterne gjort lavere ved underfakturering, uden at de overtræder de regler, der er nedfældet i lovforslaget. Selvfølgelig kan den højtærede finansminister ikke hindre, hvis nogle skulle afgive urigtige angivelser, men den højtærede finansminister må med lovforslaget i hånden kunne afvise både fiskeriministerens og handelsministerens påstand om, at koncernerne kan gøre engrosprisen lavere til egne ud salg og derved unddrage — og det er jo det, der er sagen — statskassen de afgifter, den har krav på. Jeg gentager, at den højtærede finansminister bør afgive en klar erklæring herom for ikke at knæsette de ulovlige handlinger, som de to ministre, fiskeriministeren og handelsministeren, gør sig til talsmænd for. Jeg vil gerne føje til, at jeg tror ikke, de store koncerner eller de kooperative virksomheder vil nedværdige sig til at anvende den af både fiskeriministeren og handelsministeren skitserede fremgangsmåde.

Axel Kristensen: Det er selvfølgelig håbløst at indlade sig på en diskussion om, hvad der er sagt på en hel dag. Jeg vil dog gerne sige til det ærede medlem hr. Aage Fogh, at han slap lidt for let om ved årsagerne til de vanskeligheder, vi står i. Han sagde, at disse skyldtes ikke dette tings eller regeringens politik, men de skyldtes erhvervenes økonomiske politik. Dermed må han jo have ment både arbejdere og arbejdsgivere, for det var vel de stigende lønninger, han tænkte på, og det var vel arbejderne, der rejste kravene og arbejdsgiverne, der sagde nej, så vi fik en konflikt; og det var vel dette høje ting, der ophøjede forligsforslaget til lov. Dette ting og regeringen kan da vist ikke, når arbejdsgiverne har sagt nej og der bliver konflikt og man derefter her i tinget med det ærede medlem hr. Aage Foghs stemme ophøjede forligsforslaget til lov, fralægge sig ethvert ansvar for denne udvikling.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh kom også med et par bemærkninger til mig om det, der skete, da man gennemførte stabiliseringslånet i 1957. Det er lidt langt tilbage at skulle gå, og jeg skal ikke sige meget om det. Jeg skal bare fastslå, at alle i denne sal var ængstelige på det tidspunkt, da man gennemførte det; man talte om, hvilke ulykker der kunne ske — det er meget naturligt, ellers havde regeringen vel ikke fremsat disse ret drastiske lovforslag. Inden disse love havde virket en måned, kom omslaget. Fogh sagde. . . .

Formanden: Jeg henstiller, at det ærede medlem overholder forretningsordenens regler.

Axel Kristensen: . . . Om forladelse, jeg beder meget undskyldte. Det ærede medlem hr. Aage Fogh sagde meget pænt, at omslaget skyldtes ikke disse love alene. Men hvorfor sluttede det ærede medlem så med at sige, at i 1961, da vi var med, gjorde vi det og det og det? Det er jo ikke rigtigt. Det var det, der kom udefra, der bragte forandringen. Det kunne ingen vide kom.

Jeg har et par enkelte ord til det ærede medlem hr. Holger Eriksen. Jeg synes, det er væsentligt, at de oplysninger, der gives her fra talerstolen, er rigtige. Det ærede medlem hr. Holger Eriksen sagde, at disse

fåle grundspekulanter bare kunne købe landbrugsejendomme op, og efter det, der nu var blevet stillet i udsigt, skulle de altså ikke betale grundstigningsskyld. De ville kun få rentetab, ikke skattetab. Dette er forkert. I lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme § 2, stk. 2, 12); står der, at når en ejendom er handlet til en pris, der er mere end 50 pct. højere end det, den er vurderet til — og det vil den jo altid være i de tilfælde, hvor ejendomme købes fra jordbrug til spekulation — så finder der en omvurdering sted, og derefter skal der betales grundstigningsskyld og grundskyld af værdien efter denne højere vurdering. Det vil med de priser, vi har, sige, at ud over at forrente ejendommen skal disse folk betale ca. 7 pct. — det vil det i almindelighed blive — i ejendomsskat af værdien efter denne højere vurdering. Det er ikke nogen lukrativ forretning, det kan jeg roligt sige. Derefter skal de af det, de tjener, betale indkomstskat, og da fortjenesten bliver lagt oven på den normale indtægt, skal der svares en meget høj procent.

Vi har fra venstres og konservativ side fremsat et forslag, som vi tror vil hjælpe på de områder. Vi ønsker bestemt ikke disse priser på ejendomme; de har en meget uheldig virkning for de mennesker, der har eget hus, for deres hjem bliver jo også vurderet op. Det, der her sker, er helt urimeligt, og jeg har et håb om, at vort forslag i det væsentlige vil kunne gennemføres i denne samling; jeg har et håb. Jeg tror, et tilstrækkeligt stort udbud vil hjælpe. Der er ikke andet, der kan holde priserne nede; end at udbuddet er så stort, at det langt overstiger efterspørgslen. Skatter kan ikke gøre det. Vi har set, at alle de skatter, vi har gennemført, blot er lagt oven på de priser, der var i forvejen. Man kan aldrig billigere jord ved hjælp af skatter, de kan kun fordyre den. Jeg er ked af at måtte bruge så megen tid på dette i dag, men sagen er blevet omtalt, og da jeg er ordfører i disse spørgsmål, har jeg villet sige disse ting.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup kom som ordfører for socialdemokratiet i formiddags ind på spørgsmålet om et samordningsudvalg, og det forstår jeg godt at han gjorde. Det er helt nødvendigt, at der finder en samordning sted, derom vil vi

[Axel Kristensen.]

meget hurtigt blive enige. Det, der nu skal gennemføres, det vil jeg gerne sige, det tiltræder jeg, det stemmer jeg for. Jeg er helt enig med vort partis ordfører, det ærede medlem hr. Erik Eriksen i hvert eneste ord, han har sagt. I modsætning til den række talere, der har været forud for mig, er det ikke i opposition til forliget, jeg har taget ordet. Men det er rigtigt, at resultatet af det, der nu gennemføres afhænger af lønoverenskomsterne til 1. marts. Hvis man dér ser bort fra realiteterne og dels giver de pristalsstigninger, som kommer efter det foreliggende, dels giver væsentlige andre lønstigninger, er vi kommet fra asken i ilden, det må vi alle sammen være klar over. Det er derfor rimeligt, at befolkningen ved besked om dette, det er der ingen der vil skjule. Det er derfor uhyre væsentligt, at der sker en samordning af den politik, der føres her, og det, der skal ske ved lønoverenskomsterne. Men vi fra vort partis side — og jeg tror også fra det konservative folkepartis side — mener ikke, at dette sker ved at man bringer arbejdsmarkedets parter sammen, for de er sammen. At sætte dem sammen og give dem 3 økonomiske eller juridiske professorer eller hvem det nu bliver som formandskab, der skal sidde og fortælle dem, hvad de bør gøre og ikke bør gøre — det tror vi ikke hjælper, når der ingen magtmidler er bagved, når der blot kan henstilles. Vi tror, at det meget let bliver camouflaget i stedet for det, der bør ske.

Jeg tror, jeg har ret til at sige, at vi fra mit partis side vil lægge overordentlig stor vægt på, at regeringens økonomiske sekretariat i god tid, f. eks. den 1. oktober, giver en klar redegørelse for den økonomiske udvikling, for hvordan lønningerne er steget gennem lønglidning og overenskomststigninger, hvad priserne har været og hvad produktionen er steget pr. indbygger. Det skal ganske klart siges til befolkningen og til de parter, der skal forhandle, hvordan mulighederne er, således at folk kan vide, at går man ud over en bestemt grænse, kan det kun betales med prisstigninger. Det er et falsum, man gang på gang lægger frem for befolkningen, når man vil bilde folk ind, at der kan gives højere lønninger end dem, der svarer til værdien af det, der produceres. Hvis man gør det, vil det automatisk

følges af prisstigninger, for så skal balancen mellem varemængde og købeevne genskabes, og det sker kun ved prisstigninger og ikke på nogen anden måde.

Så har man nu foreslået — og det er jeg også tilfreds med — at skatterne skal tages ud af pristallet pr. 1. april. Men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at dette jo ikke har virkning over for prisstigningerne, der jo sker som følge af, at man giver højere lønninger, end markedet kan bære. Jeg er helt sikker på, at alle i denne sal ønsker de højest mulige lønninger i forhold til, hvad det danske erhvervsliv kan producere til. Al økonomisk politik må gå ud på at skaffe befolkningen den højest mulige levestandard, og da befolkningen i overvejende grad består af arbejdere, er det naturligvis også dem, man i overvejende grad har tænkt på i denne sammenhæng.

Selv om man således tager skatterne ud af pristallet, vil pristallet stige alligevel, og så skal der gives dyrtidstillæg, d. v. s. lønstigning, og det vil blive en lønstigning, der er større end markedet kan bære, og så er ulykkerne sket. Det er ikke rigtigt, som det gang på gang siges, at priserne stiger før lønningerne. Priserne stiger som følge af, at lønningerne er steget, og derved opretholder man den falske købeevne stadig i nogen tid. Hver gang man efter en periode med lønstigninger og pristalsstigninger igen har opnået balance mellem priser og varer, er der sket en vis inflation, men den ville dog være begrænset, hvis man f. eks. havde forhøjet lønningerne med 5 pct. for meget og priserne derefter var steget tilsvarende. Men så sker der det, at man siger: nu er priserne steget, så nu genskaber vi den falske købeevne ved hjælp af pristalsstigninger for lønningerne. Der vil blive falsk købeevne, fordi ligevægten ikke kan genopstå, og dermed er vi så kommet i den situation, vi er i endnu.

Det må siges så klart, som det siges kan, at selv om vi tager skatterne ud af pristallet, er den ordning, vi har nu, forkert og skadelig. Vi fra vor side har nogle gange talt om et velstandstal, for vi ønsker virkelig, at de mennesker, der lever af løn, skal få det fulde udbytte af den produktionsstigning, der kommer. Men dette er blevet afvist som noget, man ikke kunne regne ud; det ville tage for lang tid, og det ville kom-

[Axel Kristensen.]

me for langt bagefter. Men det må da være muligt at finde frem til, hvad produktionen er steget pr. indbygger siden sidste lønregulering, og hvor meget lønnen er steget i den samme periode, siden man sidst sluttede overenskomster. Hertil skal lægges virkningerne af varebytteforholdet — altså priserne på det vi køber og det vi sælger udadtil. Så kunne man regulere lønningerne efter dette i overenskomstperioden, således at arbejderne og andre lønmodtagere kunne følge med i den velstandsstigning, der havde fundet sted i perioden.

Jeg ønsker at sige det så klart, jeg formår, at med den lønordning, vi har, er der ikke store chancer for, at man kan få orden i tingene.

Man vil som sagt nu tage skatterne ud af pristallet, og det er meget udmærket, for det betyder, at hvis man til 1. marts forhøjer lønningerne ud over det, markedet kan bære, så priserne stiger og man derefter skal give dyrtidstillæg, så kan man tage den derved forøgede købeevne fra befolkningen igen, uden at det påvirker pristallet. Men det er da helt urimeligt over for lønmodtagerne først at give dem for meget i løn og derefter tage det fra dem igen i form af indviklede skatter, så man altså destruerer pengene. Og glem ikke, at priserne stiger alligevel, for de virksomheder, der skal betale den højere løn, kan ikke skaffe pengene til denne højere løn på anden måde end ved at lægge på priserne. Dermed får borgerne både en forøget skattemængde at betale, højere priser og forringet konkurrenceevne til skade for alle og til gavn for ingen.

Derfor siger vi fra vor side, at en samordning er livsvigtigt nødvendig. Jeg siger for min egen part — jeg har ikke spurgt i mit parti, om man er enig med mig i dette — at jeg er af den opfattelse, at man med stor ret her fra dette sted kan gribe ind i lønoverenskomsterne. Hvorfor skulle det dog være det eneste sted, man ikke kunne det? Man kan gribe ind i ethvert kontraktforhold mellem ejere og lejere af husene, man kan bestemme, hvem fabrikanten skal sælge til, hvem han ikke skal sælge til, og hvilke priser han må tage — ja, der er ikke det, man ikke kan gøre.

En stor del af medlemmerne her i denne

sal er tilhængere af tvungen voldgift. Er det ikke et indgreb i forholdet mellem arbejdere og arbejdsgivere? Jeg mener altså, at man kan gribe ind, og at man har juridisk og moralsk ret til at gribe ind i en given situation. Men jeg mener, at man nødvendig skal gøre det, fordi der ligger en uhyre fordel i, at de mennesker, der skal have lønningerne, selv har sluttet overenskomsterne. Derfor har jeg alle dage været modstander af tvungen voldgift, og det vil være med sorg, hvis jeg nogen sinde skulle gå ind for, at man ikke skulle have en fri løndannelse mellem arbejdere og arbejdsgivere.

Men det behøver ikke at betyde, at man skal acceptere enhver urimelig form for overenskomstfastsættelse og pristalsordning, aldeles ikke, men det må betyde, at vi altså, som jeg før bad regeringen om, når vi når den 1. oktober, får en klar redegørelse for de økonomiske muligheder. Det er ikke for at sige noget nedsættende om økonomiske professorer, men det er dog tre tilfældige mennesker, der er tale om, som derefter skulle sige, hvilken økonomisk politik der skal føres. Skal de også sige, hvilken økonomisk politik folketinget skal føre? Vist skal de ej, og da det er en samordning, der skal finde sted, har det ingen værdi, hvad disse tre vil sige. Men regeringen, som er dette lands regering, og som bærer de gyldne kæder, det er den, der har ansvaret, det er den, der har pligt til at sige til befolkningen sandheden om tingene. Det er regeringen, der skal fremkalde den samordning, som skal finde sted, og det skal siges, så det ikke kan misforstås, at hvad vi gør i dag eller de kommende dage, har ingen synderlig værdi ud over, at vi forhåbentlig får en skattereform, som er nyttig og i overensstemmelse med, hvad vi ønsker. Men saneringsmæssigt, som ordning af landets økonomi, har det, vi gør i disse dage, ingen værdi, hvis der ikke finder en samordning sted; og det moralske ansvar for, at dette sker, må påhvile regeringen. Det vil være farligt, hvis folketinget vildleder befolkningen, hvis det pålægger den byrder nu og derefter svigter. Det ville være farligt for folkestyret.

Vi modtog en deputation fra Burmeister & Wains arbejdere. Jeg skal blankt sige, at deres tone var groft uforskammet, således

[Axel Kristensen.]

at vi ikke havde behøvet at høre på dem, men de sagde én ting, som var rigtig, og det var dette: nu har I gang på gang sagt, at I ville ordne økonomien for os, og hver gang har det ikke hjulpet noget. Det er rigtigt, for man har fortsat med det forkerte; man har ikke taget fat dér, hvor fejlen var. Den måde, vi ville have rettet det på, ville de herrer ikke have syntes om, men det får være ligegyldigt, hvis det havde været rigtigt at gøre det.

Vi ønsker altså samordning, men vi mener, at det er regeringen, der har ansvaret og myndigheden til at etablere den, hvad tre tilfældigt udvalgte mennesker ikke har. Derfor var vi imod denne ordning, da lovforslaget blev fremsat, derfor er vi stadig imod det, fordi vi ikke ønsker at skjule realiteterne og mulighederne.

I det, der nu laves, er der en begrænsning med hensyn til, hvad der sættes i gang af byggeri, offentligt og privat, på en række områder. Jeg skulle da være den sidste, der vovede at kritisere det. Jeg var den første, der gjorde den slags ting, den første, der lavede byggestop i Danmark, da jeg en kort tid ikke af navn, men af gavn var boligminister. Det er klart, at når der er mere byggeri i gang, end hvad der svarer til arbejdskraften, opstår der forkerte ting, så får de mennesker, der bygger, monopol på tingene og kan tiltvinge sig en stor løn- og mindre ydelser, og der bliver ikke bygget en kvadratmeter mere, fordi man sætter mere arbejde i gang; men der bliver heller ikke, fordi man begrænser igangsætningen, bygget en kvadratmeter mindre, end hvis man ikke lavede et delvist igangsætningsforbud. Jeg ønsker at sige dette, fordi vi i aviserne har kunnet læse, at det var skrækkeligt, nu kunne man ikke bygge skoler, nu kunne man ikke bygge seminarier, nu kunne man ikke bygge universiteter, og det er selvfølgelig rigtigt. Men det, der nu foretages, formindsker ikke den mængde, der vil blive bygget, for alle bygningshåndværkere vil blive holdt i ar-

bejde. Derfor er det rigtigt at udstede dette forbud, således som tingene ligger, men spørgsmålet er rigtignok, om man så rent negativt vil acceptere, at i øjeblikket kan vi ikke bygge mere, så vi må nøjes med det, der er i gang.

Det kan vi dog ikke standse ved. Vi har sat de ting i gang, fordi vi havde brug for skoler, brug for seminarier, fordi vi trænger hårdt til flere boliger, fordi et langt større byggeri er hårdt tiltrængt end det, der er i gang. Skal vi så nøjes med bare at sige, at der er ikke flere håndværkere, og derfor kan der ikke bygges de boliger, vi har brug for; vi kan ikke sanere, for vi kan ikke rive de dårlige lejligheder ned, når vi ikke samtidig bygger nye; vi kan ikke bygge skoler, for vi har ikke murersvende, elektrikere, snedkere og tømrere? Er det regeringens hensigt at akkviescere ved disse tilstande? Har vi ikke ansvaret, har vi ikke pligten til at løse dette problem? For det er jo det, der er sandheden, at i al den tid, der er gået efter krigen, i 17 år, er dette spørgsmål ikke løst, men ikke fordi vi ikke har haft råd til det, for det er rigtigt, hvad der blev sagt for af det ærede medlem hr. Aage Fogh, at det er ikke et spørgsmål om penge, men et spørgsmål om produktionsevne. Derfor spørger jeg, som jeg spurgte den højtærede statsminister hr. Kampmann for nylig, om regeringen da ikke vil tage det spørgsmål op at give fri arbejdsret. Jeg for min part vil ikke have løntrykkeri. Jeg vil ikke have, at de mennesker, der ikke er murere, og som skal gå ind og mure, skal gøre det billigere end de faglærte. Det har måske været en af Arbejdsgiverforeningens fejl, at den har sagt: så må de ufaglærte kunne gøre arbejdet til en lavere løn. Det er muligt, men det behøver man ikke at forlange, det må man lade være med at forlange, for på den måde kommer man ikke nogen vegne. Men er der ikke snedkere, elektrikere, murere, tømrere nok, så må andre lave arbejdet, for vi skal have bygget, vi kan ikke undvære boliger, vi kan ikke undvære skoler, seminarier,

[Axel Kristensen.]

universiteter. Derfor må det være regeringens pligt at lade parterne forstå, at arbejdet må gives frit. Jeg ved godt, at man siger, at der er ingen arbejdsløse til at tage det, men det er ikke rigtigt. Den mængde, vi producerer, er ikke bundet til, hvor mange mennesker vi er, men til, hvilket værktøj de har. Når der ikke er nok af den faglærte arbejdskraft, så kan de ufaglærte meget hurtigt lære at gøre arbejdet. Mindst halvdelen af arbejdet kan faktisk udføres af ufaglærte. Vi kan skaffe arbejdskraft til en fordobling af byggeriet, det vil jeg vove at påstå. (*Boligministeren* [Carl P. Jensen]: Hvor?). Jeg tænker på dem, som vi klager over har for lav løn.

Jeg beder den højtærede boligminister se på landbruget. Hvad skete der, da de ikke kunne betale de lønninger, som arbejderne kunne få andre steder? De gik væk. Hvad måtte landbruget så? Købe maskiner og producere ved hjælp af dem i stedet for ved hjælp af lavere lønnede folk. Så fik vi en større landbrugsproduktion, men med hundredetusinder færre mennesker. De mennesker, der nu har papnæseindustri og er forholdsvis lavt lønnede folk, kan gå ind og bygge. Hvis de så vil have lavet det andet arbejde, må de rationalisere det, men man begynder ikke at rationalisere et arbejde, så længe man kan få billig arbejdskraft.

Jeg vover at påstå, at hvis arbejdet gives frit, vil produktionen stige voldsomt, og vi vil få bygget de boliger, vi skal have, og blive fri for det helt utålelige, at dygtige industriarbejdere, som jeg i høj grad respekterer — jeg kender dem og holder af dem, jeg har haft med dem at gøre år og dag og kender dem til bunds, de udfører mindst lige så værdifuldt, mindst lige så ansvarsfuldt arbejde som de faglærte arbejdere, i øjeblikket med lønglidning og det hele og på åkkord, hvor de må bestille det, de kan — kun tjener 8 kr. i timen, hvorimod bygningshåndværkere får 50, 60, 70, 80 pct. mere for at bygge boliger. Hvorfor skal de have det? Hvorfor skal det være således, at den ene arbejder skal kunne tage 50 pct. mere, fordi han er mangelvare — han har jo monopol — så de andre ikke kan få en stigning af deres levestandard, bedre boliger; det er, hvad de skal have?

Jeg anklager socialdemokratiet, fordi det

har ført denne politik. Socialdemokratiet og fagforeningerne kan ikke skilles ad. Der er gode ting i konservatisme, og man skal bevare det gode, men det er den tåbeligste form for konservatisme, der hersker i Danmark, at man ikke har lov til at udføre det arbejde, der er nødvendigt, og før man frigør dette, løses ingen opgaver; ikke før der er arbejdskraft nok til, at der kan bygges, bliver der bygget nok. Før kan man heller ikke give boligbyggeriet fri, og før man giver det fri, sker der ingen rationalisering. Hvem vil dog investere penge i vigtige maskiner og redskaber til at bygge bygninger, når de risikerer, at i overmorgen kommer der en forordning om, at de ikke må bruge disse redskaber?

Det, der skal til, er en positiv, konstruktiv politik. Det, vi har været nødt til nu, er kun det negative: at gribe ind over for noget, der er løbet løbsk. Jeg beder til, at det vil lykkes dette folketing og denne regering at tage fat på at løse opgaverne positivt, så vi ikke skal nøjes med det negative. Skal vi det, vil befolkningen tabe sin tålmodighed med os.

Morten Lange: I denne langstrakte debat kan nogen måske endnu huske, at vi startede kl. 9 til morgen med et indlæg af det ærede medlem hr. Per Hækkerup. Jeg vil da gerne begynde med at takke det ærede medlem, fordi han, hvad måske ikke blev fuldstændig klart opdaget af det høje tings medlemmer, lod være med ved denne lejlighed at bruge en række ord og vendinger, som han ellers i en årrække har brugt, når han omtalte mit parti. Jeg tager det som et parlamentarisk fremskridt, og jeg anser det for at være tegn på, at vi er kommet lidt på vej i retning af gensidig forståelse i vort arbejde, men jeg må dog kvalificere det derhen, at der var i og for sig stadig en del uklarhed i det ærede medlem hr. Per Hækkerups fremstilling af vor indstilling til de nu foreliggende lovforslag.

De konstruktive forslag, vi har fremsat, blev karakteriseret dels som overbud, dels som underbud, noget, der er vanskeligt at få til at hænge sammen, og jeg fik et levende indtryk af, at det ærede medlem hr. Per Hækkerup ikke havde læst de forslag, vi havde fremsat, ikke havde hørt dem, da de blev fremsat mundtligt. Vi har ellers gjort vort bedste. Jeg har endog personlig

[Morten Lange.]

sneget mig til at få et organ, som måske står det ærede medlem nær, Frit Forum, til at bringe nogle synspunkter fra vor side vedrørende omsætningsafgiften o. lign., og måske ville det have gjort det endnu nemmere, hvis det ærede medlem hr. Per Hækkerup havde brugt sin indflydelse på et ham nærtstående organ, regeringsorganet Aktuelt, til at vise den, skal vi sige rimelige høflighed at invitere mit parti til at deltage i den åbne debat i bladets spalter. Så er jeg helt sikker på, at der ikke havde været så mange fejl i det ærede medlems resumé af vore forslag.

Jeg indrømmer, at den praksis, mit parti har fulgt, i sin enkelhed er den, at vi havde lagt mærke til, hvad ordføreren for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. Peter Nielsen, sagde ved første behandling af lovforslaget, hvor han ganske klart fremdrog, at en ændring af spørgsmålet om skattefradragets ret i virkeligheden nok var den mest nærliggende vej til at få en endnu bedre lovgivning ud af det. Når vi så skulle snakke om forlig, var der vel ikke noget nemmere og ikke noget nærmere end lige netop at trække dette frem som en af de ting, man kunne tage ind i en rimelig form for forhandling. Men nu er et sådant forlig naturligvis en vanskelig sag. Det er ikke så forfærdelig svært, hvis man giver sig af med det, så på én gang at stange ål og ålekvabber. Det kan gøres uden stor kunst. Det er straks noget vanskeligere at stange ål og skyde ænder på én gang, og der er et temmelig gammelt mundheld, der siger, at at stange ål og gå på harejagt samtidig rent ud sagt er umuligt. Det kræver i virkeligheden ganske særlige forudsætninger, nemlig en isvinter, der har ramt landet. Jeg tror også, det har en vis betydning for bedømmelsen af de forhandlinger, der just er bragt til afslutning.

Hvis man skulle have kunnet vente, at det var blevet til det helt store femkantede forlig, skulle det have været i en for landet klar katastrofesituation, hvor vi alle skræmt var kommet sammen og havde sagt: nu må vi gøre et eller andet, næsten lige meget hvad det er, og så håbe det hjælper. Men det sædvanlige er, når man skal lave et forlig, at man må vælge, til hvad side man vil gå, og efter hvilke principper man vil forliges. Nu valgte

man at gå over til en middag på Langelinje. Det var en besværlig invitation, der førte til lange og indviklede forhandlinger under desserten og gentagne møder. Jeg har naturligvis også grund til at regne med, at denne udmærkede middag på Langelinje har kostet en lille smule anstrengelse og udgifter på budgettet. Jeg skal benytte lejligheden til at sige til det ærede medlem hr. Per Hækkerup og til hans parti, at skulle man en anden gang have lyst til at skaffe sig et brugbart flertal til et forlig, så er jeg sikker på, at det kan gøres væsentlig nemmere; jeg tror endog det kan gøres ved en gang pølser på Nørreport, og jeg har en fornemmelse af, at selv dette beskedne traktement ikke er værre som forligsoplæg, end at selv medlemmer af det radikale venstre vil kunne deltage i den almindelige pølseospisning, uden at der sker nogen katastrofe ved det.

Nu har man altså truffet sit valg, og man har valgt en nedskæringslinje med en meget stærk konservativ hældning. Jeg skal ikke igen gå hele dette forlig igennem, men det er temmelig klart, hvor meget det er blevet farvet af det ærede medlem hr. Poul Sørensens indstilling, måske mest i forhold til alle de farver, der er kommet på det. Jeg vil imidlertid blot beskæftige mig med et ganske enkelt af de områder, der indgår i forliget, nemlig spørgsmålet om nedskæring af de offentlige investeringer.

Nu har vi i det høje ting i de sidste 2-3 år, måske længere, bestændigt hørt gentaget, at det, det gælder om, er at føre en rigtig investeringspolitik. Midlerne må investeres, de må ikke bruges til luksus eller andet overflødigt forbrug. Det gælder naturligvis, skulle man regne med, både offentlig og privat investering; de er ikke i princippet forskellige. Man har da heller ikke i dette lovkompleks gjort noget som helst ved den private investering, den er stadig ukontrolleret, og den er stadig favoriseret af overordentlig lempelige skattefradragvilkår. Uanset hvad det er for en produktion, man vil sætte i gang — bolsjefarvede strikkepinde, eller hvad det ellers er, man kaster sig over — har man en skattebegunstigelse, der gør, at en hvilken som helst investering i den private sektor er favoriseret. Men når man kommer til den offentlige sektor, så skal der skæres ned i dette øjeblik, og det er så meget mere forkert og hoved-

[Morten Lange.]

løst, som det da er fuldstændig klart, at netop investering i uddannelse er afgørende for, at der overhovedet er mening i en effektiv investering i den private sektor.

Nogle af os havde den fornøjelse for nogen tid siden at deltage i et møde på hotel Hamlet i Helsingør, og jeg tror, det blev tydeliggjort ganske overordentlig stærkt, hvor nødvendigt det var med en investering i uddannelsen. Vi vidste det måske nok i forvejen, men det blev da slået fast ved den lejlighed med meget kraftige søm, at der var en meget intim forbindelse mellem produktion og uddannelse; i virkeligheden er det forudsætningen for vor industrielle fremgang, og derfor må jeg sige, at det kunne slå mig med forundring, hvis det ikke var sådan efterhånden, at jeg var blevet så tilslået med forundring, at jeg var blevet så tilslået med forundring, at det næsten ikke virker mere, at man nu vil møde op med en strækning allerede i 1962-63 på de offentlige investeringer — 85 mill. kr. eller et beløb af den størrelsesorden.

Det er naturligvis først og fremmest undervisningsministeriet, det går ud over, dernæst naturligvis andre ministerier, men det er især undervisningen, som må holde for lige fra folkeskolen op til de højere læreanstalter, og linjen bliver ført videre, så vidt jeg kan forstå efter forligets indhold, således at væsentlige arbejder ikke vil blive sat i gang i de kommende 2 finansår. Man har herigennem sat en sådan bremse på en nødvendig udvikling, at jeg ikke forstår, man vil tage ansvaret for det. Så meget lovgivningsarbejde bygger i virkeligheden på, at vi vil have netop disse resultater frem, som man nu standser, blot fordi man synes, at det kunne være rimeligt at foretage en vis stramning. Det drejer sig om store sager. Det drejer sig ikke alene om undervisningsvæsenet, det drejer sig om noget så betydningsfuldt som vort sygehushæsen, som jeg tror er noget af det, der bliver allermost ramt. Jeg skal ikke drage alle disse detaljer frem, men de tusindvis af mennesker, der har sat deres lid til, at nu skete der noget med de planer, de har arbejdet med i årevis, alle disse mennesker, som har ført en kampagne for det tredje og det fjerde universitet, for et sygehus her og en skole dér, ansvarsbevidste samfundsborgere i dette land, der har brugt en væsentlig del af deres tid

til at lægge disse planer, vil, det er jeg helt sikker på, når dette forligs konsekvenser på dette område og linjen i dette først rigtig trænger ud til den overordentlig aktive del af vort demokrati, forstå, hvad det koster at spise på Langelinje.

Ole Bjørn Kraft: Under den debat, der foregik i går i det engelske underhus, har ifølge pressemeddelelser, der foreligger her i landet i dag, arbejderpartiets leder, Gaitskell, beskæftiget sig med Danmarks og Norges stilling i forhold til fællesmarkedet. Det er der for så vidt ikke noget forbavsende i. Det er meget naturligt, at man, da vi jo har ansøgt om fuldt medlemskab sammen med England, taler om denne stilling; det, som må forbavse her i landet, er, at arbejderpartiets leder — ifølge disse pressemeddelelser — har erklæret, at han mente at vide, at disse to lande som en betingelse for deres indtræden i fællesmarkedet ville kræve, at Sverige blev associeret medlem. Hvis det, som står i pressemeddelelserne, er rigtigt, er det mærkeligt, at arbejderpartiets leder har følt sig foranlediget til at fremsætte denne udtalelse, da der ikke foreligger nogen erklæring, hverken fra den norske eller den danske regering, om, at man gør Sveriges associering til en betingelse for disse landes medlemskab.

Vi har her i landet altid, også regeringen, vist stor interesse for Sveriges forbindelse med fællesmarkedet, og vi er her i tinget gået ud fra, at regeringen altid, hvor den havde nogen mulighed derfor, ville støtte Sveriges optagelse som associeret medlem. Men vi har aldrig tilkendegivet, at vort medlemskab ville være afhængigt deraf. Vi har, da vi søgte om dette fulde medlemskab, præciseret, at vi gjorde det, fordi England havde meldt sig, og derfor kan det kun beklages, at denne udtalelse fra hr. Gaitskell er fremkommet. De forhandlinger, der føres i Bruxelles, er vanskelige nok i forvejen, og jeg synes, at arbejderpartiets fører har gjort de to lande en meget dårlig tjeneste ved at fremsætte denne udtalelse. Jeg ved jo ikke, på hvilket grundlag han har fremsat den, og derfor vil jeg henstille til den højtærede udenrigsminister, når han får ordet, at fremsætte en udtalelse om denne erklæring fra hr. Gaitskell og tilkendegive, hvordan vor stilling er.

[10e Bjørn Kraft.]

Da hr. Gaitskell nu har beskæftiget sig med Danmarks og Norges stilling, er det måske ikke urimeligt, at vi også siger et par ord. Det ser for os ud, som om det engelske arbejderparti indtager en mere og mere uvillig og kold holdning over for Englands deltagelse i fællesmarkedet og derigennem skaber store vanskeligheder for de forhandlinger, som England for tiden fører i Bruxelles. Det er der grund til at beklage her i landet, hvor vi jo har den allerstørste interesse i, at England bliver fuldt medlem af fællesmarkedet.

Jeg kan også tilføje, at set fra et europæisk synspunkt er det egentlig vanskeligt at forstå, at det engelske arbejderparti ikke synes på nuværende tidspunkt at ville medvirke, i det mindste ikke aktivt og positivt, til den udvidelse af samarbejdet i Europa, som vi her arbejder på.

Vi skal naturligvis ikke dømme om Englands stilling — den må England jo selv afgøre — men det må være et ønske her i landet, at man også overvejer, hvilke virkninger det vil have for lande, som England er nært knyttet til, hvis det endelige resultat skulle blive, at England vil holde sig uden for det europæiske samarbejde.

Stillingen synes altså i øjeblikket at være noget dunkel. Den tillid, man havde til, at det i virkeligheden var mere eller mindre afgjort, at England ville blive medlem af fællesmarkedet, er, om ikke bortfaldet, så dog ikke så stærk, som den har været tidligere. Vi må under de overvejelser, vi for tiden foretager, regne med, at den mulighed eksisterer, at England ikke bliver medlem; men når det er tilfældet, vil jeg også gerne henstille til den højtærede udenrigsminister og til regeringen, at man, selv om vi stadig væk tror på — og det gør også jeg — at resultatet bliver, at England går ind i fællesmarkedet, alligevel forbereder sig på den mulighed, at England ikke skulle gøre det, og derfor undersøger, hvilke virkninger det vil have for os. Jeg er nemlig overbevist om, at man ikke uden videre kan vende tilbage til EFTA, sådan som EFTA var, før England tog initiativet til for sit vedkommende at indlede forhandlinger om optagelse i fællesmarkedet. Hvis disse forhandlinger bryder sammen, vil en helt ny situation opstå, og man kan ikke uden

videre reparere den ved blot at sige: nu går EFTA videre. Derom er jeg overbevist. Situationen kan blive meget, meget alvorlig, fordi den meget let kan udvikle sig til en handelskrig mellem de to blokke, der i så fald kommer til at eksistere. Vi er altid gået ud fra, at vort medlemskab er afhængigt af Englands medlemskab, og det er også muligt, at vor stilling, når den endelige beslutning skal træffes, må blive den, at hvis England ikke går med, vil heller ikke vi være med. Når den beslutning skal træffes, må det ligge ganske klart for os, hvorledes den fremtidige udvikling da vil blive, og hvordan de økonomiske virkninger, først og fremmest for det danske landbrug, i så fald vil blive.

Der havde ikke været nogen grund til at holde denne tale, til at rette denne henstilling, hvis det ikke i den allersidste tid havde været sådan, at usikkerhed er opstået. Efter den udtalelse, som det engelske arbejderpartis leder ifølge de danske pressemeddelelser har fremsat i underhuset, har jeg, da vi nu snart skal have ferie og der derfor ikke bliver anden mulighed derfor, fundet det rigtigt ved denne lejlighed at bede den højtærede udenrigsminister fremsætte sit syn på den situation, der herved er opstået.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 20.

Mødet udsat kl. 18⁴⁵.

Mødet genoptaget kl. 20.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændring i aktieselskabsloven har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Forhandlingen om de på dagsordenen opførte lovforslag genoptoges.

Den fungerende statsminister (*J. O. Krag*): Jeg vil gerne takke de ærede ordførere for den velvillige behandling, dette store forligskompleks har fået her i dag.

[Den fungerende statsminister.]

Min tak gælder naturligvis især de fire forligspartier og ganske særlig de ærede medlemmer, der har deltaget i de lange forhandlinger, der førte frem til forliget, dels i udvalget, dels i den mindre gruppe, der under navn af studiekredsen mødtes på mit kontor i udenrigsministeriet. Som blandt andre det ærede medlem hr. Erik Eriksen har givet udtryk for, var vi virkelig kommet på hårdt arbejde. Jeg tror, det er adskillige år siden, at så omfattende dele af det danske samfunds økonomiske og sociale anliggender har været genstand for en så dybtgående behandling. Det svarer vel mere til den række af økonomiske, politiske og sociale forlig, som 30ernes politik byggedes op på indtil de mere skyttegravsprægede arbejdsforhold, vi har været vænnet til i hvert fald i den sidste halve snes år eller mere.

Ud fra disse forudsætninger ville det i og for sig have været politisk forståeligt, om vi ikke havde kunnet løse opgaverne, og en overgang så det jo ud til, at vi ikke magtede det. Men jeg tror, man kan sige, at havde vi ikke evnet at finde frem til dette forlig, ville befolkningen ikke have forstået det, erhvervene ville ikke have forstået det, arbejderne og de folk, der har at gøre med dansk byggeri, ville ikke have forstået det, og vore venner i udlandet ville heller ikke have forstået det.

Efter min mening var det det danske folkets, de politiske partiers, samfundsmæssige pligt at tilstræbe og at nå dette forlig. Nu er det naturligvis ikke nok at lave forlig; der skal også komme et resultat ud af det, som i kvalitet og virkninger står på højde med anstrengelserne og især på højde med de opgaver, der skal løses.

Jeg håber, at forliget nu vil få de virkninger og den indflydelse, vi tilsigtede. Her har vi alle et medansvar, men naturligvis har regeringen ganske særlig et ansvar, og jeg kan forsikre, at regeringens gode vilje til at leve op hertil ikke vil mangle.

Helt tilfredsstillende oppositionen kan vi måske ikke, men i hvert fald vil vi gøre vort bedste. Det ærede medlem hr. Poul Møller ville ikke tro på, at større politiske perspektiver kunne udspringe af dette forlig. Det ærede medlem mener, at tillid og mistillid er fordelt i omtrent samme forhold

efter forliget, som tilfældet var før forliget. Jeg forstod nærmest på den ærede konservervative ordfører, at han mente, at venstre og de konservative nu ville falde tilbage i de gamle skyttegravslinjer, og at man med forliget havde udtømt samarbejdsviljen i hvert fald i denne omgang. Det er muligt, at det ærede medlem har ret i denne pessimisme, men jeg vil dog tro, at der er mange, også inden for det ærede medlems egen vælgerkreds, der vil have svært ved at forstå det. Det altovervejende flertal i denne sal har dog fælles ansvar i udenrigspolitik, i forsvarspolitik og nu tillige i markedspolitikken, og under disse forudsætninger burde vi vel kunne forliges om andre dele af den nødvendige politik uden derfor at skulle opgive de principper, der stadig skiller os. Disse dages forhandlinger viser dog, at det kan lade sig gøre; der kan findes veje til fælles løsninger. Selv om man er af forskellig partimæssig opfattelse, kan man godt forhandle og finde frem til samfundsmæssigt rigtige løsninger. Jeg vil altså tillade mig trods alt at håbe, at nye perspektiver kan fødes ud af, hvad der er sket på Christiansborg i disse dage.

Derefter skal jeg vende mig til selve forliget. Det er jo ingen hemmelighed, at der i dette er punkter, som regeringen kunne have tænkt sig anderledes, og det er med samme klarhed fremgået af debatten i dag, at det samme gælder parterne på den anden side af forligsbordet. For vort vedkommende er det afgørende, at forligets resultater er i overensstemmelse med de kray, der efter vor opfattelse må lede den økonomiske politik i dette land, at forligets resultater styrker mulighederne for at bevare den fulde beskæftigelse, dernæst at forliget fremmer mulighederne for en fortsat vækst i produktionen. Det er stort set rigtigt, at de ydre vilkår hidtil har været forholdsvis gunstige for dansk økonomi. Priserne på de varer, vi importerer, har været nogenlunde stabile, og en international højkonjunktur har begunstiget afsætningsvilkårene for industrieksporten. Derimod kan man vist ikke sige, at vor landbrugseksport i særlig grad har været begunstiget, snarere tværtimod; den omsiggribende landbrugsprotektionisme har snarere bygget hindringerne for vor landbrugseksport højere. Og heller ikke dansk skibs-

[Den fungerende statsminister.]

fart har nydt godt af særlig gode konjunkturer.

Men når det er fastslået, at med disse begrænsninger har de ydre vilkår været forholdsvist gunstige, må det vel også siges, at det på ingen måde er sådan, at alle økonomiske resultater her i landet er dårlige. Jeg tror, der er adskillige positive træk i den danske økonomiske udvikling. I løbet af de fire seneste år, fra 1957 til 1961, er den samlede produktion forøget med næsten 20 pct. Jeg tror, jeg har ret, når jeg peger på, at hvis vi fremover i nye 4 års perioder kunne sætte vor produktion op med $\frac{1}{5}$, vil der kunne blive bygget og skabt her i landet i et omfang som aldrig før. Samtidig er eksporten sat i vejret med 30 pct., og de samlede investeringer pr. år er forøget med ca. 40 pct.

Dette er jo klare tal for fremgangslinjen i dansk økonomi. Men jeg skal ikke forsøge at give noget rosenrødt eller optimistisk billede. Det er ingen hemmelighed, at netop disse ekspansive kræfter har udløst tendenser, som det nu er nødvendigt for os at få under kontrol, hvis denne udvikling ikke skal ødelægges, måske vende sig til sin modsætning. Eksport og investeringer er steget væsentligt stærkere end produktionen, og indkomstfremgangen og dermed forbruget er også steget alt for stærkt. Det er disse konsekvenser, der gør det nødvendigt for os at gribe ind, at få udviklingen under kontrol, så disse selvforstærkende tendenser ikke løber løbsk. Derfor er dette forlig en nødvendighed.

Forliget sætter ind på tre hovedområder. For det første tilsigter forliget at skære toppen af den stigning i efterspørgslen, som ikke har dækning i vor egen produktion. Dernæst er det målet at lette presset på byggeriet ved at normalisere byggerytmen, så den tilpasses til de rammer, som sættes ved fuld beskæftigelse af byggeriets forhåndenværende arbejdskraft for at fremme færdiggørelsen af nybyggeri og for at hindre stigning i byggeomkostningerne. Endelig rettet mod fremtiden tilsigter forliget en omlægning af vort skattesystem, der gør dette system mere enkelt, og som bidrager til, at lysten til at arbejde og til at spare vil blive opmuntret.

Det første mål, at bremse stigningen i

forbruget, er en opgave, som tilkommer skatte- og finanspolitikken. Vi skal i resten af indeværende finansår opsamle et nettooverskud af købekraft på 500 mill. kr., som bindes i nationalbanken. Det betyder ikke, at vi skærer levedoden ned hos befolkningen, men det betyder, at vi bremser stigningen i forbruget hos befolkningen. Hvis denne bortskæring af toppen af forbrugs- og efterspørgselsstigningen ikke finder sted, vil de voksende indkomster og det voksende forbrug dels vende sig imod importerede varer, dels vende sig imod danske varer, der ellers ville blive eksporteret. Begge dele koster valuta, og vi har allerede set de alvorlige tegn på valutatab i vor månedlige betalingsbalanceopgørelse.

Jeg ved godt — hvad også nogen af de ærede talere under debatten i dag har peget på — at hidtil er en meget stor del af disse valutatab blevet dækket ved udenlandske lån. Er det da ikke forsvarligt at optage lån i udlandet? Det beror ganske på, hvad lånene anvendes til. Hvis man optager lån i udlandet og bruger den derved erhvervede valutakapital til investering, således at landets produktionsgrundlag udvides og effektiviseres, så vi bliver mere konkurrencedygtige, da er det forsvarligt at optage lån; men det er ikke forsvarligt at låne til dækning af et forbrug, der vokser for stærkt. I så fald låner man i samme omfang, som man lever over evne.

Derfor har dette forlig med sine netto-virkninger på forbruget været en nødvendighed. Det har for regeringspartierne, som regeringspartiernes ærede ordførere har anført det, været afgørende, at de sociale synspunkter blev varetaget. For regeringspartierne ønske om indførelse af omsen har det været aldeles afgørende, at omsætningsafgiften blev indrettet på en sådan måde, og ledsaget af sådanne sociale kompensationer, at den ikke kom til at vende den tunge ende nedad. Derfor har gennem forliget en række af de dårligst stillede samfundsgrupper opnået erstatning for deres andel i omsen. Det gælder folkepensionisterne, invalidepensionisterne, enkerne, børnerige familjer og folk med mindre indtægter i det hele taget. En række varer er undtaget fra omsen: bolig, brændsel samt brød og andre levnedsmidler, og for så vidt angår tekstilvarerne løber den nuværende afgift

[Den fungerende statsminister.]

videre til den 1. pril næste år; derefter forvandles den til oms, og tekstilvarer vil falde i pris. Jeg mener, at de sociale hensyn er fuldt ud tilgodeset. Den politik, der her er ført, kan vi socialt være bekendt. Den er i god social balance.

Jeg nævnede som det andet punkt i forliget, at presset på bygge- og anlægssektoren skulle dæmpes. Vi har oplevet en vældig opgang i byggelysten. Erhvervsbyggeriet er steget kraftigt, boligbyggeriet er steget, der er sat langt flere lejligheder i gang end i tidligere år, motoriseringen har skabt behov for større vejinvesteringer, og endelig er der på praktisk talt alle skoleområder, alle undervisningsområder, alle uddannelsesområder og forskningsområder sat enorme byggeprojekter i gang. Der er her tale om behov, der hver for sig er i allerhøjeste grad berettigede. Udvidelsen af forsyninger af boliger til rimelige priser er et mål, der må have meget høj prioritet i den økonomiske politik. Den boligmangel, der fortsat foreligger, er en plet på vort samfund, som det gælder om at få fjernet hurtigst muligt. Byggeriet af nye fabrikker og værksteder er en afgørende del af grundlaget for de fremtidige beskæftigelsesmuligheder. Det moderne samfund stiller stadig større krav til uddannelse og undervisning, og dette krav kan ikke imødekommes uden en udvidelse og modernisering af skoler og andre læreanstalter; men alle disse hver for sig fuldt berettigede behov kan ikke dækkes i fuld udstrækning på én gang. Presset på byggevirksomheden er blevet så stærkt, og det ikke færdiggjorte byggeri er svulmet sådan op, at det er vanskeligt at få igangværende byggearbejder gjort færdige inden for en rimelig tid. Det siger sig selv, at det er uøkonomisk, hvis den forhåndenværende arbejdskraft spredes over et stadig stigende antal igangværende byggeforetagender. Udbuddet af nye boliger vil hæmmes og fordyres og erhvervenes investeringsplaner forsinkes til skade for alle rimelige samfundsinteresser. Jeg tror, man vil forstå, at en tilpasning af det igangværende byggeri til den mængde arbejdskraft, man har til rådighed til at færdiggøre byggeriet, er en økonomisk nødvendighed, der kun vil gøre hele rytmen i dette byggeri hurtigere og dermed gøre byggeriet færdigt hurtigere.

Jeg skal ikke gennemgå de foranstaltninger, som forliget medfører for bygge- og anlægssektoren. Jeg vil blot understrege, at hele formålet med disse foranstaltninger naturligvis ikke er at skabe arbejdsløshed. Hvis der lokalt opstår arbejdsløshed i byggefagene, kan der i fornødent omfang tages hensyn hertil ved den adgang, der er til dispensation. Det er heller ikke hensigten, at der skal færdiggøres færre lejligheder, tværtimod skulle der blive mulighed for at færdiggøre flere lejligheder ved, at man sætter ind mod den uøkonomiske spredning af den forhåndenværende arbejdskraft på alt for mange foretagender.

Både for beskæftigelsen i byggefagene og for forsyningen med nye boliger er det afgørende, at presset på vor økonomi lettes. Vi har fra tidligere valutakriser erfaring for, hvordan mange af disse valutakriser er endt med nedskæring af selve det færdiggjorte byggeri og med arbejdsløshed i byggefagene. Ved den form for indgreb, vi har anvendt denne gang, skulle det være muligt for os at dæmme op mod valutakrisen uden at selve antallet af færdiggjorte lejligheder eller mængden af andet færdiggjort byggeri vil vise nedgang, hverken dette eller næste år.

Jeg tror, det var det ærede medlem hr. Iver Poulsen, der mente, at jo højere renten var i et land, des dårligere var regeringen. Jeg har netop i dag fået undersøgt, hvordan renten har udviklet sig i de senere måneder, og jeg har her en opgørelse, der viser, at fra ultimo december i fjor til ultimo maj i år er den effektive rente af en 5 pct.s obligation i Østifternes Kreditforening faldet fra 7,14 til 6,62, altså med over en halv procent. Så efter det ærede medlem hr. Iver Poulsens tabel er regeringens dygtighed altså steget på det senere.

Hvis de fornødne forudsætninger er til stede, er det hensigten, at indtægterne af omsen til næste forår skal anvendes til nedsættelse af de direkte skatter til staten og til præmiering af opsparingen samtidig med, at folkepensionen forhøjes og børnetilskuddene forhøjes. Der er grund til at understrege, at skattelettelserne er lagt sådan til rette, at det er den nederste ende af indkomstskalaen og mellemindkomsterné, der får den største fordel ved det. Omsen ventes i næste finansår at give en samlet indtægt på knap 900 mill. kr., når der

[Den fungerende statsminister.]

tages hensyn til tekstilskattens bortfald til den tid.

Det er klart, at en nedsættelse af de direkte skatter med de beløb, der her er tale om, forudsætter, at den økonomiske situation gør en sådan politik tilladelig. Derfor indgår der i forliget som et meget vigtigt punkt, at de 4 partier inden den endelige udarbejdelse af udskrivningsloven for 1963-64 optager en forhandling om bedømmelsen af den økonomiske situation herunder udsigterne for valutastillingen, for beskæftigelsen, samt for indkomstudviklingen og for prisudviklingen. Ifølge forliget vil bestemmelserne om skatnedsættelser helt eller delvis kunne fraviges, hvis der ud fra en almindelig samfundsøkonomisk vurdering er enighed herom.

Jeg tror, at det forlig, der her er indgået, vil virke på dansk økonomi i den rigtige retning. Hvor stærkt det vil virke i den rigtige retning kan vel ingen forudsige i dag, men at det vil virke i den rigtige retning tror jeg ingen, heller ikke af forligets kritikere, vil være i stand til at betvivle.

Men der er samtidig anledning til at understrege, at de foranstaltninger, som gennemføres i kraft af forliget ikke er ene afgørende for den økonomiske udvikling. Også de forskellige samfundsgruppers og deres organisationers holdning spiller en afgørende rolle. Det er afgørende, at vi alle erkender, at en situation med fuld beskæftigelse og en kraftig økonomisk vækst stiller andre krav til os end den situation, vi gennem mange år har været vant til, hvor der har foreligget arbejdsløshed og økonomisk stagnation eller i hvert fald ringe økonomisk vækst. Det, der kræves, er, at vi alle udviser mådehold og ikke forlanger frugterne af det forventede fremskridt udleveret på forskud, for gør vi det, forringer vi betingelserne for at fastholde fremskridtet. Ikke mindst med henblik på Danmarks placering i det europæiske-økonomiske samarbejde er det af største vigtighed, at fremgangen i beskæftigelse og produktion ikke afbrydes.

Jeg skal gøre et par bemærkninger om markedsplanerne og forhandlingerne herom. Jeg tror, man har lov at sige, at de danske forhandlinger med de seks i Bruxelles har udviklet sig i en tilfredsstillende atmosfære. Det er endnu for tidligt at udtale sig om, hvilke konkrete resultater vi vil kunne opnå. Dertil er sammenhængen mellem vore og Storbritanniens forhandlinger for snævre, og Storbritanniens forhandlinger udviklede sig i begyndelsen langsommere, end vi havde håbet. I den senere tid synes der imidlertid at være sket en ændring på dette punkt. På det ministermøde, der afholdtes den 11.-12. maj mellem de seks og englænderne, enedes man om et arbejdsprogram, der skulle gøre det muligt inden udgangen af juli måned at få et samlet overblik over situationen. Det lægger man meget stærk vægt på fra britisk side, idet man i begyndelsen af september har Commonwealthlandenes premierministre samlet og dér skulle kunne forelægge fællesmarkedsforhandlingernes afgørende problemer. Foreløbig er det lykkedes briterne og de seks at følge det aktiverede arbejdsprogram, og på møder, der blev holdt i slutningen af maj måned, nåede man frem til de første konkrete resultater, hele denne serie af forhandlinger har fremvist, idet man fandt ud af en løsning på problemet om den gradvise afvikling af de præferenceordninger, som består for Commonwealthlandenes eksport af industrielle færdigvarer til Storbritannien.

Jeg synes også, man her bør nævne mødet mellem den franske præsident, de Gaulle, og premierminister Macmillan i weekenden. Efter de, jeg erkender relativt korte beretninger, vi har om dette møde, synes det at have haft et vellykket forløb, og det giver vel også håb om en vis afklaring i sommerens løb. Men jeg vil dog tilføje, at når man tager hele det kæmpemæssige kompleks af problemer, der foreligger, i betragtning, så tror jeg, den opstillede tidstabel er meget knap, og det vil i hvert fald ikke vække undren hos mig, hvis man ikke når igennem

[Den fungerende statsminister.]

forhandlingerne mellem Storbritannien og de seks inden 1. august, men at disse forhandlinger vil komme til at fortsætte også senere på året.

Vore egne forhandlinger har som nævnt udviklet sig tilfredsstillende. Vi har lagt megen vægt på de industrielle problemer, på virkelig at få fremlagt et dybtgående og grundtigt materiale, der påviste dansk industris behov for visse overgangsordninger, visse lempelige foranstaltninger med hensyn til tolden og importrestriktionernes afvikling for en lang række varers vedkommende. Jeg tror i og for sig, at dette problemområde er så tilstrækkeligt afklaret, at en afgørelse vil kunne træffes ret hurtigt, når de øvrige forudsætninger er til stede.

Vort ønske om at bevare det fælles nordiske arbejdsmarked er også ført langt frem. Nu er Norge vor partner i disse forhandlinger, og det er vel rimeligt, at dette nordiske problem behandles i fællesskab med Norge over for de seks. Endelig vil Færøernes og Grønlands problemer komme til behandling på det ministermøde, der skal afholdes den 19. i denne måned. Arbejdet er med andre ord lagt sådan til rette og ført så langt frem, at vi fra dansk side vil være parat til at færdigbehandle vore problemer, den dag de britiske forhandlinger er ført så langt frem, at også englænderne er parat til at færdigbehandle deres problemer.

Vi har haft en lang række internationale kontakter; jeg skal ikke nævne dem alle, men der er en enkelt, jeg ønsker at fremhæve, idet vi her i København har haft besøg af den britiske landbrugsminister, mr. Soames. Det var et overordentligt interessant besøg. Vi havde lejlighed til med den britiske landbrugsminister at gennemdrøfte en lang række problemer dels af aktuel interesse, men dels også med henblik på de europæiske og dermed forhåbentlig britiske og danske landbrugsproblemers løsning på længere sigt. Vi fandt ud af, at der måtte være en fælles interesse i, at Danmark og England holder sig i så nær kontakt med hinanden som muligt, f. eks. vedrørende smørmarkedsproblemernes løsning i fællesmarkedet, baconmarkedsproblemernes løsning i fællesmarkedet, og vi har aftalt en lang række

dansk-britiske kontakter, hvor vi lader vore eksperter mødes, og derved finder frem til hinandens synspunkter og til fælles synspunkter i det omfang, det er muligt.

Vi har dels gennem disse aftaler med England, dels gennem tilsvarende aftaler med fællesmarkedsorganerne opnået, at Danmark vil komme ind i billedet, at Danmark vil blive taget med på råd overalt, hvor danske problemer indgår i forhandlingerne, også hvor mellem Storbritannien og fællesmarkedet f. eks. New Zealands smørekspport eller andre Commonwealth-problemer nævnes.

De seks' landbrugsreglementer er endnu ikke endeligt fastlagt, og det er derfor endnu tvivlsomt, om den del af de forudsatte markedsordninger, der skulle være trådt i kraft 1. juli, faktisk vil træde i kraft. En del af dem, eller i hvert fald nogle af dem, synes at skulle udsættes til den anden del af landbrugsordningerne, der først skulle træde i kraft 1. november, og vi kan jo ikke nægte, at det er en dansk interesse, at en sådan udsættelse sker. Både vi og de seks er dog fuldt opmærksomme på, at der kan opstå vanskeligheder for dansk landbrugsekspport i selve forhandlingsfasen, og vi holder os i stadig kontakt med hinanden for med kort varsel at kunne aftale de nødvendige foranstaltninger. Disse hindringer for dansk landbrugseksport i den periode, hvor selve forhandlingerne står på, før dansk medlemskab er blevet en kendsgerning, er faktisk et af de spørgsmål, vi under forhandlingerne i Bruxelles fra første færd har lagt allerstærkest vægt på.

Jeg kan næsten ikke lade være med i forbindelse med markedsproblemerne også at nævne de danske jordspørgsmål. Jeg ved godt, at jordproblemerne spænder over et meget vidt og omfattende net af samfundsvigtige spørgsmål. Det drejer sig om landbrugsjorden, det drejer sig om de særlige naturskønne områder rundt om i landet og ved vore kyster, og det drejer sig i al almindelighed om det, man kalder jordspekulationen, om de alt for stærkt stigende grundpriser omkring vore byer. Jeg er helt klar over, at der over for de forskellige problemer vil kræves forskellige løsninger, men jeg vil gerne sige, at vi fra regeringens side lægger overordentlig stærk vægt på, at jordproblemerne endnu i denne sommer

[Den fungerende statsminister.]

tages op til dybtgående behandling. Imellem forligspartierne er der enighed om, at en sådan behandling i sommermånederne kan foregå med markedsudvalget som udgangspunkt. Jeg håber, at der herudaf kan fremgå konkretiserede tanker, der kan udformes som lovforslag, som vi kan beskæftige os med, allerede når det høje ting samles igen efter sommerferien.

Der er rettet et par spørgsmål til mig om markedsproblemerne, som jeg skal forsøge at besvare ganske kort. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft spørger mig om Danmarks stilling til de udtalelser, det britiske labourpartis ordfører, hr. Gaitskell, har fremsat i underhuset. Nu står vi over for den mangel, at vi ikke nøjagtig ved, hvad hr. Gaitskell har sagt. Jeg har forsøgt her i de få timer, vi har haft til rådighed, siden det ærede medlem stillede sit spørgsmål, at få det opklaret, men der er ikke nået nogen direkte depeche igennem; men så vidt jeg skønner af aviserne, har hr. Gaitskell udtalt, at der i Danmark og Norge herskede stor betænkelighed ved den situation, der ville opstå, hvis ikke Sverige kom med i fællesmarkedet som associeret medlem. Den udtalelse er jo rigtig; vi vil virkelig være betænkelige, hvis det ikke lykkes for Sverige at få løst sine økonomiske problemer i forhold til fællesmarkedet som associeret land, og det vil rejse nye vanskeligheder for det jo i forvejen noget medtagne nordiske samarbejde. Men jeg vil gerne understrege her, at den danske regering har ikke været i forbindelse med hr. Gaitskell, og selv om hr. Gaitskell skulle have udtalt sig på en anden måde, end jeg her har oplyst, er det altså ikke på den danske regerings vegne. Men det er klart, at vi fra dansk side har stor interesse i, at Sverige opnår rimelige løsninger over for fællesmarkedet, og at vi naturligvis vil støtte de svenske forsøg i den retning, så vidt det overhovedet står i vor magt.

Jeg blev også spurgt, jeg tror af det ærede medlem hr. Poul Møller, om, hvordan det står til med EFTA. Jeg vil gerne sige, at EFTA — hvordan skal jeg udtrykke det — som en teknisk-økonomisk organisation fortsat fungerer fortrinligt. De mange pessimistiske forventninger, der var omkring et frihandelsområde, overhovedet tvivlen over

for, om en så forholdsvis løst opbygget organisation kunne fungere, er for så vidt blevet gjort til skamme. Hvorvidt EFTA vil følge fællesmarkedet i yderligere at accelerere, det vil sige i at nedskære de indbyrdes toldsatser med yderligere 10 pct. fra en eller anden nært forestående dato, på samme måde som de seks gør det pr. 1. juli, således at man derved kommer ned på en samlet intern toldreduktion på 50 pct., ved vi endnu ikke. Men EFTA holder ministermøde i København, her på Christiansborg, i midten af denne måned, og jeg føler mig overbevist om, at spørgsmålet vil blive rejst. Hvis et sådant spørgsmål om yderligere toldacceleration skulle blive rejst, vil vi fra dansk side benytte denne lejlighed til atter at rejse spørgsmålet om fremskridt for landbrugseksporten.

Jeg er også blevet spurgt om USAs holdning over for fællesmarkedet og over for de europæiske problemer i det hele taget. Der er ingen tvivl om, at USA indtager en yderst positiv holdning over for Englands, Danmarks og Norges medlemskab af fællesmarkedet. Det har vi amerikanske regeringsmedlemmers udtalelser om, og vi ved, at den amerikanske administration søger at påvirke de seks lande i retning af, at Englands, Danmarks og Norges tilslutning kan blive til virkelighed.

Jeg synes også, man i denne forbindelse skal nævne præsident Kennedys forslag til kongressen om at få en vidtgående handelspolitisk bemyndigelseslov, i henhold til hvilken den amerikanske regering skulle blive i stand til at forhandle om omfattende gensidige toldnedsættelser med Det europæiske økonomiske Fællesskab. Jeg tror, at man her er inde på en politik, der i al almindelighed letter diskriminationsproblemet mellem fællesmarkedet og de udenforstående lande, og det er en politik, som vi fra dansk side absolut er interesseret i vil krones med held.

Jeg skal derefter tillade mig at gå over til nogle udenrigspolitiske betragtninger. Det har været en aftale mellem partierne, at udenrigspolitik skulle kunne behandles under denne debat, og der er da også fra enkelte sider, bl. a. fra den ærede konservative ordfører, blevet stillet en række spørgsmål til mig.

Jeg synes, det er med tilfredshed, man

[Den fungerende statsminister.]

kan konstatere, at der i den seneste tid har været tegn på en vis lettelse i det internationale klima. Heller ikke her skal jeg udtale mig optimistisk; jeg ved såre vel, at sådanne lettelser meget hurtigt kan skifte til det modsatte. Men der er dog visse kendsgerninger i situationen, som man har lov til at betragte som lyspunkter, og det er først og fremmest de forhandlingskontakter, der findes og som fortsat plejes. Der forhandles om Berlinspørgsmålet, og der forhandles om nedrustningsproblemet.

Tysklandsspørgsmålet og specielt Berlin-situationen er vel det internationale problemområde, der rummer de alvorligste faremomenter. Jeg synes, det er vigtigt, at der fra vestmagternes side i Berlinspørgsmålet er vist en høj grad af fasthed og solidaritet — vel den højeste grad af fasthed og solidaritet, den vestlige alliance nogen sinde har fremvist over for den omgivende verden. Jeg tror, at denne fasthed og solidaritet har været overordentlig virkningsfuld og har bidraget til den situation, jeg beskrev i indledningen.

Samtidig vil jeg gerne føje til, at vi fra dansk side har et klart ønske om, at de forhandlingskontakter, der stadig findes mellem den amerikanske regering og den sovjetiske regering, og som føres videre med henblik på at klarlægge, om der kan være grundlag for realitetsforhandlinger, må blive bevaret, og at man efterhånden når frem til en virkelig løsning af Berlinspørgsmålet.

Med hensyn til nedrustningsforhandlingerne i Genève er det jo ikke svært at fastslå, at der ikke er udsprunget konkrete resultater af dem. Men man har vel lov til også her at pege på det som et lyspunkt, at der fortsat forhandles dels på basis af enighed mellem USA og Sovjetunionen om visse hovedprincipper for almindelig nedrustning, dels også med henblik på at undersøge muligheden af at finde en faktisk enighed om løsningen af visse, begrænsede nedrustningsforanstaltninger.

Her er det, det ligger os nærmest at mene, at man burde kunne finde en løsning på, en aftale om et kontrolleret prøvestop for atomforsøg. Når det ikke er lykkedes at få en aftale i stand, skyldes det som bekendt, at Sovjetunionens regering ikke har villet gå med til nogen som helst form for inter-

national kontrol med en standsning af prøvesprængningerne. Jeg tror, den internationale forventning i øjeblikket er knyttet til, om man, når den nuværende amerikanske forsøgsserie er afsluttet, på basis af, at russerne jo har afsluttet deres tilsvarende forsøgsserie, vil have en situation, hvor man kan starte disse forhandlinger, om jeg så må sige, på frisk grund. For hele verdens fremtid må man håbe, at sådanne forhandlinger kommer i gang, og at de vil lykkes. Jeg vil også gerne understrege her — det er blevet nævnt i debatten — at det var et dansk standpunkt, at vi er imod spredning af atomvåben, således at flere end de allerede eksisterende atombesiddende stater udvikler nationale atomstyrker. Jeg vil gerne understrege, at dette er en dansk politik, som vi har givet udtryk for såvel i De Forenede Nationer som senest på NATO-mødet i Athen i forrige måned. Jeg vil også gerne tilføje, at vor stilling til spørgsmålet om placering af atomammunition på dansk territorium er uændret, og heri ligger, at vi som bekendt ikke ønsker sådan ammunition placeret her i landet.

De Forenede Nationer er blevet nævnt i debatten. Det bør vel også være sådan, at vi ikke kunne tænke os at holde en dansk udenrigspolitisk debat uden at nævne FN. Jeg vil gerne sige, at jeg er helt enig med blandt andre det ærede medlem hr. Per Hækkerup i, at vi må styrke og effektivisere vor FN-indsats. At regeringen bestræber sig i denne henseende, kan vel godtgøres ved vor hidtidige politik, men jeg håber som sagt, vi kan styrke den. Jeg vil gerne nævne som eksempel, hvordan vi fra dansk side, da udgifterne ved Congoaktionen blev sat på obligationer, købte FN-obligationer for et beløb, der udgør godt og vel det dobbelte af, hvad der ville have været vor normale andel i FN's udgifter. Selv på en dag, hvor det er spareforanstaltningerne, der står øverst på programmet, er jeg sikker på, at jeg i folketinget vil vinde tilslutning til, at der er handlet på denne måde.

På NATO-mødet i Athen blev der ikke truffet opsigtsvækkende beslutninger. Det aftaltes, at USA i større omfang end hidtil vil informere NATO vedrørende de atomvåben, det har stillet til disposition for NATO-forsvaret, men kontrollen med disse våben vil fortsat ligge hos USA. Der sker

[Den fungerende statsminister.]

altså ikke nogen spredning af den politiske kontrol; der er ikke blevet oprettet nogen ny atommagt.

Der er nu gået 17 år siden den anden verdenskrig. Begivenhederne er kommet så meget på afstand, at en vis vurdering af perioden vel bliver mulig. Da den kolde krig kulminerede i årene omkring 1950, var der situationer, hvor risikoen for krig følte som et tungt pres på sindene. I den forløbne tid er den direkte militære trussel vel gledet noget mere i baggrunden, er i hvert fald i øjeblikket mere i baggrunden. Man kan diskutere årsagerne hertil. Jeg tror, der er flere; men jeg vil gerne blandt disse årsager fremhæve NATOs eksistens og den fredsstabiliserende virkning, NATO uden tvivl har haft og også fortsat vil have. Det er, som jeg har understreget, værdifuldt, at der forhandles om de internationale problemer; men vi bør selvfølgelig se i øjenene, at konflikterne ikke er løst, at der vel nok er sket en vis lettelse i situationen, men ikke nogen reel afspænding, og at situationen stadig rummer konflikter og risikomomenter af meget stort omfang. I denne situation er den danske politik klar. Samtidig med, at vi i vor del af verden deltager i samarbejdet om at styrke grundlaget for fortsatte økonomiske og sociale fremskridt, må vi i forholdet mellem øst og vest sætte kræfterne ind på en politik, der på lang sigt kan skabe forudsætninger for virkelig afspænding. At medvirke hertil vil fortsat være Danmarks udenrigspolitik.

Finansministeren (Hans R. Knudsen): Jeg vil gerne takke udvalget, og det gælder naturligvis specielt udvalgets store flertal, repræsentanterne for de 4 forligspartier, for den betænkning, der her foreligger over lovforslaget om en omsætningsafgift, og jeg takker for den tilslutning, der er givet til samtlige de af mig stillede ændringsforslag. Jeg finder også anledning til at takke de samme 4 partier for den tilslutning, der under forhandlingerne i dag er givet til de af mig fremsatte 6 lovforslag og det af socialministerien fremsatte syvende lovforslag, som alle er konsekvenser af det indgåede forlig.

Om dette forlig vil jeg gerne fremhæve,

at det for mig som for regeringen har været det helt afgørende, at skattepolitiske indgreb, som i den nuværende økonomiske situation efter vor mening er en nødvendighed, er blevet anerkendt gennem dette forlig. Da jeg den 9. marts på regeringens vegne fremsatte forslaget om en omsætningsafgift i detailledet, var formålet at få en stramning med virkning allerede i indeværende finansår. Denne stramning er opnået gennem det kasseoverskud på rundt regnet 500 mill. kr., som vi skal få i indeværende finansår, og det har, vil jeg gerne understrege, for mig været det væsentlige.

Når det ærede medlem hr. Poul Møller beklager, at omsætningsafgiften først træder i kraft den 1. august og altså først får virkning nogen tid senere, kan jeg for så vidt dele denne beklagelse. Jeg havde naturligvis hellere set, at det oprindelige forslag, forslaget af 9. marts, var blevet gennemført med virkning allerede fra 1. april, men denne mulighed har jo ikke foreligget. Jeg havde også gerne set, at vi havde kunnet gennemføre en omsætningsafgift med virkning fra 1. juli, men også denne mulighed har måttet opgives. Derfor må stramningen på grund af denne senere ikrafttræden og denne senere virkning blive tilsvarende stærkere, når vi skal opnå det samme overskud i statskassen på de 500 mill. kr. inden for tidsrummet indtil 1. april 1963.

Selve problemet om afgift i detailledet eller i engrosledet er blevet diskuteret så meget i dag, og jeg finder ikke nogen anledning til på nuværende tidspunkt at gå ind i nogen længere debat, i hvert fald ikke på det område. Der er heller ikke nogen grund til for mig at lægge skjul på, at jeg hellere havde set afgiften lagt i detailledet, sådan som det oprindelige forslag lød på, men jeg vil gerne fremhæve, at økonomiske foranstaltninger af et omfang og en rækkevidde som dem, der er tale om her, efter min mening bør gennemføres af folketinget på så bredt et grundlag som overhovedet muligt, og dette har for mit vedkommende vejet tungere til end min og vel mange andres indstilling om, at detailledsafgiften vel nok havde beredt færre vanskeligheder og måske også færre uligheder på visse områder end engrosledsafgiften. Jeg forstår udmærket, at det ærede medlem hr. Poul Møller i sit

[Finansministeren.]

indlæg her i dag har været optaget af at fremhæve de fordele, der ligger i engrosleds-afgiften — jeg synes måske dog for optaget.

Et af de problemer, der har spillet afgørende ind under diskussionen om de to systemer, har naturligvis været mulighederne for fritagelse for visse varegrupper, og det er rigtigt, at en afgift i detaileddet, sådan som det ærede medlem har fremhævet det, vil være lettest at administrere, når der er de færrest mulige undtagelser og allerlettest, når der slet ingen er, men jeg må dog gøre opmærksom på, at det alligevel var lykkedes at ændre detailedsafgiften sådan, at fødevarerne kunne holdes udenfor. Det kunne, som det ærede medlem hr. Peter Nielsen fremhævede i sit indlæg, naturligvis også have været ordnet, uden at fødevarerne var holdt udenfor ved så at give de nødvendige kompensationer. Fødevarerne kunne også holdes udenfor med den virkning, at en række detailforretninger: slagterforretninger, bagerforretninger og forskellige andre, helt kunne fritages for opkrævning af omsætningsafgiften. Der var også mulighed for at holde endnu flere forretninger udenfor med den grænse på de 25 000 kroners omsætning af beskattede varer, som var forudsat i lovforslaget, og som naturligvis kunne forhøjes om nødvendigt. Men lad nu alt det ligge. Det væsentlige er, at vi nu får en omsætningsafgift, som kan indbringe de penge, der er nødvendige, og så kan det ikke være afgørende, om denne omsætningsafgift bliver placeret i detaileddet eller i engrosledet. Jeg har for øvrigt selv allerede på et tidligt tidspunkt sagt, at det ikke kunne være det afgørende; det afgørende var, at vi fik de økonomiske virkninger, som vi ønskede.

Jeg vil gerne sige nogle ord om forliget på baggrund af den hovedopgave, som vi måtte sætte alt ind på at løse ved dette forlig. Nødvendigheden af at bremse den offentlige aktivitet og den private med har der ikke været nogen uenighed om og heller ikke om, at vi bør tilstræbe et kasseoverskud af den størrelsesorden, vi her har behandlet os til enighed om. Når det nu fremhæves, at vi på et tidligere tidspunkt fra regeringens side burde have sat ind for at skabe balance på statsbudgettet, finder jeg anledning til at gøre opmærksom på i

hvert fald et par kendsgeringer i den forbindelse.

For det første har der jo netop i en årrække været et overskud på det afsluttede statsregnskab, et overskud, som jeg mener har haft en væsentlig værdi for afbalanceringen af de økonomiske forhold herhjemme. Dette overskud gav mulighed for betydelige afbetalinger på statens gæld.

Det var den ene ting. Og dernæst: på baggrund af de meget stærkt stigende statsudgifter, som også har været fremdraget i dag, kunne vi i efteråret se, at året 1961-62 ville give et kasseunderskud, hvis vi ikke fik gennemført en stramning, og derfor forelagde vi og fik på det tidspunkt gennemført de punktskatter, som sikkert alle erindrer; men der var — på det tidspunkt i hvert fald — heller ikke nogen særlig stor interesse hos oppositionen for blot at skabe den balance, som var hensigten dermed.

Må jeg så lige, når jeg nu er inde på de ting, rette en udtalelse, som det ærede medlem hr. Poul Møller fremsatte. Det ærede medlem sagde — tror jeg — at disse punktskatforhøjelser blev gennemført med det ærede medlem hr. Hans Schmidts ene stemme. Dette må jeg korrigere, da de jo også var blevet gennemført uden denne ene stemme, idet der i hvert fald var 2 stemmers flertal på det pågældende tidspunkt; de var altså ikke afhængige af denne ene stemme, som det ærede medlem ville give det udseende af.

Hvad angår de to sider af forliget, som omfattes af den enighed, der netop er blevet opnået for indeværende finansår, 1962-63, og for det kommende finansår, vil jeg sige, at indeværende år, 1962-63, sådan set har været og er den primære opgave, og jeg vil gerne understrege, at den opgave, vi her har sat os, må vi sætte alle kræfter ind på at få løst. Jeg vedkender mig regeringens hovedansvar, sådan som det også er fremhævet af den højtærede fungerende statsminister, men det må være en fælles opgave, ikke mindst på baggrund af det, vi ønsker for det følgende skatteår, at løse opgaven for indeværende år. Vi må, så vidt vi selv er herre over det, sørge for, at dette år ender med det beregnede kasseoverskud. Derfor er det nødvendigt — det er også understreget i forliget, og det vedstår regeringen

[Finansministeren.]

— at der ikke i dette år kommer nye udgiftskrævende forslag.

Også offentlige investeringer vil det være nødvendigt at bremse. Jeg forstod på det ærede medlem hr. Poul Møller, at han var ikke så lidt betænkelig ved, at dette stop for nyinvesteringer uvægerlig vil komme til at ramme bl. a. hospitaler, skoler og veje, og jeg ved ikke, hvad det ærede medlem nævnte derudover. Jeg tror ikke, vi er uenige dels om nødvendigheden af, at der sker en bremsning, dels om, at det ikke er noget, vi gør, fordi det er særlig lysteligt.

På baggrund af de store investeringer, der allerede er i gang, har man ligesom villet bebrejde os, at vi har sat for meget i gang. Jeg tror dog, at man sikkert også vil erkende, at vi på mange af disse områder faktisk ikke har sat for meget i gang i forhold til, hvad der tiltrænges. Men vi er enige om, at sådan som arbejdskraftsituationen ligger, sådan som forholdene er, vil en bremse på investeringerne i indeværende år være absolut nødvendig. Vi må gennemføre en sådan bremsning, bl. a. også fordi det vil være en forudsætning for, at den anden del af forliget, den, der gælder året 1963-64, kan holde.

Det er for 1963-64 en forudsætning, at vore bestræbelser for indeværende år lykkes. Derfor måtte der også være et forbehold, sådan som det er udtrykt i betænkningen. Jeg deler håbet om, at det, vi nu vedtager for året 1962-63, vil få en sådan virkning, at vi vil være i stand til at undvære et kasseoverskud i 1963-64. Forliget vedrørende 1963-64 går jo først og fremmest ud på, at omsætningsafgiftens samlede beløb, de ca. 900 mill. kr., anvendes fuldt ud dels til sociale kompensationer, dels til præmiering af opsparing og endelig for ca. 700 mill. kr.s vedkommende til en efter min mening betydningsfuld nedsættelse af indkomstskatten til staten. Jeg tror, det vil vække tilfredshed i alle samfundsklasser og hos alle skatteydere, hvis vi virkelig er i stand til at løse den opgave, som vi selv har sat os, og som jeg går ud fra vi vil forene vore kræfter om at nå.

Med hensyn til anvendelsen af disse 700 mill. kr. finder jeg, at de ændringer i udskrivningslovens skatteskala, som her er skitseret, og som udvalget er enedes om,

på god måde tilgodeser samtlige fire partiers synspunkter.

Jeg vil gerne nævne det, der i disse skattelettelser for os har været det afgørende, for det er jo klart, at selv om vi har været enige om mange af de ændringer og forbedringer, der skal ske i udskrivningsloven, har der været og er der naturligvis forskellige interesser for de forskellige indkomstrin. Jeg vil gerne fremhæve, at den bundgrænse for beskatningen, som skitsen indebærer, 7 000 kr. for et ægtepar, for mit vedkommende har været noget meget væsentligt. Denne bundgrænse på 7 000 kr. betyder jo, at samtlige skatteydere kommer til at betale statsskat af 1 200 kr. færre, end de betaler nu. Det vil efter den beskatningsprocent, der gælder, betyde knap 300 kr. til samtlige skatteydere.

Endvidere har jeg været yderst tilfreds med, at beskatningsprocenten i det, vi kalder proportionalbeskatningsområdet, nedsættes fra 24 til 21 pct., hvilket også betyder en væsentlig nedsættelse netop for mellemindkomsterne. Lidt mindre begejstring må der naturligvis være hos mig — og jeg går ud fra, det også gælder i hvert fald socialdemokratiet — over, at vi tager springet fra de 18 000 kr. helt op til 22 000 kr. Der kan ikke være nogen tvivl om, at en skattereform med nedsættelse af beskatningen ikke blot kan klares ved forhøjelse af bundgrænsen. Det må være en rimelig ting, at grænsen for proportionalprocenten forhøjes nogenlunde tilsvarende. Jeg synes, at det beløb, vi er enedes om, de 22 000 kr., kan forsvares. Jeg skal indrømme, at det, der kan give de største betænkeligheder, hvis man endelig skal tale om dem, er den skattelettelser, som ved en sådan ændring må kulminere ved de 22 000 kr.; skattelettelsen bliver naturligvis ved at løbe op i de store indtægter, medmindre man strammer procenterne, når man kommer op over denne grænse.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen beklagede sig stærkt over, at disse skattelettelser løb for højt op. Så kan det ikke være rigtigt, når det ærede medlem i samme forbindelse udtalte, at han gerne ønskede noget lavere eller blødere procenter, når vi kommer op over proportionalgrænsen. Det er netop det, der er vanskeligheden ved denne proportionalgrænse, at skal skatte-

[Finansministeren.]

lattelserne forsvinde, skal procenten strammes yderligere ud over det, den er i dag. Det skal jeg i øvrigt ikke opholde mig ved, for der er mange betragtninger, som det kunne være rimeligt at gøre gældende; det er ting, vi har diskuteret, hver gang vi har haft udskrivningsloven til behandling.

Når jeg nu endelig beskæftiger mig med det ærede medlem hr. Aksel Larsens udtalelser om disse ting, vil jeg gerne gøre et par bemærkninger om de kompensationer, som jeg ellers ikke skal komme nærmere ind på; de har jo stort set vakt tilfredshed her. Det kan i hvert fald ikke være rigtigt, når det ærede medlem taler om kompensation på 10 kr. for folkepensionister pr. måned og kompensation på 7 kr. for ikke-forsørgere. Hvis det ærede medlem tager lovforslaget frem, vil han kunne se, at kompensationen ikke er 10 kr., men 12 kr. i de 7 måneder af indeværende år for forsørgere og for ikke-forsørgere 8 kr. Så vidt man overhovedet kan regne det ud — og jeg tror, at de beregninger, som vi har gennemgået, er temmelig nøjagtige — giver disse kompensationer dækning for den omsætningsafgift, der er tale om.

Jeg vil gerne fremsætte nogle enkelte bemærkninger om de 6 lovforslag, som blev fremsat i går. Jeg skal gøre det kort, for vi er på et fremskredet tidspunkt af aftenen, og jeg vil også gerne gøre det kort, fordi jeg har indtryk af, at disse 6 lovforslag har fået en velvillig modtagelse af det store flertal i det høje ting.

Det lovforslag, der er fremsat om støtte af den private opsparing, forener efter min mening ligesom skitsen til udskrivningsloven på en udmærket måde de synspunkter, vi har.

Jeg vil gerne sige om det forslag, der går ud på at give en skattenedsættelse ved en opsparing, der foretages over indkomsten, at det efter min mening sådan set indeholder den bedste form for præmiering, en form, der er bedre end den, vi har i kapitalbindingen, fordi kapitalbinding har den skavank, at den giver de største præmier til dem, der har de største indkomster, og for dem, der har lettest ved at præstere opsparing. Derfor har vi her ønsket at begrænse udvidelsen og har begrænset den til 1 500 kr. Derimod går det nye, som nu kommer til,

ud på, at der gives en ekstrapræmie for opsparing over indkomsten. Det skal efter forslaget være sådan, at den præmie, der gives, bliver på de 21 pct., som procenten i proportionalsskatten andrager. Jeg synes, at der her er tale om et godt og ligeligt princip.

Men så må jeg til gengæld understrege det, som det ærede medlem hr. Helge Larsen fremdrog, at der her er tale om et princip, som vi har prøvet før, og som har voldt os betydelige vanskeligheder med hensyn til kontrollen af opsparingen. Jeg håber, at vi med de retningslinjer, der her er lagt, vil være i stand til at klare dette problem.

Må jeg sige om både disse forslag og også om lovforslaget om udvidelse af indekskontrakterne, at ordningerne får naturligvis først virkning for skatteyderne for det kommende år, men jeg mener, det er helt nødvendigt, at lovene gennemføres på nuværende tidspunkt, sådan at skatteyderne ved, hvilken præmiering der vil være for den opsparing, de kan nå frem til i indeværende år.

Jeg skal til slut kun svare på et par af de spørgsmål, der er stillet til mig.

Det ærede medlem hr. Rosing omtalte omsætningsafgiftens virkninger for Grønland, og jeg forstod det ærede medlem sådan, at han frygtede for, at den skulle få den virkning, at visse varer, der gik til Grønland, skulle blive pålagt omsætningsafgift. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at både Grønland og Færøerne udtrykkelig er undtaget fra loven, og at de varer, der fra grossister hernede skal sendes op til Grønland, ikke skal pålægges afgifter, når de går til forhandlere i Grønland.

Det ærede medlem hr. Weikop stillede mig det konkrete spørgsmål, om de småhandlende ville blive dårligere stillet i forhold til koncernerne, fordi de småhandlende, som det skulle være fremhævet af et par ministre, må være i den situation, at de ikke har de samme muligheder som de store koncerner for at slippe med en billig omsætningsafgift. Dertil må jeg sige, at jeg for det første desværre må bedrøve det ærede medlem hr. Weikop med, at det kan jo ikke være anderledes, end at visse store koncerner, visse store firmaer, vil være i stand til netop i kraft af deres størrelse af kunne udnytte et storindkøb på en sådan måde, at de nok vil have en lille fordel i forhold til de småhandlende. Det ærede medlem spurgte, om

[Finansministeren.]

der ikke netop i lovforslaget er truffet foranstaltninger til at sikre, at sådanne koncerner, sådanne storvirksomheder ikke kan unddrage sig beskatning af deres engrospriser. Der vil jeg henvise til § 17, der netop tager sigte på, at hvis en sælger har interessefællesskab eller er økonomisk interesseret i den anden parts, altså detaljistens, virksomhed eller ejendom, kan finansministeren påbyde, at den afgiftspligtige værdi skal fastsættes i overensstemmelse med reglerne i § 16, stk. 3, og hvis man undersøger disse regler, vil man se, at hvor det ikke er muligt at fastlægge nogen engrospris, vil der være mulighed for enten at beregne den ved detailprisen med et fradrag på 20 pct. eller at beregne den til virksomhedens indkøbspris med tillæg af omkostninger og avancer. Jeg vil gerne give det ærede medlem ret i, at man må være opmærksom på dette forhold, og det har naturligvis været en forpligtelse ved lovforslagets og ændringsforslagenes udarbejdelse at lave paragrafferne sådan, at der blev den størst mulige lighed i beskatningen for de forskellige firmaer og områder.

Jeg skal ikke i øvrigt gå i detaljer med de lovforslag, der her foreligger. Jeg takker for den tilslutning, disse forslag har fået, og jeg håber på, at de vil få en hurtig behandling og gennemførelse i det høje ting.

Forsvarsministeren (*Poul Hansen*): Da enkelte ærede ordførere har berørt spørgsmålet om forswarets materielbevillinger og våbenhjælpsforhandlingerne med USA, vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger herom.

I den redegørelse, jeg gav folkettingen den 28. marts om forswarets materiel, oplyste jeg, at USA i princippet var villig til at fortsætte våbenhjælpen til Danmark, i hvert tilfælde endnu i nogle år, under forudsætning af, at vi selv øgede vore forsvarsanstrengelser, og jeg oplyste, at der foretog forhandlinger med den amerikanske regering om et våbenhjælpsprograms nærmere form og omfang.

Ved venlig imødekommenhed fra den amerikanske forsvarsminister, McNamara, lykkedes det at gennemføre disse forhandlinger så tidligt som den 17.-18. april i Washington, og de blev senere fortsat under NATO-mødet i Athen i begyndelsen af maj.

Forud for forhandlingerne i Washington fremsatte de amerikanske myndigheder et tilbud på 1½ eskadrille fly til levering i tiden fra 1. juli 1962 til 30. juni 1964. Det var en betingelse for leveringen, at Danmark i den samme periode ville forøge sine udgifter til materielanskaffelser til hæren og flåden med et beløb af 375 mill. kr.

Det blev ved tilbuddets fremsættelse her i København udtrykkelig anført, at det var et forslag, der kunne drøftes ved de påtænkte forhandlinger i Washington. Ved disse forhandlinger gav den amerikanske forsvarsminister en redegørelse for USAs politik med hensyn til udlandshjælpen. Han oplyste, at der inden for den samlede udlandshjælp ville ske to ændringer. Der ville dels blive lagt større vægt på den almindelige hjælp til udviklingslandene, dels ville den amerikanske hjælp til de europæiske NATO-lande blive skåret kraftigt ned til fordel for de asiatiske lande. Dette blev begrundet bl. a. med de økonomiske fremskridt i Europa, hvor USA bortset fra allerede truffne aftaler ikke mere fandt det påkrævet at yde hjælp. Fra denne almindelige retningslinje ville dog Grækenland og Tyrkiet og i nogen udstrækning også Norge og Danmark blive undtaget. De amerikanske myndigheder er forud underrettet om vort materielbehov, og under forhandlingerne, der foregik i en yderst venlig atmosfære, blev der givet udtryk for, at USA var villig til at yde bistand til at opfylde disse behov. Betingelserne herfor måtte dog være en væsentligt øget dansk indsats.

Jeg skal i øvrigt ikke gå i enkeltheder vedrørende disse forhandlinger, men referere slutresultatet, nemlig de muligheder for våbenhjælp fra USA, som nu foreligger

[Forsvarsministeren.]

ud over, hvad vi allerede tidligere har modtaget tilbud om. For det første står tilbuddet, som vi modtog inden forhandlingerne i Washington, stadig ved magt. Dette tilbud på 1½ eskadrille fly er man dernæst villig til at udvide til 2 eskadriller under forudsætning af visse yderligere forhøjelser af det danske forsvarsbudget i de kommende 5 finansår. Hertil kan føjes yderligere en mindre hjælp, hvis der måtte vise sig et særligt behov, som ikke kan dækkes inden for de afsatte danske bevil-linger. Disse tilbud ud over det første på 1½ eskadrille fly kræver ikke nogen dansk forhåndsaccept eller nogen formel aftale, men står ved magt, hvis det rent faktisk viser sig, at det danske forsvarsbudget udvikler sig i overensstemmelse med den amerikanske forudsætning for den øgede hjælp.

Dette vil sige, at vi ikke ved at acceptere det første tilbud afskærer os fra senere at kunne modtage det andet noget udvidede tilbud.

For at gøre situationen helt klar må jeg tilføje, at de amerikanske tilbud, som jeg her har omtalt, er givet under forbehold af godkendelse af den amerikanske kongres, og at de som nævnt ligger ud over de tilsagn om våbenhjælp, vi tidligere har modtaget, og som vil medføre en tilgang af materiel til adskillige hundrede millioner kroner i de kommende år.

Endelig kan jeg oplyse, at det ved forhandlingerne blev gjort klart, at vi ud over de omtalte tilbud om våbenhjælp ville kunne opnå amerikanske materielle leverancer på en kreditordning, hvis vi måtte ønske det.

Selv om de nu foreliggende våbenhjælps-tilbud ikke svarer til de forudsætninger, under hvilke forsvarsforliget i sin tid blev indgået, og for så vidt ikke svarer til vore forventninger, har vi på baggrund af den ændrede amerikanske våbenhjælpspolitik grund til at påskønne den imødekommenhed, vi har mødt, og ikke mindst den forståelse for vore problemer, som afspejler sig heri. Regeringen har besluttet at acceptere tilbuddet om 1½ eskadrille fly og at søge finansudvalget om en bevilling på 375 mill. kr. til yderligere materielanskaffelser i perioden fra 1. juli i år til 1. juli 1964, altså fordelt over 3 finansår. Denne

bevilling vil bl. a. for hærens vedkommende give mulighed for påbegyndelse af omdannelsen af 2 infanteribrigader til 2 panserinfanteribrigader og for søværnets vedkom-mende til anskaffelse af 2 u-både og 2 motor-torpedobåde.

Efter vedtagelsen af planen om ekstraordinære materielanskaffelser til de nævnte beløb på 375 mill. kr., hvoraf 135 mill. kr. for indeværende finansår, og efter genbevil-ling af uforbrugte investeringsmidler for finansåret 1961-62 må man regne med forsvarsudgifter på godt 1 500 mill. kr. i indeværende finansår. Hermed er det klart, at vi med hensyn til dette finansår ikke har forskertset muligheden for senere at kunne modtage det udvidede amerikanske tilbud. Hvorledes vore forsvarsudgifter vil udvikle sig i de kommende finansår, er det naturligvis ikke muligt at oplyse på nuværende tidspunkt. Der er ikke truffet nogen art af aftale om yderligere materielbevillinger ud over de nævnte 375 mill. kr.

I anledning af det ærede medlem hr. Helge Larsens henstilling vedrørende tjenestetidsforholdene kan jeg bekræfte, at de værnepligtige ved søværnet jo allerede nu i længere tid har haft den ved forsvarsforliget forud-satte tjenestetid på 14 måneder. Endvidere har vi påbegyndt indkaldelse af garnisonstropper til hæren, der har 10 måneders tjenestetid, d. v. s. at op mod 5 000 værnepligtige i øjeblikket har en kortere tjeneste-tid end den, der gjaldt forud for forsvarsforliget.

Til belysning af mulighederne for en tjenestetidsnedsættelse på andre områder kan jeg nævne, at der i hæren kræves i alt 4 700 frivillige, før en almindelig nedsættelse til 14 måneder kan finde sted, og 5 700, før en nedsættelse til 12 måneder kan finde sted. I øjeblikket har vi ved hæren 1 600 frivillige fordelt noget ulige ved de forskellige våbenarter. I flyvevåbnet kræver en tjeneste-tidsnedsættelse — og her er det ligegyldigt, om det er til 12 eller 14 måneder — 3 300 frivillige; der findes i øjeblikket 2 300. Herudover findes et betydeligt større antal frivillige end tidligere til uddannelse ved værnenes konstabelskoler. For så vidt vi kan gå ud fra de hidtidige erfaringer med hensyn til afgang og tilgang, skulle der på enkelte områder være en mulighed for tjenestetidsnedsættelse i løbet af 1963, men

[Forsvarsministeren.]

noget sikkert kan naturligvis ikke siges herom.

Når jeg nu er heroppe, vil jeg gerne lige kort nævne et par ting fra det organisatoriske arbejde med forsvarsordningens gennemførelse.

Jeg vil gerne først nævne, at der i efteråret blev truffet bestemmelse om, at luftværnsraketafdelingen, Nikeraketterne, skulle flyttes fra hæren til flyvevåbnet, og det vil nu ske i løbet af kort tid. Der er åbnet personellet adgang til at gå med over, og efter de for mig foreliggende oplysninger har omtrent 90 pct. af personellet ønsket at gå med over.

For lokalforsvarets vedkommende kan jeg nu meddele, at det i det væsentligste er opstillet og i orden under det regionale forsvar, og visse af de nyopstillede enheder vil til efteråret enten blive genindkaldt sammen med felthærenheder eller indkaldt til kortvarig mønstring.

Så vil jeg gerne til allersidst nævne, at efter derom førte forhandlinger er det hensigten at bemyndige søværnet til at gennemføre en ændring af bemanningen af vore forter, idet jeg dog gerne straks skal understrege, at forsvarsforligets forudsætninger om opretholdelse af to bemandede forter stadig vil være opfyldt. Det drejer sig om at flytte beredskabet fra Middelfrandsfortet til Langelandsfortet, hvad man anser for mere hensigtsmæssigt. Uanset denne ændring vil søværnet fortsat være opmærksom på det vigtige spørgsmål om bevogtningen af Københavns havn.

Boligministeren (Carl P. Jensen): Jeg vil næsten tro, at det er gået mange, som det gik mig, da det ærede medlem hr. Axel Kristensen talte for nogle timer siden. Det kneb med at følge med trods de mange udtalte ønsker om at sige det så klart, som det var muligt. Nu gør det for så vidt ikke så meget, for en del af det, vi hørte før, var noget i retning af det ærede medlems eneste tale om byggeri.

Det ærede medlem anklagede, som han sagde, regeringen og vel i særdeleshed mig, fordi vi ikke havde løst byggeriets problemer, anklagede regeringen, fordi man inden for byggeriet ikke havde et rationelt produktionsapparat, der kunne klare de mange

opgaver, der skulle løses. Det ærede medlem henviste her til industrien, hvor man, som han sagde, havde set den udvikling, at det var den ufaglærte arbejdsmand — jeg foretrækker at sige den tillærte — der producerede for fuld kraft. Her havde man nemlig rationaliseret på samme måde, som man havde set inden for landbruget, og motivet for den gennemførte rationalisering var den dyre arbejdskraft. Man køber ikke maskiner, man rationaliserer ikke, så længe arbejdskraften er så billig. Den dyre arbejdskraft, sagde det ærede medlem, befordrer mekanisering og rationalisering. Samtidig oplyste det ærede medlem, at industriarbejderne tjente 8 kr. i timen, medens byggefagsarbejderne tjente 50 pct. mere; men her havde man undladt at mekanisere og rationalisere.

Ja, nu er det ikke for at give det ærede medlem en ny anledning til at vise sig på fjernsynsskærmen her i aften, men jeg må dog sige, at jeg ikke begriber logikken i det ærede medlems tale, for når arbejdskraften er så dyr inden for byggeriet — og den dyre arbejdskraft var ifølge det ærede medlem årsagen til rationaliseringen inden for andre områder — skulle denne dyre arbejdskraft vel også bevirke rationalisering inden for byggeriet. Jeg begriber heller ikke, at det kan give det ærede medlem anledning til at angribe regeringen, at byggeriets produktionsapparat efter det ærede medlems opfattelse ikke er i orden. Mig bekendt er der ingen udefra, hverken regeringen eller andre, der har medvirket til eller påvirket andre erhverv eller håndværk til at industrialisere. Møbelindustrien f. eks. — et traditionelt håndværk — er jo gennemrationaliseret, gennemindustrialiseret. Det er sikkert sket på erhvervets eget initiativ. Det er erhvervene selv, der har taget opgaven op, og spørgsmålet om arbejdskraft, valg af arbejdskraft, er løst med anerkendelse af arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet og anvende den arbejdskraft, som arbejdsgiveren skønner hensigtsmæssig, hvad de københavnske murere, da det nu særlig er dem, der har været i søgelyset, jo for ikke så lang tid siden har givet udtryk for. Det var en ret, sagde man, arbejdsgiveren havde, når det drejede sig om det industrialiserede byggeri.

I øvrigt må det jo helt have undgået det

[Boligministeren.]

ærede medlems opmærksomhed, at mængden af fuldført byggeri i 1961 er steget med 60 pct. i forhold til 1958 med en jævn stigningstakt også i de foregående år. Dertil kommer, at vi vel nok har den bedste fordeling, det vil sige et normalt forhold mellem påbegyndt, igangværende og fuldført byggeri.

Årsagen til denne stigende produktion, der har været jævnt fordelt på de forskellige kategorier af byggeri, skyldes jo i høj grad tilvæksten af tillærte arbejdere inden for byggesektoren. I forhold til 1958 har den samlede stigning i antallet af beskæftigede arbejdere inden for byggefagene udgjort 25 000, og heraf udgør stigningen for den tillærte arbejdskraft alene 50 pct., en stigning fra 22 000 til 33 000. Denne tilvækst har jo i særlig grad givet sig udtryk i en øget anvendelse af det såkaldte utraditionelle byggeri, måske ikke i så høj grad som det kun ønskes inden for boligbyggeriet, det vil nemlig ændre sig i den nærmeste tid, men der er dog grund til at pege på, at også her kan påvises en gunstig udvikling for boligbyggeriet, der mere og mere præges af præfabrikeret byggeri, og her vil jeg gerne understrege, at spørgsmålet om en rationalisering af byggeprocessen jo ikke alene, som mange gør det til, er et spørgsmål om tegl kontra cement. Montagebyggeriet, det præfabrikerede, har særlig gjort sig gældende inden for industri-, fabriks- og værkstedsbyggeri, altså i høj grad, hvor der er tale om industriens byggeri, forretningsbyggeri, kontor- og hotelbyggeri. Her har man i meget høj grad anvendt netop de byggeformer, som det ærede medlem efterlyser, og det har reduceret antallet af timer pr. produceret enhed. Gennem øget anvendelse af maskiner, moderne teknisk grej og den arbejdskraft, der herved er blevet frigjort, har man i særlig grad kunnet sætte ind i boligbyggeriet, ikke mindst når det drejer sig om murerarbejdskraften, der er frigjort fra de byggeopgaver, jeg nævnte før. Det fremgår også af den kendsgerning, at der i 1961 blev fuldført 31 623 boliger, en stigning på 50 pct. i forhold til det byggeri, der blev fuldført i 1958, eller mere korrekt en stigning på 38 pct. i forhold til det byggeri, der gennemsnitligt blev fuldført i årene fra 1954 til og med 1958, hvor

tallet i gennemsnit udgjorde 22 900 fuldførte boliger pr. år.

Vi må erkende, at byggeaktiviteten er høj. Den er anspændt. Men årsagen er jo i første række, at vi ikke har alt byggeri under regulering. Vi har kun boligbyggeri under regulering i det udvidede hovedstadsområde, i Ålborg-, Århus- og Odenseområderne. Desuden er selv inden for disse regulerede områder enhver form for industri-, fabriks- og værkstedsbyggeri såvel som landbrugsbyggeri, gartneri o. s. v. helt fri for enhver form for regulering fra boligministeriets side.

Nu har jeg kunnet glæde mig over, at mens planer om regulering tidligere har været nogle meget stygge ord, så er det nu begreber, der er ved at komme i kurs. Det er også så temmelig klart kommet til udtryk i de taler, der har været holdt her i dag, og det er ikke mindst præciseret i den betænkning, vi har til behandling.

Men når nu derimod det ærede medlem hr. Aksel Larsen taler om det modsatte af plan og her ironiserede over, at boligministeriet ved en bekendtgørelse af 16. april 1962 havde frigivet boligbyggeriet for herefter i maj måned at begrænse det, så er det et helt bevidst forsøg på at stille problemerne på hovedet. Det ærede medlem har jo i udvalget fået besked om, hvad den bekendtgørelse af 16. april i realiteten betød. Det ærede medlem er bekendt med, at der ved forhandling i det arbejdskraftsudvalg, hvori byggefagene er repræsenteret, er givet tilslutning til at frigive et vist antal boliger for det pågældende kvartal, nemlig april kvartal, og af denne ramme, der på den måde blev fastsat, kunne der i hovedstadsområdet og dets 22 kommuner, i hele Stor-Ålborg, Storårhus og Storodense frigives 900 parcelhuse. Det var den første frigivelse af parcelhuse siden december måned i fjor, og af praktiske grunde, det vil sige for at undgå at tilskrive hver eneste af disse 900 bygherrer og navnlig også for at tilgodese de bygherrer, hvis ansøgninger ikke er nået længere end til kommunerne, udstedte vi en generel frigivelse. Det var, hvad der lå i denne bekendtgørelse. Det var det, den drejede sig om, hverken mere eller mindre, og det ved det ærede medlem.

Når det ærede medlem videre taler om begrænsningen af byggeriet og fremhæver de

[Boligministeren.]

virkninger, den kan forventes at få, vil jeg erindre om, at ingen har jo givet udtryk for, at man skulle tilstræbe en ledighed i byggefagene, men som det fremgår af betænkningen, og som det blev understreget af den højtærede fungerende statsminister, der refererede betænkningens ordlyd, tilstræber man en normalisering af bygge-rytmen på et aktivitetsniveau svarende til byggekapaaciteten ved fuld beskæftigelse.

Jeg har allerede nævnt, at vi i 1961 fuldførte et byggeri, der udgjorde 60 pct. mere end de sidste 10 års gennemsnit forud for 1958. Det er denne aktivitet, vi er enige om skal neddæmpes med ca. 15 pct. plus en begrænset strækning af det offentlige byggeri i det omfang, som fremgår af betænkningen, og som tidligere har været omtalt her, og som det ærede medlem jo nævnte nogle eksempler på.

Der er ingen anledning til at dramatisere dette, og jeg vil gerne understrege, at når boligbyggeriet skal søges holdt i underkanten, for så vidt angår påbegyndelsen i indeværende år i forhold til 1961, så er dette i og for sig ikke noget, som vi behøver at tilstræbe særlig aktivt; der er simpelt hen ikke arbejdskraft dertil, og der er ingen, der tror, at jeg kommer til at vente med at give igangsætningstilladelse, hvis man har arbejdskraft, vel at mærke arbejdskraft til en normal bemanning af de pågældende projekter. Jeg tror ikke, vi kommer i denne situation.

I øvrigt vil jeg gerne slutte med at sige, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen er jo også bekendt med, at regeringen regner med, at det fuldførte boligbyggeri i indeværende år skulle blive endnu større end i fjor. Jeg har i udvalget nævnt tallet og anslået det til et sted mellem 33 000 og 34 000 fuldførte boliger, og det har det ærede medlem endda fået skriftligt, så der er ingen grund til at antyde en formodning om, at vi skal søge en neddæmpning af byggeriet i den udstrækning, det ærede medlem gav udtryk for.

Handelsministeren (Bawnsgaard): Der er under debatten i dag af en del talere gjort bemærkninger til mig i anledning af min stilling til lovforslaget om almindelig omsætningsafgift, og jeg vil gerne i den for-

bindelse gøre nogle bemærkninger. Men forinden vil jeg gerne — i anledning af at det ærede medlem hr. Erik Eriksen på grundlag af et referat i Middelfart Venstreblad af en tale, jeg har holdt i Odense, har ment at kunne konstatere en uoverensstemmelse mellem mine udtalelser i Odense og de udtalelser, jeg har fremsat på det radikale venstres landsmøde — gøre et par bemærkninger herom.

Jeg beder om den højtærede formands tilladelse til et kort citat, idet referatet i Middelfart Venstreblad ordret er gengivet i Holbæk Amts Venstreblad for onsdag den 2. maj; jeg vil gerne herfra anføre et kort citat. Der står:

„Det er rigtigt, at USAs økonomiske udvikling ikke er sket i samme fart som de vesteuropæiske landes, og det er derfor også rimeligt, at USA ikke længere vil betale den del af det danske forsvarsbudget, som blev aftalt ved forliget i 1958. Men når man nu kræver Danmarks forsvarsbudget sat op til 1 800 mill. kr. i løbet af 5 år, så kan jeg sige, at dette er uden enhver chance for at få min tilslutning.“

Det, der er sket, er, som det vil være det ærede medlem og formentlig alle andre bekendt, at der i regeringen er givet tilslutning til en ekstra bevilling til materielanskaffelser på 375 mill. kr., fordelt over 3 år, og at regeringen har afvist på nuværende tidspunkt at binde sig til den af mig omtalte 5 års plan, der skulle bringe forsvarsbeløbet op på nævnte 1 800 mill. kr. Vi ender nu ved et tal, der vel skønmæssigt kan anslås at være 300 mill. kr. lavere. Det ærede medlem vil således se, at der er den bedste overensstemmelse mellem det, jeg sagde i min tale i Odense, det, jeg har sagt på det radikale venstres landsmøde, og det, der er vedtaget i regeringen.

Må jeg om de udtalelser, der er rettet til mig vedrørende omsætningsafgiften, sige, at det for mig som for alle andre må stå klart, at gennemførelse af en omsætningsafgift vil, uanset hvordan den praktiseres, medføre byrder for erhvervslivet. Ord-førerne for de fire partier, der nu er enedes om det økonomiske forlig, har alle understreget det nødvendige i en begrænsning af det for store privatforbrug. Jeg skal derfor ikke yderligere uddybe, hvorfor en skatte-

[Handelsministeren.]

omlægning, der medfører højere skat på forbruget og lettelse i beskatningen af indtjening, opsparing og investering, er nødvendig. Jeg er enig i dette synspunkt, men vil gerne over for diskussionen om erhvervslivets problemer i forbindelse med denne omlægning fremføre nogle synspunkter.

Skulle man gå ud fra ønsket om at give erhvervslivet den lettest praktisable ordning, når en omsætningsafgift er nødvendig, ja, så ville der næppe kunne rejses afgørende tvivl om, at en altomfattende omsætningsafgift i detailledet var den mest hensigtsmæssige. Af mange grunde har dette ikke vist sig politisk gennemførligt, og dermed opstod diskussionen om, hvorvidt det var muligt for detailhandelen at administrere en omsætningsafgift med undtagelser. Under forhandlingerne nåede man efterhånden frem til et system, der muliggjorde indførelse af en omsætningsafgift i detailledet uden den daglige opgørelse af salget i afgiftspligtige og afgiftsfrie varer. Selv om også dette system ville betyde en arbejdsbyrde for detailhandelen, var der efter min mening alligevel opnået en ordning, der var praktisabel uden for store vanskeligheder for handelen.

En omsætningsafgift i engrosledet indebærer en risiko for nye vanskeligheder for erhvervslivet, ikke alene for engros-handelen; også industrien og detailhandelen vil møde problemer, som det i dag synes meget vanskeligt at løse under en afgift i engrosledet. Lad mig først understrege, at ved en afgift i detailledet beskattes varernes fulde produktionsværdi, avancer og omkostninger ved varens fordeling til den endelige forbruger. Da fordelingsomkostninger og avancer må antages at være forholdsvis større for forbrugsvarer end for produktionsmidler, vil man ved at flytte beskatningen til engrosledet forrykke en del af beskatningsprovenuet fra forbrugsvarer til de sekundære driftsmidler og de direkte driftsmidler i ikke beskattede sektorer. Hvis man ville bevare fordelingen mellem provenuet af beskatningen af forbrugsvarer og provenuet af beskatningen af produktionsmidler, måtte man indføre en lavere afgift for produktionsmidler end for forbrugsvarer. Når beskatningsgrundlaget formindskes ved, at flere forbrugsvarer undtages fra beskatning,

sker der yderligere en forskydning i retning af øget beskatning af produktionsmidler. Man kan ikke afvise, at dette må antages at virke hæmmende på investeringerne, især vil arbejdsbesparende rationaliseringer blive ramt.

Der er desuden et fælles forbruger- og handelssynspunkt vedrørende prisnedsættelser. En høj engrosbeskatning vil medføre, at en given nedsættelse af en varepris i detailhandelen bliver mindre end ved en tilsvarende detailskat, idet prisnedsættelsen ved en engrosbeskatning kun udgør selve prisnedsættelsen, medens den i detailskatten udgør selve prisnedsættelsen plus skatten af nedsættelsen. Ved realisationer, udsalg og prisnedsættelser opnår detailhandelen ingen refusion af en engrosskat. Det må derfor antages, at detailhandelens pres på industrien for en fastsættelse af vejledende bruttopriser vil vokse.

Der er, efter at forliget er offentliggjort, udtrykt betænkelighed over for en avancestigning i detailhandelen derved, at man fremtidig skulle beregne sig avance også af engrosafgiften. Personlig tror jeg, at konkurrencen på de fleste afgørende områder er så hård, at det ikke er på dette punkt, man skal nære de største betænkeligheder. Der er derimod andre — og med henblik på vor fremtidige konkurrenceevne afgørende — hensyn at tilgodesee. De fleste af disse hensyn vil næppe i tilfredsstillende omfang kunne tilgodesees under et system med engrosafgift. Lad mig først nævne omkostningerne i erhvervslivet.

En beregning må tilsige os, at den samlede belastning for erhvervslivet på omkostningskontoen formentlig vil blive på omkring 100 mill. kr., og det vil formentlig sige en 40 mill. kr. mere end ved den oprindelig foreslåede detailskat. Hvor meget det er muligt ved den valgte form at kompensere, står i hvert fald i dag ikke klart, men der er en ting, jeg gerne vil fremhæve som noget meget afgørende; det er, hvor stor en del industrien vil få af denne omkostningsstigning. Vi er jo i den situation, at vi på grund af de internationale handelsvilkår for landbrugsvarer ikke kan regne med at bygge en fremgang i de nærmeste år på en forøgelse af vor landbrugseksport, hvilket vil betyde, at alene den bevarelse af levefoden, vi gerne skulle have, og måske

[Handelsministeren.]

oven i købet — hvad vel alle kan være enige om — den fremgang i levefoden, som gerne skulle være større end stigningen blot i befolkningstallet, ja, den må da sige os, at vi står over for en periode, hvor industriens eksport vil få stadig stigende betydning. Derfor er det meget afgørende, i hvilket omfang industriens omkostningsniveau vil blive berørt af omsætningsafgiften. Jeg håber selvfølgelig — og vil efter evne bidrage dertil — at denne forøgelse af industriens omkostninger ikke bliver for stor; men som sagt er det vanskeligt på forhånd at se, at man har mulighed for helt at tilgodese den omkostningsstigning, der ligger i en engrosafgift på hele 9 pct.

Jeg vil også gerne gøre nogle bemærkninger i forbindelse med det problem, der består for både dansk industri og dansk detailhandel i en formentlig kommende konkurrence med udenlandske kædekoncerner. Det ærede medlem hr. Weikop mente, at der med lovforslaget var taget sådanne hensyn, at man skulle kunne se bort fra den risiko, der er for, at koncerner, der besidder både produktionen, engrosledet og detaileddet, skulle kunne manipulere med avancerne. Den højtærede finansminister har allerede bekræftet, at man har forsøgt at tilgodese sådanne hensyn i forslaget. Det er klart, at når man som jeg på et tidligt tidspunkt har gjort opmærksom på, at en sådan risiko kunne opstå, så er det regeringens pligt at forsøge at tilrettelægge lovgivningen sådan, at denne risiko undgås, så vidt det er gørligt. Men vi er rigtignok også i regeringen klar over, at vi her står over for et af de områder inden for hele lovkomplekset, der vil vise sig vanskeligst at kontrollere.

Hvis vi skulle komme i fællesmarkedet, vil der være fri adgang for erhvervsetablering på det danske marked, og der vil derudover være fri kapitalbevægelse, både ind- og udadgående. Det er rigtigt, som det ærede medlem hr. Weikop sagde, at hvis sådanne kædekoncerner leverer til andre end til deres egne udsalg, så har man en mulighed for at sammenligne den pris, de beregner til deres egne udsalg, og den pris, de rent faktisk tager af andre. Det er rigtigt; her vil jeg næppe tro at faren bliver særlig stor. Men det karakteristiske

ved den udvikling, der har fundet sted i de stærkt industrialiserede lande, er jo netop dette, at man har set vokse op store kædekoncerner, som udelukkende sælger deres egen produktion gennem egne udsalg, og det, man må antage at den danske detailhandel vil komme til at stå over for, er en konkurrence fra netop denne type af kædebutikker, hvilket vil sige, at sådanne har en vis mulighed for at lægge en mindre avance, end de under en anden situation ville gøre det, både i fabrikantledet og i engrosledet og beregne sig en tilsvarende større avance i detaileddet.

Det er klart, at vore bestræbelser må gå ud på at forhindre, at dette kan ske i et omfang, der er skadeligt for dansk konkurrence og dansk handel. Jeg må imidlertid understrege, at dansk industri har ikke det særpræg, at den traditionelt besidder alle led i produktion og afsætning, men den bygger tværtimod på det karakteristiske, at den sælger sine varer gennem selvstændige grossistvirksomheder, der igen sælger videre til selvstændige detailvirksomheder, og i alle disse led må hver enkelt have dækning for omkostninger ved salg og fordeling, deri indeholdt den nødvendige fortjeneste.

Derfor må jeg sige, at de udtalelser, som den højtærede fiskeriminister og jeg har fremsat, i hvert fald er berettigede ud fra det synspunkt, at man her står over for noget, det vil være meget vanskeligt effektivt at kontrollere. Det ærede medlem hr. Weikop fremførte sine synspunkter på en måde, der næsten gav udtryk for, at det ærede medlem nærrede større tillid til disse store udenlandske kædekoncerners moralske standard og medmenneskelige hensyn end til deres dygtighed. Jeg må sige, at for mit vedkommende er det omvendt.

For detailhandelen vil der derudover blive andre problemer. En engrosafgift på 9 pct. vil betyde, at detailhandelen skal betale disse 9 pct. ved varens hjemtagelse. Det betyder, at investeringerne i varelagrene stiger tilsvarende. Problemet vil ikke blive så stort for de brancher, der har en meget hurtig omsættelighed af varelagrene; men der er jo brancher, som helt modsvarende har en meget langsom omsættelighed. Lad mig nævne f. eks. en branche, som — hvad vi jo på forhånd nærer ængstelse

[Handelsministeren.]

for — i hvert fald i den første overgangstid vil få vanskeligt ved at klare sig, nemlig skotøjsbranchen. Gennemsnitsomsætnings-hastigheden i skotøjsbranchen ligger et sted mellem halvanden og to gange hvert år, hvilket vil sige, at man har et meget stort varelager. Endelig kan det jo heller ikke bestrides, at netop den branche, som det ærede medlem hr. Weikop henviste til, tekstilbranchen, har et relativt langsomt omsætteligt varelager.

Jeg skal ikke gøre flere bemærkninger til det ærede medlem hr. Weikop om problemet tekstilafgiften ud over dette, at når det ærede medlem hr. Weikop bebrejdede mig, at jeg havde denne indstilling, men i sin tid havde taget et medansvar for tekstilskattens indførelse, må jeg for den historiske sandheds skyld sige, at jeg ikke har noget stemmemæssigt medansvar for denne tekstilafgift, idet den blev indført, to år før jeg fik den ære at indtræde i dette høje ting.

Må jeg sige, at mulighederne for at bevare dansk erhvervsliv nogenlunde under den form, vi har, i afgørende grad hænger sammen med; om vi giver os selv muligheder for, om ikke helt at undgå så dog at mindske de problemer, jeg her har nævnt.

Jeg må måske også endelig fremføre et problem mere, der rejser sig ved en omsætningsafgift lagt i engrosleddet fremfor i detailleddet, og det er, indrømmer jeg, et udpræget forbrugerhensyn. Alle vil kunne forstå, at på luksusvarer, der omsættes langsomt, er der en større avance i detailleddet og dermed en større afstand mellem engrosprisen og detailprisen, end der er på de daglige forbrugsvarer, som er hurtigere omsættelige og derfor kræver en mindre avance. Det vil rent faktisk komme til at betyde en lempeligere beskatning af luksusvarer end af dagligvarer, og ud fra et forbrugerhensyn burde det jo nok være omvendt.

Jeg må sige med beklagelse, at man ved at fastholde denne omsætningsafgifts placering i engrosleddet næppe i tilstrækkelig grad har haft vilkårene under fællesmarkedskonkurrencen for øje. Det er rigtigt, at der i mange andre lande er engrosomsætningsafgift, og at der bl. a. er det i fællesmarkedslandene. De vanskeligheder, jeg her har fremdraget, er imidlertid blevet

bekræftet af erfaringerne i fællesmarkedslandene, og man har derfor inden for fællesmarkedet indledt et arbejde for at undersøge grundlaget for en samtidig overgang i hele fællesmarkedsområdet til omsætningsafgift i detailleddet for at komme bort fra de for erhvervslivet skabte vanskeligheder. Det, vi gør, er med andre ord at gennemføre det, som andre, belært af erfaringerne, i øjeblikket overvejer at forlade.

Jeg har følt det som en pligt at oplyse om disse problemer. Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg af hensyn til dansk erhvervsliv, industriens konkurrenceevne over for de stærke industrilande og dansk detailhandels muligheder for at klare sig i kampen med de forskellige former for kædesystemer er betænkelig ved gennemførelsen af engrosafgiften. Skulle der imidlertid opnås det ønskede forlig om den økonomiske sanering, var det — forstår jeg — for oppositionen en betingelse, at engrosafgiften blev gennemført.

Jeg har for mit vedkommende tidligere end nogen anden opfordret de fire gamle partier til at gå sammen om den økonomiske løsning ud fra et fælles ansvar for dansk demokrati. De vanskeligheder, jeg her har nævnt, kan blive store, men den største er efter min bedømmelse den, at vi eventuelt skulle gå ind i en skærpet konkurrence uden den nødvendige balance mellem dansk produktion og forbrug, mellem dansk valuta-indtjening og dansk valutaforbrug. Jeg må derfor som andre acceptere forliget med dets pluser og minusser, men over for afgiftens placering vil jeg understrege, at skulle mine betænkeligheder ikke vise sig at være urigtige, vil jeg føle det som en pligt at arbejde for den nødvendige ændring.

Vi, der står med et politisk ansvar, har store forpligtelser, men vi har vel ingen større end den at give den danske befolkning mulighed for at klare sig i konkurrence med andre lande. Det forudsætter måske mere end noget andet, at man ikke viger tilbage for at oplyse om de hårde realiteter, og at man tør gennemføre også ting, som i øjeblikket kan virke ubehageligt.

Ministeren for Grønland (*Mikael Gam*):
Til den tak til det danske samfund og det høje folketing, som det ærede medlem hr.

[Ministeren for Grønland.]

Rosing i sit indlæg kom med, vil jeg som den anden repræsentant for Grønland føje min tak for god forståelse af de grønlandske spørgsmål.

Jeg vil dernæst gerne takke det ærede medlem hr. Rosing for hans indlæg om de grønlandske forhold i det forløbne folketingsår og for den venlige tone, det som sædvanlig var holdt i, selv om man kan mærke styrken bag visse af spørgsmålene.

I sit indlæg kom det ærede medlem ind på forskellige spørgsmål, som jeg gerne vil besvare. Jeg kan bekræfte, at uddannelsesrådets almindelige indstilling over for problemerne netop er som påpeget af det ærede medlem, og jeg tror, jeg tør sige, at vi i den korte tid, rådet har eksisteret, har taget temmelig håndfast på problemerne, en kendsgerning, som allerede har givet sig udslag i visse bevillingsandragender. Nogen egentlig redegørelse for rådets arbejde vil jeg i øvrigt ikke komme med her, men en sådan er under udarbejdelse med henblik på det kommende landsrådsmøde, og jeg kan love det ærede medlem, at han vil få tilsendt et eksemplar, så snart en sådan redegørelse foreligger.

Det videre spørgsmål om det ærede medlems orientering vedrørende ministeriets eller den kgl. grønlandske handelsstillingtagen til sager, rejst af landsrådet, kan jeg besvare derhen, at det er en stående ordre til alle afdelinger, at genpartier af skrivelser skal sendes til det ærede medlem, og jeg kan i øvrigt sige, at jeg i dag har modtaget 12 sådanne skrivelser, som skal blive overbragt det ærede medlem.

Endvidere vil jeg med hensyn til virkningen for anlægsvirksomheden i Grønland af det lovforslag, der er til behandling her i dag, bemærke, at jeg kan bekræfte min enighed med det ærede medlem hr. Rosing i, at anlægsvirksomhed til fordel for eksport, produktion, skole- og uddannelsesformål bør blive mindst ramt af eventuelle besparelsesforanstaltninger i Grønland.

Det ærede medlem påpeger de bygningsmæssige muligheder, der foreligger i Narsarsuaq med henblik på eventuel anvendelse til uddannelsesformål. Også i ministeriet og i administrationen i Grønland har man overvejet den tanke, men desværre må man sige med hidtil negativt resultat. Der gør sig nemlig visse betænkeligheder gældende. For det første er man ikke så glad for at placere undervisning af unge helt isoleret, som det ville blive i Narsarsuaq, uden kontakt med det almindelige dagligliv. Dertil kommer, at erfaringerne, da vi ombyggede nogle af husene i Narsarsuaq for at kunne bruge dem til indkvartering m. v. af mandskab til isrekognosceringstjenesten, viste, at det er næsten lige så dyrt at ombygge disse specielle huse, som det er at bygge nye.

Om lytteforholdene, hvad angår radiofonien i Grønland, vil jeg sige, at også jeg beklager, at det endnu ikke har været muligt at sikre, at alle i Grønland kan høre radioen fra Godthåb, men i samme åndedrag må jeg dog tilføje, at fremskridtet, da den nye radiofoni kom, var så stort, at vi måske bør være lidt varsomme med at beklage os for meget i denne forbindelse. Grønland er i henseende til radiodækning ikke til at sammenligne med resten af Danmark. Dertil er det for stort og vanskelighederne forårsaget af naturen for specielt afvigende. Der arbejdes imidlertid stadig for at klare problemerne, og det er bl. a. på programmet at etablere et sendeanlæg til kortbølgeudsendelser i 1964, hvilket i nogen grad vil afhjælpe yderpunkternes manglende lytte muligheder. Jeg må dog med hensyn til den fuldendte radiodækning foreløbig bede om tålmodighed nogen tid, ikke mindst fordi den vil kræve investering af en meget stor størrelsesorden.

Det ærede medlem hr. Rosing kom med nogle udtalelser i anledning af flyveulykken ved Godthåb den 12. maj, og jeg kan ganske tiltræde disse udtalelser. Ikke alene jeg selv personlig, men alle, som er beskæf-

[Ministeren for Grønland.]

tiget med Grønlandsarbejdet, blev dybt berørt af ulykken, og vi deltager alle i den sorg, der har ramt de omkomnes familier.

Når det ærede medlem efterlyser større sikkerhed i luften, til lands og til vands, må jeg sige, at vi af bedste evne søger at leve op til dette krav. For skibstrafikkens vedkommende kan jeg således nævne den konstante patruljeflyvning og isrekognoscering, der finder sted fra flyvepladsen Narssarssuaq i Kap Farvel området.

For så vidt angår flyvningen, skal jeg udtale, at denne blev påbegyndt efter et meget grundigt undersøgelsesarbejde foretaget af et af daværende Grønlandsminister Lindberg nedsat sagkyndigt udvalg, der i sin betænkning udtalte, at det både teknisk og økonomisk var forsvarligt at lade flyvemaskiner indgå som trafikmiddel til befordring af passagerer, post og gods i Grønland. Udvalget mente, at en grønlandsk civil flyvetjeneste i første omgang burde udføres med De Havilland Otter, suppleret med Catalina. Der henvistes til, at de nævnte maskintyper på tilfredsstillende vis udfører passagerbefordring under forhold, der svarer til Grønlands, f. eks. i Nordnorge og i Canada. Maskinerne tilhører det canadiske luftfartsselskab Eastern Provincial Airways, der både driver rute- og anden flyvetrafik i Canada, og selskabet ligger således inde med stor erfaring for flyvning under forhold, der svarer til de grønlandske.

Forinden kontrakt blev sluttet med selskabet, blev selskabets kvalifikationer og øvrige forhold nøje undersøgt af den kgl. grønlandske handel og luftfartsdirektoratet, bl. a. gennem kontakt med de canadiske luftfartsmyndigheder. Uregelmæssigheder på grund af tekniske vanskeligheder er et almindelig kendt fænomen inden for flyvevirksomheden; men selv om regelmæssigheden i den interne flyvning således ikke er så god som ønskeligt — og det skal siges, at det er rigtigt — må dette ikke opfattes således, at sikkerheden dermed er mindre. Tværtimod vil jeg gerne understrege, at flyvebestemmelserne er affattet således, at flyene i tvivlstilfælde eller under ugunstige forhold bliver stående fremfor at foretage risikobetonede forsøg.

Selskabets flyvning udføres i øvrigt efter

de canadiske bestemmelser, som er suppleret med et af de danske luftfartsmyndigheder udarbejdet sæt stærkt skærpede bestemmelser, der særlig tager sigte på at forøge sikkerheden, for så vidt angår selve flyvningens udførelse. Maskinerne kontrolleres i øvrigt af de canadiske myndigheder efter de herfor fastsatte regler, men inspiceres lejlighedsvis også af danske luftfartsmyndigheder. Det er rigtigt, at Catalinaflyet i sig selv er af en gammel konstruktion, men det er kendt som et af de sikreste luftfartøjer, der benyttes til kombinerede vand- og landoperationer, og der findes næppe et andet og mere sikkert luftfartøj til afløsning. De Havilland Otter maskinen er derimod af en helt ny konstruktion, og der fremstilles stadig væk et stort antal maskiner af denne flytype, som har stor anvendelse i Canada, hvilket for øvrigt også stadig er tilfældet med Catalinaer. Endvidere kan jeg nævne, at Widerøes flyverute i Nordnorge også er baseret på De Havilland.

Det ærede medlem henviser til en i Grønlandsposten torsdag den 26. april udtalt kritik over vinterflyvningen i Grønland. Vinterflyvningen blev i 1960-61 påbegyndt som forsøg, idet man som bekendt ikke tidligere har fløjet mellem de grønlandske byer langs kysten om vinteren. Der benyttedes i 1960-61 2 De Havilland Otter til denne opgave. Det ene var chartret for i givet fald af kunne gå det andet til undsætning i tilfælde af nødlanding eller ulykke. Alderen på de benyttede fly var henholdsvis 0 og 1 år. I første omgang benyttedes fly til befordring af post og til ambulanceflyvning. Senere etableredes også passagerflyvning, da de indvundne resultater talte derfor. I vinteren 1961-62 nøjedes man med én De Havilland Otter, idet der blev truffet aftale vedrørende en af de ved Sdr. Strømfjord stationerede helikoptere, som bruges til forsyningstjeneste af varslingsstationerne, om, at denne skulle gå ind som støttemaskine til befordring af passagerer og til ambulanceflyvning, hvis der skulle opstå vanskeligheder med Otteren. Der har således hele tiden været mindst 2 maskiner til rådighed i givet fald.

Helikopterfly har imidlertid ikke været anvendt meget, men dog til ambulanceflyvning. Det ærede medlem nævnte, at

[Ministeren for Grønland.]

Otterflyet ifølge den grønlandske presse i foråret havde haft maskinskade 5 gange, og at det den 20. april fra Canada opsendte Catalinafly havde defekt varmesystem samt radiohavari. Hvorvidt det nævnte antal skader er rigtigt, ved jeg ikke, men det er mig bekendt, at der opstod et problem med Otterens tændingssystem, som medførte, at man ikke var helt sikker på motorens effektivitet. Ulempen blev dog ganske kategorisk fjernet ved, at selskabet arrangerede en motorudskiftning.

Jeg vil i denne forbindelse understrege, at der for vinterflyvningens vedkommende ikke har været tale om regelmæssig flyvning, men kun efter behov. Hertil kommer, at det over for flyveselskabet bl. a. af de danske luftfartsmyndigheder og den kgl. grønlandske handel meget stærkt er understreget, at der nødvendigvis må udvises den største forsigtighed, og at flyet som følge deraf må blive stående fremfor at foretage risikable forsøg.

Sommerflyvningen, der skulle begynde den 1. maj i år, er planlagt udført med 2 nyombyggede Catalinamaskiner, der skulle være specielt egnede til vandoperationer. Den maskine, der forulykkede den 12. maj i år, var en af disse. Maskinen var modtaget fra Canada, kun få dage før ulykken indtraf, med nyt luftdygtighedsbevis. Endvidere havde en af luftfartsdirektoratets teknikere henedefra lejlighed til at se maskinen ved ankomsten den 2. maj til Sdr. Strømfjord, hvor han også havde til opgave at inspicere de øvrige fly tilhørende det canadiske selskab.

Jeg mener derfor at kunne sige, at det ser ud til, at der er gjort, hvad der er tænkeligt for at betrygge flyvningen. Uforståeligt var det derfor for alle implicerede, at denne ulykke skulle indtræffe den 12. maj. Undersøgelserne om årsagen til ulykken foregår stadig og er endnu ikke afsluttet. Jeg kan derfor ikke sige noget om det endelige resultat. Én ting står dog klart: at ulykken ikke er karakteristisk for Grønland; den kunne være indtruffet et hvilket som helst andet sted. Endvidere vil jeg i denne forbindelse også understrege, at der straks efter ulykken blev truffet foranstaltninger, der tog sigte på at forhindre gentagelser,

ligesom alle gældende bestemmelser om flyveoperationer blev indskærpet.

Den interne flyvning i Grønland håber jeg i øvrigt i løbet af sommeren at kunne få overdraget til det danske flyveselskab Grønlandsfly A/S, men så vidt jeg forstår, må selskabet en årrække være henvist til at benytte de typer flyvemaskiner, som jeg har omtalt i det foregående, og det er klart, at disse maskiners tekniske standard nøje vil blive kontrolleret både af selskabets teknikere og af de danske luftfartsmyndigheder.

Hvad angår den af det ærede medlem hr. Rosing fremsatte kritik over befordringen af flyvepassagerer via Sdr. Strømfjord, må jeg udtale, at den forbavser mig noget. For år tilbage var den berettiget, men både i 1961 og i den forløbne del af 1962 har der, så vidt det er os bekendt her, ikke været nævneværdige forsinkelser for passagerer i Sdr. Strømfjord, i hvert fald ikke i gentagne tilfælde. Den kgl. grønlandske handel, der forestår trafikken, har nemlig aftalt med SAS, at dette selskab i tilfælde af, at kapaciteten på maskinerne mellem Danmark og Amerika ikke er tilstrækkelig, indsetter særligt materiel af hensyn til de Grønlandsrejsende. Selskabet har instrueret sine folk i Sdr. Strømfjord om i så fald at rekvirere sådanne fly. Det er mig bekendt, at det ikke er sket så få gange, at der er blevet opsendt ekstramaskiner i denne anledning.

Ja, jeg har i dette lidt lange indlæg søgt at redegøre for flyvetjenesten i Grønland og de forhold, der knytter sig dertil.

Per Hækkerup: Til det ærede medlem hr. Aksel Larsen vil jeg gerne gøre et par enkelte bemærkninger. Det ærede medlem afkræftede ikke det, jeg havde sagt om det ærede medlems udtalelse i mindretalsbetænkningen om virkningen af den skitse til statsindkomstskat for 1963-64, hvori det ærede medlem urigtigt beskrev, hvorledes skattenedsættelserne ville blive. Det ærede medlem gav nogle tal for, hvorledes det går med skattenedsættelserne efter denne skitse for en indtægt på 15 000 kr. og for en indtægt på 22 000 kr., men det ændrer intet ved det, jeg fastslog, og som det ærede medlem altså ikke kan bestride, at det

[Per Hækkerup.]

er positivt urigtigt, hvad det ærede medlem skrev i betænkningen, men jeg skal lade det blive derved.

Det ærede medlem gav dernæst udtryk for nogle betragtninger vedrørende forbeholdsklausulen, som det ærede medlem mente — sådan måtte jeg forstå det ærede medlem — nærmest var stridende om ikke ligefrem mod grundloven eller loven så dog mod, hvad man kunne byde det høje ting, byde lovgivningsmagten. Man må have de 4 partier, som har sluttet denne aftale undskyldt, men det er nu engang de 4 partier, der selv bestemmer, på hvilken måde de agter at føre deres politik. Det er ikke det ærede medlem, der bestemmer, hvad de 4 partier må beslutte sig til. Det ærede medlem er ikke medunderskriver af den del af betænkningen og følgelig ikke forpligtet af det, der står i den, mens de 4 partier, der har underskrevet den, naturligvis er forpligtet af den, for de har lov til at beslutte, på hvilken måde de vil føre deres politik, hvilket det ærede medlem ikke på nogen måde har ret til at anfægte. Det kunne være kønt, hvis vi skulle bede det ærede medlem om tilladelse til, hvad vi agtede at beslutte.

Jeg vil, for at der ikke skal være nogen som helst tvivl, igen sige, at det er givet, at en beslutning som den, der ligger i forbeholdsklausulen, naturligvis kun kan være bindende for de partigrupper, som har truffet den, og det betyder, at indtræffer der et valg, og der efter valget sidder nye grupper for de pågældende partier, så må disse nye grupper være frit stillet over for den forbeholdsklausul, de nuværende grupper har forpligtet sig til at respektere. Men jeg forventer ikke, at der indtræder en sådan valgsituation, før den nye udskrivningslov for 1963-64 skal vedtages, og derfor vedstår vi naturligvis det, vi er gået med til.

Endelig sagde det ærede medlem, at man ikke kunne bebrejde ham, at han ikke ytrede sig under de forhandlinger, han ikke var indbudt til at deltage i. Nej, det har jeg da heller ikke bebrejdet det ærede medlem. Det, jeg sagde, var, at i det underudvalg, vi nedsatte, bestående af formanden for udvalget og de 5 udvalgsberettigede partiets ordførere var det ærede medlem tavs, dér var det ærede medlem en sfinks,

dér deltog det ærede medlem ikke i drøftelserne. Jeg ved godt, at det ærede medlem fremlagde sin skitse, og man kan naturligvis som repræsentant for et parti i folketinget sige, at forudsætningen for, at de 4 andre partier kan komme til drøftelse med mig, forudsætningen for, at de øvrige 16 udvalgsmedlemmer kan komme til drøftelse med mig, er, at de anerkender mit oplæg som grundlag for drøftelsen. Men det tror jeg ikke, det ærede medlem hverken kunne regne med eller faktisk regnede med, og der var den forskel mellem det ærede medlems og hans partis indstilling og oppositionens, at medens vi kunne komme på talefod med venstre og de konservative, fordi de principielt tog udgangspunkt i det forslag, regeringen havde fremsat, så afviste det ærede medlem principielt dette grundlag, og i de offentlige udtalelser af det ærede medlem, som jeg mener at have set gengivet i pressen, har det ærede medlem tilkendegivet, at hverken ved en gennemførelse af omsætningsafgift i engrosledet eller i detailledet skulle man regne med det ærede medlem. Men dermed har det ærede medlem og det ærede medlems parti sat sig selv uden for indflydelse, og jeg havde fået den opfattelse, ikke mindst af udtalelser af andre ærede medlemmer fra socialistisk folkeparti, som jeg vist har nævnt før, at man ikke ville indlade sig på en overbudspolitik, men netop ville søge at drive en realitetspolitik. Dette er i alt fald ikke lykkedes for det ærede medlem som, forstår jeg, leder socialistisk folkeparti. Det skal jeg i og for sig ikke bebrejde det ærede medlem; det er naturligvis noget, det ærede medlem selv må afgøre med sit parti, men jeg fastslår bare, at sådan var det, og det var den politiske kendsgerning, som også regeringspartierne måtte tage som deres udgangspunkt for deres vurdering af, hvem det overhovedet kunne nytte at forsøge at tale med [om løsningen af de påtrængende problemer, der her er tale om.

Må jeg til det ærede medlem hr. Morten Lange sige, at når det ærede medlem giver udtryk for bekyrninger med hensyn til, hvorledes begrænsningen af det offentlige byggeri vil ramme en række områder, så er det bekyrninger, vi deler alle sammen. Det er jo ubestrideligt, at den afdæmpning, der skal ske i den offentlige bygge- og an-

[Per Hækkerup.]

lægsvirksomhed, ville vi vel alle sammen hellere have været foruden, men det er lige så ubestrideligt en kendsgerning, at der gennemføres kun den afdæmpning, som er nødvendig for at gennemføre en hurtigere afvikling af det offentlige byggeri og den offentlige anlægsvirksomhed, som allerede er i gang. Det er jo ikke således, at man derigennem tilsigter eller — er jeg overbevist om — passivt vil se på, at der opstår ledig arbejdskraft eller ledig produktionskraft, som på grund af denne afdæmpning går ubenyttet hen. Det, der sker, er tværtimod, at vi skulle få en mere rationel og en mere hensigtsmæssig udnyttelse af den forhåndenværende arbejdskraft, og at vi derfor hurtigere skulle kunne færdiggøre både de sociale institutioner, de sundhedsinstitutioner, de undervisningsinstitutioner o. s. v., som står på det offentliges byggeprogram.

Jeg forstod, at det ærede medlem hr. Morten Lange ligesom måtte komme det ærede medlem hr. Aksel Larsen lidt til hjælp her i debatten, og det forstår jeg så udmærket godt var nødvendigt, men jeg forstod også, at det ærede medlem ligesom følte, at man alligevel var lidt ubehagelig til mode ved ikke at have været med i de reelle forhandlinger om løsningen af de øjeblikkelige problemer, og jeg opfattede det sådan, at det ærede medlem inviterede os andre til en gang pølser på Nørreport; jeg går ud fra, at det skal være røde pølser. Det afskrækker ikke mig, men jeg er ikke helt sikker på, at den anden regeringspartner vil være lige så tilfreds med pølsernes udseende. Men jeg vil da gerne sige, at det ærede medlem må forstå, at det intet har med realpolitik at gøre, når det ærede medlem hr. Aksel Larsen kommer og siger, at der er jo et andet flertal; der er socialistisk folkeparti, så er der socialdemokratiet, og så tror jeg, det var det ærede medlem hr. Aage Fogh, der blev indlemmet i denne flertalsgruppe. Det ærede medlem ved jo, at dette intet har med de faktiske forhold at gøre, det ved begge ærede medlemmer. Det er da givet, at socialdemokratiet ikke deltager i et sådant pølsegilde, så længe de er i regering med de radikale, uden at de radikale er med. Derfor ved det ærede

medlem, at det er intet realpolitisk standpunkt.

Endelig har jeg et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Erik Eriksen. Det ærede medlem indledte sin tale med at forklare, at det var regeringens ansvar, at vi kom fra de gode tider til de dårlige tider, eller noget i den retning, sagde det ærede medlem. Jeg har nu ikke indtryk af, at det er dårlige tider. Jeg har ikke indtryk af, at det store flertal af dette lands befolkning føler, at det er dårlige tider. Jeg tror ikke, at vi på noget tidspunkt i Danmarks historie har haft så stor en produktion og så høj en levestandard som i dag; men det er rigtigt, at der er opstået visse problemer med hensyn til at administrere de gode tider, og det påstår det ærede medlem er regeringens ansvar. Naturligvis har regeringen sin part af ansvaret. Man kan sige, at det, der måske førte til, at vi er kommet ud for en indtægtsstigning, som har været så stor, at den er løbet foran og ud over stigningen i den varemængde, der står til vor rådighed, begyndte, da vi i det høje ting for godt et år siden gennemførte en skattnedsættelse. Det er utvivlsomt rigtigt, at da startede den købekraftudpumpning, som senere blev fulgt af andre foranstaltninger inden for det høje ting og uden for det høje ting. Men var vi alene om det? Havde det ærede medlem og det ærede medlems parti, og havde det konservative folkeparti ikke medansvar for den skattelettelse? Var det ikke venstre og de konservative, der oven i købet havde udarbejdet et program med helt andre store skattelettelser? Var det ikke venstre og de konservative, der stod og anklagede regeringen, fordi man ikke gennemførte større skattelettelser? Jeg mener at kunne erindre, at de andre indtægtsforøgelses, der fandt sted, f. eks. forhøjelsen af tjenestemændenes lønninger, også blev gennemført med det ærede medlems stemme. Jeg tror derfor ikke, man kan sige, at det blot er regeringens ansvar. Jeg tror, man må erkende, at her stod vi over for en udviklingsproces, som ingen magtede at standse, og som heller ikke det ærede medlem eller hans parti forsøgte at standse.

Jeg tror, man har lov til at sige, at godt nok har regeringen sin part af ansvaret for, at det har vist sig så vanskeligt at admini-

[Per Hækkerup.]

strere de gode tider, men i kølvandet af denne politik ligger også visse vragester; der ligger vragesterne af det, som hed VK-programmet, idet venstres og de konservative tilslutning til det nu afsluttede forlig har betydet, at den sidste rest af dette program blidt er afgang ved døden. Jeg tænker på påstanden om, at man ikke måtte gennemføre en overskudspolitik på det offentlige finanser. Jeg skal ikke anklage venstre og de konservative for, at også denne rest af VK-programmet er forsvundet. Jeg mener, dette er realistisk, og jeg siger det kun, fordi det ærede medlem mente at måtte lægge hele ansvaret over på regeringen og regeringspartierne. Jeg tror ikke engang, det er særlig frugtbart at få en diskussion om, hvorledes ansvaret for det, der er sket, skal placeres. Jeg tror, det er mere frugtbart at diskutere, på hvilken måde vi nu skal fortsætte efter det forlig, som folketinget forhåbentlig nu bekræfter. Hvorledes kan vi bygge videre på det?

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen har ganske vist givet udtryk for, at der skal en samordning til, og at den samordning, som folketingets 4 partier tager det første skridt til, skal føres videre — og jeg hørte det ærede medlem hr. Axel Kristensen tale meget bevæget om, hvorledes samordningen måtte og skulle føres videre — men det har virkelig skuffet mig at måtte konstatere, at selv om sympatien for samordningen måske nok var til stede, havde man intet at have den i. Derfor vil jeg meget stærkt give udtryk for det håb, at vi, når der antagelig i morgen i udvalget skal tages tilling til spørgsmålet om regeringens konkrete samordningsforslag, hvis udformning regeringspartierne har erklæret sig i udstrakt grad villig til at drøfte, da ikke blot skal møde et nej fra den opposition, som nu meget rigtigt og ansvarsbevidst tager medansvaret for udformningen af den del af den økonomiske politik, som hviler på folketinget. Det er mit håb, at man også er villig til at skabe rammen om det, der skal være de øvrige kræfters drøftelse i fællesskab af, hvorledes hele den økonomiske politik skal lægges til rette.

Jeg håber altså, at man i løbet af natten vil finde noget at have sin sympati i.

Peter Nielsen: Jeg tillod mig i formiddags at anføre, at en egentlig skattereform efter mit partis formening måtte indeholde kildeskat, skattefradragets bortfald, skærpet skatteligning og kapitalvindingsskat, for at vi kan komme ned på mindre skatteprocenter.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har ment at kunne optælle et flertal til mig, idet han har taget et par partigrupper, hertil lagt en minister samt nogle udtalelser fra et radikalt folketingsmedlem, og dermed har han tilsyneladende fået regnskabet til at stemme. Det er, som jeg sagde i formiddags, abstrakt politisk tænkning. En sådan politisk konstellation er en umulighed, og skulle jeg f. eks. uddybe det nærmere over for en ungkommunist, måtte der vel nogen flere forklaringer til, men da det ærede medlem hr. Aksel Larsen ikke er ung mere, og da han selv siger, han ikke er kommunist, kan han sikkert uden yderligere forklaringer indse, at dette er politisk drømmespil. Jeg giver det ærede medlem hr. Morten Lange fuldstændig ret, når han betegner noget sådant som pølsesnak.

Socialdemokratiet har i denne politiske situation præsteret det muliges kunst, og det er ikke rigtigt, selv om det er gentaget flere gange heroppefra, at de foreslåede ændringer har social slagside. Jeg nævnte i formiddags de kompensationer, der ydes de mindstbemidlede ved dette forlig. Det er tal, som ikke er bestridt, og det vil også være umuligt på trods af dem at udslynge sådanne påstande; de behøver vel næppe noget svar.

Det ærede medlem hr. Chr. Madsen udtalte, at vi endnu ikke har fuld beskæftigelse her i landet, og nævnte forskellige arbejdsløshedstal. Nu tror jeg, man tjener de arbejdsløshedssag bedst ved, at problemet behandles rigtigt og konkret og ikke udelukkende anvendes i partipolitisk agitationsøjemed. Jeg har for få timer siden telefonisk fået de nuværende arbejdsløshedstal for hele Storålborg, altså Danmarks fjerdestørste byområde, som samtidig har måttet tage arbejdsledige fra store dele af Nordjylland. Der er i øjeblikket 516 ledige arbejdsmænd i Ålborg, heraf 184 tilmeldt anlægssektoren, som der her er tale om. Det er jo helt andre tal end de gamle tal,

[Peter Nielsen.]

som det ærede medlem nævnte. Det er 516 for mange arbejdsløse, men i stedet for at anvende disse tal agitatorisk skulle man deltage i et sagligt arbejde for at fjerne den sidste rest af arbejdsløshed. Ved bedømmelsen heraf må det ærede medlem hr. Chr. Madsen erindre, hvordan der i Nordjylland for blot få år siden var i tusindvis af arbejdsløse. Den førte politik har også gavnet de ømfindtlige områder i Vest- og Nordjylland. Egnsudviklingsloven har alene i Hjørring og Ålborg amter stabiliseret forholdene og skaffet nye arbejdsmuligheder for henved 2 000 arbejdere. Regeringen kan derfor tage sig det let, at visse talere i dag har svunget sig op til svimlende højder og har talt om, at man fører Danmark ud i uføret, og at hele vor økonomi er ødelagt. Noget sådant behøver ikke engang at tilbagevises. Ethvert menneske, der har sine sansers fulde brug, ved jo, at det går frem her i Danmark, og at opgaven blot er at indrette samfundet efter de ændrede forhold, ikke at nedskære levestandarden, men at indrette den fornuftigt efter udviklingen, så den kan fortsætte.

Det fremgår udtrykkeligt af forliget, at byggesektoren fuldt ud skal udnyttes, og er der fare for pletvis arbejdsløshed, vil de fornødne foranstaltninger blive truffet. Samtidig fortsætter arbejdet på at skabe mere ligelige arbejdsmuligheder her i landet. Til dette arbejde efterlyser jeg det ærede medlem hr. Chr. Madsens medvirken og indbyder ham til at deltage deri. Denne opgave er så alvorlig, at den ikke bør bruges til partipolitisk propaganda.

Erik Eriksen: Ja, højtærede formand, jeg er jo i modsætning til det ærede medlem, der nu forlod talerstolen, kun politisk ordfører, medens det ærede medlem jo havde til opgave at beskæftige sig med de saglige ting, der er fremdraget i betænkningen.

Jeg ville gerne begynde med at indrømme, at jeg efter at have overværet og deltaget i denne debat siden klokken 9 i morges, tvivler noget på, at nogen af os kan komme med væsentlig nye argumenter, endside overbevise nogen. Vi har nu hørt både tilhængere og modstandere af forliget; der er jo to slags modstandere, om jeg så må sige,

nemlig udbryderne og så dem, der har talt på deres grupperes vegne.

Jeg skal på dette tidspunkt kun gøre nogle rent periferiske bemærkninger. Det ærede medlem hr. Holger Eriksens synspunkter er velkendte fra pressen og er udtryk for en politik, som for så vidt har præget det ærede medlem i alle de år, jeg har kendt ham — dog således, synes jeg, for nu at blive i billedet fra det ærede medlem hr. Per Hækkerups tale, at det ærede medlem hr. Holger Eriksen bliver rødere og rødere, men desværre også mindre og mindre realistisk. Det ligger noget anderledes for det ærede medlem hr. Aage Fogh. Jeg nævner det, fordi begge de ærede medlemmer havde adskillige bemærkninger til mig. Jeg synes, det skal siges, at det ærede medlem hr. Aage Fogh nu taler med en frimodighed og giver udtryk for en selvstændighedstrang, der virker helt imponerende. Det er jo, som om det ærede medlem er blevet helt forvandlet fra for nogle få måneder siden, da det ærede medlem var formand for sin gruppe. Hvis det ærede medlem dengang havde haft samme selvstændighed i opfattelsen og i principperne og havde givet udtryk derfor heroppefra — hvilken glæde havde vi på denne side af salen så ikke haft af det ærede medlem, og hvilken frigjorthed kunne det ærede medlem da ikke have erhvervet til sit parti.

Jeg har kun på ét punkt en bemærkning til de to ærede medlemmer — egentlig fremkommer jeg kun med den, fordi det, hvis jeg ikke siger det, kan blive misforstået. De ærede medlemmer taler begge ud fra en gammel georgeistisk tankegang, idet de bebrejder oppositionen de ændringer, vi nu får gennemført vedrørende lovgivningen om statsejendomsskatter, amtsskatter og promillerne i kommunerne. Det er rigtigt, at man med det forlig, der her sluttes, foretager et væsentligt principielt skridt frem. Vi gør det fra vor side ud fra den tankegang, at vi må prøve på også på dette område at få beskatningen ledet ind i nye baner. Det må dog være sådan, at vor årgang er i stand til at forstå, at det er ganske irrationelt at beskatte almindelig dyrket landbrugsjord og derefter gennem en årække at træffe støtteforanstaltninger for det samme erhverv. Det er urimeligt, og

[Erik Eriksen.]

derfor bekender jeg mig til den tankegang, at jorden som driftsmiddel skal være skattefri, og lad så landmændene eller bønderne, hvad man nu siger, som alle andre betale skat af den bolig, de bor i, og den have, de har ved boligen, eventuelt deres park. Det tror jeg er en rationel politik, og det er den, vi skulle prøve at nå frem til.

Udtalelsen om spekulationsgevinst har min partifælle, det ærede medlem hr. Axel Kristensen, allerede svaret på.

Jeg kommer så til det ærede medlem hr. Iver Poulsen. Det ærede medlem havde jo den skæbne at skulle erklære sin modstand mod forliget umiddelbart efter, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen, som jo også er modstander, havde talt. Nu kan jeg ikke gøre for det, men jeg tror, at vi er mange, der har det indtryk, at det ærede medlem hr. Aksel Larsens modstand synes nok så ægte, jeg må også sige nok så velbegrundet ud fra de synspunkter, der naturligt er hans. Det, jeg gerne vil understrege, er, at det interesserede mig, at det ærede medlem hr. Iver Poulsen intet sagligt havde at indvende imod retningslinjerne i det forlig, vi har indgået. Det ærede medlem havde intet sagligt at indvende mod de punkter, jeg remsede op i mit første indlæg i formiddags, og som jeg ikke skal gentage. Intet af disse punkter har det ærede medlem noget imod, heller ikke dette, at der er tale om en begyndende skattereform fra direkte skatter over til indirekte.

Jeg vil gerne spørge: tror det ærede medlem, at der er nogen af hans vælgere, der har det allermindste imod det, vi får gennemført vedrørende udgiftsstoppet, afdæmpningen af presset i bygge- og anlægsvirksomhed, i ejendomsskatterne, i skatter og pristal og de bedre opsparingsregler? Det ærede medlem vil give mig ret i, at ingen af hans vælgere har noget at indvende mod dette.

Jeg kommer så til nogle bemærkninger til den højtærede handelsminister hr. Baunsgaard, der jo i sit indlæg afgav et formeligt vidnesbyrd. Den højtærede minister sagde, at jeg havde på den skændigste måde misforstået hans udtalelser om forsvaret. Jeg står her med ministerens hoforgan Middelfart Venstreblad. Deri står der — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„Nye millioner til militæret er uden chancer for min tilslutning, sagde Baunsgaard ved Odense radikale venstres generalforsamling“.

Jeg må have lov til at bruge dette citat; den højtærede minister har jo heller ikke dementeret det. Nu siger ministeren, at jeg skal se længere nede. Der siger han — med den højtærede formands tilladelse — jeg minder blot om de sidste linjer:

„Men når man nu kræver Danmarks forsvarsbudget sat op til 1 800 mill. kr. i løbet af 5 år, så kan jeg sige, at dette er uden enhver chance for at få min tilslutning.“

Det kan næsten blive en historisk erklæring. Men jeg vil gerne på den givne foranledning spørge den højtærede forsvarsminister, hvorvidt han er i stand til som forsvarsminister at afgive en erklæring om, at hvis han sidder som forsvarsminister i en 5-årig periode, skal det heller ikke ske med hans tilslutning. Den højtærede minister vil ikke kunne afgive en sådan erklæring. Den højtærede minister behøver ikke at tage ordet, medmindre han er uenig med mig. Hvis han ikke er uenig med mig, kan den højtærede minister blive siddende.

Altså, det er den erklæring, den radikale minister har afgivet, og det er virkelig modigt. Jeg har altid beundret den politiker, der kunne komme med så hurtige standpunkter. På den anden side vil jeg ikke skjule over for den højtærede minister, at jeg nærer en tilsvarende ængstelse for ham og navnlig en tilsvarende ængstelse for at være kollega med ham. Jeg er helt sikker på, at den højtærede forsvarsminister også på dette område er fuldstændig enig med mig, og det skal den højtærede forsvarsminister ikke have utak for.

Så er der det ærede medlem hr. Per Hækkerups sidste ord. Jeg har egentlig ikke mange bemærkninger at gøre til dem, for det var, skal vi sige set sådan, en tale, der vel skulle holdes. Det ærede medlem var lige ved at sætte det lidt på skruer, synes jeg nok. Det, jeg havde gjort opmærksom på, var, at den situation, vi befinder os i, det pres, vi lever under, er ikke kommet til os udefra; det er kommet herhjemme fra. Jeg har tidligere mange gange gjort den højtærede statsminister, der ikke kan være til stede, opmærksom på, hvorledes vi be-

[Erik Eriksen.]

brejdede ham hans holdning under de sidste arbejdsmarkedsforhandlinger. Jeg har endda sagt, at det var modigt af socialdemokratiet for relativt kort tid siden at gå ud til en valgkamp under devisen: gør gode tider bedre. Det ærede medlem kommer til at give mig ret i, at hvis ikke vi havde nogenlunde samme standpunkter i dag, havde denne debat ikke fundet sted.

Hvad angår samordning, så har jeg ingen kommentarer til det.

Det ærede medlem klagede over, at vi savnede sympati for regeringsforslaget, og det er rigtigt. Jeg skal på dette sene tidspunkt indskrænke mig til at sige, at jeg ville være stort tilfreds, hvis den høje regering ville afgive erklæring om, at den med stor opmærksomhed ville følge sit eget økonomiske sekretariats konklusioner, så ville jeg være meget tilfreds i den givne situation.

I øvrigt skal jeg slutte. Jeg har ingen bemærkninger at gøre til den højtærede fungerende statsminister, hvad den højtærede minister gerne må optage som en kompliment i en vanskelig situation. Jeg takker for de redegørelser, der blev givet om markedsforhandlingerne. Det gælder også forsvarsministerens redegørelse.

Jeg ved ikke, om det er forkert sprogbrug at sige, at jeg ville egentlig gerne slutte denne debat ikke med en vejledning, men skal vi sige et kammeratligt råd til den fungerende statsminister. Dette råd skulle være, at nu skal han ganske anderledes, end det hidtil er sket, passe på udviklingen. Det er udadtil markedsudviklingen; det er indadtil det, vi har drøftet i disse dage. Jeg vil give den højtærede fungerende statsminister det råd at værne om de midler, som vi nu har i hænde for at hindre eller prøve at holde inflationen i ave. Jeg tror egentlig, den højtærede fungerende statsminister, hvis han har vilje og mod til det, skulle have forudsætninger for at hindre, at regeringen endnu en gang taber det overblik, der er helt bydende nødvendigt.

Det er det råd, jeg vil give ministeren, og så vil den højtærede minister også nok erindre sig, at den støtte, han skulle have for at dæmpe inflationspumpen, fik han og måtte han have hos oppositionen. Dermed påtager vi os medansvaret for at have leveret den væsentligste del af sprøjte-væsken. Lad dette råd nu være afgivet i spøgefuld form, men alligevel er det meget alvorligt ment, og jeg er ganske sikker på, at jeg i dette tilfælde kan tale på den samlede oppositions vegne. Vi er fælles om dette forlig, og jeg har ingen grund til at tvivle på den højtærede fungerende statsministers gode vilje. Vi er fælles om dette forlig, siger jeg, men vi vil også som opposition være meget varsom i retning af at følge regeringens videre færd på baggrund af den lovgivning, der nu skal føres ud i det praktiske liv.

Må jeg blot komme med det lille ønske til sidst, at den samme årvågenhed, som jeg beder den højtærede statsminister om at udvise, den samme årvågenhed og det samme overblik må jeg også indtrængende bede finansudvalget søge at sikre sig. Jeg tror, det er godt, om også finansudvalgets medlemmer vil tage dette meget alvorligt.

Poul Møller: Det er, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen sagde, meget sent, og vi er begyndt tidligt i dag, og vi kan vel heller ikke forvente, at nogen uden for denne sal længere skulle være vågne; der er vist lukket for apparaterne for længst. Det forstår man jo godt, for fra kl. 20 til 22³⁵ fik de kære fjernseere, der skulle overvære en fjernsynsdebat her fra folketinget, kun meninger af én opfattelse og fra én side, før lykkedes det ikke oppositionen at trænge frem med en røst. Det kan måske lære os noget om, at hvis vi overhovedet vil have fjernsyn fra denne sal, så skulle man også lægge det således til rette, at der kan komme lidt variation for dem, der ønsker at overvære fjernsynsdebatterne.

Dette var en lille godnathilsen til de seere, der endnu skulle være tilbage.

[Poul Møller.]

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen sagde, at han ville foretrække en detailbeskatning fremfor en engrosbeskatning; jeg går ud fra, at det ærede medlem egentlig fortalte sig, da han kom ind på dette, for han vil vist slet ikke have nogen omsætningsafgift. Jeg erindrer ikke, at han på noget tidspunkt har sagt, at han ville stemme for en detailafgift. I så fald lå det vist noget anderledes for de konservatives muligheder for at få en engrosafgift igennem. Måske og måske ikke, det ved jeg ikke noget om, men i hvert tilfælde må det ærede medlem hr. Aksel Larsen gøre sig klart, at det, der var problemstillingen hele tiden, medens vi drøftede forslaget, var, at hvis fødevarer skulle undtages, så gik det ikke an at lægge skatten i detailledet, og derfor kan det ikke mindst undre, at det er det ærede medlem hr. Aksel Larsen, der også gør sig til talsmand for en detailleds-afgift. Det ærede medlem måtte vel have været den sidste til at foretrække en løsning, der beskattede levnedsmidler, men hvis jeg skulle have taget fejl deri, og det ærede medlem havde foretrukket også en fødevarer-afgift, vil jeg da gerne retledes herom.

Det spørgsmål, som det ærede medlem rejste om, hvorvidt det er grundlovsstridigt for en regering at afgive en erklæring om, at den forpligter sig til at overholde finansloven, har jeg besvaret, og jeg tror, at tinget har besvaret det ved at tage det alvorligt. I finansloven har vi fastlagt udgiftsbudgettet, og selvfølgelig har regeringen ret til at afgive en erklæring om, at den vil holde det budget, den selv har fastlagt og fået vedtaget her i tinget.

Vedrørende detailafgift og engrosafgift fremsatte den højtærede handelsminister en række betragtninger her i aften, og jeg har nærmest indtryk af, at det, vi havde gjort, og det, som vi altså var ved at tvinge den ædle handelsminister til, ikke alene var at få ham til at gøre vold på sig selv i utrolig grad, men også noget, der nærmest var landsskadeligt. Hvis det ikke var, fordi det var så værdifuldt, at fire partier blev enige, så var i hvert fald engrosafgiften et skrækeligt monstrum, og den kunne skade os i fællesmarkedet på den mest alvorlige vis. Men der er en ting, jeg undrede mig over;

når den højtærede handelsminister nærer denne anskuelse, så undrer det mig, at han overhovedet kan overvinde disse betænkeligheder og alligevel stemme for omsætningsafgiften, men det går jo nok, og vi ved, at den højtærede handelsminister før har overvundet sine betænkeligheder, f. eks. dengang han blev handelsminister.

I øvrigt er der ingen, der skal bebrejde ham det, slet ikke, men jeg har på fornemmelsen, at den højtærede handelsminister dog måske havde gjort ret i — hvis han virkelig mener disse ting så alvorligt, som han siger dem og har for vane at sige de ting, han mener — at møde frem i udvalget og have fremsat disse synspunkter over for folketingsudvalget. Jeg ved jo nok, at han kan sige, at det er den højtærede finansministers sag, men jeg tror dog alligevel, at hvis den mand, der har ansvaret for handel, industri og søfart og herunder også detailhandelen, havde haft den opfattelse for alvor, at det, vi var i færd med, var så og så skadeligt, ikke mindst under de nye konkurrenceforhold i fællesmarkedet, så havde det været hans pligt at melde sig i udvalget og fremføre disse synspunkter. Men det eneste, der fik den højtærede handelsminister til at komme i udvalget, var spørgsmålet om liberalisering af nogle byggematerialer; så forsvandt ministeren, og vi så ikke mere til ham, før dengang forliget tilsyneladende lå på gulvet, så rykkede han ud med en artikel om det.

Derfor tror jeg ikke, vi skal tage det mere alvorligt, end dengang den højtærede minister ikke ville være minister, og så kan vi jo nok affinde os med det også i aften.

I øvrigt har jeg tidligere over for den højtærede handelsminister citeret en udtalelse, han kom med — den kan selvfølgelig være galt refereret, men han har ikke hidtil sagt, at den var galt refereret — i Hillerød den 14. marts ved et stort købmændsmøde, citeret i Dansk Handelsblad. Jeg beder den højtærede formand om tilfaldelse til at citere. Her siger den højtærede handelsminister:

„Jeg bliver næppe enig med denne forsamling i mit syn på en omsætningsskat, men jeg er enig med købmændene i, at de foreslåede undtagelser umuliggør administrationen af denne skat i detailledet.“

[Poul Møller.]

Umuliggør administrationen af denne skat i detaileddet! Hvad gjorde den højtærede handelsminister derefter? Sørgede han for at få undtagelserne væk, således at 9. martsforslaget, som han da kommenterede, kunne administreres i detaileddet? Nej, han bidrog sammen med os andre til at udvide undtagelserne og få alle fødevarer væk og også andre ting, men derved blev det ikke mere muligt at administrere afgiften i detaileddet, højtærede handelsminister. Derfor kan jeg egentlig ikke forstå, hvad den højtærede handelsminister mente med sin tale den 14. marts, om han overhovedet har ment noget, medmindre han har ment, at nu var han i en købmandsforsamling, og så var det vel rigtigt at antyde, at afgiften kunne flyttes bort fra detaileddet, hvis man ikke fik undtagelserne væk. Han troede måske på det tidspunkt, at det gik således, at undtagelserne kom væk og vi fik en fuld fødevarerbeskatning, men i så fald regnede han ikke med den sæd, der var sået også i det konservative folkeparti, ikke mindst af tidligere radikale ministre her i tinget, der så ofte har bebrejdet os, at vi var tilhængere af en omsætningsafgift, og som har været inde på, at man ikke skal fordyre det daglige forbrug. Vi har taget ved lære af disse synspunkter.

Vi har ikke ønsket at fordyre det daglige forbrug, heller ikke ud fra afgiftstekniske synspunkter. Derfor måtte den højtærede handelsminister vide, at han kunne ikke komme nogen vegne med en generel fødevarerbeskatning, og derfor begriber jeg ikke, hvad han mente med sin udtalelse af 14. marts. Skitsen om en detailafgift, der fritog hele fødevarergruppen og skulle skabe en specialordning for købmændene, var jo en umulig ordning. Dette at opkræve engrosafgift på grundlag af indkøbsfakturaer i detaileddet for en del af købmændens lager, fritage en anden del af hans lager og belægge en tredje del af hans lager med skat på anden vis, som erlægges direkte som engrosafgift til kolonialgrossisten, var for indviklet, det var for umuligt, og det kunne den højtærede handelsministers partifæller altså heller ikke overbevise os om var rigtigt.

Nu spørger jeg den højtærede handelsminister — han behøver heller ikke at svare, lige så lidt som den højtærede forsvars-

minister behøver at svare det ærede medlem hr. Erik Eriksen; det er sent på aftenen — om det slet ikke har betydet noget for den højtærede handelsministers overvejsler, at vi skærer antallet af kontrollerede virksomheder ned fra 125 000 til 60 000. Spiller det ingen som helst rolle for den højtærede handelsminister, at 65 000 af de svageste virksomheder med hensyn til afgiftsberegning og afgiftskontrol skæres ud af systemet? Spiller det ingen rolle, at antallet af opkrævningssteder nedskæres fra 65 000 til 45 000? Og vi har fået andre beregninger, der viser, at erhvervslivets udgifter ved denne engrosbeskatning i forhold til en detailbeskatning, der svarer til denne engrosafgift, efter at fødevarerne er taget ud, vil blive 20 mill. kr. for hele erhvervslivet. Af disse 20 mill. kr. falder naturligvis en del på industrien. Den højtærede handelsminister kan ikke for alvor mene, at dette kan være det afgørende synspunkt mod afgift i engrosledet.

Vedrørende kædekoncerner henviser jeg ligesom det ærede medlem hr. Weikop til lovforslagets § 17, der fastlægger for disse virksomheder, at der i alle tilfælde finder en afgiftsberigtigelse sted på basis af detailprisen minus en detailavance, der er fastsat til 20 pct. Derfor er det ganske klart, at disse kædekoncerner ikke — hvis den højtærede handelsminister har læst forslaget igennem og sat sig ind i det, inden har holdt foredrag om det — bliver beskattet på mildere vis end andre.

Der er derefter fremført det synspunkt fra flere medlemmers side, at man risikerer en avance på engrosafgiften i detaileddet. Jeg skal ikke gøre mange bemærkninger hertil. Det kan man naturligvis risikere, men jeg vil gerne føje til, at ved en detailafgift ville man tage afgiften af detailavancen, og det gør man dog ikke her. Så kan den højtærede handelsminister sidde og finde ud af, hvor balancepunktet er. I det ene tilfælde tages skat af detailhandleravancen, og i det andet tilfælde tager detailhandelen i en vis udstrækning avance af engrosafgiften. For forbrugerne kommer det praktisk talt ud på ét. Jeg siger, at den højtærede handelsminister kan finde et balancepunkt; det kommer an på, hvilken detailavance han regner med.

Men jeg skal ikke gøre flere bemærkninger

[Poul Møller.]

til den højtærede handelsminister. Når han skal stemme for forslaget til sidst, vil det ikke være rigtigt at tirre ham yderligere og provokere ham til at komme med flere bemærkninger, der kan gøre hans vanskeligheder større, når afstemningen kommer. Vi er jo hensynsfulde.

Jeg vil dernæst blot gøre den bemærkning til det ærede medlem hr. Iver Poulsen, at det ikke er rigtigt, når det ærede medlem siger, at den private opsparing og løfterne til den private opsparing er skudt ud. Jeg skal ikke komme ind på, hvad det ærede medlem i øvrigt sagde om dette forslag — jeg ved, at han har andre opfattelser end jeg af dette forlig — men fremhæve, at de foranstaltninger, der skal fremme den private opsparing, er der altså nu lovforslag om, og de bliver gennemført inden tinget holder sommerferie, således at enhver kan bruge disse ordninger. Det, som jordskælvsklausulen tager forbehold over for, kan aldrig berøre den skattemæssige stilling for den opsparing, der finder sted i henhold til den lovgivning, der vedtages i denne sommer, inden vi tager ferie. Det, jordskælvsklausulen tager sigte på, er spørgsmålet om en almindelig nedsættelse af udskrivningslovens skala fra 24 til 21 pct., samt udvidelsen fra 18 000 kr. til 22 000 kr. af proportionalgrænsen og fra 5 800 kr. til 7 000 kr. for bundgrænsens vedkommende. Men her vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Iver Poulsen, at han bør ikke overse, at også de to oppositionspartier har sikret sig ret til fuldt ud at bestemme, om skattelettelserne skal gennemføres næste forår. Det ligger i vor hånd efter vore saglige overvejelser af den økonomiske stilling til næste forår.

Ja, jeg har ikke mange bemærkninger at gøre til de øvrige ministre. De havde jo med den højtærede fungerende statsminister hr. J. O. Krag i spidsen underkastet sig både selvtugt og selvbeherskelse. Jeg synes næsten, de havde iklædt sig bodsdragt, og jeg synes, det klædte dem, så jeg skal derfor kun sige tak for erklæringen om god vilje til at leve op til ansvaret.

Så vil jeg gerne sige til den højtærede fungerende statsminister, at når jeg ikke vil lægge mere i dette forlig, end det, der er aftalt, og ikke se nogen perspektiver, er det

ikke, fordi jeg ikke ønsker, at dette folketing bliver i stand til at forhandle på samme vis i fremtiden, men så er det, fordi man måske ikke altid skal trække perspektiver ud af en situation, men vente og se, om det kan holde. Men skulle det holde og skulle det medføre, at folketinget får mere indflydelse på lovgivningsarbejdet og der kommer bedre forhandlinger om den økonomiske politik i fremtiden, end vi har været vant til, så skal jeg kun hilse det med glæde.

Vi har altid fra vor side været rede til en saglig forhandling, og jeg vil gerne sige til den højtærede finansminister, at vi var det også i efteråret. Vi var i efteråret, da den højtærede finansminister fremsatte sine forslag, rede til at gennemgå hele det komplekse af problemer vedrørende inflationsbekæmpelsen, som vi nu har måttet igennem, men som den højtærede finansminister ikke dengang ville forhandle om, før han havde fået sin vilje og sine afgiftslove igennem, og det var det, der skilte os dengang: regeringen ville først have sin vilje, og så kunne man forhandle om oppositionens. Denne gang har vi fået en samtidig løsning, hvor det, som regeringen lagde vægt på, ikke kom til afstemning, før det, vi lagde vægt på, kom til afstemning, som det var aftalt, og således må det vist nok være, hvis der skal skabes basis for forhandling og for forlig.

Jeg takker naturligvis også den højtærede forsvarsminister for den redegørelse, han gav vedrørende våbenhjælpen og materielanskaffelserne til forsvaret. Jeg har ingen bemærkninger at gøre til den.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup var i sine sidste bemærkninger inde på spørgsmålet om „vragresterne“, tror jeg han kaldte det, af VK-programmet. Nu ville jeg være lidt forsigtig i dag med at tale om vragrester af dette VK-program. Jeg læste i en artikel — jeg tror, det var i tidskriftet Boligens aprilnummer — at her havde i hvert fald regeringen med hensyn til spørgsmålet om renten i statslånsejendomme bøjet sig for VK-programmet. Det, som man ikke ville før valget, det havde man nu gjort efter valget.

Og det er dog vist ikke det eneste punkt, hvor regeringen har kunnet se klarere på VK-programmet, end man kunne før valget. Jeg mener, at vi nu står over for, foruden det

[Poul Møller.]

med boligrenten, en offentlig besparelspolitik og en offentlig udgiftspolitik, der så vidt jeg kan skønne, passer bedre til det, vi sagde under valgkampen, end det, som regeringspartierne sagde under valgkampen. Jeg mener også, at de opsparingsfremmende foranstaltninger, som vi nu er i færd med at gennemføre både vedrørende den værdifaste aldersopsparing og vedrørende forhøjelsen af de beløb, der skattepræmieres, fra 1 000 kr. til 2 500 kr., i langt højere grad svarer til VK-programmets opsparingsfremmende foranstaltninger end til de udtalelser, der lød om opsparing fra socialdemokratiet under valgkampen i 1960. Vedrørende udvidelsen af den proportionale skat, der skal gå op til 22 000 kr. — ja det er ganske vist noget længere, end vi foreslog i VK-programmet, det er noget længere, men dengang var der heller ikke så mange penge, for der var ingen omsætningsafgift, der skulle afbalanceres — mener jeg også, at man har strakt sig ud over VK-programmet, hvilket vi kun er vore forligspartnere tak skyldig for, og med hensyn til nedsættelse af skatteprocenten for den direkte skat fra 24 til 21 så er den også nogenlunde i harmoni med VK-programmets synspunkter om at lette den direkte beskatning, fremme opsparingen og spare på de offentlige udgifter.

I den henseende har det forlig, som vi nu går ind i, ikke på nogen måde voldt vanskeligheder. Det har voldt os vanskeligheder at opnå det naturligvis. Det har taget uger, men det har ikke voldt os nogen vanskelighed at acceptere det, og vi har accepteret en overskudspolitik for dette finansår, men vi har gjort det ud fra de kritiske synspunkter, der førte os frem til ikke at ville give overskud i årene 1960-62, nemlig de kritiske synspunkter, at vi ikke ville give regeringen flere penge til rådighed, fordi vi ved, at de omsætter sig i øgede udgifter. Vi har ved dette forlig dels gennem klausulen om overskudsafskrivning i nationalbanken, dels gennem den erklæring, vi har om den offentlige udgiftspolitik og de besparelser, der er omtalt, sikret os, at regeringen ikke kommer til at råde over dette overskud. Vi har også sikret os fra 1963 til 1964, at da bliver det os, der kommer til at afgøre, om over-

skuddet skal anvendes til den skatteletelse, vi er enige om, eller, hvis et overskud til den tid skulle være nødvendigt i mere eller mindre begrænset omfang, hvordan dette overskud så skal anvendes.

Se derfor, ærede medlem, ville jeg have været forsigtig med at tale om vragester, for vi har på disse vilkår accepteret en overskudspolitik, og det er helt andre vilkår end dem, man bød os før valget i 1960, da regeringen sankede i lade for at bruge pengene og kaste dem ud på et tidspunkt, hvor det, som det ærede medlem normalt med et fint ord kalder den kontraktive politik, netop skulle have vist sin virkning ved, at man havde holdt fast ved pengene i overskuddet. Derfor, ærede medlem, har vi en god samvittighed, og vi er glade ved i det ærede medlem at kunne finde en partner, som er rede til at gennemføre alle disse synspunkter fra VK-programmet sammen med os.

Helge Larsen: Der er nu gået mere end 14 timer, siden vi startede denne debat, og jeg skal derfor meget nøje holde mig til den anvisning, det ærede medlem hr. Poul Møller gav om at være hensynsfuld.

Jeg skal ganske undlade at komme med flere bemærkninger vedrørende omsætningsafgiften og de lovforslag, der knytter sig dertil, og jeg mener, at jeg med så meget større grund kan gøre det, som det jo er rigtigt, som det blev fremhævet af den højtærede fungerende statsminister, at det forlig, der nu besegles i det høje ting, jo vil få indflydelse på de politiske debatter, som vil blive ført i den kommende folketingssamling; der vil blive rig lejlighed til at vende tilbage til det og forhåbentlig også vende tilbage til det med måske noget mere friske synspunkter end dem, vi er i stand til at præstere på dette sene tidspunkt.

Må jeg herudover blot have lov til at takke den højtærede udenrigsminister for den redegørelse, vi fik vedrørende markedsforhandlingerne og udenrigspolitiske forhold, og takke den højtærede forsvarsminister for den redegørelse, der blev givet om regeringens beslutning om materielanskaffelser til 375 mill. kr. over de kommende 3 finansår, og for de oplysninger, som den højtærede minister gav om den nedsættelse

[Helge Larsen.]

af tjenestetiden, der har fundet sted på visse områder, og de muligheder, der er for at gå videre ad denne vej.

Aksel Larsen: Ja, jeg er enig med det ærede medlem hr. Helge Larsen i, at det er 14 timer siden, vi begyndte, men jeg er ikke enig med ham i, at der ikke er grund til at komme med en del bemærkninger; jeg har i hvert fald en del sådanne og kan altså ikke gøre det så kort, som det ærede medlem hr. Helge Larsen af forståelige grunde ønskede at gøre det.

Lad mig først sige til den højtærede stats- og udenrigsminister, som er af den opfattelse, at dette forlig, der nu er sluttet mellem de 4 partier, vel i temmelig høj grad ligner de økonomiske politiske forlig, der blev sluttet i 1930'erne, at jeg nu ikke synes, lighedspunkterne er så forfærdelig store, og navnlig den måde, man har sluttet forliget på, harmonerer slet ikke med eller ligner slet ikke de metoder, man brugte dengang. Da gik det for sig på en noget anden og formentlig mere rationel måde, end det er gået her. Tænk på, at man har været 3 måneder om det, eller tænk på den måde, hvorpå vi har arbejdet med det; vi har jo fået en umådelig dyngge af dokumenter; jeg har ikke vejret dem, ud over at jeg kan vurdere dem til at veje ca. en snes kilo, og hvis man lægger dem i en stabel oven på hinanden, er den vel mere end en alen høj. Det er umådelig meget at gennempleje, gennemlæse, gennemarbejde og gennemdiskutere, og da vi var kommet igennem bunken, skete der det, at så fejede man det hele til side, lod være at tage hensyn til det, og så begyndte man at tale realiteter. Men lad det nu være.

Den højtærede statsminister håber, at forliget får den tilsigtede virkning. Ja, håbet beskæmmer ingen. Men hvis det nu ikke får den tilsigtede virkning? Den højtærede statsminister siger, at vi skærer ikke levedoden ned, vi bremser blot stigningen i forbruget. Dette er ikke rigtigt. Når man gennemfører sådanne foranstaltninger som dem, man nu vil gennemføre, hvor man i løbet af et tidsrum af 1 år vil indkræve 900 mill. kr. mere i skat og så give en beskedent kompensation, er det da givet, at det må virke som en øjeblikkelig ned-

skæring af levedoden for mange i dette land, formentlig for flertallet af befolkningen.

Endelig siger den højtærede statsminister, at formålet med byggerestriktionerne er ikke arbejdsløshed. Nej, det er formentlig ikke regeringens formål, det er formentlig ikke socialdemokratiets formål, det er formentlig ikke det radikale venstres formål; men jeg er ikke så helt sikker på, at det ikke er to andre partiers formål, og jeg er ikke sikker på, at byggerestriktionernes gennemførelse ikke vil bevirke, at der kommer arbejdsløshed, og så er det i og for sig underordnet, om man har tilsigtet arbejdsløshed, eller man blot har truffet foranstaltninger, hvis virkning man ikke har kunnet overskue, men hvis virkning blev arbejdsløshed.

Den højtærede finansminister takker de partier, der har givet tilslutning til de ændringsforslag og lovforslag, han har fremsat. Jeg respekterer virkelig en så høj grad af taknemlighed, eftersom disse ændringsforslag og de allerfleste af de lovforslag, der her er fremsat, er fremsat efter direktiv af venstre og de konservative; da de slet ikke er den højtærede finansministers egen opfindelse, så jeg synes ikke, han behøver at takke venstre og de konservative, fordi han har fået lov til at lade ændringsforslagene og lovforslagene teknisk udarbejde og lægge navn til deres fremsættelse.

Den højtærede finansminister siger til mig, at det er urigtigt, at der kun ydes en kompensation på 10 kr. om måneden til gamle, invalider og enker, for det er skam 12 kr. om måneden. Ja, jeg beklager min fejltagelse, men den er måske undskyldelig, når jeg kan henvise til, at jeg, da jeg udarbejdede den del af min tale, rettede mig efter, hvad der stod i flertalsbetænkningen, og i den står der, at man vil yde 10 kr. om måneden, der står ikke, at man vil yde 12 kr. om måneden. Og så må jeg i øvrigt fremhæve, at det er jo sådan, at disse 12 kr. om måneden først skal falde fra 1. september, men omsætningskatten træder i kraft 1. august, og forholdet er jo det, at den vil slå igennem i detailledet omtrent omgående, i hvert fald hvis man skal tro på, hvad kontorchef Gersmann har udtalt til Ekstrabladet. Det har været offentliggjort i Ekstrabladet i dag, at kontorchef Gers-

[Aksel Larsen.]

mann udtaler, at han har modtaget mange henvendelser om, hvorvidt detailhandelen har lov til med det samme at forhøje priserne på de i detailhandelen værende varelagre i forhold til, hvad omsætningskatten i engrosleddet vil bevirke, og han har givet det svar, at det må de gerne. Så er det dobbelt beklageligt, at de gamle ikke engang skal have kompensation fra 1. august. Og med hensyn til, hvorvidt der så ydes fuld kompensation ved at give dem 12 kr. om måneden fra 1. september eller ikke, kan jeg kun henvise til, at i hvert fald organist Seierup har erklæret, at efter hans beskedne beregning skal der mindst ydes 16 kr. om måneden, for at der kan være tale om kompensation, så han er altså ikke enig med finansministeren.

Den højtærede finansminister påstod, at jeg havde modsagt mig selv derved, at jeg skulle have beklaget mig over, at man gav en så stor skattelettelse for de større indtægter, samtidig med at have sagt, at progressionen for de større indtægter var for stor. Jeg må bedrøve den højtærede finansminister med, at han har åbenbart ikke hørt rigtig efter. Det, jeg sagde, var, at selv om den kompensationsordning i form af skattelettelser, som regeringen opererede med, da den kom med sine forslag den 9. marts, ikke var socialt tilfredsstillende, fordi den gav større skattelettelser, også forholdsvis større skattelettelser, til de store mellemindtægter end til de lavere indtægter, så var den dog bedre end det, man nu opererer med i skatteskalaen for 1963-64, hvor man giver de højere indtægter en betydeligt større skattelettelse derved, at man går ind for venstres og de konservatives krav om, at proportionalskattens overgrænse skal sættes op til 22 000 kr. Jeg har sagt, at jeg mener, man skulle lade proportionalskattens overgrænse blive liggende ved de 18 000 kr., og så burde man glatte den derefter følgende progression, altså marginals-katten, noget ud, fordi den er for stejl for det første par tusinde kroner efter de 18 000.

Jeg håber, det nu er klart for den højtærede finansminister, at jeg aldeles ikke har modsagt mig selv, og så må jeg i øvrigt sige, at når den højtærede finansminister vil gøre mig den store ære at beskæftige sig

så meget med, hvad jeg har sagt, ville jeg have været ulige mere tilfreds ...

Formanden: Der må være mere ro i salen.

Aksel Larsen: ... hvis ministeren også havde beskæftiget sig med det, jeg har fremført såvel i udvalget som her i salen både ved første behandling og nu i min tale i dag, nemlig mine forslag eller ideer om, at vi burde have en effektivisering af skatteligningen. Har det slet ikke finansministerens interesse, at hans eget ligningsdirektorat mener, at man kan hente flere hundrede millioner kroners indtægt ind til staten, hvis man ofrer nogle få millioner på at effektivisere skatteligningen? Har det ikke hans interesse, at det nu er oplyst og dokumenteret, at det kan gøres endda uden lovændring, blot ved en administrativ foranstaltning? Og hvorfor vil han ikke udtale sig om det her? Har han lige så lidt interesse for dette som de partirepræsentanter, der sad i udvalget og hørte ligningsdirektoratets mening og ikke havde stor sympati for ideerne?

Har finansministeren intet som helst at sige til kravet om en kapitalvindingsskat? Det er ikke blot fremført af mig, men af mange arbejderorganisationer og mange af den højtærede ministers partifæller. Kan ministeren ikke indse, at det ville være rigtigt, om vi fik en kapitalvindingsskat, og hvorfor er han tavs om det nu, hvor der er anledning til at udtale sig?

Sådan kunde jeg drage andre spørgsmål frem. Jeg skal ikke gøre det, det må være nok med dette. Jeg beklager meget, at det, som for mig synes at være det væsentlige, går man uden om her i debatten fra regeringspartiernes side, og den højtærede finansminister går uden om det.

Så har vi den højtærede boligminister. Jeg hørte ikke, at han takkede for venstres og de konservatives tilslutning til hans forslag om, at huslejen skal sættes i vejret. Det ville vel også have været for meget forlangt af ham, og jeg er sådan set glad for, at han ikke takkede derfor. Men jeg vil dog benytte lejligheden til at sige, at jeg begriber ikke, at den nuværende boligminister har kunnet gå med til noget sådant. Man kan komme med alle mulige argu-

[Aksel Larsen.]

menter om, at det drejer sig om at få ud- lignet forskellen i huslejen i det ældre og det nyere boligbyggeri, men det, der er sandheden, er jo, at når man her giver los for en husleje-forhøjelse, ikke blot i det ældre boligbyggeri, men også i boligbyggeriet i dag, som man har påbegyndt udlejningen af så sent som 1955, gennembryder man dermed i virkeligheden huslejerestriktionerne, og der vil komme et kolossalt pres for at få disse afskaffet. Det er spørgsmålet, om man så kan stå for presset.

Tænk blot på sådan noget som alle to-families huse. Der er fri opsigelsesret; der er intet i vejen for, at vi her over en bred front kan få opsigelse for 100 000 familier, som kun kan få lov til at blive boende ved at gå ind på en husleje-forhøjelse. Tænk på, hvad der vil ske i etageejendommene; efterhånden som lejerne flytter og der kommer nye lejere ind, skal huslejen sættes i vejret, og vi kan opleve, at i en opgang med 10 lejligheder vil der være 3-4 forskellige lejenniveauer. Så siger man: ja men lejlighederne er ens, de er lige gode, hvorfor skal de så ikke også alle sammen være lige dyre? Jeg frygter for — jeg ved ikke, om den højtærede boligminister har tænkt over det — men jeg er i hvert fald meget bekymret for, hvad der kan ske alene ved, at man giver los for denne 25 pct.s lejeforhøjelse i den delvis ældre boligmasse, for det kan føre til, at der kan komme en mængde processer om opsigelser, som lejerne ikke vil godkende, men som ejerne vil have godkendt. Der kan blive en uendelig mængde opsigelser på grund af, at man ikke overholder husordenen derved, at man holder hund, hvilket er forbudt ifølge husordenen, eller fordi ens fyldepen skratter o. s. v. Det bliver yderst ubehagelige tilstande, og jeg fatter ikke, hvorfor regeringen er gået med til det.

Jeg kunne til nød forstå det — det var der da en smule logik i — hvis man for at få omsætningsskatten vedtaget sagde: så er vi villige til at lave en dårligere social kompensation. Jeg kunne forstå det, hvis man sagde: vi lader os tvinge til at afbetale hele statsoverskuddet på Tysklands-gældens konto i nationalbanken. Jeg kunne forstå meget af den slags. Men man bøjer sig for et krav, der intet som helst har med

den økonomiske situation, med valutasi-tuationen, med skatterne eller med stats-finanserne at gøre, nemlig kravet om, at huslejen skal sættes i vejret. Det forstår jeg ikke. Man kan ikke komme her og påstå, at det skal tjene til at sætte forbruget ned. Det betyder kun, at man flytter penge fra én gruppe, nemlig lejerne, over til en anden gruppe, der hedder husejerne. Det har intet som helst at gøre med det, man i øvrigt beskæftiger sig med i dette skatteforlig, og det tyder virkelig på, at det er rigtigt, hvad socialdemokratiske boligfolk har sagt om denne regering, at den er så villig som en pige i maj, når det drejer sig om at give indrømmelser på bolig- og huslejeområdet.

Den højtærede boligminister siger, at der såmænd ikke er nogen grund til, at Aksel Larsen dramatiserer det byggestop og de byggestræk, der bliver foretaget. Nej, det er så sandelig rigtigt. Jeg nærer intet ønske om at dramatisere dem, for de er dramatiske nok i sig selv. Det er jo ikke rigtigt, at jeg har været demagogisk i forbindelse med bekendtgørelsen af 16. april fra boligministeriet. Jeg har sagt om denne bekendtgørelse, at den 16. april har man udstedt en bekendtgørelse, der ophæver en række restriktioner for byggeriet. Dette sker altså så sent som den 16. april, og i maj siger man så: nu må vi indføre nogle nye restriktioner for byggeriet. Andet har jeg ikke sagt, det er rigtigt, og det kan heller ikke boligministeren bestride.

Jeg har også hørt den højtærede boligminister sige, at man ikke tilstræber arbejdsløshed. Nej, men hvad nu, hvis følgen bliver det? Det, man har sat sig som mål, er jo at få begrænset bygge- og anlægsvirksomheden som helhed taget med 15 pct. Jeg er alvorligt bange for, at det giver arbejdsløshed, og det er der jo også andre, der er. Jeg står her med en henvendelse, jeg har modtaget — den har formentlig også andre partiers ordførere modtaget — fra Byggefagenes Samvirke i København, og en væsentlig del af dem, der har rettet denne henvendelse, er jo gode partifæller af den højtærede boligminister. Jeg skal ikke læse det hele op, men jeg beder om tilladelse til at citere de sidste linjer. Der står:

„Vi må på det skarpeste protestere imod, at vi igen skal være katebald for

[Aksel Larsen.]

den økonomiske politik her i landet. Vi forlanger, at der tages samme hensyn til os som til andre befolkningsgrupper, og vi forlanger at blive holdt skadesløse for det tab, vi måtte lide ved den herefter skabte arbejdsløshed i vore fag.“

Den højtærede boligministers partifæller i byggefagene frygter i hvert fald arbejdsløshed, og det kan jeg så godt forstå.

Ja, så er der den ærede socialdemokratiske ordfører. Der er sket visse fremskridt, siden han havde ordet i formiddags; han har nu ædt alt det i sig, hvad han sagde af urigtigt om vort forslag om boligfond m. v., og det er jo udmærket. Men så forsøger han at fastholde sin påstand om, at det, jeg har skrevet i betænkningen om de påtænkte skattenedsættelser for 1963-64, er positivt urigtigt. Ja men det er ikke positivt urigtigt; det er nemlig rigtigt, at disse skattelettelser er asociale derved, at folk med de små indtægter får meget små lettelser, medens de, der har større indtægter, får forholdsvis langt større lettelser. Det ved det ærede medlem hr. Per Hækkerup godt, så han behøvede ikke igen at træde i det.

Det ærede medlem siger så igen, at jeg var tavs i underudvalget, og at jeg var en sfinks; jeg var ikke til at forhandle med, man kunne ikke komme på talefod med mig, det kunne man derimod med venstre og de konservative. Det ærede medlem husker aldeles fejl, og jeg ved, at alle øvrige udvalgsmedlemmer og underudvalgsmedlemmer vil kunne bekræfte, at han husker fejl. Jeg har netop været særdeles villig til at forhandle om en hel række spørgsmål, og jeg har fremsat en række positive forslag — uforbindende naturligvis — i den tid, underudvalget sad. Men på et givet tidspunkt — så meget har jeg vel lov at sige — kom det ærede medlem hr. Per Hækkerup på regeringspartiernes vegne og jeg på mit partis vegne på samme dag med en skitse til, hvad vi mente burde gøres. Det ærede medlem hr. Per Hækkerups skitse var afpasset efter, hvad venstre og de konserva-

tive havde forlangt, og den tog intet som helst hensyn til, hvad jeg havde forlangt eller foreslået. Dette kan da ikke være min skyld.

Jeg må i øvrigt også gøre opmærksom på, at grundlaget for det forlig, der nu er afsluttet, blev lagt ved et møde i udenrigsministeriet den 15. maj. Underudvalget begyndte først at arbejde efter denne dato, og jeg var bekendt med, at man havde haft dette møde og dér lagt grundlaget for et forlig, nemlig ved aftalen om militærudgifterne, så jeg skønnede allerede på det tidspunkt, at der nok var særdeles ringe muligheder for, at socialdemokratiet overhovedet ville forhandle alvorligt med os.

Men når det sådan bliver gentaget af det ærede medlem hr. Per Hækkerup, er jeg nødt til konkret at erindre ham om, at jeg på et meget tidligt tidspunkt har foreslået udvalget at overveje, om man ikke kunne undgå oms ved at tage en bunden opsparring. Jeg er også nødt til at gøre opmærksom på, at jeg på et spørgsmål fra det ærede medlem hr. Per Hækkerup, om jeg ikke under nogen omstændigheder kunne tænke mig at forhandle positivt om en omsætningssskat, svarede: jo, det kan jeg, hvis vi kan få en fornuftig skattereform, og det første, jeg her forlanger, er ophævelse af skattefradragreglen; hvis man vil tilbyde at forhandle med mig om den, så er jeg villig til at forhandle om omsætningssskatten. Dette blev afslået, man ville ikke forhandle om det. Man vil tale kønne ord i agitationen her i tinget og ude på vælgermøderne og skrive kønne ord i den socialdemokratiske presse og sige, at man ønsker skattefradragreglen ophævet, men man vil ikke tage initiativet til det, og man vil ikke engang forhandle om det.

Så siger det ærede medlem hr. Per Hækkerup, at det, jeg fortæller om, hvorledes der kunne skabes et andet flertal, er noget vrøvl, for det kan ikke lade sig gøre; der kan nemlig ikke skabes et andet flertal, så længe socialdemokratiet er i regering med de radikale. Nej, der har vi det. Når

[Aksel Larsen.]

socialdemokratiet stiller sig på det standpunkt, at hvis de radikale ikke vil gå med til, at det socialdemokratiske kongresprogram bliver ført ud i livet, så samarbejder man hellere med de radikale, end man samarbejder med os, og så kan der ikke skabes noget flertal for at gennemføre det socialdemokratiske kongresprogram. Men jeg er for resten ikke helt sikker på, at det radikale parti er så asocialt, som man kunne få indtryk af, når man hører de ærede medlemmer hr. Per Hækkerup og hr. Peter Nielsen. Jeg tror godt, man kunne have forhandlet også med de radikale, hvis man ikke fra den side var så ivrig for absolut at slutte forlig med venstre og de konservative.

Så har jeg nogle bemærkninger til den højtærede forsvarsminister. Jeg har tilladt mig her at gentage et spørgsmål, som jeg har rejst under udvalgsforhandlingerne og ikke fået besvaret, om, hvorledes det ligger med militærudgifterne, de nuværende og de påtænkte. Nu har jeg fået noget, der skulle forestille at være et svar, men ikke var et svar. Jeg har fået en fremstilling, som vi kender i forvejen fra den side, gående ud på, at der foreligger visse tilbud fra amerikansk hold, der vil give 1½ eskadrille fly, eventuelt senere suppleret op til 2 eskadriller. Betingelsen er, at vi gennemfører visse bevillinger til materielanskaffelser, der for 3 år skulle andrage 375 mill. kr., hvilket ikke udelukker, at man derudover kan forhøje militærudgifterne. Militærudgifterne skal i disse tre år ikke blot forhøjes med dette beløb; man kan eventuelt senere gå videre, hvis man vil det, men, siger den højtærede minister, derom har vi ingen beslutning truffet. Tillad mig at sige det rent ud: jeg tror det ikke. Her er sluttet et forlig om en 2 års plan, og partierne har forlangt, at regeringen nøje skulle redegøre for, hvilke udgifter den forventer hertil i år og til næste år. Det er da utænkeligt, at regeringen ikke også har visse ideer om, hvilke militærudgifter der vil komme ikke blot i år, hvor de samlet skal op på 1 575 mill. kr., men også til næste år. Der må være noget forkert her. Men dernæst er det jo sådan, at der som sagt var et møde om sagen mellem venstre og de konservative på den ene side og regeringen på den anden side den 15. maj. Det fandt sted i udenrigsministeriet,

og jeg er i den situation, at jeg kan fortælle, hvad der skete, for det har jeg nemlig læst i Berlingske Aftenavis, og der er intet regeringsmedlem og intet medlem af regeringspartierne og ikke noget regeringsblad, der har povet at demtere det. Der står på forsiden af Berlingske Aftenavis for torsdag den 17. maj i år: Oppositionen spørger Krag om forsvaret — svar i dag. Derunder står der: De radikale skal være forpligtede, ellers bliver der intet forlig. Så er der en artikel, der hedder: Fuld besked om, hvad der er foregået. Ifølge denne artikel har der været forhandlinger tirsdag den 15. maj i udenrigsministeriet mellem repræsentanter for regeringen, herunder den fungerende statsminister, forsvarsministeren og landbrugsministeren, lederne af regeringspartiernes folketingsgrupper og de to store oppositionspartiets ledere. Her blev der ifølge artiklen truffet en klar aftale om, at Danmark modtager det tilbud om våbenhjælp, der er givet os af USA, og opfylder dets betingelser med hensyn til danske bevillinger.

Der står videre i artiklen følgende, som jeg med formandens tilladelse gerne vil citere:

„Det vil medføre, at vore egne forsvarsudgifter i indeværende finansår kommer op på lidt over 1 500 mill. kr., om 2 år som sandsynlig konsekvens på ca. 1 700 mill. kr., og i løbet af en 5 års periode vil de ligge et sted lidt over midten mellem 1 800 millioner og 1 900 millioner. Det må antages, at vore udgifter til civilforsvaret er holdt uden for dette regnestykke.

Landbrugsminister Karl Skytte tog ét eneste forbehold over for dette forlig. Det var, at det først måtte offentliggøres på mandag — altså efter at hans partis landsmøde i Herning er afsluttet. Men efter at hans eget partiorgan, Politiken, har givet den helt vildledende meddelelse om holdningen til forsvarsbevillingerne på mødet i tirsdags, at „den sten prøver man ikke at løfte“, må det være berettiget og påkrævet at give offentligheden fuld underretning om, hvad der virkelig foregik.“

Tillad mig at spørge det ærede medlem hr. Poul Sørensen: er dette rigtigt, eller er det urigtigt? Hvis det ærede medlem er af den

[Aksel Larsen.]

opfattelse, at det er rigtigt, hvad der stod i Berlingske Aftenavis, behøver han ikke at svare. Tillad mig at spørge den højtærede forsvarsminister: er det rigtigt, det, jeg her har læst op? Er der truffet sådanne aftaler? (*Forsvarsministeren* [Poul Hansen]: Nej!) Det er der ikke. Godt, så tillad mig at erindre om, hvad det ærede medlem hr. Erik Eriksen har sagt. Det ærede medlem har uden at nævne noget beløb sagt det samme, som jeg har sagt, at der er en aftale om, at forsvarsudgifterne skal op over 1 800 mill. kr. i løbet af en 5 års periode. Det ærede medlem har vendt sig til den højtærede handelsminister og sagt, at det er meget godt, at han siger, at han ikke kommer til at stemme for så store bevilninger til forsvaret, men det ærede medlem hr. Erik Eriksen er sikker på, at en sådan erklæring som den, handelsministeren har afgivet, vil forsvarsministeren ikke afgive, og det ærede medlem tilføjede: hvis forsvarsministeren vil bekræfte mine udtalelser her, behøver han ikke at gå op på talerstolen, så kan han blot tie stille.

Det forekommer mig, at efter alt, hvad der foreligger, er der ingen tvivl om, at det er rigtigt, at der er stillet en betingelse om klar besked fra venstres og de konservatives side, og at regeringen har accepteret den amerikanske plan om, at vi skal give 3,6 pct. af nationalproduktet ud til militærvæsen; det giver en udgift på 1 860 mill. kr. til militærvæsenet om 5 år, foruden udgifterne til civilforsvaret.

Jeg kan godt forstå, at man ikke har villet have disse konkrete tal frem i forbindelse med diskussionen om omsen og i forbindelse med de mange påstande om, at man bliver nødt til at spare, men vi må have dem frem, så befolkningen kan se, hvorledes det forholder sig med spareviljen og sparenødvendigheden, som yderligere belyses af, at man skærer byggeriet ned på alle mulige områder og ikke mindst det offentlige civile byggeri; men hvad angår det militære byggeri, er der intet dekret om, at det skal skæres ned, nej, dér skal man kun forhandle med den højtærede forsvarsminister, om han ikke kunne tænke sig at indføre visse besparelser.

Ja, dette måtte til for at komplettere det, der i øvrigt er kommet frem om forliget,

og jeg vil gentage, at jeg finder, det er utilladeligt, at man vil gennemføre det i det folketing, der blev valgt i 1960, og som minsandten ikke har mandat af vælgerne til noget sådant. Man burde lade forliget hvile og i stedet for udskrive folketingsvalg, og jeg tillader mig at fremsætte følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen:

„Folketinget udtaler, at foranstaltninger som omsætningskatten, nedskæringen af byggeriet og huslejeforhøjelserne, som 4 af folketingets partier har sluttet forlig om, parret med en ublu forøgelse af militærudgifterne ikke bør gennemføres, uden at vælgerne har haft lejlighed til at tage stilling gennem et folketingsvalg. Et folketingsvalg er også nødvendigt, før der træffes nogen afgørelse om Danmarks forhold til fællesmarkedet.

Folketinget opfordrer derfor regeringen til at udskrive valg og går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Chr. Madsen: Jeg bliver nødt til at komme med et par korte bemærkninger til det ærede medlem hr. Peter Nielsen. Det ærede medlem var meget energisk i sine udtalelser om, at jeg brugte propagandistisk tale om arbejdsløsheden i Nordjylland. De tal, som jeg nævnte, var fra statistisk departement, så der kan altså ikke være ret meget propaganda i det. Det er ikke tal, der vedrører en enkelt dag i Nordjylland, de vedrører april måned 1962, og tallene var som sagt noget tilsvarende for 1961. Det var ikke alene Ålborg, det var en lang række byer i Nordjylland og Vestjylland og Lolland-Falster, det drejede sig om. Det var amtsanvisningskontorenes områder, som det står i Statistiske Meddelelser, så der kan ikke være ret meget propaganda i de tal. Jeg nævnte dem, fordi man, som jeg sagde det, gang på gang her i tinget taler om fuld beskæftigelse. Man taler sjældent om, at der er meget store arbejdsløshedsprocenter i dele af landet. I mit første indlæg udtalte jeg, at disse arbejdsløshedsprocenter stræk-

[Chr. Madsen.]

ker sig fra 11 til lidt over 20, og det gælder især arbejdsmændene. Jeg synes, tallene er så alvorlige, at man godt kunne have været fri for det ærede medlems udtalelser om propaganda.

Endvidere opfordrer det ærede medlem mig til at medvirke til en ændring af forholdene, og det vil jeg gerne herfra sige ja til. I vort område raser arbejdsløsheden og har gjort det i al den tid, vi kan huske, og arbejdsløshedsprocenten har været måske den højeste i landet i al den tid, vi har levet. Jeg vil gerne medvirke til et sådant arbejde og henviser til, at man kunne gøre det praktiske, at man i vort område fik ophævet byggestoppet eller i hvert fald lempet det. Så vil vi gå videre end til vort område ud til Nordjylland og Vestjylland og sørge for, at nogle af de anlægsarbejder, som nu skal beskæres ifølge forliget, bliver gennemført. Jeg har personlig den opfattelse, at folk, der bor i Nord- og Vestjylland og på sydhavsværnerne er lige så berettiget til en lav arbejdsløshedsprocent, som man er det i hovedstadsområdet og andre byer her i landet. Her har man som bekendt arbejdsløshedsprocenter omkring 1, 1,3 eller 2. De høje arbejdsløshedsprocenter, som man har i Nordjylland og andre steder, forårsager, at man i disse områder har større udgifter til bekæmpelse af arbejdsløsheden. Man kan jo se i statistikken, at de mennesker, der lever i disse områder, har en mindre gennemsnitsindtægt.

Der er altså ikke noget propaganda i det. Det er min hensigt, at man burde gøre noget herfra, så man får en vis lighed i beskæftigelsen her i landet, og således at mennesker har omtrent den samme mulighed for at få lige store indtægter eller i hvert fald indtægter, der svarer til de steder i landet, hvor konjunkturerne måske er bedre end andre steder.

Iver Poulsen: Det ærede medlem hr. Erik Eriksen spurgte mig, om jeg havde noget positivt eller noget sagligt at indvende imod det, oppositionen har opnået i disse forhandlinger. Derefter gav det ærede medlem udtryk for, at han med temmelig stor sikkerhed vidste, at de uafhængiges vælgere var særdeles tilfreds med de resultater, som det ærede medlem havde opnået i forhandlinger-

ne. Det ærede medlem gav udtryk for et meget indgående kendskab til de uafhængiges vælgere og deres indstilling, men jeg ved da selvfølgelig på den anden side, at de uafhængiges vælgere også har et vist kendskab til det ærede medlem, så i den henseende føler jeg mig på mit partis vegne ganske beroliget.

Med hensyn til resultaterne sagde jeg ganske klart i eftermiddags, at jeg af gode grunde skulle afholde mig fra et gå i enkeltheder. Det er ganske givet, at det kan jeg heller ikke gøre med den placering, mit lille parti har, og med den behandling, dette omfattende forslag har fået af de såkaldte topolitikere. Jeg sagde, at regeringspartierne fik deres omsætningsafgift gennemført straks eller ihvert fald fra 1. august, og det vil sige, at vi får en ny skat oven på de allerede eksisterende skatter. Det har ellers været et krav fra den borgerlige opposition, at den principielt nok gerne ville gå over fra direkte til indirekte beskatning, men at den indirekte beskatning skulle modsvares af tilsvarende nedsættelser i den direkte beskatning, og den direkte beskatning er lovet nedsat i 1963-64. Men da var det, jeg gav udtryk for, og jeg mente også med nogen saglig begrundelse, at vi tror ikke på, at forudsætningerne for den skattelettelse, der stilles i udsigt på de direkte skatter i 1963, er til stede. Jeg nævnte i eftermiddags årsagerne til, at vi ikke tror på det. Det skal jeg ikke gentage her.

Endelig må jeg give den ærede socialdemokratiske ordfører ret i, at når man fra den borgerlige oppositions side er gået med til det foreliggende forlig, har man godkendt den politik med overskud på de offentlige budgetter, som de uafhængige i hvert fald absolut er modstandere af.

Endelig har vi et imod den omsætningsafgift, som der nu er blevet forlig om, at den, som jeg også sagde i eftermiddags, vil kræve en mængde kompensationer, og hver kompensation vil blive lagt på det indviklede skattesystem, vi har, og forøge administrationen for hver gang, skatteskruen får en omdrejning, og der er i hvert fald for mig ingen tvivl om, at netop forbrugsskatteskruen vil blive benyttet så flittigt, som det nu kan lade sig gøre. Alle disse kompensationer vil vi komme til at stå over for, hver gang forbrugsskatteskruen får en omdrejning. Jeg

[Iver Poulsen.]

tror, det var den fhv. minister K. K. Steinkke, der forleden kom til at tabe en tegnestift, der sagde sådan noget som: Det ser alvorligt ud til, at det ikke vil lykkes for toppolitikerne at finde frem til en måde, hvorpå man kan give fuld kompensation for omsætningsafgiften. Det er jo det, der sker. Der er ofret megen tid og mange drøftelser på at finde frem til den kompensation, som jeg også var nærmere inde på i eftermiddags.

Vi har aldrig lagt skjul på, at vi principielt er enige med de andre borgerlige partier om det ønskelige i at gå over fra direkte beskatning til indirekte beskatning, og vi ønsker direkte forbrugsbeskatning af de grunde, som jeg også nævnte i eftermiddags; dette ville betyde store fordele. Hertil kommer netop det, alle partier i det høje ting er enige om at vi savner i dag, nemlig en opsparring. Den vil komme virkelig frem, når man holder op med at beskatte arbejde, produktion og initiativ og går over til at beskatte forbruget, beskatte de mennesker, som har det store forbrug, og som trækker på de ressourcer, som en flittig og arbejdende befolkning bygger op.

Endelig skal jeg sige med hensyn til den direkte forbrugsbeskatning, at så vil det ikke længere blive ved snakken om løsningen af det spørgsmål, som skal løses, nemlig sambeskatningen. Man hæver grænsen for proportionalbeskatningen og siger så: nu bliver det stadig væk bedre med hensyn til sambeskatningen, for der kommer flere og flere ind under proportionalbeskatningen. Men det spørgsmål løses ikke effektivt og virkeligt, før vi får en proportionalbeskatning, der føres til tops, og det er et spørgsmål, som efter de uafhængiges opfattelse snarest bør løses.

Erhard Jakobsen: Som undskyldning over for ærede kolleger for at tage ordet i en debat, der allerede har været længe, uden at være ordfører og uden at have været med til udvalgsarbejdet har jeg kun dette ene, at der i hele dette kompleks indgår ideer, som jeg i hvert fald i de sidste 14 år har arbejdet en hel del for at udbrede, nemlig tanken om en forbrugsskat. Der er i debatten brugt argumenter imod denne forbrugsskat, som jeg absolut ikke synes kan holde, og jeg ville være meget ked af,

hvis man i denne sal eller ude i befolkningen skulle mene, at der var noget hold i dem. Det er argumenter, der bl. a. er kommet fra det ærede medlem hr. Holger Eriksen og det ærede medlem hr. Aage Fogh.

Derudover har jeg, som sikkert mange medlemmer, når et sådant stort forlig skal indgås, ønsker om, hvad man kunne have fået med. Jeg skal kun nævne et enkelt, og når jeg nævner det nu, er det ikke ud fra ønsket om at stille et dagsordensforslag og prøve at få det med, men så er det, fordi jeg tror, at det fremefter må spille en rolle i diskussionen her i tinget.

Jeg er sikker på, at man har prøvet i forliget at inddrage alt, hvad der i videste forstand kunne være med til at forbedre situationen, som den nu er, og derunder har man sikkert også været opmærksom på det arbejdskraftproblem, der består deri, at et stort antal gifte kvinder i dag ikke tager det job, som de kunne passe, og som de ville tage, hvis de skattemæssige forhold ikke forhindrede dem deri. For at sige det kort: jeg vil bede den højtærede finansminister om — ikke nu i aften, men senere — at undersøge muligheden for uafhængigt af tanken om kildeskat at gennemføre en lønskat for gifte kvinder, alene en lønskat for gifte kvinder. Jeg tror, det vil påkalde mange kvinders interesse for at tage et job. Jeg tror, at den væsentligste hindring for, at de gør det i dag, er den, at manden fortæller dem, at det nytter ikke noget, for han kommer til at betale mere i skat, end hun tjener. Jeg tror, at der her ligger en mulighed for at forøge arbejdsstyrken herhjemme og skaffe flere hænder i arbejde.

Men ellers var det kritik af kritikken, jeg gerne ville sige et par ord om. Jeg ved ikke, hvor langt man skulle tage det ærede medlem hr. Aage Fogh alvorligt. Det ærede medlems væsentligste argument mod de 18 måneders tjenestetid var, så vidt jeg forstod, at han selv havde været soldat i 18 måneder, og jeg indrømmer, at det taler stærkt imod 18 måneders tjenestetid, men om det taler for en endnu længere eller en kortere tjenestetid, ved jeg ikke, og jeg ved heller ikke, om det ærede medlem selv mener det ene eller det andet. Det alvorlige, som det ærede medlem hr. Aage Fogh sagde, og som jeg gerne vil benytte lejligheden her til at gå imod, er noget, som er

[Erhard Jakobsen.]

sagt 100 014 gange før i politiske debatter rundt omkring i landet, men som ikke bliver rigtigere af den grund, og som ikke burde siges af et medlem, der kender dette folketing, som det ærede medlem gør det. Det er denne — med den højtærede formands tilladelse vil jeg sige frase om finansministeren, som man ikke tør betro de offentlige midler. Hvad er det for noget . . . et udtryk, som man ikke må bruge her i det høje ting? Sandheden er den, at det er hykleri, hvis vi folketingsmænd påstår, at det er finansministeren, der giver penge ud. Det er os folketingsmænd, der kommer rendende til finansministeren med vore ønsker, og vi repræsenterer vælgerne, der har disse ønsker, og det er finansministeren, der bliver skældt ud af hver enkelt af os, fordi han ikke i tilstrækkelig grad efterkommer vore ønsker. Han bliver skældt ud af tjenestemænd og kolleger, og så står et medlem af det høje ting, oven i købet et mangeårigt medlem, op og siger, at det er den højtærede finansminister, som gerne vil give penge ud, når sandheden er, at finansministeren — og det gælder enhver finansminister — prøver på at forhindre, at der gives penge ud. Jeg synes, det er urimeligt, at en folketingsmand kommer med sådan et indlæg — det kunne tilgives, om det var en vælger, der gjorde det — og da særlig, når det drejer sig om en mand, der har siddet i tinget i så mange år.

Med min kære partifælle, det ærede medlem hr. Holger Eriksen, er jeg helt uenig om omsætningsskatten, men jeg ville ikke have gjort så meget ud af det, hvis ikke det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde sagt, at det ærede medlem hr. Holger Eriksen blev rødere og rødere. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen røber her en stærk farveblindhed; det har nemlig ikke noget med politisk rødt at gøre, at man bliver ved at stå på et standpunkt, som måske var rigtigt for 50 år siden, men ikke er det mere. Det er ikke rødt, ikke venstreorienteret; det er højreorienteret, gammeldags og konservativt. Jeg tror, at der ude i arbejderbefolkningen og i funktionærkredse er en levende fornemmelse af, at forbrugsskatten er en af de ting, der kan gøre ende på, hvad 50 års stærke bestræbelser ikke har kunnet gøre ende på: skattesnyderiet.

I debatten herinde om omsætningsskatten har den øjeblikkelige situation været det vigtigste argument. Det forstår jeg godt, for det er et meget afgørende argument, men hvis vi prøver på at se længere ud i fremtiden, hvor vi forhåbentlig ikke har alle de vanskeligheder, vi har nu, ligger der i den lovgivning, vi nu gennemfører, et perspektiv, der peger langt ud over den øjeblikkelige situation; det er begyndelsen til en lovgivning, hvorved man vil være i stand til at komme skattesnyderiet til livs. Det kommer man ikke til livs ved kontrolforanstaltninger. Kontrolforanstaltninger vil ramme masser af små syndere. Når jeg siger „masser“, er det, fordi jeg personlig tror, at der er mindst 600 000, der snyder i skat, mens alle de øvrige er misundelige over, at de ikke kan komme af sted med det. Sådan er indstillingen, og over for en sådan indstilling nytter kontrolforanstaltninger ikke. Man må over til et nyt system, og det er her, jeg tror, det ærede medlem hr. Holger Eriksen begår sin fejltagelse. Det ærede medlem prøver at se på, hvad der tjener de mindre bemidlede interesser bedst — og det skal det ærede medlem kun have ros for — men når han så foretager sin sammenligning, sammenligner han forbrugsskatten med en indkomstskat, der var all right, en indkomstskat, der betød, at man virkelig fik det, som svarede til folks indkomst. Det ærede medlem overser ganske snyderiets enorme omfang, og når man tager det i betragtning, tør jeg vove at påstå — jeg ved, det er indtrykket i mange arbejder- og funktionærkredse — at så dækker indkomstskatten slet ikke det, man ventede at den skulle dække. Det, man regnede med skulle være skat efter evne, blev i stedet for snyderi efter evne. Når man skal sammenligne, hvad der for den almindelige lønmodtager er det bedste, står forbrugsskatten sig aldeles glimrende.

I denne forbindelse at tale om den direkte forbrugsskat er jo ikke noget nyt. Hvis vi må gå lidt væk fra den direkte personskat, den direkte indkomstskat, fordi vi ikke i tilstrækkelig grad kan kontrollere indkomsterne, kan det aldrig blive bedre, at vi går over til et skattesystem, hvorefter det, der skal beskattes, er forskellen mellem den indkomst, som man altså ikke kan kontrollere, og den opsparing, som man også vil

[Erhard Jakobsen.]

have svært ved at kontrollere. At differencen mellem 2 usikre størrelser skulle blive et sikrere udgangspunkt, end man har i forvejen, lyder meget usandsynligt.

Og så et ord om jordpolitikken, som det ærede medlem hr. Holger Eriksen især har fremhævet, idet han har angrebet det, man nu vil gøre. Jeg tror ikke, der er et medlem i denne sal, som ikke er enig med det ærede medlem hr. Holger Eriksen i at tale imod jordspekulation og være indforstået med, at man skulle lave en skat, der rammer jordspekulation; men det, det ærede medlem efter min mening gør fejl i, er, at han i enhver lille husejer tror at se en jordspekulant og derfor går ind for skatter, der ikke blot — eller ikke engang — rammer jordspekulationen, men i stedet for rammer den ganske almindelige lille mand, der har spinket og sparet for at skaffe sig et hus. Han bliver ramt, men den rige husejer bliver ikke ramt af store grundskatter. Det ved jeg, for jeg har forholdsvis mange penge, og jeg har hus. Hver øre, jeg kommer til at betale mere i grundskatter, vil jeg efter loven kunne trække fra i min indkomst det følgende år. Det bliver skattevæsenet, der kommer til at betale; det bliver ikke mig. Men var jeg en lille mand med en lav indkomst og havde spinket og sparet for at få et hus, ville jeg selv komme til at betale hver øre, jeg betaler i grundskatter.

Jeg tror, der i denne sal ville være et solidt flertal for et forslag, der alene ramte jordspekulation og jordspekulanter. Selv ser jeg ikke anden udvej end offentligt køb af jord. Jeg ved det fra min egen kommune og fra andre kommuner: der er kun ét effektivt middel, og det er, at det offentlige, i første række kommunen, køber al den jord, der overhovedet kan blive tale om at bebygge i en overskuelig fremtid, og derefter sørger for, at jorden sælges på sådanne betingelser, at der ikke kan blive tale om spekulation.

Jeg tror, det er tanker, der absolut ikke er ukendte i mit parti, ej heller er det hos de radikale og formentlig heller ikke hos oppositionen. Jeg tror, at ad den vej kan man komme igennem.

I det, der foreslås her, er der imidlertid intet, der vender den tunge ende nedad. Man har gjort alt, hvad man kunne, for

at opveje dette med den tunge ende nedad, og der er hermed gjort en begyndelse til en skattereform, som peger fremefter og ikke bare viser tilbage til den gamle diskussion om, at skatterne er alt for høje.

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at der til mødet i dag, den nye dag, der er påbegyndt, er ansat en lang række vigtige sager til behandling. Det vil derfor være ønskeligt, om vi kunne gøre dagsordenen færdig i dette møde. Hvis vi skal kunne nå det, vil det være nødvendigt at koncentrere debatten i de sidste timer.

Adolph Sørensen: Også jeg vil gerne bede undskyldte, at jeg på dette sene tidspunkt medvirker til en forlængelse af denne debat, som alle er enige om har været rigelig længe. Men jeg nærer det håb, at den oratoriske opkvikker, vi lige har været vidne til, måske har givet os ligesom lidt mere åbne øjne og øren.

Der har i en række taler her i dag været mere eller mindre antydnet noget, som klart kom til udtryk i den tale, det ærede medlem hr. Aage Fogh holdt her i eftermiddags — nogle betragtninger, som jeg ikke kan lade stå uimodsagt. Det ærede medlem hr. Aage Fogh sagde vistnok ordret opfattet, at lederne af vort lands organisationer alene var optaget af at skaffe særfordele for deres medlemmer uden at tage hensyn til helheden og samfundets vel. Det ærede medlem lagde uden forbehold hele ansvaret for den økonomiske situation, vi er bragt i — og som forliget i denne sene nattetime altså tilsigter at bringe orden i — på arbejdsgiverne, på mestrene i bygge- og anlægssektoren. Jeg vil gerne have lov til at sige, at det er alt for megen ære. Det ærede medlem fjøede til, at det er ikke staten, der skal spare, det er erhvervene.

Hvad er det så, der sker ved det, vi nu er i færd med og snart skal til at fuldbyrde? Det er, at vi skal skrive regningen for det umådeholdne gilde, som vi har holdt her i landet i de seneste år; vi skal til at indfri de vekslers på fremtiden, som vi har trukket hver gang — og det er ikke få gange — og på tværs af hvad saglige økonomiske hensyn og bevæggrunde burde have tilsagt; man har bevilget hinanden forhøjede pengeindkomster, lønforhøjelser

[Adolph Sørensen.]

o. s. v., som om man troede, at vi virkelig herhjemme, som det engang er sagt fra denne talerstol, kunne leve af at barbære hinanden.

Da overenskomsterne i foråret 1961 truede med at gå op i en spids, fordi arbejdsgiverforhandlerne, som det ærede medlem omtalte så lidet smigrende, af hensyn til samfundets økonomi vægrede sig ved at gå i tøjlet, som det dengang blev sagt — netop på dette kritiske tidspunkt udsendte regeringens økonomiske sekretariat — for en gangs skyld lidt for tidligt — en både i form og indhold overoptimistisk økonomisk årsoversigt, som må bære sin væsentlige del af ansvaret for de meget betydelige lønforhøjelser, der gennemførtes.

Jeg vil gerne spørge det ærede medlem hr. Aage Fogh: mener det ærede medlem virkelig i fuldt alvor, at den overordentlige stigning i den offentlige bygge- og anlægsvirksomhed, som regeringen satte i gang i strid med, hvad situationen sagligt indbød til, ikke har sin betydelige andel i løn- og prisstigningerne? Mener det ærede medlem virkelig ikke, at denne utålelige overophedning, der er sket i byggesektoren, og som jeg også, mit ansvar bevidst, offentligt har beklaget, er en følge af, at regeringen og folketinget førte en fejlslagen økonomisk politik? Har det offentlige, har staten og kommunerne, ikke deres del af ansvaret? Har de holdt sig tilbage med hensyn til lønoverbud, lørdagsfrihed o. s. v., o. s. v.? Er det nedsat arbejdstid, der kan redde situationen for os? Næh, jeg vil gerne have lov at sige, at den vurdering, det ærede medlem hr. Aage Fogh anvender, kun kan skyldes ukendskab til årsag og virkning og til forholdene ude i det praktiske liv. Jeg kender dem og har offentligt beklaget den eftergivenhed, som mange arbejdsgivere har lagt for dagen, men jeg kender også de mange grunde, som tjener til forklaring og til delvis undskyldning. Vi har vist alle et fælles ansvar, og det synes jeg vi skal vedgå; jeg synes også, det må gælde det ærede medlem hr. Aage Fogh. Jeg har bebrejdet mestrene, at de gik med i dansen om guldkalven, men det ærede medlem hr. Aage Fogh går videre, for han siger lige rent ud, at det er mestrene, der har opfun-

det dansen om guldkalven. Det er her, forskellen i vore vurderinger ligger; det er her, det ærede medlem hr. Aage Foghs fundamentale fejltagelse og forkerte vurdering af årsager og virkning ligger.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): Jeg vil blot i al korthed på det bestemteste afvise det ærede medlem hr. Aksel Larsens insinuation om, at jeg skulle have givet forkerte oplysninger. Det ligger sådan, at regeringen har truffet beslutning om at acceptere et amerikansk våbenhjælpstilbud, som er betinget af, at vi i perioden indtil 1. juni 1964 bevilger 375 mill. kr. til ekstraordinære materielskaffelser. Vi har endvidere besluttet at fordele dette beløb over 3 finansår, nemlig med 135 mill. kr. i dette finansår, 175 mill. kr. i næste finansår og 65 mill. kr. i det tredje finansår. Det var denne beslutning eller denne hensigt, som blev meddelt repræsentanter for oppositionen den 15. maj. Dette og intet andet. Jeg oplyste i min redegørelse, at med disse tal og med visse genbevillinger ville forsvarsbudgettet for indeværende år komme op på ca. 1 500 mill. kr. Jeg kan sige det mere nøjagtigt: 1 510 mill. kr., ikke 1 570, som det ærede medlem nævnte, og derefter udtalte jeg:

„Hermed er det klart, at vi med hensyn til dette finansår ikke har forskertset muligheden for senere at kunne modtage det udvidede amerikanske tilbud. Hvorledes vore forsvarsudgifter vil udvikle sig i de kommende finansår, er det naturligvis ikke muligt at oplyse på nuværende tidspunkt. Der er ikke truffet nogen art af aftale om yderligere materielbevillinger ud over de nævnte 375 mill. kr.“

Således og ikke anderledes er forholdet. Jeg kan forstå, at det ærede medlem kunne have en interesse i, at det skulle være anderledes, men det kan ikke berettigede ham til at insinuere, at jeg har givet forkerte oplysninger.

Den fungerende statsminister (J. O. Krag): For en ordens skyld ønsker jeg at gøre opmærksom på, at vi ikke kan modtage det stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen.

(Kort bemærkninger).

Aksel Larsen: For en ordens skyld vil jeg tillade mig at erindre om, at jeg har bedt det ærede medlem hr. Poul Sørensen om heroppefra at sige til, hvis det, der stod i Aftenberlingen, og som jeg har læst op, var forkert.

Dernæst vil jeg sige, at vi nu har fået en indirekte indrømmelse fra den højtærede forsvarsminister af, at det amerikanske forslag om de danske militæruddgifter er, som jeg har skildret det her. Ministeren siger nu, at man har endnu ikke taget stilling til, om man vil gå så langt i løbet af de 5 år, men muligheden er til stede. Det strider ikke mod den opfattelse, andre kan have af, at man altså vil gå så langt. Ministeren siger, at man er kun gået ind på at bevilge 375 mill. kr. ekstraordinært til materielanskaffelser. Jeg tillader mig at spørge, om det skal forstås sådan, at ud over det, der hidtil har været bevilget årlig til militæret, skal der kun i de kommende tre år bevilges sammenlagt disse 375 mill. kr. og ikke mere, eller sker der ved siden af dette yderligere en stigning i militæruddgifterne. Det er det, vi diskuterer, og det, jeg har ønsket klarhed over. Er der kun en stigning på 135 mill. kr. i år? Hvorledes kan man så komme op på 1 510 mill. kr.? Bliver stigningen for næste år kun 175 mill. kr., altså i forhold til hvad det var i fjor, ikke i forhold til hvad det er i år, eller er de 375 mill. kr. til næste år en stigning i forhold til de 1 510 mill. kr., det er i år, og så fremdeles? Det er det, vi gerne vil have oplysning om.

Så ville jeg heller ikke have noget imod, om den højtærede forsvarsminister også vil udtale sig om det, jeg har efterlyst besked om: agter man at gennemføre disse ting simpelt hen ved at gå til finansudvalget med dem, eller agter man at forelægge dem som forslag til en beslutning her i folketinget?

Forsvarsministeren (Poul Hansen): Jeg troede ikke, det var nødvendigt at gentage

endnu en gang, hvad jeg tidligere har sagt. Jeg har bl. a. sagt, at det var hensigten at gå til finansudvalget og opnå disse bevillinger. Jeg ønsker imidlertid her til det ærede medlem at sige, at nu kryber han udenom, for det, det ærede medlem insinuerede før, var, at der mellem partierne skulle foreligge en aftale, som gik ud over det, jeg her har oplyst. En sådan aftale foreligger ikke, og det synes jeg skulle klart erkendes af det ærede medlem, i stedet for at det ærede medlem nu forsøger at snakke udenom.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg gør opmærksom på, at det er fastslået, at når det drejer sig om store bevillinger, bør man ikke lade finansudvalget afgøre dem, heller ikke selv om der foreligger en rammelov. Hvorfor skal forsvarsbevillingerne være en undtagelse?

Hvad angår min insinuation eller ikke insinuation, kan jeg sige, at jeg har her læst op, hvad der har stået i Berlingske Aftenavis om, at der er truffet nøjagtig sådan en aftale. Vil den højtærede forsvarsminister mod det ærede medlem hr. Poul Sørensens tavshed påstå, at det, der stod i Aftenberlingen var urigtigt, og hvis den højtærede forsvarsminister vil påstå det, hvorfor har han så først nu udtalt sig om denne sag? Der har været tid nok siden begyndelsen af maj til at udtale sig.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): For det første var det ikke begyndelsen af maj, men midten af maj. For det andet har det hele tiden været forudsætningen, at der skulle gives en redegørelse her i folketinget. Jeg synes, dette var en passende lejlighed til at give de korrekte oplysninger. Hvad der har stået i Aftenberlingen om de førte forhandlinger ud over, hvad jeg har oplyst her, er ikke rigtigt.

Holger Eriksen: Det ærede medlem hr. Axel Kristensen gjorde gældende, at de

[Holger Eriksen.]

oplysninger, jeg havde givet om, hvordan forholdet var ved vurdering af jord i yderzoner, ikke var rigtige, og det ærede medlem henviste til, at i de tilfælde, hvor prisen ved salg oversteg 50 pct. af vurderingsprisen, skulle der foretages ny vurdering. Det var rigtigt, men det var også det eneste rigtige, der var i det, det ærede medlem gjorde gældende, idet forholdet nemlig er, således som jeg også anførte, at hvis jorden ligger i yderzonen, skal den vurderes, ikke på grundlag af den pris, der er opnået, men på grundlag af, hvad den er værd som landbrugsjord.

Jeg kan som et eksempel på, hvorledes det går, nævne et tilfælde, hvor en virksomhed, som det ærede medlem jo ikke er helt ukendt med, lå med et jordareal, der var udstykningsmodent, og det blev vurderet til 7 kr. pr. m². Der blev klaget over det fra ejerselskabets side, og resultatet blev, at man måtte sætte prisen ned til 1 kr. pr. m². Dette jordareal burde have været indlemmet i anden zone, men virksomheden gjorde gældende, at de ønskede, at det stadig væk skulle være bundet i yderzonen; i kraft deraf opnåede de vurderingen til 1 kr., samtidig med at de udstykkede til 22 kr. pr. m². Jeg tror, at dette i sig selv viser, hvorledes netop den bestemmelse, som jeg anførte, i høj grad holder hånden over spekulanterne og hindrer, at jorden kan blive vurderet til den rigtige værdi, navnlig fordi de pågældende også har indflydelse på at kunne bevare det bånd, der ligger på denne jord ved, at den stadig væk befinder sig i yderzonen.

Da jeg nu har ordet, vil jeg i øvrigt gerne sige til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, at jeg er meget imponeret over den saglige kraft, der var i de bemærkninger, det ærede medlem gjorde til mig. For det første blev det gjort gældende, at jeg var rød, for det andet, at jeg var mindre realistisk, end jeg havde været tidligere — ingen beviser derfor — for det tredje, at jeg var gammel georgist sammen med det ærede medlem hr. Aage Fogh; det er jo i sig selv ikke noget nedsættende, og der blev ikke givet nogen begrundelse for, hvad galt der var i, at man eventuelt var det.

Så kom endelig for det fjerde, at det, det

drejede sig om for det ærede medlem, var, at jorden blev gjort fri for skat. Må jeg dertil sige, at det ærede medlem ikke så meget som har antydnet, at mit talmateriale var forkert. Det vil med andre ord sige, at det er påvist, hvor meget jordpriserne stiger, og det ærede medlem har overhovedet ikke beskæftiget sig med det, som er det væsentlige i denne sag, nemlig at i det øjeblik, man giver tilskud til landbruget, eller man fjerner den statsprioritet, der er i jorden, medfører det simpelt hen, at jorden stiger tilsvarende i pris, og at den nye køber overhovedet ikke bliver stillet bedre, end han var før, fordi der går en privatprioritet ind, der svarer til den, der bliver jaget ud fra samfundets side. Det synes jeg hellere, det ærede medlem skulle have beskæftiget sig med i stedet for at fremkomme med postuler.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Den højtærede forsvarsminister har nu 3 gange benyttet den gunstige lejlighed til ikke at kommentere det ærede medlem hr. Erik Eriksens udtalelser, hvoraf det tydeligt for os alle fremgik, at man regner med en forøgelse af det årlige militærbudget til 1 860 mill. kr. i løbet af 5 år.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): Og det ærede medlem hr. Aksel Larsen har nu benyttet, jeg tror det er 4 lejligheder, til at undlade at give den undskyldning, han burde give for sin insinuation fra før.

(Kort bemærkning).

Axel Kristensen: Jeg må bedrøve det ærede medlem hr. Holger Eriksen med, at den jord, der blev solgt til 22 kr. pr. m², ikke lå i yderzonen.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg skal vel give en undskyldning, hvis den højtærede udenrigsminister vil stå op her og afgive en erklæring om, at regeringen ikke er sindet, og at der ikke foreligger noget om, at den vil blive sindet at forøge militærbudgettet, sådan som der er tale om.

(Kort bemærkning).

Holger Eriksen: Man bedes bemærke, at det ærede medlem hr. Axel Kristensen nu fuldstændig har forladt sin primære påstand. Nu indrømmer det ærede medlem, at jeg havde ret i det, jeg fremførte, nemlig at denne bestemmelse medfører, at de, der køber jord op på spekulationsgrundlag, har mulighed for at undgå at komme til at betale grundskyld og grundværdistigningsskyld af den pågældende jord, så lang tid den udnyttes som landbrugsjord.

Den fungerende statsminister (J. O. Krag): Jeg har ikke i sinde at lade mig afpresse nogen erklæring af det ærede medlem hr. Aksel Larsen, men det ærede medlem har fremsat en falsk insinuation, det er det ærede medlem blevet grebet i, og derfor er han blevet meget vred.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg er ikke vred, men jeg søger at få klarhed. Der er ingen grund til at begynde at tale om insinuationer i den forbindelse. Det konservative blad Berlingske Aftenavis har offentlig skrevet, at det forholdt sig således med planen for de kommende års militærudgifter. Dette har regeringen ikke taget notits af, den har ikke bestridt det.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): Jo, jeg har bestridt det her, det skulle efterhånden være gået op for det ærede medlem.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Det er ikke gået op for mig. Vi har ikke engang kunnet få at vide, hvilke planer regeringen har om, hvor stort det militære budget skal være til næste år eller til næste år igen. Vi har kun fået forklaring om, hvor meget man vil give ud til ekstra materielanskaffelser.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om overgang til næste sag på dagsordenen af Aksel Larsen (se sp. 5476)
forkastedes med 131 stemmer mod 11; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Der foretoges derefter afstemning vedrørende forslag til lov om almindelig omsætningsafgift.

Ændringsforslag nr. 1

vedtoges med 128 stemmer mod 11; 8 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 1, således ændret, § 2, ændringsforslagene nr. 2-7, § 3, således ændret, § 4, ændringsforslag nr. 8, § 5 i den ændrede affattelse, ændringsforslagene nr. 9 og 10, § 6, således ændret, ændringsforslag nr. 11, § 7 i den ændrede affattelse, § 8, ændringsforslag nr. 12 om, at § 9 udgår, ændringsforslag nr. 13, § 10, således ændret, § 11, ændringsforslag nr. 14, § 12, således ændret, ændringsforslagene nr. 15-17, § 13, således ændret, ændringsforslag nr. 18, § 14 i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 19 om indsættelse af en ny paragraf, ændringsforslag nr. 20, § 15 i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 21 om indsættelse af en ny paragraf, ændringsforslagene nr. 22 og 23, § 16, således ændret, § 17, ændringsforslag nr. 24 om indsættelse af en ny paragraf, ændringsforslag nr. 25, § 18, således ændret, §§ 19 og 20, ændringsforslag nr. 26, § 21, således ændret, ændringsforslagene nr. 27 og 28, § 22, således ændret, ændringsforslag nr. 29, § 23, således ændret, ændringsforslag nr. 30, § 24, således ændret, § 25, ændringsforslag nr. 31, § 26, således ændret, ændringsforslag nr. 32, § 27 i den ændrede affattelse, § 28, ændringsforslagene nr. 33 og 34, § 29, således ændret, ændringsforslag nr. 35 og § 30, således ændret, ændringsforslag nr. 36 om indsættelse af en ny paragraf, ændringsforslag nr. 37, § 31 i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 38, § 32, således ændret, §§ 33-35, ændringsforslag nr. 39, § 36, således ændret, § 37, ændringsforslagene nr. 40-42, § 38, således ændret, §§ 39-43, ændringsforslag nr. 43, § 44 i den ændrede affattelse, ændringsforslagene nr. 44 og 45, § 45, således ændret, ændringsforslag nr. 46, § 46 i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 47 og § 47, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslagene nr. 48-58 til den i et bilag til lovforslaget optagne liste over varer, der i henhold til § 3 er undtaget fra afgiftspligten, og bilaget, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

De på dagsordenen under punkterne 2-8 opførte lovforslags overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Peter Nielsen: Jeg foreslår, at de 7 lovforslag henvises til udvalget vedrørende forslag til lov om almindelig omsætningsafgift.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i dag, fredag den 8. juni, kl. 9 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om landbrugsejendomme.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov for Grønland om børns retsstilling.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje i Grønland.

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om opførelse af skoler under statens åndsvageforsorg.

5) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om statstilskud til private realskoler.

6) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen.

7) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om midlertidig ændring i lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

8) *Eventuelt: første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om leje.

9) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om udskydelse af revision af lov om bekæmpelse af sygelighed og dødelighed blandt børn i det første leveår.

10) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om telekommunikation m. m. ved radio.

11) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om radiospredning [af Hanne Budtz m. fl.].

Mødet hævet kl. 0³⁶.

107. møde.

Fredag den 8. juni kl. 9.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring i lov om landbrugsejendomme.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5207).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.